

တပေ သမိုင်း ပုဂ္ဂိုလ်ရေး
အတွေ့အပြင်များ

မောင်လေယျာ

Plastic Rainbow Publishing

◆ **စာပေအတွေးအမြင်**

၁။	စာပေဝေဖန်ရေးနှင့် မြန်မာ့အစဉ်အလာ	၃
၂။	ဝေဖန်ရေးနှင့် ရှုထောင့်အသွယ်သွယ်	၁၃
၃။	သခင်ဘသောင်းနှင့် ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်းခေါင်းကြီးများ	၁၉
၄။	ဒဂုန်တာရာနှင့်တရာမဂ္ဂဇင်း၏ ဩဇာ	၃၁
၅။	ဒေါက်တာမောင်ဖြူနှင့် မြန်မာကဗျာ	၃၉
၆။	စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်းနှင့် ထုတ်ဝေသူအသံ	၄၇
၇။	သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းနှင့် မြန်မာ့သမိုင်း	၅၃

◆ **သမိုင်းအတွေးအမြင်**

၁။	ယောမင်းကြီးနှင့် အမှန်တရားမြတ်နိုးမှု	၆၅
၂။	ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်နှင့် သမိုင်းဝေဖန်ရေးအမြင်	၇၁
၃။	မှော်ပီဆရာသိန်းနှင့် ပညာရှိဂုဏ်ရည်	၈၁

၄။	ဂျာနယ်ကျော်ဦးချစ်မောင်နှင့် အယ်ဒီတာဝတ္ထရား	၈၉
၅။	ဦးဖိုးကျားနှင့် မျိုးချစ်စိတ်	၉၇
၆။	ဇေယျနှင့် မြန်မာမှု	၁၀၅
၇။	ဇော်ဂျီနှင့် မျိုးချစ်စိတ်	၁၁၅
၈။	ရိုသေလေးစားထိုက်သူ (သို့မဟုတ်) ပညာမင်းကြီးဦးကောင်း	၁၂၃

◆ **ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအတွေးအမြင်**

၁။	နတ်ရှင်နောင်နှင့် မြန်မာရာဇဝင်	၁၃၅
၂။	ဗဒုံမင်းနှင့် အမှားတော်တုံ	၁၄၃
၃။	သီပေါမင်းနှင့် အုဂံဖိုဆရာတော်	၁၅၁
၄။	ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် ပါတော်မူ	၁၅၇
၅။	သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းနှင့် ဂျပန်ခေတ်မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး	၁၆၅
၆။	တရားဝန်ကြီးချုပ်ဦးသိမ်းမောင်နှင့် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး	၁၇၃
၇။	ဒေါက်တာသိန်းမောင်နှင့် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး	၁၈၃
၈။	သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းနှင့် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်	၁၉၃

———— စာပေအတွေးအမြင်

BURMA RESEARCH SOCIETY (FOUNDED 1949)

The aim of the Society is the advancement of arts, sciences, history and
literature in relation to Burma.

Honorary

Prof. U Nu, Union Minister, Chairman of the Union of Burma

Council

President

Khwa Shwe, M.A., D.Litt., F.R.S.

Vice-President

U Nu, M.A., D.Litt., F.R.S., M.C., M.P.

G. H. Lunn, Esq., M.A.

Honorary Secretary and Editor

U Thant, M.A., M.P., D.Litt., F.R.S.

Honorary Treasurer

Professor U Hla, Esq., M.A.

Honorary Editor

U Nu, M.A., D.Litt., F.R.S.

Honorary Members

Prof. G. Appledorn, M.A.

Dr. H. H. Arnold, M.A., D.Litt., F.R.S.

C. Beckett, Esq.

Prof. W. H. Brown, M.A.

Dr. H. K. James, M.A., D.Litt.

C. Brown, M.A.

Prof. H. H. Gifford, M.A.

J. H. H. H. H. H.

A. J. H. H. H. H.

Mr. H. H. H. H. H. H.

M. H. H. H. H. H.

C. H. H. H. H.

U. H. H. H. H. H.

H. H. H. H.

H. H. H. H. H.

General Committee

Prof. U. H. H. H.

U. H. H. H. H.

U. H. H. H. H.

Dr. H. H. H. H.

Mr. H. H. H. H.

C. H. H. H. H.

C. H. H. H. H.

Prof. U. H. H. H.

U. H. H. H. H.

M. H. H. H. H.

J. H. H. H. H.

L. H. H. H. H.

C. H. H. H.

Dr. H. H. H. H.

Mr. H. H. H. H.

Prof. U. H. H. H.

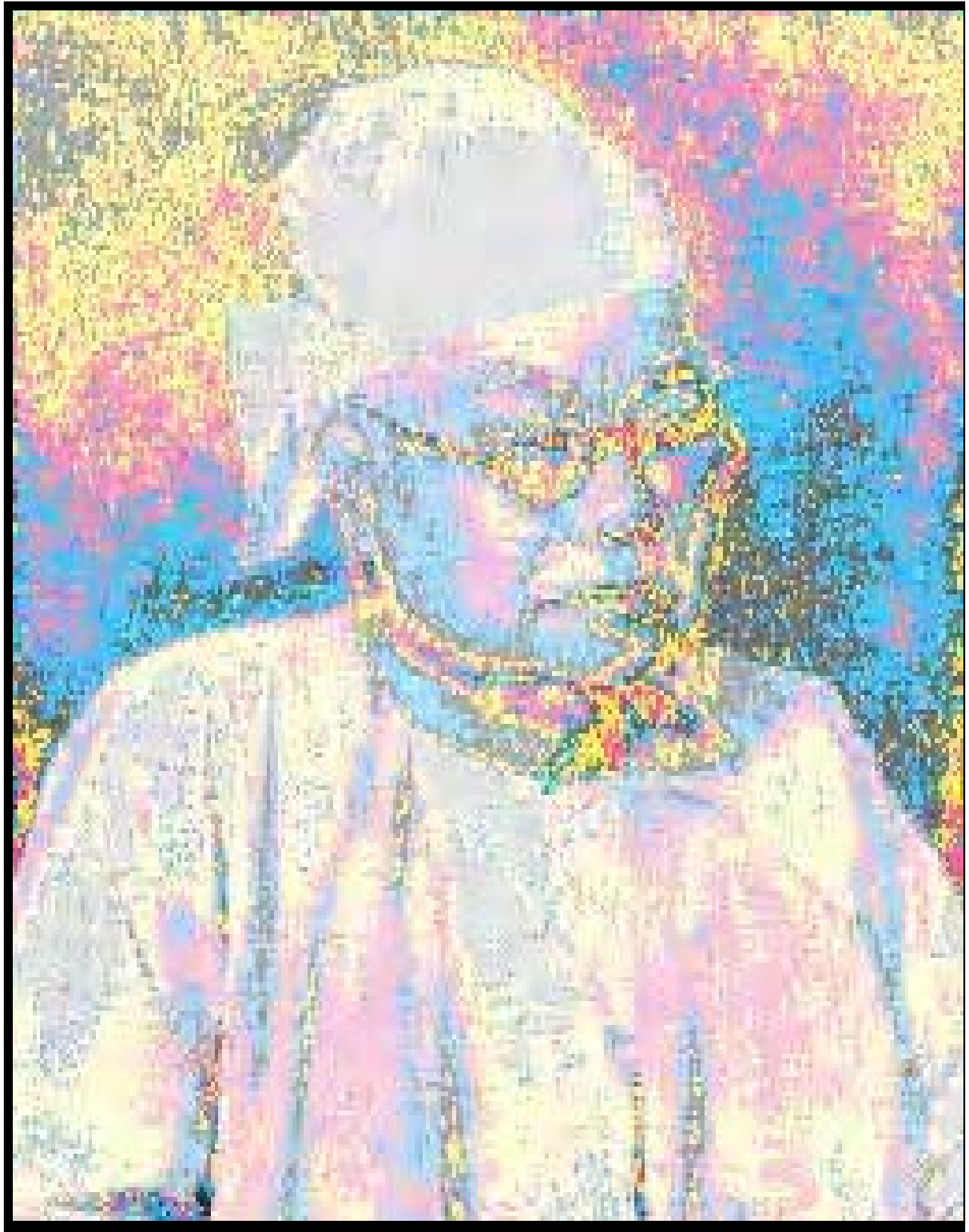
U. H. H. H. H.

စာပေဝေဖန်ရေးနှင့် မြန်မာ့အစဉ်အလာ

ပုဂံခေတ် (၁၁ ရာစု)မှ စတင်ခဲ့သော မြန်မာစာပေသည် နှစ်ပေါင်း ၉၀၀ ကျော်ခဲ့သည့်နှင့်အမျှ စာပေပုံသဏ္ဍာန် အဖွဲ့အနွဲ့ ပြည့်စုံကြွယ်ဝ၍ စာပေ အဆင့် အတန်း မြင့်မားခဲ့ပါသည်။ သို့သော် မြန်မာစာပေတွင် ခေတ်အဆက်ဆက်၌ သုတေသနနှင့် ဝေဖန်ရေးပညာ ဖွံ့ဖြိုးမှုအားနည်းခဲ့သည်ဟု ပညာရှင်များက သတ်မှတ်ပါသည်။ ထိုအကဲဖြတ်ချက်သည် ယေဘုယျအားဖြင့် မှန်ကန်ပါ၏။ မြန်မာစာပေတွင် စာပေသုတေသနနှင့် စာပေဝေဖန်ရေးပညာ အားနည်းသော် လည်း တစ်ခါတစ်ရံ သုတေသနနှင့် ဝေဖန်ဉာဏ် ထက်သန်သော ပညာရှင်အချို့ ကား ပေါ်ထွန်းခဲ့ပါ၏။

စာပေသုတေသနနှင့် ပတ်သက်၍ ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးကပင် စာပေ ပညာရှင် လက်ဝဲနော်ရထာသည် တောင်ငူခေတ်စာဆို နဝဒေး၊ နတ်သျှင်နောင် နှင့် အခြားစာဆိုတို့၏ ရတုများကို စနစ်တကျ စုစည်းတည်းဖြတ်ပေးခဲ့ပါ၏။ ထို့အတူ စာပေဝေဖန်ရေးနှင့် ပတ်သက်လျှင်လည်း ရတုဘုရင် နတ်သျှင်နောင်၏ အဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူရန် ခက်ခဲနက်နဲလှသော ရတုအချို့ကို ဖွင့်ဆိုရှင်းပြသည့် အနေဖြင့် ရှင်ဥက္ကံသမာလာ၊ ရကန်စာဆို ဦးတိုး၊ ဆီမီးခုံရွာစား ဦးရွှန်း တို့သည် ရတုအဖြေများ ရေးသားခဲ့ပါ၏။

ဤတွင် မြန်မာစာပေ ဝေဖန်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ စံထားအပ်သော ဝေဖန်ရေးတစ်ရပ်ကို တင်ပြလိုပါ၏။ ထိုဝေဖန်ရေးမှာ ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ

မဟာဝိဇ္ဇာ၊ ဒီလစ်(စာပေပါရဂူ)၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဆရာကြီးဦးလင်း

ထုတ် မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းဂျာနယ် အတွဲ ၃၂၊ အပိုင်း ၁ လာ မြန်မာ ပညာရှိ ဆရာကြီးဦးလင်း၏ အင်းဝခေတ် စာဆိုတော် ရှင်အဂ္ဂသမာဓိ အပေါ် ဝေဖန်သုံးသပ်ချက် ဖြစ်သည်။ ထိုနှစ် ဂျာနယ်အယ်ဒီတာမှာ မောင်ဝန် ဖြစ်ပါ၏။ ဝေဖန်သူ ဆရာကြီးဦးလင်းမှာ ကိုလိုနီခေတ် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် အရှေ့တိုင်း ဌာန၏ ဂုဏ်ထူးဆောင် ဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်၍ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဘွဲ့ ချီးမြှင့် ခြင်း ခံရသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ ဂုဏ်ထူးဆောင် စာပေပါရဂူ (D. Litt.) ချီးမြှင့်ပါသည်။ ဆဋ္ဌသင်္ဂီယနာ တင်ရာတွင် ပိဋကတ် တော်များကို ပါဠိမှ မြန်မာ ပြန်ဆိုရာ၌ အကြီးအမှူး အယ်ဒီတာချုပ် အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထို့ပြင် ထိုအချိန်က ပါဠိမြန်မာ ပိဋကတ်စာပေနှင့် ပတ် သက်လာလျှင် အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သည့် ပညာရှင်တစ်ဦးဟု သတ်မှတ်ကြပါ သည်။ အဝေဖန်ခံရသော ရှင်အဂ္ဂသမာဓိမှာလည်း အင်းဝခေတ် ထိပ်တန်း ပျို့စာဆို တစ်ပါးဖြစ်၍ ဆရာတော်၏ ဘုံခန်းပျို့ကို ‘ဘုံခန်းမစမ်းနှင့်’ဟု ဆိုရိုး ပြုကြပါသည်။ ထိုသို့သော အင်းဝခေတ် စာဆိုကျော်တစ်ဦးကိုပင် နှောင်းခေတ် စာပေ ပညာရှင်တစ်ဦးက အောက်ပါအတိုင်း ဝေဖန်ခဲ့ပါ၏။

“ပျို့ကဗျာ လင်္ကာ မြန်မာစာပေတို့ကို ရေးသားတော်မူ ကြသော ရှေးပညာရှိ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ စာရင်းတွင်၊ အထူးထင်ပေါ် ကျော်စောသော ရှင်အဂ္ဂသမာဓိသည် တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်ကြီးသည် ပျို့၊ ကဗျာများ ရေးသားတော်မူရာ နေမိဘုံခန်း ပျို့ သည် အကျော်စောဆုံးဖြစ်၏။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း မှာ ရှင်အဂ္ဂသမာဓိသည် ပညာရှိတို့ ပြည့်စုံစေရမည့် ဂုဏ်အင်္ဂါဖြစ် သော လောက၊ ဓမ္မ၊ ရာဇ သုံးဌာနအနက် လောက အကြောင်းမှာ အကောင်းဆုံး အကျွမ်းကျင်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်သည့် အတွက် လောကဘက်ဆိုင်ရာ နတ်ဘုံ၊ နတ်နန်းတို့၏ ခမ်းနား ဆန်းကြယ်၊ တင့်တယ်မြင့်မြတ်ပုံ၊ နတ်သမီးကလေးများ၏ တအံ့ တဩ မြင်သူမောအောင် ချောမောလှပ ယဉ်ကျေးပုံ စသည်တို့ကို၊ ထိထိရောက်ရောက် အရသာ ပေါ်ပေါက်လောက်အောင် ဖွဲ့ဆို ထားသောကြောင့် ဖြစ်၏။”

ဓမ္မကြောင်းမှာကား ထင်ရှားကျော်စောသော ပညာရှိ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတွေထဲတွင် အညံ့ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ပင် ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်သည့် အတွက် လေးနက်သော တရားသဘောတို့ကို ရေးသားရာမှာ မှားယွင်းတတ်လေသည်။ မှားယွင်းသော်လည်း ထင်ပေါ်ကျော်စော သော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ပါး၏ စကားဖြစ်၍ ပညာခံ နည်းပါးသော နောက်သားနောင်လာတို့မှာ ယောင်မှားစိတ်တွင် အမှန်ထင်ကာ လိုက်နာ မှတ်ယူတတ်ကြ၏။ ကျမ်းဂန်တို့မှာ အမှန်ကို မသိမြင် နိုင်ခြင်းထက်၊ အမှားကို အမှန်ထင်ကာ သိမြင်နေခြင်းက ပိုမို ဆိုးဝါးလှကြောင်းကို ပြဆိုလျက်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၁၂၅၆ ခု တော်သလင်းလအတွင်း ဟံသာဝတီ သတင်းစာတိုက်မှ ပုံနှိပ်သည့် နေမိဘုံခန်းပျို့၊ ဦးရေ ၉၂၊ ‘ဤသို့ခြင်းရာ’ ချီစာပိုဒ်တွင်-

“လျှာဒါနနှင့်၊ သီလ စင်မွန်၊ ပစ္စုပ္ပန်လည်း၊ အလွန် ချီးမွမ်း၊
ဇာတိ ကမ်းကို၊ လောက်လမ်းသဘွယ်၊ ဝိညာဉ်တွယ်လျက်၊
အပါယ်နရက်၊ အောက်မသက်တည့်။”

ဟူ၍ ပါရှိရာ လောက်လမ်းသဘွယ် ဝိညာဉ်တွယ် ဟူသော စကား အရ နောက်သားနောင်လာတို့ အမှားကြီးကိုပင် အမှန်ထင်၍ နေတတ်ကြသဖြင့် ထိုသို့ထင်မနေရအောင် ထုတ်ဆောင်ရေးသား ဖော်ပြပါအံ့။

“ရှင်အဂ္ဂသမာဓိသည် ပါဠိကျမ်းဂန်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဘဝ အပြောင်းအလဲ နက်နဲသော သဘောအဓိပ္ပါယ်ကို မဆိုထားဘိ ထင်ရှားလှစွာသော နတ်ဘုံဗိမာန်အကြောင်းကို ရေးသားရာမှာပင် ကျမ်းဂန်ပြစကားနှင့် တခြား တစ်မျိုးစီ မဆီမဆိုင် ဖြစ်၍ နေ၏။ နေပုံကား လက်ဦး ပဌမဖြစ်သော ‘ဗီရဏီဘုံခန်း’၌ ဗီရဏီနတ် သမီး၏ ဗိမာန်ကို နေမိဇာတ် ပါဠိတော်မှာ ‘**ပဉ္စထူပံ ဒိဿတိ ဝိမာနံ**’ ဟူ၍ လာရှိ၏။ **ပဉ္စထူပံ** - အထွတ်ငါးခုရှိသော၊ **ဝိမာနံ**-ဗိမာန်သည်၊ **ဒိဿတိ** - ထင်၏ ဟူ၍ မြန်မာပြန်ပါ၏။ အဋ္ဌကထာဆရာကမူ ကား ပါဠိဂါထာကို မပြမီကပင် ကြိုတင်၍ **ပဉ္စထူပိကံ အာကာသ**

ဌက ဝိမာနံ စကားခံထား၏။ **ပဉ္စထူပိကံ** အထွတ်ငါးခု ရှိသော **အာကာသဌက ဝိမာနံ** ကောင်းကင်၌တည်သော ဗိမာန်ကို ဟု မြန်မာပြန်ပါ။ ပါဠိတော်မှာ ထူပ ဟုရှိရာ စေတီကိုလည်း ထူပဟု ခေါ်သောကြောင့် ဤအရာ၌ စေတီကို မဆိုလိုကြောင်း ထင်ရှားစေရန် အဌကထာဆရာက ထူပိကာဟု စကားပလ္လင်ခံထားသည်။ ထိုထူပိကာကိုပင် ယခုမြန်မာတို့က ဒုဗိကာဟု ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုကြ၏။ ထီးအောက်တွင်ရှိသော ပြာသာဒ်၏ အထွတ်အဖူးပင် ဖြစ်သည်။ ဤပါဠိတော် အဌကထာတို့ အလိုအားဖြင့် အထွတ်ငါးခု ရှိသည်ဟု ဆိုသောကြောင့် ငါးဆောင်တွဲပြာသာဒ်သာ ဖြစ်သင့်ပါ လျက် ဘုံခန်းဆရာတော်က ‘ရှစ်ထောင့် ခုံမြင့်၊ ကျည်းရွက် ဖွင့်လျက်၊ ငါးဆင့် ဘုံမွန်၊ ရွှေဗိမာန်နှင့်’ဟူ၍ စပ်ဆိုတော်မူ၏။ ငါးဆောင်တွဲ ဘုံနှင့် ငါးဆင့်ဘုံတို့မှာ တစ်မျိုးတခြားစီသာ ဖြစ်ကြလေသည်။

ဒုတိယဖြစ်သော ‘သောဏဒိန်ဘုံခန်း’၌လည်း အဌကထာ ဆရာက **သောဏဒိန္န ဒေဝပုတ္တဿ သတ္တကနက ဝိမာနာနိ ဒဿေသိ** ဟူ၍ စကားပလ္လင်ခံထား၏။ **သောဏဒိန္န ဒေဝပုတ္တဿ** သောဏဒိန် နတ်သား၏ **သတ္တ**၊ ခုနစ်ဆောင်ကုန်သော **ဝိမာနာနိ**၊ ဗိမာန်တို့ကို **ဒဿေသိ**၊ ပြ၏။ ပါဠိတော်၌လည်း **ဝိမာန သတ္တနိမ္မိတာ** ဟူ၍ ဟောတော်မူ၏။ **သတ္တ**၊ ခုနစ်ဆောင် ကုန်သော **ဝိမာနာ**၊ ဗိမာန်တို့ကို၊ **နိမ္မိတာ**၊ ရှေးကုသိုလ်ကံသည် ဖန်ဆင်းအပ်ကုန်၏။ ဤသို့ပါဠိတော် အဌကထာနှစ်ရပ်လုံးမှာ ဗိမာန် ခုနစ်ဆောင် ဟူ၍ အထင်အရှား လာရှိပါလျက်နှင့်ပင်။

သောဏဒိန်ဟု အရှိန်ကျော်ထင်၊ ခေါ်မည်ပင်နှင့်၊ ကောင်းကင်လွှဲကြား၊ မိုးနတ်သား၏။ ယောက်ျား ဘုန်းလျှင်၊ ရှုန်းရှုန်း ဝှန်မြင့်၊ ခုနစ်ဆင့်သား၊ နတ်မင်းတမ်းခွန်၊ ရွှေဗိမာန်ကို။ ။” ဟူ၍ ဘုံခုနစ်ဆင့် ဗိမာန်ဖြစ်ကြောင်းကို စပ်ဆို ပြန်သေးသည်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော အရာများမှာပင် ရေးသားချက် ချွတ်ယွင်းနေသည်တို့ကို တွေ့ရသဖြင့် သိမ်မွေ့ ခက်ခဲသော

အရာ၌ ရေးသားချက် ချွတ်ယွင်းသည်မှာ အံ့ဩဘွယ်ရာ မဟုတ် တော့ချေ။

“ ‘လောက်လမ်းသဘွယ် ဝိညာဉ်တွယ်သည်’ ဟူသော အယူဝါဒသည် အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့၏ အယူဝါဒမဟုတ်။ ပုထုဇဉ် သာမညတို့၏ အယူဝါဒသာဖြစ်သည်။ အရိယာ သူတော် ကောင်းတို့၏ တရားနှင့်ဝေးလေ၊ ဤအယူဝါဒ အစွဲအလမ်းကြီး လေဖြစ်၏။ ပုထုဇဉ် သာမညတို့၏ အထင်အမြင်မှာ ဘဝ ပြောင်း ရာ၌ အလောင်းကောင်ကြီး ရှိနေသော်လည်း အခွံ၊ အကာ၏ အသွင် အသုံးမဝင်သည့် အရာအပေါင်းကသာ အလောင်းဖြစ်၍ ကျန်ရစ်သဖြင့် မြေမြှုပ်ခြင်း၊ မီးရှို့ခြင်း၊ ရေမျှောခြင်းတို့ကို ပြုလုပ် ကြရသည်။ အတွင်းသားအနှစ် အာမခံဖြစ်သော အတ္တကောင်၊ သို့မဟုတ် ငါကောင်၊ ကိုယ်ကောင်၊ ဝိညာဉ်ကောင်၊ အသက်ကောင် စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးခေါ်ဝေါ် အပ်သော အရာကလေးသည်ကား ဘဝဟောင်းမှ ဘဝသစ်သို့ တွယ်ကပ်ကူးပြောင်း သွားသည်၊ ပျက်စီး သည် ဟူ၍မရှိ။ တစ်ဘဝမှ တစ်ဘဝသို့ ကူးပြောင်း လှည့်လည် ကာ အမြဲတည်ရှိနေသည်။ ဘဝပြောင်းရာမှာလည်း ပိုးလောက် လမ်းသည် နေရာပြောင်းသောအခါ နေရာသစ်မှာ အတွယ် မရမချင်း နေရာဟောင်းမှ မလွတ်။ နေရာသစ်၌ တွယ်မိမှသာ နေရာဟောင်းကို လွတ်သကဲ့သို့ ဘဝသစ်မှာ အတွယ်မရမချင်း ဘဝဟောင်းမှ မလွတ်ဘဲ ဘဝသစ်မှာ တွယ်မိသောအခါမှ ဘဝ ဟောင်းကို စွန့်လွှတ်သည်ဟု ထင်မြင်စွဲလမ်းနေကြ၏။ ဘုံခန်း ဆရာတော်သည် ဤ ပုထုဇဉ်သာမညတို့၏ အထင်အမြင်မှာ သက်ဝင်နေတော့၏”

‘ရှေးပညာရှိကြီးများ၏စကား’၊ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်း
ဂျာနယ်၊ အတွဲ ၃၂ အပိုင်း ၁၊ ၂-၅။

ဆရာကြီးဦးလင်း၏ ဝေဖန်ချက်မှာ ရဲဝံ့ပြတ်သားလှပါ၏။ သို့သော် ထိုဝေဖန်ချက်ကို တုံ့ပြန်စောဒက တက်ခဲ့ကြောင်း အထောက်အထားမတွေ့

ရပါ။ ဤသည်မှာ ဆရာကြီးဦးလင်း၏ ဝေဖန်ရေးသည် ဝေဖန်သင့် ဝေဖန်ထိုက်သည့် အလွန်အရေးကြီးသော အမှားတစ်ရပ်ကို အကြောင်းအကျိုးခိုင်လုံစွာဖြင့် မြန်မာစာပေ၏ အကျိုးကျေးဇူးအတွက် ထောက်ပြနိုင်ခြင်းကြောင့်ဟု ယူဆချင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ဝေဖန်သူ ဆရာကြီးဦးလင်းမှာ၊ ဝေဖန်သည့် ပညာရပ် နယ်ပယ်တွင် အဆုံးအဖြတ် ပေးစွမ်းနိုင်သူတစ်ဦး ဖြစ်နေခြင်းသည်၊ ဝေဖန်ရေး၏ တန်ဖိုးကို ပိုမိုမြင့်တက်စေသည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာ၏ သွန်သင်ဆုံးမမှုအောက်တွင် ကြီးပြင်းခဲ့ရသော မြန်မာစာပေသည် အကြောင်းအကျိုး ခိုင်လုံသော ဆရာကြီးဦးလင်း၏ ဝေဖန်မှုမျိုးကိုပင် အစဉ်အမြဲလက်ခံလေ့မရှိပါ။ ထိုသဘောကို ထင်ရှားစေရန် စာပေဝေဖန်ရေး ဖြစ်ရပ်နှစ်ခုကို တင်ပြပါမည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ် စာပေပညာရှင် လက်ဝဲနော်ရထာသည် သာလွန်မင်းလက်ထက် တိပိဋကလာလင်္ကာရဘွဲ့တံဆိပ် ဆက်ကပ်ခြင်းခံရသော တောင်ဖီလာဆရာတော်၏ ‘ဓာတ်တော်မွေတော်နှင့် ပတ်သက်သော အဆိုအမိန့်’ကို ဝေဖန်စောဒက တက်သည့်အနေဖြင့် မကာရလောပ အကျော် တောင်တွင်းဆရာတော် ခင်ကြီးဖျော် ထံ အောက်ပါအတိုင်း လျှောက်တင်ထားပါသည်။

“ . . . မွေတော် သုံးပါး အကြောင်းအရာကို ရွှေနန်းရှင်မင်းတရားက တောင်ဖီလာပုဂ္ဂိုလ်ကျော်ကို လျှောက်ရာတွင်၊ တောင်ဖီလာ ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်က ဓာတ်တော်တို့၏ ပမာဏသုံးပါးကို ဆိုသော ဂါထာတို့သည် ရှိပေကုန်၏ ယင်းသည့်ကျမ်းများမှာ မူကား သင်္ဂီယနာ၊ သုံးတန်တင်သည့် နောက်မှ ဖြစ်သည်။

ရှင်ဥက္ကံသမာလာကို မေးသည့်စာတွင် ရှင်ဥက္ကံသမာလာက ကျမ်းဂန်ကြည့်သည် ဆိုသည့်အရာသည် ရံဖန်လည်း ကျမ်းတွင် ရှိလျက် သတိချွတ်၍ မတွေးမိပဲ ရှိတတ်ချေ၏။ တောင်ဖီလာဘုန်းတော်ကြီးပင်လည်း မွေတော်သုံးပါးကို ကျမ်းဂန် မလာဟူ၍ မင်းတရားကြီးကို ဆိုဖူးချေ၏ဟူ၍ ချွတ်လွဲသော အချင်းအရာသို့ ရောက်အောင် မှာထားသည့်စကားကို တွေ့ပါသည်။ သင်္ဂီယနာတင်သော ကျမ်းဂန်တို့တွင် ရှိသည်မှန်လျှင် တောင်ဖီလာ ပုဂ္ဂိုလ်

ကျော်သည် မတွေ့ရှိမည် မထင်ပါ။ ကျမ်းဂန် အခိုင်အခန့် မတွေ့၍ မတွေ့ ဆိုသည်ကိုလည်း ရှင်ဥက္ကံသမာလာသည် ဆိုပိုင်ချိန်မည် မထင်ပါ။ အဆိုလွယ်သည်၊ ဆိုလွယ်လွန်းသည်ပင် ဖြစ်ရာချေသည်။”

လက်ဝဲနော်ရထာလျှောက်ထုံး၊ ၁၈၈၊ ၁၉၀။

လက်ဝဲနော်ရထာ၏ အမေးကို တောင်တွင်းဆရာတော် ခင်ကြီးဖျော် ဖြေဆို အဆုံးအဖြတ်ပေးပုံမှာ ပညာရှင် ပီသလှပါ၏။ ထို့ထက် စာပေဝေဖန်မှု နှင့် ပတ်သက်သော မြန်မာ့အစဉ်အလာ သဘောထား တစ်ရပ်ကိုပါ ဖော်ပြ နေသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ စဉ်းစားကြည့်စေလိုပါသည်။

“ . . . ဤသို့ သင်္ဂါယနာဝင် ကျမ်းကြီး ကျမ်းခိုင် အစောင်စောင်တို့ ဌာပင် ရှိလျက်ကို တောင်ဖီလာပုဂ္ဂိုလ်ကျော်သည် မတွေ့မမြင်ဟု ဆိုလေသည်မှာ သတိမထားမိ၍ ဆိုသည်ဟု ယူရမည်။ သို့လောက် သော ပညာရှင်သည် သတိလျော့ရာသလော ဟူမှုကား တောင်ဖီ လာ ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်ကို မဆိုနှင့်ဦး သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ သာသနာတော် အားကြီးသောအခါ ပိဋကတ်သုံးပုံကို အဋ္ဌကထာနှင့်တကွ ဆောင် သော အရှင်မဟာသုမန မထေရ်တို့ ပင်သော်လည်း သတိမပြုမိ၍ စိုးစဉ်းအမှား ဆိုမိကြောင်းကို ကျမ်းဂန်လာချေသည်။ ထိုသို့ သတိ မပြုမိ၍ စိုးစဉ်းအမှား ဆိုမိသည်ကိုလည်း မတတ်ဟူ၍ မဆိုရချေ။ အတိုင်းမသိ ပညာရှိပင် ဖြစ်ပေသည်ဟူ၍ မှတ်ရမည်။

လက်ဝဲနော်ရထာလျှောက်ထုံး၊ ၁၉၂၊ ၁၉၃။

တောင်တွင်းဆရာတော် ခင်ကြီးဖျော် ထောက်ပြခဲ့သည့် ဝေဖန်ရေးနှင့် ပတ်သက်သော မြန်မာ့အစဉ်အလာ သဘောထားကို ပိုမိုထင်ရှားစေရန် မျက်မှောက်ခေတ် ဝေဖန်ရေး သာဓကတစ်ရပ်ကို ထပ်မံတင်ပြပါမည်။ ဝေဖန်သူမှာ မျက်မှောက်ခေတ် စာပေလောကတွင် ထင်ရှားလှသော ဆရာကြီး (ဦး)ဆန်း ထွန်း (မန်းတက္ကသိုလ်) ဖြစ်၍၊ အဝေဖန်ခံရသူမှာ ဝေါဟာရ လီနတ္ထဒီပနီ၊ တဇ္ဇတ္ထဒီပနီ၊ အဘိဓာနတ္ထ ဝိသောဓနီ ကျမ်းများကို ပြုစုခဲ့သည့် မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်တွင် ထင်ရှားခဲ့သော မြန်မာပညာရှိ လှေသင်းအတွင်းဝန် ဦးချိန်

ဖြစ်သည်။ ဤဝေဖန်ချက်ကို ပြန်လည်သုံးသပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မြန်မာမှုပညာရှင် ဆရာတော် ရွှေကိုင်းသား ဦးသောဘိတ ဖြစ်ပါ၏။ ထိုအကြောင်းကို ဆရာကြီး ဦးဆန်းထွန်းကိုယ်တိုင် ၁၉၈၇ ခုနှစ်၊ သြဂုတ်လ ထုတ် ရတနာမွန်မဂ္ဂဇင်း အတွဲ ၁၄၊ အမှတ် ၈ တွင် မှတ်တမ်းတင် ခဲ့ပါသည်။

“ . . . ရွှေကိုင်းသား ဦးသောဘိတ ဆရာတော်သည် ‘နှုတ်ကျူး နှုတ်လွန်’ ပြောခြင်းကိုမကြိုက်။ တစ်ခါသ၌ ဝေါဟာရ လီနတ္ထဒီပနီကျမ်းကို ကျွန်တော် နိဒါန်းရေးသည်။ ထိုနိဒါန်းတွင် ကျမ်းပြုဆရာကြီး လှေသင်းအတွင်းဝန်မင်း ဦးချိန်အား ‘ပါဠိ မတတ်သူ သက္ကတ မတတ်သူ’ ဟု ကျွန်တော် ရေးမိသည်။ ပညာရှိ တစ်ဦးအပေါ် ဤမျှ နှုတ်ကျူးနှုတ်လွန် ရေးသည်ကို ရွှေကိုင်းသား ဆရာတော်က မကြိုက်။ ‘ကိုဆန်းထွန်း ရေးပုံ သိပ်ရက်စက်တာပဲ’ ဟု ဆိုလိုက်ကြောင်း တစ်ဆင့်ကြားရသည်။ သူတော်ကောင်း တစ်ဦး စိတ်ညစ်ညူးသည်ကို ကျွန်တော် လန့်သည်။

‘ရွှေကိုင်းသားဆရာတော်’၊ ရတနာမွန်၊ အတွဲ ၁၄၊ အမှတ် ၈၊ ၈။

အထက်ပါ သာဓကများကို ထောက်၍ မြန်မာစာပေ ဝေဖန်ရေးတွင် မှန်ကန်သော်လည်း ရင့်ရင့်သီးသီး ရက်ရက်စက်စက် အသုံးအနှုန်းများ၊ နှုတ်ကျူး နှုတ်လွန် အရေးအသားများကို လက်မခံခြင်းသည် မြန်မာ့အစဉ်အလာ တစ်ရပ် ဟု ဆိုချင်ပါ၏။ ထို့အတူ ထိုဝေဖန်ရေးမျိုးသည် စာပေလောကအတွက် အကျိုး ကျေးဇူး ရှိသင့်သလောက် မရှိဟု ယုံကြည်ပါသည်။

ယနေ့မြန်မာစာပေလောကတွင် စာပေသုတေသနနှင့် စာပေဝေဖန်ရေး၊ အထူးလိုအပ်လှပါ၏။ အထူးသဖြင့် ဝေဖန်သော ပညာရပ်နယ်ပယ်တွင်၊ ကျွမ်းကျင်သည့် ရိုသေလေးစားထိုက်သော ဝေဖန်ရေးပညာရှင်များ လိုအပ်နေပါသည်။ ယခုမှ အချို့သော မဂ္ဂဇင်းများသည် စနစ်တကျ လေ့လာမှု ကင်းမဲ့သည့် ဝေဖန်ရေးများ၊ ပွဲဆူစေရန် လုပ်ကြံသည့် ဝေဖန်ရေးများ၊ နှုတ်ကျူး နှုတ်လွန် အရေးအသားများကို ပွဲထုတ်နေသည်မှာ ‘ယိုသူမရှက် မြင်သူရှက်’ ဟူသော အခြေသို့ပင် ရောက်နေပါပြီ။ ဤအတိုင်း ဆက်လက်သွားနေပါလျှင် တစ်ချိန်က ဆရာဇေယျ သတိပေးသည့်အတိုင်း ဝေဖန်စာမှာ ဆဲစာ၊ ကဲ့ရဲ့

ပြစ်တင်ရှုတ်ချရာ စာအဖြစ်သို့ ရောက်သွားနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ စာပေဝေဖန်ရေး တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် စာပေဝေဖန်ရေးတွင် အလေးမူ သင့်သည့် မြန်မာ့အစဉ်အလာ သဘောထားတစ်ရပ်ကို တင်ပြရပါ၏။

ဝေဖန်ရေးနှင့် ရှုထောင့်အသွယ်သွယ်

စာဆိုတစ်ဦး၏ စာပေလက်ရာများကို စာပေဝေဖန်သူများနှင့် စာပေ ပညာရှင်များသည် ခေတ်ပြိုင်ကာလမှစ၍ ခေတ်အဆက်ဆက် ဝေဖန် သုံးသပ် အကဲဖြတ်လေ့ ရှိပါ၏။ ထိုသို့ဝေဖန်သုံးသပ် အကဲဖြတ်ရာတွင် စာဆိုနှင့် ဝေဖန်သူ (သို့မဟုတ်) ဝေဖန်သူအချင်းချင်း ကြားတွင် အမြင်မတူမှု၊ အငြင်းပွားမှုများ ကြုံတွေ့လာရတတ်ပါသည်။ ဤသည်မှာ သဘာဝပင် ဖြစ်သည်။ လူတိုင်း ခံစားမှုချင်း၊ အမြင်ချင်း မတူညီနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် စာဆိုသည်လည်းကောင်း၊ ဝေဖန်သူ ပညာရှင်များသည်လည်းကောင်း၊ စာပေဝေဖန်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ သဘောထားကြီးရန် လိုအပ်လှပါ၏။ ထို့ပြင် စာပေဝေဖန်ရေး နယ်ပယ်သည် ကျယ်ဝန်းလှသည်နှင့်အမျှ ရှုထောင့်အသွယ်သွယ်မှ ဝေဖန်နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤသဘောကို ထင်ရှားစေရန် ကုန်းဘောင်ခေတ် မြန်မာစာပေ သမိုင်းမှ စာဆိုတော် စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၏ ရတုလက်ရာများကို ခေတ်အဆက်ဆက် ဝေဖန်ခဲ့သူ ပညာရှင်အသီးသီး၏ အကဲဖြတ်ချက်များကို တင်ပြပါမည်။

၁၉၂၉ ခုနှစ်တွင် ဆရာပွားနှင့် မောင်ညွန့် (ဦးညွန့်၊ မဟာဝိဇ္ဇာ) တို့ တည်းဖြတ်သော ‘စိန္တကျော်သူဆို ရတုများ၊ ဘိုးတော်ရှင် ဧချင်းနှင့် မင်္ဂလာလူးတား’စာအုပ်ကို မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းမှ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထိုစာအုပ် နိဒါန်းတွင် တည်းဖြတ်သူ မောင်ညွန့်က စိန္တကျော်သူ၏ ရတုလက်ရာများနှင့် ပတ်သက်၍ ဝေဖန်သုံးသပ်ပါသည်။ မောင်ညွန့်၏ အကဲဖြတ်ချက်မှာ-

“စိန္တကျော်သူ၏ ရတုဟောင်းများ၊ ဧချင်းနှင့် လူးတားတို့ တွင် စကားအသုံးအနှုန်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍၊ အချက်အလက် ကျနသေသပ်၍ စီကာပတ်ကုံး စကားလုံး ပြောင်ပါပေသည်။ သို့သော် ရတုရေးသားရာတွင် မြန်မာစာပေ အရေးအသား စ၍ အထွန်းကားဆုံး ဆိုရမည့်ခေတ်က ရှင်သီလဝံသ၊ ရှင်ရဋ္ဌသာရတို့ ရေးသားပုံ၊ ၎င်းနောက် မင်းနဝဒေးကြီးနှင့် တောင်ငူဘုရင် နတ်ရှင် နောင်တို့ ရေးသားပုံလိုက်၍ ရေးသား ဟန်ရှိသော်လည်း အဖွဲ့အနွဲ့ ဂုဏ်ရသတို့မှာ အဆိုပါ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စာကို မမီရှာချေ။”

စိန္တကျော်သူဆိုရတုများ၊ စု-ည။

၁၉၃၇ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလထုတ် ဂန္ထလောက မဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ ၂၃၊ အမှတ် ၁၄၅ တွင် ထိုစဉ်က မြန်မာစာဂုဏ်ထူးတန်းကို ပထမတန်း ဂုဏ်ထူးဖြင့် အောင်မြင်ခဲ့သူ မောင်လှဘေ (နောင်လန်ဒန်တက္ကသိုလ်၊ မြန်မာစာ ပါမောက္ခ)က၊ စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၏ ရတုလက်ရာများကို အခြားရတုစာဆိုများ၏ လက်ရာ များနှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ဝေဖန်ပါသည်။ ထို့နောက် ဦးဩအား ဒုတိယတန်းစား စာဆိုမျှသာ ဖြစ်ကြောင်း မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။

“ဘုန်းတော်ကို ဖွဲ့ဆိုရာတွင် စိန္တကျော်သူသည် ဘုရင်မင်းမြတ်အား ဘုရားလောင်းကဲ့သို့ တစ်သွယ်၊ လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာသုံးဦး စလုံး ဦးခိုက်ရသော ဘုရင်ကဲ့သို့တစ်ဖုံ ရေးသားခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ဖွဲ့နွဲ့ရာတွင် ကဗျာဉာဏ်များစွာ မကွန့်မြူးလှချေ။ သာမန်လူတို့ မမြင်စွမ်းနိုင်သော အရာကို ပေါ်လွင်အောင် မဖော်ပြခဲ့ပါ။ သာမန်လူတို့ ကဲ့သို့ စာကို ရေးသားခဲ့လေသည်။ အချစ်ဘွဲ့မှာကား နဝဒေး ကဲ့သို့ အဖွဲ့အနွဲ့မခံညား။ နတ်ရှင်နောင် ကဲ့သို့ စကားလုံး အသက်မပါ။ ဇေယျရန္တမိတ် ကဲ့သို့ အဓိပ္ပါယ် မလေးနက်။ ရှင်သံခို (ကိုယ်) ကဲ့သို့ စကားလုံး မယဉ်ကျေးလှချေ။”

မြန်မာစာပေ ဧည့်ခံစာတမ်း၊ ၄၁-၄၅။

၁၉၃၈ ခုနှစ်တွင် ပထမဦးဆုံးအကြိမ် ထုတ်ဝေခဲ့သော ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင်၏ မြန်မာစာပေသမိုင်းစာအုပ်တွင် စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၏ ရတု

များနှင့် ပတ်သက်၍ အောက်ပါအတိုင်း အကဲဖြတ်ပါသည်။

“စိန္တကျော်သူသည် အကြောင်းအရာတစ်ခုခုကို စီကုံး ဖွဲ့နွဲ့ရာ၌ စကားကျဲလှသည်။ စကားစိပ်စိပ်နှင့် အဓိပ္ပါယ်ကို များစွာ ထိခိုက် စွဲမြဲသွားအောင် မစပ်ဆိုနိုင်ချေ။ ရတုရေးသားရာတွင် ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရာ၊ ရှင်မဟာသီလဝံသတို့ ရေးသားပုံ၊ တောင်ငူ ဘုရင် နတ်ရှင်နောင်တို့ ရေးသားပုံ စည်းမျဉ်းကိုလိုက်၍ ရေးသား ဟန် ရှိသော်လည်း အဆိုပါပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အဖွဲ့အနွဲ့၊ ဂုဏ်၊ ရသ၊ တို့ကို မမီချေ။

မြန်မာစာပေသမိုင်း၊ ၁၉၃၈၊ ၁၇၄။

အထက်ပါ ဝေဖန်သုံးသပ်ချက်များကို ခြုံငုံ၍ ကြည့်လျှင် စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၏ ရတုလက်ရာများသည် အင်းဝ၊ တောင်ငူခေတ် စာဆိုများ၏ လက်ရာ များကိုမမီ၊ အဖွဲ့အနွဲ့လေးနက်ခွဲညားမှုမရှိ၊ ဒုတိယတန်းစား စာဆိုတစ်ဦးမျှသာ ဖြစ်ကြောင်း တညီတညွတ်တည်း အကဲဖြတ်ခဲ့ကြပါ၏။ သို့သော် နှစ်ပေါင်း ၃၀ ကျော်လွန်လာသည့်အခါတွင်မူ ခေတ်ကာလပြောင်းလဲလာသည်နှင့်အမျှ စိန္တကျော်သူ၏ ရတုလက်ရာများအပေါ် အကဲဖြတ်တန်ဖိုးထားမှုများ ပြောင်းလဲ လာသည်။

၁၉၇၁ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံစာပေပြန့်ပွားရေးအသင်း (မြန်စာပြန့်) က ကြီးမှူး၍ စိန္တကျော်သူဦးဩ ကွယ်လွန်သည့် နှစ် ၂၀၀ မြောက်နေ့ အထိမ်း အမှတ် စာတမ်းဖတ်ပွဲ ကျင်းပပါသည်။ ထို့နောက် စာတမ်းများကို စိန္တကျော်သူ ဟူသော အမည်ဖြင့် ဂုဏ်ပြုထုတ်ဝေသည်။ ထိုစာအုပ်တွင် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၃၀ ကျော်က စာပေပညာရှင်များ အသီးသီး၏ စိန္တကျော်သူ ဦးဩအပေါ် ဝေဖန် သုံးသပ်ခဲ့သည့် အမြင်များကို ပြန်လည် အကဲဖြတ် တင်ပြလာပါသည်။ ဝေဖန် သူ ပညာရှင်အချင်းချင်း အမြင်ကွဲပြား လာသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သာဓက ပြရလျှင် မြန်စာဂုဏ်ကျော်မြင့် (ကထိက ဦးဖိုးကျော်မြင့်)၏ ဝေဖန် သုံးသပ် ချက်ကို တင်ပြပါမည်။

“စာဆို၏ စကားအသုံးအနှုန်းတို့သည် ရိုးသည်နှင့်အမျှ အဓိပ္ပါယ် တာသွား၏။ ထင်မြင်သိလွယ်သော ဥပမာကလေးများကို

ပေးတတ်၏။ အောက်ပါ ကျီးခေါ် အာလုတ်စကားကလေးကို ရှုပါဘိ။ မယ်ကလေး၏ စိုးရိမ်ဟန် အမူအရာနှင့်တကွ သင်ပုတ် စင်ဝယ် နံနက်စောစော နားလာကာ အာလိုက်သော ကျီးကလေး သွင်ပြင်ပါ ပေါ်လွင်လာပါလိမ့်မည်။

‘ဘဲနှယ်လည်းရှင်၊ သင်ပုတ်စင်ဝယ်၊ ရုပ်ဆင်းမည်းကျော၊ ရီစောစောက၊ ဥဩသံရည်၊ နားလာမည်သည်၊ မြရည်လိုလို၊ ကျီးညိုညို’

ဤတွင် ကျီးကလေး အစဉ်အလာ ဖွဲ့နေကျကဲ့သို့ တခမ်း တနား မဖွဲ့တော့ပြီ၊ ရုပ်ဆင်းသွင်ပြင်၊ နက်ကျောကျောနှင့် စောစော စီးစီး၊ အာလာသည့် ကျီးကလေး၏ သရုပ်ကိုသာ ပေါ်လွင်အောင် ရိုးရိုးကလေး ဖော်တော့သည်။ မယ်ကလေး စိုးရိမ်ဟန် အမူအရာ တို့ကား ‘ဘယ်နှယ်ပါလိမ့်မလဲရှင်’ ဟူသော တအံ့တဩ အပြော စကားသံဖြင့် ရိပ်စားမိစေသည်။ ဆက်လက်၍ ‘ချိုလည်း ချိုသာ၊ ခွန်းတည်းအာသည် ထိပ်ပြာ ကျွန်မ လန့်စိုးလှ၏။ ဘယ်က စေပါ၊ ဘယ်အာဏာကြောင့် ကျူးလှသည်လည်း’ဟု မယ်၏ စိုးရွံ့စိတ် သိလိုစိတ်တို့ကို ပြောမေးကလေး မေး၍ ပေါ်လွင်စေသည်။ စာဆို ၏ လက်ရာတို့သည် ဆိုရဖတ်ရလည်း လွယ်သည်။ စကားလုံး ရိုးရိုး သန့်သန့် ကလေးများကို နားဝင်ချိုအောင် သီကုံးတတ်သည်။ ‘ချစ်၍ခေါ်သည်၊ ချစ်၍ခေါ်ရာ’ အခံအလိုက် ရတု နှစ်ပုဒ်ကား ဤအတွက် ထင်ရှားသော သာဓကများပင် ဖြစ်သည်။”

စိန္တကျော်သူ၊ ၅၇-၅၉။

စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၏ ရတုလက်ရာများနှင့် ပတ်သက်၍ ယနေ့အထိ နောက်ဆုံး ဝေဖန်သုံးသပ်သူမှာ သုတေသီ၊ ပညာရှင် မောင်သာနိုး ဖြစ်သည်။ မောင်သာနိုး၏ ဝေဖန်ချက်သည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၃၀ ကျော်က စိန္တကျော်သူ ၏ ရတုလက်ရာများအပေါ် ဝေဖန်ချက်များနှင့် အလွန်ခြားနားသွားပါသည်။ မောင်သာနိုးက စိန္တကျော်သူဦးဩကို ဝေဖန်ခဲ့သည့် စာပေပညာရှင်များ၏

အကဲဖြတ်ချက်များကို ပြန်လည်ဝေဖန်ဆန်းစစ်၍ အောက်ပါအတိုင်း သုံးသပ် တင်ပြပါသည်။

“စိန္တကျော်သူ ကဗျာရဲ့ ထူးခြားချက်ကတော့ သမားရိုးကျ ကဗျာစကား တို့ကို ရှောင်နိုင်သမျှ ရှောင်ပြီး ခေတ်သုံးစကားကို ယူကာ ကဗျာမြောက်အောင် ကဗျာဖွဲ့ဆိုတာပါပဲ။ ခေတ်သုံး စကား ကို ယူရာမှာ တစ်ခါတလေ အရပ်သုံးစကားတို့ကိုတောင် ထည့် တယ်။ စကားပြောဟန်ကို ပိုမိုပေါ်လွင်ပြီး ကဗျာဟာ ပိုမို အသက် ဝင်သွားတယ်။ အမှန်ကတော့ စိန္တကျော်သူဟာ အဲဒီခေတ်က ပညာရှိ တွေက တော်မဝင်လို့ အထင်သေးခဲ့ကြတဲ့ ခေတ်သုံး၊ အရပ်သုံး စကားကိုယူပြီး ထိမိတဲ့ အတွေးတွေ၊ ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့တွေ၊ အလင်္ကာ တွေ၊ နိမိတ်ပုံတွေကို ဖန်ဆင်းနိုင်ခဲ့တယ်။ ရတုခေတ်ရဲ့ တီထွင် ဉာဏ် အရှိဆုံး စာဆိုကြီးတစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့တယ်။”

စာပေဂျာနယ်၊ အတွဲ ၃၊ အမှတ် ၉၊ ၁၁၄။

အထက်ပါဝေဖန်ရေးသာဓကများကို ထောက်၍ ခေတ်ကာလအချိန် ကွာခြားသည်နှင့်အမျှ ဝေဖန်ရေး စံထားမှုများ ပြောင်းလဲလာပါသည်။ ဝေဖန် ရေးစံ ကွာခြားလာသည်နှင့်အမျှ ဝေဖန်ရေးအမြင်များ ကွာခြားလာပါသည်။ ထို့ပြင် ဝေဖန်သူပညာရှင်များ ဝေဖန်ရေးရှုထောင့် အလေးပေးမှု မတူသည်နှင့် အမျှ ဝေဖန်ရေး သုံးသပ်ချက်များ ထွေပြားလာတတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝေဖန်သူ ပညာရှင်များအား မည်သူများ၍ မည်သူမှန်သည်ဟု ယတိပြတ် မပြောသာပါ။ မည်သည့်ဝေဖန် အကဲဖြတ်ချက်မဆို အမှန်တရား မဟုတ်ကြောင်း၊ ဝေဖန်သူ၏ အတ္တနောမတိမျှသာ ဖြစ်ကြောင်း နှလုံးသွင်းထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤသို့ ဆိုခြင်းဖြင့် ဝေဖန်ရေးသည် တန်ဖိုးမရှိဟု မဆိုနိုင်ပါ။ ဝေဖန်မှုကို လေးစား တန်ဖိုးထားရပါမည်။ အထူးသဖြင့် စနစ်ရှိသော၊ ကျိုးကြောင်း ခိုင်လုံမှုရှိသော၊ စေတနာမှန်သော ဝေဖန်ရေးမှန်သမျှ လေးစားရမည်သာ ဖြစ်သည်။ အချုပ် အားဖြင့်ဆိုရလျှင် စာဆိုတစ်ဦး၏ စာပေလက်ရာ တစ်ရပ် အပေါ်တွင် ဝေဖန် ရေး ရှုထောင့်အသွယ်သွယ်မှ ဝေဖန်သုံးသပ်ချက် ကွဲပြား များပြားလေလေ။

စာပေဝေဖန်ရေး ဖွံ့ဖြိုးလေလေဟု သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ တဖန် စာပေဝေဖန်
ရေး ဖွံ့ဖြိုးခြင်းသည်ပင် စာပေယဉ်ကျေးမှု အဆင့်မြင့်မားမှု လက္ခဏာတစ်ရပ်ဟု
ဆိုချင်ပါတော့သည်။

ကျမ်းကိုး

- ၁။ ကျော်မြင့် (မြန်စာဂုဏ်)။ “ခေတ်ပြောင်းခေတ်လဲနှင့် စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၏
ရတုလက်ရာ”။ စိန္တကျော်သူ၊ ရန်ကုန်၊ မြန်စာပြန်၊ ၁၉၇၁။
- ၂။ စိန္တကျော်သူဆို ရတုများ၊ ဘိုးတော်နှင့် ဧချင်းနှင့် မင်္ဂလာလူးတား၊
တည်းဖြတ်သူ ဆရာပွားနှင့် မောင်ညွန့်၊ ဆဌမအကြိမ်၊ ရန်ကုန်။
မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်း၊ ၁၉၂၉။
- ၃။ ဘေမောင်တင်၊ ဦး။ မြန်မာစာပေသမိုင်း၊ ရန်ကုန်၊ ဇေယျာမိတ်ဆွေ ပိဋကတ်
ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၃၈။
- ၄။ လှဘေ၊ ဒေါက်တာ။ ‘စိန္တကျော်သူ’ မြန်မာစာပေဧည့်ခံစာတမ်းများ၊
တတိယအကြိမ်၊ ရန်ကုန်၊ စပယ်ဦးစာပေ၊ ၁၉၈၀။
- ၅။ သာနိုး၊ မောင်။ ‘ရတုစာဆိုတော်ကြီးများ (၁၄)’၊ စာပေဂျာနယ်၊ အတွဲ ၃၊
အမှတ် ၉၊ အောက်တိုဘာ ၁၉၉၆။

သခင်ဘသောင်းနှင့် ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း ခေါင်းကြီးများ

သခင်ဘသောင်း (၁၉၀၁-၁၉၈၁) သည် ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း^၁ ဘာသာပြန်ပြိုင်ပွဲ အမှတ်(၁) မှ စတင်၍ အမည်ရင်း ဘီတီ^၂ (ဘသောင်း) ဖြင့် ဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ရာ ၁၉၂၇ ခုနှစ်၊ ဧပြီလထုတ် ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း ဘာသာပြန်ပြိုင်ပွဲ အမှတ်(၃-ခ) မှ ၁၉၂၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လထုတ် ဂန္ထလောက မဂ္ဂဇင်း ဘာသာပြန် ပြိုင်ပွဲ အမှတ်(၆-ခ) တိုင် ငါးကြိမ်ဆက်တိုင် ပထမဆု ရခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာပြန်ပြိုင်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့် မရတော့ပါ။ သို့သော် ဂန္ထလောက မဂ္ဂဇင်း တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေသူများက ဘာသာပြန် ထူးချွန်သူ မောင်ဘသောင်း အား ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း မြန်မာပိုင်း အယ်ဒီတာ အဖြစ် ၁၉၂၈ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် လမှ စတင်၍ ခန့်အပ်လိုက်သည်။^၃

ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်းမှာ အင်္ဂလိပ်မြန်မာ နှစ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသော မဂ္ဂဇင်း တစ်စောင်ဖြစ်၍ မူလက မြန်မာအမည်မှာ ကမ္ဘာလုံး ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ဂန္ထလောကဟူ၍ အမည်ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ သခင်ဘသောင်းကို ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း မြန်မာပိုင်းအယ်ဒီတာအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မဂ္ဂဇင်းတည်းဖြတ် ထုတ်ဝေသူ တစ်ဦးဖြစ်သော ဗြိတိသျှ အမျိုးသား အိုင်စီအက်ဝန်ထမ်း^၄ ကြေးတိုင်မင်းကြီးဟောင်း ဂျေ၊ အက်စ် ဖာနီဗယ်^၅က -

“ထိုဘာသာပြန် ပြိုင်ပွဲများတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူ

တစ်ယောက်သည် အခြားယှဉ်ပြိုင်သူများ မပါဘိသည့်အလား သူ့ချည်း လေးခါ ငါးခါ လောက် ဆက်ကာဆက်ကာ ဆုကိုယူတော့ သည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် လူတစ်ယောက်တည်းကိုချည်း တစ်လပြီး တစ်လ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဆုပေး နေမည်ဆိုလျှင် ကျွန်ုပ်တို့ ပြိုင်ပွဲမှာ ရယ်စရာဖြစ်နေဖို့ရှိတော့သည်။ ထိုအခိုက်တွင် ကျွန်ုပ်တို့ မှာလည်း ဂန္ဓလောက မဂ္ဂဇင်း မြန်မာပိုင်းအတွက် တည်းဖြတ်သူ လိုနေသဖြင့် ထိုသူကိုပင် တည်းဖြတ်သူ ခန့်ရမလိုဖြစ်နေသည်။ သူ့ကို တွေ့ရဖို့ကလည်း မလွယ်လှ။ သူက ရှက်တတ်သည်။

သခင်ဘသောင်း

သို့ရာတွင် တစ်နေ့သော နံနက်ခင်း၌ အသိဉာဏ်ထူးချွန်၍ စိတ်
 ဓါတ်ကြံ့ခိုင်သော လူငယ်တစ်ယောက်သည် ကျွန်ုပ်၏ အလုပ်ခန်းသို့
 ပေါက်လာပြီးလျှင် ဘာသာပြန် ပြိုင်ပွဲ၌ ဆုရသော မောင်ဘသောင်း
 မှာ သူပဲဖြစ်ပါသည်ဟု ပြောလာသည်။ . . ကျွန်ုပ်က အတော်ကလေး
 နားချသဖြင့် သူ၏လွတ်လပ်ခြင်းကို စွန့်လွှတ်ပြီးလျှင် ဂန္ဓလောက
 မဂ္ဂဇင်း၌ ဝင်၍ အလုပ်လုပ်ပါသည်။ ဂန္ဓလောက မဂ္ဂဇင်း မြန်မာ
 ပိုင်းလည်း မောင်ဘသောင်း၏ စိတ်အားထက်သန်မှုကြောင့်
 အတော်ကလေး ကျော်ကြားလာပြီးလျှင်၊ မြန်မာလူငယ် စာရေး
 ဆရာကလေးများအနက် နောင်အဖို့တွင် မြန်မာစာ လောက၌
 ကျော်ကြားလာသူ မနည်းပေ”^၆

ဟု မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။

သခင်ဘသောင်းသည် ဂန္ဓလောကမဂ္ဂဇင်း မြန်မာပိုင်း အယ်ဒီတာ
 အဖြစ် ၁၉၂၈ ခုနှစ် ဩဂုတ်လမှ၊ ၁၉၃၁ ခုနှစ် ဇူလိုင်လအထိ တာဝန်
 ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ဂန္ဓလောကမဂ္ဂဇင်းမှာ မူလက မြန်မာပြည်စာအုပ်ကလပ်^၇
 မှ ထုတ်ဝေ၍၊ နောင်တွင် မြန်မာပြည် ပညာပြန့်ပွားရေးအသင်းမှ တာဝန်ယူ
 ခဲ့သည်။ မြန်မာပြည် ပညာပြန့်ပွားရေးအသင်း^၈ကို ၁၉၂၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ
 တွင် မစ္စတာဖာနီဗယ်ဦးဆောင်၍ တည်ထောင်ခဲ့သည်။^၉ ပထမဦးဆုံးသော
 အသင်း ဥက္ကဋ္ဌမှာ ဆရာဝန်ကြီး ကာနယ်ဘခက်ဖြစ်သည်။ ဂန္ဓလောကမဂ္ဂဇင်း
 မြန်မာပိုင်းအယ်ဒီတာအဖြစ်၊ သခင်ဘသောင်း နောက်ဆုံးတက်ရောက်ခဲ့သော
 မြန်မာပြည် ပညာပြန့်ပွားရေးအသင်း အစည်းအဝေးမှာ၊ ၁၉၃၁ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ
 ၂ ရက်နေ့ အထွေထွေအစည်းအဝေးဖြစ်သည်။ ယင်းအစည်းအဝေးကို
 ဝတ်လုံ ဦးဘဒွန်းက သဘာပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက်၍ မီးရထားငွေစာရင်းဝန်
 ဦးဘစိန်၊ ပညာဝန် ဦးစိန်ရွှက်၊ ဦးစောတင်၊ ဝတ်လုံဦးကျော်မြင့်၊ ဦးသိန်း၊
 သူကြီးဂေဇက် ဦးခင်မောင်၊ မစ္စတာဖာနီဗယ်၊ ဦးထွန်းညို၊ မြို့မဦးဘလွင်နှင့်
 အယ်ဒီတာ မောင်ဘသောင်း (သခင်ဘသောင်း)တို့ တက်ရောက်ခဲ့သည်။^{၁၀}

၁၉၃၁ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၉ ရက်နေ့ မြန်မာပြည် ပညာပြန့်ပွားရေး
 အသင်း အလုပ်အမှုဆောင်အစည်းအဝေးတွင် အယ်ဒီတာ ဦးဘသောင်း နေရာ၌

မောင်ငွေခိုင် တက်ရောက်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။^{၁၀} ထို့ကြောင့် သခင်ဘသောင်းသည်၊ ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း မြန်မာပိုင်း အယ်ဒီတာအဖြစ် ၁၉၃၁ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ အထိသာ၊ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည် ဆိုရပါမည်။ ထိုသို့ သုံးနှစ်တာ ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း၏ မြန်မာပိုင်းအယ်ဒီတာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့စဉ်၊ သခင်ဘသောင်းသည် ဂန္ထလောက မြန်မာပိုင်းခေါင်းကြီးများနှင့်တကွ၊ လစဉ် ဂရိတ် ပုံပြင် ဘာသာပြန်၊ ပုံပြောမယ်၊ ဝိဇ္ဇာလမ်းညွှန်နှင့် စာအုပ်ဝေဖန်ချက်ကဏ္ဍ များကို ကလောင်အမည်မခံဘဲ ရေးသားခဲ့သည်။^{၁၂} သခင်ဘသောင်းမှာ အင်္ဂလိပ် မြန်မာ နှစ်ဘာသာ စွယ်စုံရထားချွန်သူဖြစ်၍ ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း အင်္ဂလိပ်ပိုင်း ခေါင်းကြီးအချို့ကိုပင် ရေးသားခဲ့သည်။

သခင်ဘသောင်း ကလောင်အမည်မခံဘဲ ရေးသားခဲ့သော ဂန္ထလောက မဂ္ဂဇင်း မြန်မာပိုင်းခေါင်းကြီး ၃၆ ပုဒ်အနက်၊ ၁၉၂၈ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလထုတ် ခေါင်းကြီးကို ရှာ၍မတွေ့ပါ။ ဂန္ထလောက မြန်မာပိုင်းခေါင်းကြီးများမှာ -

၁၉၂၈

- ကျွန်ုပ်တို့ကြံရွယ်သော လုပ်ငန်းသစ်များ (ဩဂုတ်)
- ဖွ လွဲပါစေ ဖယ်ပါစေ (စက်တင်ဘာ)
- စီးပွားရေးပညာ၏ အသုံးဝင်ဟန် (အောက်တိုဘာ)
- မြန်မာပြည် ပညာပြန့်ပွားရေးအသင်း သင်းဘွင့်အစည်းအဝေး အကြောင်း (နိုဝင်ဘာ)
- စေတနာပျိုးထောင်ရေး (ဒီဇင်ဘာ) (စာအုပ်မတွေ့)

၁၉၂၉

- ဘာသာပြန်ရေး (ဇန်နဝါရီ)
- အောင်မြင်နည်း (ဖေဖော်ဝါရီ)
- သက္ကရာဇ် ၁၃၉၀ ပြည့် (မတ်)
- ဘုန်းကြီးကျောင်းများ သိပ္ပံကျောင်းတိုက်တို့ ဖြစ်သောအခါ (ဧပြီ)
- ဝိဇ္ဇာပညာအံ့ဖွယ်ရာ (မေ)
- ကျောက်ဆင်းတု (ဇွန်)
- တို့မြေတို့ပြေနှင့် တို့စာတို့ပေ (ဇူလိုင်)

ဝေဖန်မှုအတတ် (ဩဂုတ်)
 မြန်မာပြည် ပညာပြန့်ပွားရေးအသင်း အစည်းအဝေးကြီးအကြောင်း
 (စက်တင်ဘာ)
 တို့စာ (အောက်တိုဘာ)
 ဝိဇ္ဇာနှင့်လယ်ယာ (နိုဝင်ဘာ)
 အကြမ်းနှင့်အနု (ဒီဇင်ဘာ)

၁၉၃၀

စတုတ္ထဌာန (ဇန်နဝါရီ)
 စိတ်ကူးလော (ဖေဖော်ဝါရီ)
 အကောင်းနှင့်အဆိုး (မတ်)
 ငါတို့နှင့်သူများအမြင် (ဧပြီ)
 ထုံးစံနှင့် ကြီးပွားမှု (မေ)
 စဉ်းစားမှုအလေ့ (ဇွန်)
 ကိုယ်တိုင်ကြံ့မှု (ဇူလိုင်)
 အတူတကွ ဆောင်ရွက်ခြင်း (ဩဂုတ်)
 လူတို့သည် ကလေးများသာတည်း (စက်တင်ဘာ)
 တို့အခေါ် (အောက်တိုဘာ)
 စစ်ဆေးမှုအလေ့ (နိုဝင်ဘာ)
 ကျောက်ဆင်းတုကြီး လွန်ခြင်း (ဒီဇင်ဘာ)

၁၉၃၁

စာရင်းပိတ်လ (ဇန်နဝါရီ)
 နတ်လော နွားလော (ဖေဖော်ဝါရီ)
 ငါးနှစ်စနစ် (မတ်)
 စကားပြင် (ဧပြီ)
 တိုင်းပြည်နှင့်စပါး (မေ)
 မြန်မာများနှင့် လက်မှုပညာ (ဇွန်)
 မြန်မာများနှင့် လာမည့်ခေတ် (ဇူလိုင်)

သခင်ဘသောင်းသည် ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း မြန်မာပိုင်း အယ်ဒီတာ အဖြစ်ဆောင်ရွက်နေစဉ် ပြင်သစ်ပြဇာတ်ဆရာ မောလယဲ^{၁၅}၏ ဆရာဝန်ပါပဲ ပြဇာတ်^{၁၆} ကို မြန်မာပြန်ဆိုခဲ့သည်။ မြန်မာစာပေတွင် ပထမဦးဆုံးသော ခေတ်သစ်ပြဇာတ်ဖြစ်၍ မြန်မာပြည်စာအုပ်ကလပ်မှ ၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထို့နောက် ကမ္ဘာ့ရာဇဝင်ချုပ်^{၁၇}ကို မြန်မာပြန်သည့်အတွက် ၁၉၂၉-၃၀ ခုနှစ် ဝေလမင်းသားဘာသာပြန်ဆု^{၁၈} “ငွေတစ်ထောင်ကျပ်” ချီးမြှင့်ခံရသည်။ ထို့ပြင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် အရှေ့တိုင်းဌာနတွင် ဘာသာပြန် နည်းပြအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည်။

ထိုအချိန်မှာပင်၊ တစ်ဖက်၌ သခင်ဘသောင်းသည် တို့ဗမာအစည်း အရုံး (၁၉၃၀၊ မေ)ကို တည်ထောင်၍၊ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။ မိတ်ဆွေဖြစ်သူ သီချင်းရေးဆရာ ဝိုင်အမ်ဘီသခင်တင်၏ အကူအညီဖြင့်၊ တို့ဗမာသီချင်းကို ရေးသားကာ ‘တို့ဗမာဝါဒ’ကို ဖြန့်ချိပါသည်။ ဤသို့ တို့ဗမာဝါဒဖြန့်သည့်အနေဖြင့်၊ ဂန္ထလောကတွင် ကလောင်အမည် မခံဘဲ ရေးသားခဲ့သော ခေါင်းကြီးရှစ်ပုဒ်ကို၊ နိုင်ငံပြုစာစု ၂၊ နိုးကြားရေး စာတမ်းရှစ် အမည်ဖြင့် ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် အခမဲ့ဖြန့်ဝေခဲ့သည်။^{၁၉}

နိုးကြားရေး စာတမ်းရှစ်စောင်ကို ရေးသားသူအမည်မခံသော်လည်း၊ ရှေ့ဖုံးတွင် ထိုစဉ်က သခင်ဘသောင်း၏ အိမ်လိပ်စာ ‘ရန်ကုန်မြို့၊ ဗဟန်းရပ်၊ ရေတာရှည်လမ်း ၃၃ မှတ်ခြံ တို့ဗမာအစည်းအရုံး’ ဟု ဖော်ပြထားသည်။ စာစောင်၏ ရှေ့ဆုံးစာမျက်နှာတွင် မြောင်းမြစီရင်စု၊ ဝါးခယ်မမြို့ပိုင်၊ သရက် တောရွာ သမာဓိဆန်စက် ဆန်ကုန်သည်ကြီး ဦးခင်မောင်၏ ဓါတ်ပုံကို ထည့်သွင်း၍ ‘ကျမ်းဒကာ’ဟု ဂုဏ်ပြုမှတ်တမ်းတင်ပါသည်။^{၂၀} နိုးကြားရေး စာတမ်းရှစ်စောင် တွင် ပါဝင်သော ဂန္ထလောကခေါင်းကြီးများသည်၊ ထိုအချိန်က သန္ဓေတည်စ တို့ဗမာအစည်းအရုံးနှင့်အတူ လူငယ်များကို၊ နိုင်ငံရေးစိတ်ဓါတ် နိုးကြား တက်ကြွ စေခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် တိုင်းပြည်လွတ်လပ်ရေးအတွက် သိပ္ပံပညာ လိုက်စားရေး၊ နိုင်ငံခြား စာပေများကို ဘာသာပြန်ဆိုရေး၊ မြန်မာစာပေ ကြီးပွား တိုးတက်ရေး တို့အတွက် လှုံ့ဆော်ခဲ့သည်။ ဤအချက်ကို ထင်ရှားစေရန် နိုးကြားရေး စာတမ်းရှစ်စောင်မှ ကောက်နှုတ်ဖော်ပြပါမည်။

“ . . . စေတီပုထိုး ပေါများရာ ငါတို့မြန်မာပြည်သည် မည်သည့်အခါ လုံးဝလွတ်လပ်ခွင့်ရမည်နည်း။ အဖြေမှာလွယ်၏။ ခနစွမ်းသည့်အခါ ရမည်။ အဘယ်အခါ ခနစွမ်းမည်နည်း။ ပညာ မျက်စိရှိသောအခါ ခနစွမ်းလိမ့်မည်။ အဘယ်အခါ ပညာမျက်စိ ရှိအံ့နည်း။ ပညာမျက်စိကို ပေးတတ်သော အရေးကြီးသည့် နိုင်ငံခြားစာပေတို့ကို အမြောက်အမြား ဘာသာပြန်၍ မြန်မာတို့အား ဖတ်ရှု လေ့လာကျက်စေသောအခါ ပညာမျက်စိ ရှိလိမ့်မည်။”^၉

ပညာသည် တိုင်းပြည်ကြီးပွားရေး၏ အခြေဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပညာသင်ကြားရေးသည် အရေးကြီး၏။ တိုင်းသူပြည်သား လူအများတို့၏ ပြန်ပြောစွာ ပညာတတ်မြောက်နိုင်စေရန် ကိုယ့်မြေ ကိုယ့်ပြည်တွင် ကိုယ့်စာ ကိုယ့်ပေဖြင့်သာ ပညာကို သင်အပ်၏။ ကိုယ့်စာ ကိုယ့်ပေရှိလျက် မျိုးခြား တိုင်းခြားစာဖြင့် သင်ကြားရန် ကြံစည်ခြင်းကား တိုးတက်မှုနှင့် ဆန့်ကျင်၏။ ဖိလာကျ၏။ အမေ ကျော်၍ ကြီးတော်လွမ်းခြင်းမည်၏။^{၂၀}

. . တစ်ရံတစ်ခါ တစ်ပါးသူတို့၏ အမြင်သည် များစွာ အရေးကြီးတတ်သည်။ ရန်သူ၏အမြင်ကိုလည်း သဘောကြီးကြီး ထား၍ ကြည့်ရှုကြကုန်ရာ၏။ ပုထုဇဉ်ဟူသော သတ္တဝါတို့သည် ဟုတ်သည် မှန်သည်ကို အရေးမထားဘဲ မိမိကိုယ်ကို သူတစ်ပါးက အထင်အမြင်သေးလျှင် မကြိုက်တတ်။ သေးသင့်၍သာ သူ သေးပေသည်ဟု ကိုယ့်အပြစ်ကို မရှု။ ငါတို့အဖို့တွင်မူကား သူတစ်ပါး၏ အမြင်ဖြင့် ငါတို့၏ ဟုတ်တိုင်းမှန်ရာ အကြောင်းကို သဘောထား ကြီးကြီးထား၍ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိဘဲ ဆင်ခြင်သုံးသပ် တတ်သော စိတ်ကို မွေးမြူကြရမည်။^{၂၁}

‘ရှေးထုံးမပယ်နှင့်၊ ဈေးသုံးမကြွယ်နှင့်၊ ရှေးထုံးပယ်တော့ လွဲတတ်သည်၊ ဈေးသုံးကြွယ်တော့ မွဲတတ်သည်။’ ထိုစကားသည် အခါခပ်သိမ်း မမှန်ချေ။ ရှေးထုံးပယ်တိုင်းလည်း မလွဲ။ ဈေးသုံး ကြွယ်တိုင်းလည်း မမွဲ။ ထို့ကြောင့် ရှေးထုံးကို ပယ်သင့်က ပယ်ရ

မည်။ ဈေးသုံးကို ကြွယ်သင့်က ကြွယ်ရမည်ဟု ပြင်အပ်၏။
ရှေးထုံးပယ်ကာမျှနှင့် မလွဲသော အချက်များစွာရှိ၏။”၂၂

နိုးကြားရေးစာတမ်းရှစ်စောင်၏ အာဘော်နှင့် စကားပြေအရေး အသားမှာ ၁၉၃၀ ဝန်းကျင်ကမူ ခေတ်ရှေ့ ပြေးလှပါ၏။ ထို့ကြောင့် ၁၉၃၇ ခုနှစ်က ထုတ်ဝေခဲ့သော ဖေဘီယန် ဦးဘခိုင်၏ မြန်မာပြည်နိုင်ငံရေးရာဇဝင်^၁ ၌ လည်းကောင်း၊ ၁၉၆၈ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေသော စစ်ကိုင်းဟန်တင်၏ မြန်မာ နိုင်ငံတော်မှတ်တမ်း-၂^၂ ၌လည်းကောင်း၊ သခင်ဘသောင်း၏ နိုးကြားရေး စာတမ်းရှစ်စောင်ကို အပြည့်အစုံ ဖော်ပြထားသည်။ ထိုစာတမ်းများ၏ အာဘော် နှင့် အရေးအဖွဲ့ကို ဆရာမောင်ထင်က -

“ . . သခင်ဘသောင်း၏ တို့ဗမာ နိုးကြားရေး စာတမ်းတို့ တွင် စာတမ်းရေးသူ၏ နိုင်ငံရေးစိတ်ဓါတ်နှင့် နိုင်ငံရေးခံစားချက်တို့ ပါသည်။ တွေးရိုးတွေးစဉ် မဟုတ်သော အတွေးတို့ပါသည်။ အရေး အသားရှင်း၍ ရေးဟန်တွင် တက်ကြွသောလေသံ၊ ဖျတ်လတ်သော လေသံတို့ပါသည်။ ထိုစကားပြေတို့သည် လွတ်လပ်ရေးအတွက် လှုံ့ဆော်နိုင်စွမ်းရှိသည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။”၂၃

ဟု အကဲဖြတ်ခဲ့သည်။

ဆရာမောင်ထင်သည် သခင်ဘသောင်း၏ စာပေများနှင့် ရင်းနှီး၍ သခင်ဘသောင်း၏ စာပေလက်ရာများကို စိတ်ဝင်စားစွာ ဝေဖန်လေ့ရှိသည်။ သခင်ဘသောင်း၏ နဂါးနီတိုက်ထုတ် ပန်းသာမစာအု အမှာစာနှင့် ပြည်သူ့ စာပေတိုက်မှ ထုတ်ဝေခဲ့သော အမေလေး ဝတ္ထုတို့တွင် အကဲဖြတ်နိဒါန်းကို ရေးခဲ့သူမှာ ဆရာမောင်ထင်ပင်ဖြစ်သည်။ သခင်ဘသောင်း၏ စကားပြေအဖွဲ့ အနွဲ့၊ အထူးသဖြင့် ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း မြန်မာပိုင်းခေါင်းကြီး၏ အရေးအသား နှင့် အာဘော်ကို ဆရာမောင်ထင်က -

“ . . သူ့စကားပြေမှာ တို့ဗမာ တစ်မျိုးသားလုံးကို နှိုးပေးသော စကားပြေဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်က ကျွန်ုပ်တို့သည် အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး ကိစ္စ၌ အိပ်မောကျနေခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသား စီးပွားရေးကိစ္စ၌ မိန်းမောနေခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသား

လူမှုရေးကိစ္စ၌ တွေဝေနေခဲ့ကြသည်။ ထိုအခိုက်၌ သခင်ဘသောင်း၏ စကားပြေများက ‘ထလော့ဗမာ အိုဗမာတို့’ဟူ၍ ကြွေးကြော်လိုက်ဘိသကဲ့သို့ ရှိသည်။”^{၂၆}

ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့ပါသည်။

နိုးကြားရေး စာတမ်းရှစ်စောင်တွင် မပါဝင်သော ဂန္ထလောကခေါင်းကြီးများသည်လည်း နိုးကြားရေး စာတမ်းခေါင်းကြီးများကဲ့သို့ပင် တွေးရိုးတွေးစဉ် မဟုတ်သော အတွေးများ၊ ရှင်းလင်းဖျတ်လတ်သော ရေးဟန်နှင့် လှုံ့ဆော်သော လေသံများကိုပါ တွေ့နိုင်ပါ၏။ ထိုသဘောကို ထင်ရှားစေရန် ဂန္ထလောက မဂ္ဂဇင်းခေါင်းကြီးအချို့ကို ထုတ်နုတ်တင်ပြပါမည်။

“ . . . ကလေးတို့မှာ ဝမ်းသာလွယ် ဝမ်းနည်းလွယ်၏။

ရယ်လွယ် ငိုလွယ်၏။ ယေဘုယျအားဖြင့် လူတို့မှာလည်း ကလေးများ သာဖြစ်ကြ၏။ နှစ်ပရိစ္ဆေဒအားဖြင့် ကလေးအရွယ်ကို ကျော်လွန်ပြီး ဖြစ်သဖြင့် လူကြီးဖြစ်သည်။ ဧရာမလူကြီးဖြစ်သည်ဆိုကြသူတို့အနက် ဝမ်းသာဖွယ်အရေး အသေးအဖွဲကလေးတစ်ခုခုနှင့် တွေ့သော်၊ ဝမ်းမသာဘဲ နေမည့်သူ တစ်ရာလျှင် ဘယ်နှစ်ယောက် ရှိပါမည်နည်း။ အပြန်အလှန်အားဖြင့်လည်း ဝမ်းနည်းဖွယ် တစ်ပဲသားလောက်နှင့် တွေ့လျှင်၊ ဝမ်းမနည်းဘဲ နေမည့်သူ တစ်ရာလျှင် ဘယ်နှစ်ဦးရှိပါမည်နည်း။ . . တစ်ဦး တစ်ယောက်ချင်း ကလေးကျင့်ကျင့်၍ နေကြဘိမူ မထောင်းသာလှ။ သို့ရာတွင် တစ်မျိုးလုံး တစ်နိုင်ငံလုံး ကလေးကျင့် ကျင့်၍ နေကြဘိမူ ထိုနိုင်ငံအတွက် ခက်လေစွာ^၂”

. . . ကောင်းသည် ဆိုးသည်မှာ သာမန်ဆိုကာမျှနှင့် ဝေဖန်မှု မမည်။ ငါတို့မြန်မာပြည်တွင် ဝေဖန်မှုအတတ် များစွာ မထွန်းကားသေး။ ဝေဖန်မှုအတတ်သည် မှတ်ကျောက်သဖွယ် ဖြစ်သဖြင့် အတတ်ပညာ၊ စာပေ ပရိယာယ်ကြီးပွားမှု၌ အထောက်အပံ့ကို ဖြစ်စေ၏။ ထို့ကြောင့်မြန်မာပြည်၏ အညွန့်အညောက် ဖြစ်သော အမျိုးကောင်းသားလူငယ်စုတို့သည် အထူးသဖြင့် ဝေဖန်မှု

အတတ်ကို လေ့လာဆည်းပူးအပ်ပေသည်။ . . . ဤအတတ်ကို လေ့လာသူတို့ အထူးသတိပြုရန် အချက်တစ်ရပ်မှာ အဂတိတရားမှ ကင်းလွတ်စေရန် ဖြစ်၏။ စကားပမာ မိမိစိတ်ကြိုက်နှင့် တွေ့ကာမျှ မိမိ ကြည်ညိုသောပုဂ္ဂိုလ် ပြုသော ကျမ်းဖြစ်ကာမျှနှင့် အကျိုး အကြောင်း မညှိနှိုင်းဘဲ အလွန်အကျွံ မချီးမွမ်းစကောင်း။”

အချုပ်အားဖြင့် ဆိုပါမည်။ သခင်ဘသောင်း၏ ဂန္ထလောကခေါင်းကြီး များသည် အကြောင်းအရာ နယ်ပယ် ကျယ်ဝန်းသည်နှင့်အမျှ အာဘော် အနေဖြင့်လည်း လေးနက်လှပါ၏။ အကြောင်းအရာ နယ်ပယ်အနေဖြင့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ပညာရေး၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ အတွေးအခေါ် နယ်စုံတွေ့ နိုင်ပါ၏။ အတွေးအမြင်အနေဖြင့်လည်း ထိုခေတ်က အများစု၏ တွေးရိုးတွေးစဉ် အစဉ်အလာများနှင့်မတူ ထူးခြားဆန်းသစ်လှပါ၏။ အထူးသဖြင့် စကားပြေ ရေးဟန် ရှုထောင့်မှ သုံးသပ်သော်၊ မြန်မာစကားပြေ ရေးဟန်သစ်ကို ခေတ်စမ်း စကားပြေထက်စော၍ သုံးခဲ့ကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးသိန်းဖေမြင့် က ‘သခင်ဘသောင်း၏ စကားပြေအရေးအသားသည် ထိုခေတ် ထိုအခါက အများတကာ ရေးသားလေ့ရှိကြသည့် စကားပြေနှင့်မတူ၊ သစ်လွင်၍ သူမတူ အောင် ထက်မြက်သည်။’^{၂၀}ဟု ဝေဖန်ခဲ့ပါသည်။

၂၀ ရာစု မြန်မာစကားပြေ ရေးဟန် တိုးတက် ပြောင်းလဲလာပုံ သမိုင်းကြောင်းကို လေ့လာလျှင် ဂန္ထလောကခေါင်းကြီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။ ထို့အတူ ခေတ်စမ်းစာပေ မတိုင်မီကပင် မြန်မာစကားပြေအရေးအသားသစ်ကို လမ်းခင်းခဲ့သော ပီမိုးနှင့်၊ ဦးဖိုးကျားနှင့် သခင်ဘသောင်းတို့၏ ကြိုးစားအားထုတ်မှုကို ထိုက်တန်စွာ အသိအမှတ်ပြုသင့်သည်ဟု ဆိုချင်ပါ၏။

မှတ်စုများ

- ၁။ *The World of Books* ၁၉၂၅ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စတင် ထုတ်ဝေသည်။
- ၂။ B.T
- ၃။ ဂန္ထလောက၊ အတွဲ ၈၊ အမှတ် ၄၃၊ ဩဂုတ် ၁၉၂၈၊ ၃၁-၃၃။
- ၄။ I.C.S (Indian Civil Servant)
- ၅။ J.S. Furnival

- ၆။ ဖာနီဗယ်၊ ဂျေ၊ အက်စ်။ “နိဒါန်း”၊ တစ်ထောင့်တစ်ည၊ ပထမတွဲ၊ ရေးသူ သခင်ဘသောင်း၊ ရန်ကုန်၊ ရှုမဝစာအုပ်တိုက်၊ ၁၉၅၈။
- ၇။ The Burma Book Club
- ၈။ Burma Education Extension Association
- ၉။ ခန့်၊ ဦး (ပန်းတနော်-)။ “ရွှေစာဂန္ထလောက”၊ ရှုမဝ အတွဲ ၂၊ အမှတ် ၂၆၄။ မေ ၁၉၆၉၊ ၄၀။
- ၁၀။ ဂန္ထလောက အတွဲ ၁၄၊ အမှတ် ၇၉၊ ဩဂုတ် ၁၉၃၁၊ ၃၂။
- ၁၁။ ဂန္ထလောက အတွဲ ၁၄၊ အမှတ် ၈၁၊ အောက်တိုဘာ ၁၉၃၁၊ ၁၇၅။
- ၁၂။ ဇေယျာ၊ မောင်။ “သခင်ဘသောင်း၏ စာပေဘဝခရီး”၊ အတွေးအမြင် အမှတ် ၁၂၆၊ ဇွန်/ဇူလိုင် ၁၉၉၇၊ ၈၇။
- ၁၃။ Moliere
- ၁၄။ *Le Medecin Matgre Lui*
- ၁၅။ *The Outline of General History*
- ၁၆။ Prize of Wales
- ၁၇။ အတွေးအမြင် အမှတ် ၁၂၆၊ ၈၇။
- ၁၈။ နိုးကြားရေးစာတမ်းရှစ်စောင်၊ ရန်ကုန်။ တို့ဗမာအစည်းအရုံး၊ ၁၉၃၀။
- ၁၉။ ယင်းစာစောင်၊ ၁။
- ၂၀။ ယင်းစာစောင်၊ ၆။
- ၂၁။ ယင်းစာစောင်၊ ၁၅-၁၆။
- ၂၂။ ယင်းစာစောင်၊ ၂၇။
- ၂၃။ ဘခိုင်၊ ဦး (ဖေဘီယန်)။ မြန်မာပြည်နိုင်ငံရေးရာဇဝင်၊ ဒုတိယအကြိမ်၊ ရန်ကုန်၊ ပုဂံစာအုပ်တိုက်၊ ၁၉၆၄။ ၂၄-၂၅။
- ၂၄။ ဟန်တင် (စစ်ကိုင်း-)။ မြန်မာနိုင်ငံတော်မှတ်တမ်း၊ ၃၊ ရန်ကုန်၊ ပြည်သူ့အာဏာစာအုပ်တိုက်၊ ၁၉၆၈။ ၃၃၃-၃၄၉။
- ၂၅။ သိန်းဟန်၊ ဦး၊ (ဇော်ဂျီ)။ “မြန်မာစကားပြေ”၊ မြန်မာမှု၊ ပထမတွဲ။ ရေးသူ ဦးဝန်နှင့်အခြား။ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များစာအုပ် ပြုစုထုတ်ဝေရေး ကော်မတီ၊ ၁၉၇၅၊ ၃၃။
- ၂၆။ ထင်၊ မောင်။ “သခင်ဘသောင်း၏စကားပြေ”၊ စာပေလှုပ်သား၊ အမှတ် ၃၊ ဇူလိုင် ၁၉၈၁၊ ၃၃။
- ၂၇။ “လူတို့သည် ကလေးများသာတည်း”၊ ဂန္ထလောက အတွဲ ၁၂၊ အမှတ် ၆၈၊ စက်တင်ဘာ ၁၉၃၀၊ ၉၃-၉၄။
- ၂၈။ သိန်းဖေမြင့်။ တက်ခေတ် တက်လူ တက်ဘုန်းကြီးသိန်းဖေ၊ ရန်ကုန်၊ ချင်းတွင်းတိုက်၊ ၁၉၇၅၊ ၅၃။

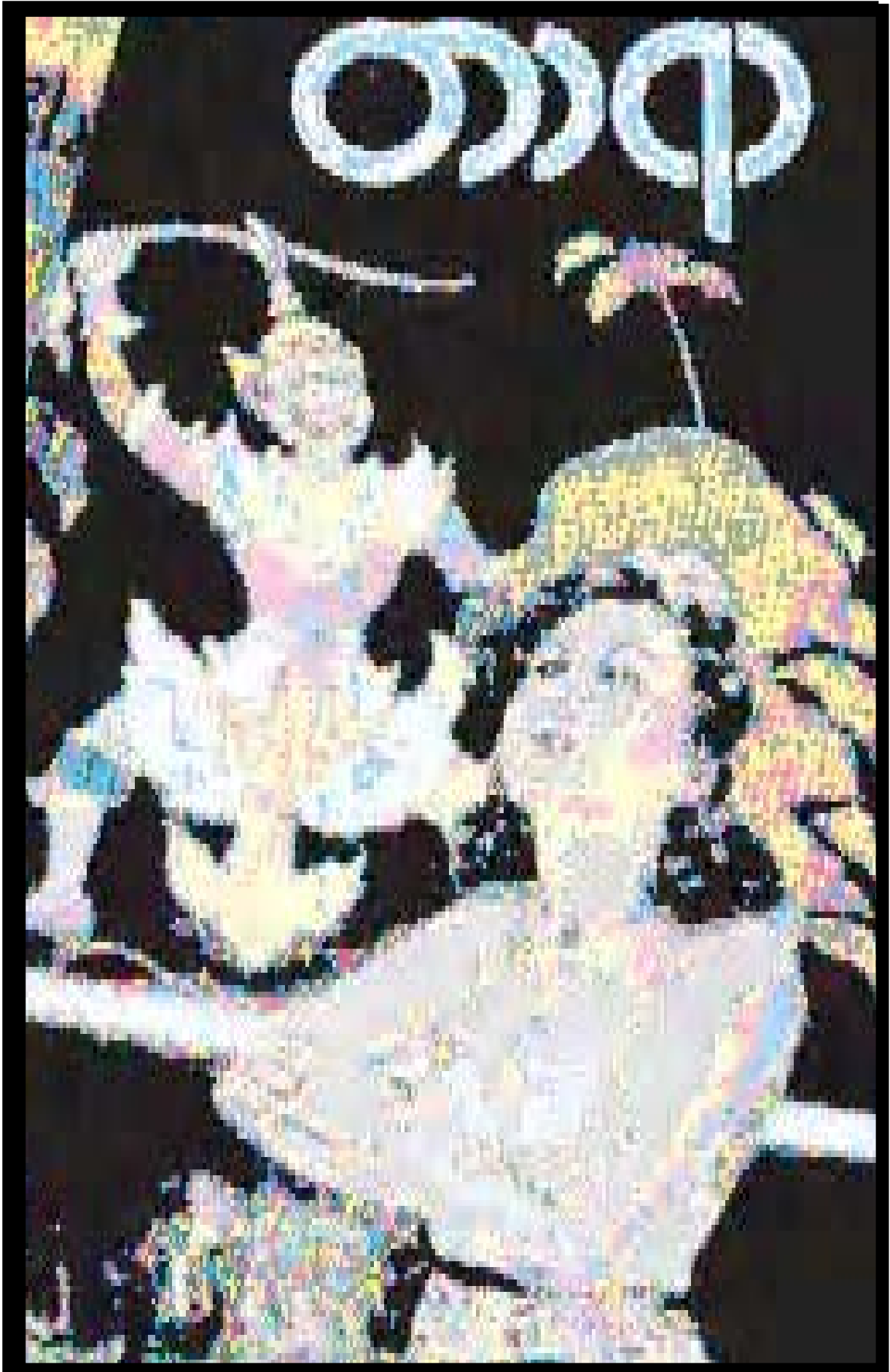
ဒဂုန်တာရာနှင့် တာရာမဂ္ဂဇင်း၏ဩဇာ

တာရာမဂ္ဂဇင်းကို ဖက်ဆစ်ဂျပန်တော်လှန်ရေးပြီးစ ၁၉၄၆ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် စတင်ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ မဂ္ဂဇင်း၏ အယ်ဒီတာနှင့် ထုတ်ဝေသူမှာ ‘ဒဂုန်တာရာ’ဖြစ်သည်။ ၁၉၅၀ ခုနှစ်၊ မေလအထိ လေးနှစ်ခန့် ထုတ်ဝေခဲ့ရာ မဂ္ဂဇင်းသက်တမ်းအားဖြင့် သိပ်မကြာလှသော်လည်း ခေတ်သစ်မြန်မာစာပေတွင် တာရာမဂ္ဂဇင်း၏ ဩဇာသည် အလွန်ကြီးမားလှပါသည်။

တာရာမဂ္ဂဇင်းသည် စာပေမဂ္ဂဇင်းဖြစ်သော်လည်း စာပေသက်သက်မျှ မဟုတ်ချေ။ မဂ္ဂဇင်းသက်တမ်း လေးနှစ်ခန့်ကာလအတွင်း နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ အနုပညာရေးများကို ဆန်းစစ်ဝေဖန်သော မဂ္ဂဇင်းတစ်စောင်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် တာရာမဂ္ဂဇင်းသည် ပြည်သူ့အကျိုးပြု ဘဝသရုပ်ဖော်စာပေ၊ စာပေအနုပညာ ဝါဒသဘောတရား၊ စာပေဝေဖန်ရေး၊ နိုင်ငံတကာဂီတသုခုမ အနုပညာယဉ်ကျေးမှုနှင့် သိပ္ပံပညာများကို မြန်မာစာဖတ်ပရိသတ်နှင့် စတင်မိတ်ဆက်ပေးရန် ကြိုးစားခဲ့သော မဂ္ဂဇင်း တစ်စောင်ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင်တာရာမဂ္ဂဇင်း၏ စာပေအနုပညာသဘောတရားများနှင့် ရေးဟန်အဖွဲ့အနွဲ့ အတတ်ပညာဆိုင်ရာ ဩဇာသည် မြန်မာစာပေတွင် များစွာကြီးမားခဲ့ပါသည်။

ခေတ်သစ် မြန်မာစာပေတွင် တာရာမဂ္ဂဇင်း၏ ဩဇာကြီးမားခဲ့ခြင်းအကြောင်းကို လေ့လာသုံးသပ်ကြည့်လျှင် ထင်ရှားသော အချက် ၃ ရပ်ကို

တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ပထမအချက်မှာ တာရာမဂ္ဂဇင်းတွင် ခိုင်မာပီပြင်သော မဂ္ဂဇင်းစာပေ မူဝါဒတစ်ရပ် ရှိ၍ မဂ္ဂဇင်းသက်တမ်း တစ်လျှောက် တာရာ၏မူကို တစ်စိုက်မတ်မတ် ထိန်းထားနိုင်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဒုတိယအချက်မှာ စာပေသစ်ဝါဒဟု ခေါ်ကြသည့် တာရာမဂ္ဂဇင်း၏ ထူးခြားသစ်လွင်သော အနုပညာစာပေ သဘောတရားများသည် “ထိုခေတ်တွင် တိုးတက်သော သဘောကိုဆောင်၍ ခေတ်၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီ ခဲ့ခြင်း”ပင်ဖြစ်သည်။

တတိယအချက်မှာ တာရာမဂ္ဂဇင်း၏ စာပေအနုပညာ သဘော တရားများသည် ထိုခေတ် ပြည်သူလူထုအား ရှေ့ဆောင်လမ်းပြအဖြစ် တည်ရှိ နိုင်သည့်အပြင် တာရာမဂ္ဂဇင်းမှ အရှိန်ယူထွက်ပေါ်လာသော ဗန်းမော် တင်အောင်၊ မြသန်း(တင့်)၊ မောင်ကြည်လင်၊ ကျော်အောင်၊ သိပ္ပံစိုးရင်၊ မောင်စည်သူ၊ ထင်လင်း၊ ပန်းချီအောင်စိုးနှင့် ကြည်အေး စသော လူငယ် စာရေးဆရာများသည် နောင် အခါတွင် လေးစားအပ်သော စာရေးဆရာကြီးများ ဖြစ်လာသည်နှင့်အမျှ တာရာမဂ္ဂဇင်း၏ သြဇာသည် ပို၍ ကြီးမားလာခဲ့သည်ဟု ဆိုရပါမည်။

တာရာမဂ္ဂဇင်း မတိုင်မီ အချိန်ကပင် မြန်မာစာပေတွင် တိုးတက်လာ သော စာပေအနုပညာ သဘောတရားကို ကိုင်စွဲသည့် ထင်ရှားသော စာရေး ဆရာအချို့ ရှိခဲ့ပါသည်။ ပုံစံအားဖြင့် (ဦး) သိန်းဖေ(မြင့်)၏ သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း အတ္ထုပ္ပတ္တိနိဒါန်း ကဲ့သို့ စာပေမျိုးတွေ့နိုင်ပါသည်။ သို့သော် တာရာမဂ္ဂဇင်း ကဲ့သို့ အင်နှင့်အားနှင့် တစ်စုတစ်ဝေးတည်း မတွေ့နိုင်ပါ။ တာရာမဂ္ဂဇင်းတွင် ကား တိုးတက်သော အနုပညာလက်ရာ၊ ကဗျာ၊ စကားပြေ၊ ဘက်စုံထောင့်စုံ၊ အရှိန်အဟုန်ကောင်းစွာ တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဤအချက်များသည် တာရာမဂ္ဂဇင်း ၏ သြဇာကြီးမားကြောင်းကို ပိုမိုထင်ရှားစေခဲ့ပါသည်။

ခေတ်သစ်မြန်မာစာပေတွင် တာရာမဂ္ဂဇင်း၏ သြဇာကြီးမားခြင်း အကြောင်း ၃ ရပ်ကို တင်ပြပြီးနောက် ထိုအဆိုပြုချက်များ၏ အတွင်းသက်သေ အဖြစ် တာရာမဂ္ဂဇင်းပါ စာများကို စနစ်တကျ လေ့လာသုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ ဤဆောင်းပါးတွင်မူ အတွင်းသက်သေ ရုပ်လုံးပေါ်ရုံမျှ တာရာမဂ္ဂဇင်း

အယ်ဒီတာအဘော် (သို့မဟုတ်) မှတ်ချက်အချို့ကို ကောက်နှုတ်တင်ပြလို ပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုယာဉ်သာ

စာပေသည် လူထုကို ရှေ့ဆောင်ပြုရပေမည်။ သို့မှသာ လျှင် လူ့ဘဝအကျိုးကို ဆောင်ရာရောက်ပေမည်။ လူထု၏နောက် သို့လိုက်သော စာပေကား ပိုက်ဆံကိုသာ တွက်သော သာမန် ခေါင်းရွက်ဈေးသည်နှင့် တူနေ ပေလိမ့်မည်။ ပညာရေးမဟုတ်။ ကျွန်ုပ်တို့ကား အနုပညာမြောက်သော ပြည်သူ့စာပေသို့ မျှော်မှန်း ကာ အမျိုးသားယဉ်ကျေးမှုကို တင်ဆောင်သွားမည်သာ။ လမ်းသည် အဘယ်မျှပင် ကြမ်းတမ်းကြမ်းတမ်း ခက်ထန်ခက်ထန်။

တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ ၂၊ အမှတ် ၉၊ မတ်လ ၁၉၄၈။

တာရာ၏ကြေးမုံ

စာပေသည် အဓိကအားဖြင့် ပြည်သူ၏ အတွေးအခေါ်ကို ဖန်တီးနိုင်ရပေမည်။ သို့မှသာလျှင် စာပေသည် ခေတ်၏ရှေ့ဆောင် အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ပြည်သူ၏ မီးရှူးတန်ဆောင်အဖြစ် လည်း ကောင်း၊ တိုးတက်လာသော စာပေအဖြစ် လည်းကောင်း၊ မြင့်မြတ် ပေမည်။

စာပေသည် လူပြိန်းတို့၏ အကြိုက်ကိုလိုက်ကာ မှောင် မည်းသော လမ်းကြောင်းသို့ ပို့ရမည်မဟုတ်။ ပြည်သူလူထုကို ရှေ့ဆောင်ကာ အလင်းရောင်မြေပြင်သို့ ခေါ်ရမည်။ ဘိန်းကို မြှူချော့ကာ ခွံ၍ တွေဝေမိန်းမောစေရန် မဟုတ်။ အားတိုး ဆေးမြတ် ကို ရဲရဲဝံ့ဝံ့ပေးကာ လူ့ဘဝ၏ နေချင့်စဖွယ် လောကသစ်သို့ လှုပ်ရှား ချီတက်စေရမည်။

တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ ၃၊ အမှတ် ၁၇၊ ၁၉၄၉။

ကျွန်တော်တို့ကား နိုင်ငံခြားမှ ပုံတူကူးယူခြင်းကို မလိုလား သူများဖြစ်ရာ စာပေဟူသော အမျိုးသားမှုလည်း ပါ၊ ‘သစ်’တစ်လုံး

လည်းတိုးကာ ဆို၍ သာယာချိုမြိန်လှသော ‘စာပေသစ်’ဟု မှည့်ခေါ် လိုက်ရပေသည်။

စာပေတွင် အတွေးသစ်၊ အရေးသစ်ဟူ၍ ရှိပေသည်။ ‘အတွေးသစ်’ကား အရင်းရှင်စနစ်ကိုဝေဖန်သော တော်လှန်ရေး အတွေးဖြစ်၍၊ ‘အရေးသစ်’ကား အတွေးသစ်ကို ဖော်ပြနိုင်စွမ်းရှိမည့် အရေးအသား အတတ်ပညာဖြစ်ပေသည်။ ‘အတွေးသစ်’ကား နိုင်ငံရေးရာဖြစ်၍ ‘အရေးသစ်’ကား အနုပညာရေးရာဖြစ်ပေသည်။ နှစ်ရပ်အံကျ ဟပ်မိမှသာလျှင် စာပေဟူ၍ ဖြစ်လာပေလိမ့်မည်။

တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ ၄၊ အမှတ် ၂၇၊ မတ်လ ၁၉၅၀။

တာရာမဂ္ဂဇင်း ခိုင်မာပီပြင်သော စာပေမူဝါဒကို ဖော်ပြသည့် အတွင်းသက်သေများကို တင်ပြပြီးနောက်၊ ထိုစာပေမူဝါဒကို ဖော်ကျူးသည့် စာပေအနုပညာလက်ရာများအပေါ်၊ ထိုခေတ်က လေးစားအပ်သော စာရေးဆရာ စာပေပညာရှင်များ၊ ခေတ်ပြိုင်စာရေးဆရာများ၏အမြင်ကို၊ အပြင်သက်သေအဖြစ် ကောက်နှုတ်တင်ပြလိုပါသည်။

စာပေမွေ့သူတို့အမြင်

တာရာမဂ္ဂဇင်းအမှတ်(၁)နှင့် (၂)ကို ဖတ်ရှုရပါ၏။ ယခုခေတ် မြန်မာ စာပေလောကတွင် အားတက်ဖွယ်တစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာသည်ကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် ဝမ်းမြောက်မိသည်။

တာရာမှာ မြန်မာတို့လိုအပ်သော အချက်ကိုဖြည့်ရန် အားထုတ်သော မဂ္ဂဇင်းဖြစ်သည်။ ထို လိုအပ်သော အချက်ကား မြန်မာတို့ ကမ္ဘာ့သိမ်မွေ့မှု၊ မြန်မာ့သိမ်မွေ့မှုတို့နှင့် ရင်းနှီးသိကျွမ်းရန် အချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ယခုအခါတွင် နိုင်ငံရေးခေတ်စားနေရာ၊ သိမ်မွေ့မှုကိုလည်း မေ့ကျန်၍ မထားအပ်ပေဟု တာရာက တိုက်တွန်းနေသည်ဟု ထင်ရသည်။

နိုင်ငံခြားသားတို့၏ စာပေ၊ အတီး၊ အမှုတ် စသော အနု

ပညာ အကြောင်းကို တာရာတွင် အများဆုံး ဖတ်ရှုရလေသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာ့အကြောင်းကို ရေးပြရာတွင်လည်း တာရာ၏ အမြင်၊ တာရာ၏ အရေးအသားမျိုးသည် တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ဆန်းပါပေသည်။

ဥပမာ - ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် သခင်ဗဟိန်းတို့၏ အကြောင်း ဆောင်းပါးတို့သည်၊ သာမန်ဆောင်းပါးမျိုး မဟုတ်ကြောင်း ဝန်ခံရပေမည်။

တာရာသည် လက်ရှိအဆင့်အတန်းကို တိုးမြှင့်နိုင်ပါစေသတည်း။
ဇော်ဂျီ။

တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ် ၃၊ ၁၉၄၇။

ခေတ်စမ်း၏ခေတ်စမ်း

ကျွန်ုပ်တို့ကျောင်းသားဘဝ ငယ်စဉ်က၊ ဝါသနာအလျောက် ရေးစပ်သီကုံးကြသော ကဗျာ၊ စကားပြေတို့ကို အစဉ်အလာ ရေးရိုးရေးစဉ် နှင့်မတူ ထူးခြားသည်ဟု ထင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များက၊ ‘ခေတ်စမ်း’ဟူ၍ မှည့်ခေါ်လိုက်ကြသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များသည် မောင်ဌေးမြိုင် ထုတ်ဝေသော ‘တာရာမဂ္ဂဇင်း’ပါ စာသားများကို တွေ့ရပါမူ၊ ခေတ်စမ်း၏ ခေတ်စမ်းဟူ၍ ခေါ်ကြလေမလား မသိရပေ။

မင်းသုဝဏ်၊
တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ် ၂။

အဆင့်အတန်း

တာရာမဂ္ဂဇင်းသည် အလွန်အဆင့်အတန်းမြင့်ကြောင်း တွေ့ရှိရသဖြင့် များစွာဝမ်းသာမိပါသည်။

ပန်းတနော် ဦးသန့်၊
သတင်းဌာနညွှန်ကြားရေးဝန်။
တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ် ၉။

လောကတစ်ခု

တာရာမဂ္ဂဇင်းသည် လောကတစ်ခုသတ်သတ်
ဖြစ်မနေဘဲ အများပြည်သူလောကနှင့် တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း
ဖြစ်လာ အောင် ကြိုးစားစေသတည်း။

တက်ဘုန်းကြီး သိန်းဖေ
တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ် ၉။

အမိုက်ကောင်း

တာရာမဂ္ဂဇင်းတွင် ကမ္ဘာ့စံကိုမီသော အဆင့်အတန်းမြင့်
လှသည့်၊ စာကောင်း ပေမွန်ကိုသာ ဖတ်ရလေ့ရှိသည်။ အဆင့်
အတန်း မြင့်သဖြင့်၊ လမ်းပေါ်ကလူများ ရုတ်တရက် မမီနိုင်။
လမ်းပေါ်ကလူများ မမီသော မဂ္ဂဇင်းသည် စီးပွားဖြစ်လောက်
အောင် မတွင်ကျယ်နိုင်။

ထို့ကြောင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေခြင်းလုပ်ငန်းကို စီးပွားဟု
ယူဆနေသူတို့က၊ ထုတ်ဝေသူ ဒဂုန်တာရာအား ‘သိပ်မိုက်တဲ့လူ’ဟု
ဆိုကြလေသည်။

သို့သော် သူ၏မိုက်နည်းသည် ကောင်းသောမိုက်နည်း
စစ်စစ်ဖြစ်တော့သည်။ အခြား စာအုပ်ထုတ်ဝေသူတို့ ငွေဝင်
မကောင်း၍၊ လျစ်လျူရှုကာ ပစ်ပယ်ထားသော အမျိုးသားယဉ်
ကျေးမှု မြင့်တင်ရေးလုပ်ငန်းကို၊ ဒဂုန်တာရာသည် တာရာမဂ္ဂဇင်း
ဖြင့် သူတစ်ယောက်တည်း ထူးထူးချွန်ချွန် ဆောင်ရွက်နေသည်
မဟုတ်ပါလော။

တင့်တယ်
ပဒေသာနှင့် ရှုမဝ အတိုင်ပင်ခံစာတည်း၊
တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ် ၉။

ခေတ်သစ်မြန်မာစာပေတွင် သြဇာကြီးမားခဲ့သော တာရာမဂ္ဂဇင်းနှင့်
စပ်လျဉ်းသည့် အတွင်းသက်သေ၊ အပြင်သက်သေ ကောက်နုတ်ချက်များကို
မဂ္ဂဇင်းပေါ်ထွက်ချိန် သမိုင်းကြောင်းနှင့် ယှဉ်၍ လေ့လာခြင်းအားဖြင့်၊ တာရာ

မဂ္ဂဇင်း၏ အခန်းကဏ္ဍကို အကဲဖြတ်သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ တာရာမဂ္ဂဇင်းတွင် ချွတ်ယွင်းချက် အားနည်းချက်များ လုံးဝမရှိဟု မဆိုနိုင်ပါ။ ရှိခဲ့မည်သာ ဖြစ်သည်။ ပုံစံအားဖြင့် တက်ဘုန်းကြီးသိန်းဖေ၏ ထင်မြင်ချက်ကို ထောက်၍ သိရှိနိုင်ပါသည်။ သို့သော် တာရာမဂ္ဂဇင်း၏ ချို့တဲ့အားနည်းချက်များကို တာရာ မဂ္ဂဇင်းက မြန်မာစာပေတွင် ပေးခဲ့သော အကျိုးကျေးဇူးများနှင့် နှိုင်းယှဉ် အကဲ ဖြတ်မှသာ မှန်ကန်ပေလိမ့်မည်။

မည်သို့ဆိုစေ တာရာမဂ္ဂဇင်း၏ ဩဇာသည် ခေတ်သစ်မြန်မာစာပေ ၌ အလွန်ကြီးမားခဲ့ကြောင်းကိုမူ အထင်အရှားတွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့အတူ တာရာမဂ္ဂဇင်းကို ထုတ်ဝေတည်းဖြတ်ခဲ့သော စာရေးဆရာကြီး ဒဂုန်တာရာ၏ စာပေကျေးဇူးသည်၊ တာရာမဂ္ဂဇင်း တစ်စောင်တည်း အခန်းကဏ္ဍဖြင့်ပင်၊ မြန်မာစာပေတွင် များစွာတင်ရှိနေပါသည်။

ဒေါက်တာမောင်ဖြူနှင့် မြန်မာကဗျာ

၂၀ ရာစု မြန်မာကဗျာ ဖွံ့ဖြိုးမှုသမိုင်းကြောင်းကို စူးစမ်းဆင်ခြင်လျှင် ဒေါက်တာမောင်ဖြူ၏ မြန်မာကဗျာ ပုံသဏ္ဍာန်သစ် ဖန်တီးမှုနှင့် ကဗျာဆိုင်ရာ အယူအဆတို့ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

‘တန်ဂွမ်လျောင်’ဟု အမည်ရင်းရှိသော မောင်ဖြူသည် တရုတ်သွေးပါသော်လည်း မြန်မာစာပေကို လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ချစ်မြတ်နိုးသူ တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ကိုလိုနီခေတ်အတွင်း အောက်တန်း နောက်တန်း ကျနေသည့် မိခင်ဘာသာ စကားကို တန်ဖိုးထားသူ ခေတ်ပညာတတ် အနည်းငယ်တွင် တစ်ဦးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ မြန်မာစာပေကို လေးစား တန်ဖိုးထားသည်နှင့်အမျှ ၁၉၃၀ ဝန်းကျင် ကာလကပင် ဂန္ထလောက မဂ္ဂဇင်းမှနေ၍ ကလေးကဗျာများနှင့် ဘာသာပြန် ကဗျာတို့ကို ရေးဖွဲ့ခဲ့ပါ၏။ ထိုသို့ ရေးဖွဲ့ရာတွင် မြန်မာကဗျာ၏ သမားရိုးကျလမ်းကို မလိုက်ဘဲ၊ ကဗျာပုံသဏ္ဍာန်သစ် ဖန်တီးရန် ကြိုးစားခဲ့သူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။

၁၉၃၀ ဝန်းကျင်ကာလသည် အမျိုးသားနိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှု ပြန်လည်နိုးကြားလာသော အချိန်ဖြစ်သည်။ ဆရာစံ ဦးဆောင်သော တောင်သူလယ်သမား အရေးတော်ပုံကြီးနှင့် သခင်ဘသောင်း၊ သခင်သိန်းမောင်ကြီးတို့ ဦးဆောင်လာသော တို့ဗမာအစည်းအရုံးကြီးတို့ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ နိုင်ငံရေးနိုးကြားလာသည် နှင့်အမျှ မြန်မာစာပေယဉ်ကျေးမှု လှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ထွန်း

လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှာပင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ ခေတ်စမ်းကဗျာ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ ခေတ်စမ်းကဗျာသည် ပေါ်ထွန်းစကမူ၊ အသစ်အဆန်းတို့၏ ဓမ္မ တာအတိုင်း ဆန့်ကျင် ငြင်းပယ်မှုများကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ တစ်ပြိုင်နက် တည်းမှာပင်၊ လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ကြိုဆိုအားပေးသူများလည်း၊ ပေါ်ထွက်ခဲ့၏။ ကြိုဆိုသူများတွင် မောင်ဖြူးသည် တစ်ယောက်အပါအဝင်ဖြစ်သည်။

“ခေတ်စမ်းကဗျာအကြောင်းကို စကားစပ်မိတိုင်း အကျွန်ုပ် ပြော၏။ မိတ်ဆွေသစ်နှင့်လည်းကောင်း၊ အသစ်ပြန်တွေ့သော

ဒေါက်တာမောင်ဖြူး

မိတ်ဆွေဟောင်းနှင့်လည်းကောင်း၊ အလ္လာပ သလ္လာပပြောတိုင်း
 ခေတ်စမ်းကဗျာကို အကျွန်ုပ်ဆွဲသွင်း၏။ လူအမျိုးတို့ ‘မာပါစ’ဟု
 နှုတ်ဆက်လေ့ရှိသကဲ့သို့ ‘ခေတ်စမ်းကဗျာကို ဖတ်ပါစ’ဟု ကျွန်ုပ်
 နှုတ်ဆက်၏။ တစ်ခါတစ်ရံ စကားဆက်ဝေး၍ အပြောရခက်သော
 နောက်ဆုံး နှုတ်ဆက်စကားတွင် ခေတ်စမ်းကို ညှပ်သွင်းလိုက်၏။
 ဤလူ့ဘောင်တွင် ကံကောင်းထောက်မ၍ နေမိမင်းကြီးကဲ့သို့
 ဝေဇယန္တာရထားနှင့် နတ်ပြည်သွားရဖို့ ကြိုမူ သုဇိတာ မိဖုရား
 အတွက် လက်ဆောင် အယူရခက်မည်ကို အကျွန်ုပ်တွေးမိတိုင်း
 ‘ခေတ်စမ်းကဗျာပေါ့’ဟု စိတ်တွင်ရှိလာ၏။ ဪ ခေတ်စမ်းကား
 မိတ်ဆွေစစ် ပေတည်း။”

ဝွမ်လျောင်း၊
 ဂန္ထလောက၊ အတွဲ ၂၂၊ အမှတ် ၁၃၃။
 ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၃၆၊ ကျောက်အဖုံး။

မောင်ဖြူးသည် ခေတ်စမ်းကဗျာကို အားပေးကြိုဆိုရုံမျှမက သူကိုယ်
 တိုင်လည်း ထိုအချိန်ကပင် မြန်မာကဗျာပုံသဏ္ဍာန်သစ်ကို ကြိုးစားဖန်တီးခဲ့
 ပါသည်။ ထိုအချက်ကို ထင်ရှားစေရန် မောင်ဖြူး၏ လက်ရာများမှ
 ကောက်နှုတ် တင်ပြပါမည်။

နှုတ်ခွန်းဆက်

ချစ်သမီး
 ခွဲရခါနီး၍ နှုတ်ဆက်ပန်း မဆင်နိုင်
 ပူပင်သည့် နှလုံး၊ ပြုံး၍ မရွှင်
 စာလည်းမဆိုချင်
 မိုးခွင်တိမ်ဖျား၊ မိုးစွေငှက်များပင်
 ကံဇာတာ နဲ့၊ ဤခါမဲ့တွင်
 သိမြဲ မသိရာ။ ။

ဂန္ထလောက၊ အတွဲ ၂၂၊ အမှတ် ၁၃၅၊ ဧပြီ ၁၉၃၆၊ ၁၂၆။

စကားပွင့်

ပြက်ရယ်ပြောတမ်း ကစားရအောင် အမေ
 ကျွန်တော် စကားပွင့်ဖြစ်သွားတယ် ဆိုစို့။
 စကားပင်ရဲ့ အကိုင်းမြင့်ပေါ်မှာလေ
 လေထဲမှာ တလှုပ်လှုပ် ရယ်လို့မောလို့။
 ပရစ်ဖူးတွေ အကြားမှာ ကခုန်နေရင်
 ကျွန်တော့်ကို မှတ်မိပမလား မိခင်
 လူကလေး မင်း ဘယ်မှာလဲလို့ အမေ ခေါ်တော့
 ကြိတ်ပြီး ကျွန်တော် တိတ်တိတ်နေမှာပေါ့။

ဂန္ထလောက အတွဲ ၂၄၊ အမှတ် ၁၆၇၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၃၈၊ ၁။

အရိုးကြီးနှင့် ဆီးသီး

အရိုးကြီးတစ်ပါး မြင်းစီး၍ တရံခါက
 ပွဲဈေးသွားသည်ကို သင် ကြားဖူးပါစ?
 ထိုမြင်းထက် ကိုင်တွယ်၍လွယ်သော အခြားမြင်းမရှိ
 တခွန်းဖြင့် ကဆံ့ပြေးရာက သူရပ်၏။
 သို့ရာတွင် ‘ဟေး’ဟု တခွန်းမျှ အရိုးဆိုလျှင်
 စိတ်ဆောင်၍ တအားကုန် သူပြေးပြန်တော့အင်။

စာပဒေသာ (၂)၊ ၁၉၆၇၊ ၂၁၇။

မောင်ဖြူး၏ ကဗျာဆိုင်ရာ အယူအဆတစ်ရပ်မှာ ကဗျာပုံသဏ္ဍာန် အသစ်ဖန်တီးရေးနှင့် ကဗျာတွင် ခံစားမှုအစစ်အမှန်ကို ရိုးရိုးသားသား ဖော်ထုတ် ရေးပင် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ကဗျာသစ်ဖွဲ့ရာတွင် အစဉ်အလာ တင်းကျပ်လွန်း သော စည်းကမ်းများကို ဖောက်ဖျက်သင့်က ဖောက်ဖျက်နိုင်သည်ဟု သဘော ထားသူတစ်ဦးဖြစ်သည်။

တစ်ခါက ပုသိမ်ခရိုင် ကျောင်းကုန်းမြို့နယ်၊ မိုးပြာ မူလတန်းကျောင်း ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး ဦးသိန်းလှိုင်က ကဗျာစည်းကမ်းနှင့် မညီသော ယနေ့ ခေတ်ကဗျာများနှင့် ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာမောင်ဖြူး၏ သဘောထားကို

တောင်းခံပါသည်။ ဆရာကြီးဦးသိန်းလှိုင်၏ မေးခွန်းကို ဖြေဆိုသော ‘ကဗျာ ဆိုတာ (၁)’ ဆောင်းပါးတွင် မောင်ဖြူး၏ ကဗျာဆိုင်ရာ အယူအဆကို တွေ့နိုင်ပါ၏။

“စည်းကမ်းဆိုတာ တော်ရုံပဲကောင်းတယ်။ တင်းလွန်းရင် ပြတ်သတဲ့ ဆရာကြီး။ အသေးစိပ်လိုက်ပြီး ချုပ်ချယ်နေရင် ဘယ် မှာ တိုးတက်မှု ရှိနိုင်မတုံး။ ကဝိငယ်ဆိုတဲ့ ပညာရှင်တွေဟာ ရှေးကချထားတဲ့ စည်းမျဉ်းတွေကို အရေကျို သောက်နေသူတွေလို ကျွန်တော်တို့ သိရမယ်။ သည်လူတွေက တင်းမာလွန်းတဲ့ ထုံးစံ ခြေချင်းဝတ်တွေကို ဖြတ်စမ်းကြည့်တာပဲ။ နောက်လူတွေက ကြိုက်ရင် လိုက်တာပဲ။ မကြိုက်ရင် မလိုက်ဘူးပေါ့။

သည်ခေတ်မှာ ကဗျာလို့ မခေါ်လောက်တဲ့ လင်္ကာတွေ တပုံကြီးရှိသလိုပဲ၊ ရှေးကလဲ မင်းလို လိုက်ပြီးတော့ မင်းကြိုက် ရေးတဲ့စာတွေ၊ အသက်မပါတဲ့ လင်္ကာတွေ အပုံရှိတယ်။ ရှေးက စာတိုင်း မကောင်းသလို သည်ခေတ်စာတိုင်း မညံ့ပါ။ ခေတ် လူငယ်တွေဟာ စည်းမျဉ်းထက် သူတို့နှလုံးအိမ်မှာ ရှိတာကို ရေးနေတာ။

ဆရာကြီးတို့ ကျွန်တော်တို့က အသေးစိပ်စည်းမျဉ်းကို ကျော်ပြီး ကြည့်မှ ကောင်းရင်လဲ ကောင်းတာတွေမယ်။”

ဒါ ကျွန်တော်ရဲ့ ကဗျာဆိုင်ရာ သဘောတရားတစ်ခုပါပဲ။

စာပဒေသာ (၁) ၁၉၆၇၊ ၇၈-၇၉။

အထက်ပါ ကဗျာအယူအဆကို ကိုင်စွဲ၍ မောင်ဖြူးသည် မြန်မာကဗျာ ပုံသဏ္ဍာန်သစ်ကို ဖန်တီးခဲ့သည်ဟု ဆိုချင်ပါ၏။ ထိုသို့ ဖန်တီးရာတွင် အောင်မြင်မှုများ ရှိသကဲ့သို့ မအောင်မြင်မှုများလည်း တွေ့ရပါမည်။ အထူးသဖြင့် ဒေါက်တာမောင်ဖြူး၏ ကလေးကဗျာများနှင့် တဂိုးဘာသာပြန် ကဗျာအချို့တွင် များစွာ အောင်မြင်ခဲ့သည်ဟု သတ်မှတ်ကြပါသည်။ စာနယ်ဇင်းများတွင် ရေးသားခဲ့သော မောင်ဖြူး၏ စာများကို စုပေါင်းထုတ်ဝေသည့် စာပဒေသာ ၃ တွဲ ထွက်ပေါ် လာသောအခါ အင်္ဂလိပ်စာ ပါမောက္ခ ဦးမျိုးမင်းက ဝေဖန်ပါသည်။

ပါမောက္ခ ဦးမျိုးမင်းမှာ အင်္ဂလိပ်မြန်မာ နှစ်ဘာသာ နှံ့စပ်၍ ‘နွယ်စိုး’ ကလောင် အမည်ကိုလည်း အသုံးပြုပါသည်။ ပါမောက္ခ ဦးမျိုးမင်း၏ ဝေဖန်ချက်သည် မောင်ဖြူး၏ မြန်မာကဗျာ ပုံသဏ္ဍာန်သစ် ဖန်တီးရေး ကြိုးစားအားထုတ်မှုကို အကဲဖြတ်ရုံမျှမက ကနေ့ခေတ် လူငယ်ကဗျာဆရာများ အတွက်လည်း ကဗျာ သစ် ဖန်တီးရေးတွင် များစွာ အကျိုးရှိနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပါမောက္ခ ဦးမျိုးမင်း၏ ဝေဖန်သုံးသပ်ချက်ကို ကောက်နှုတ်တင်ပြပါမည်။

“ဒေါက်တာမောင်ဖြူး၏ ဘာသာပြန်ကဗျာများကို လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်ကျော်ကပင် ဖတ်ရှုခဲ့ရရာ ထိုစဉ်က နှစ်ခြိုက်ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ နှစ်ခြိုက်ခြင်း မရှိရုံသာမက မြန်မာစာပေ တိုးတက်ရေးကို အကျိုးမပြုနိုင်သော ကဗျာရေးနည်းဟု ယူဆမိ ခဲ့ပါသည်။ ဒေါက်တာဦးဖြူးသည် ကဗျာလမ်းမကြီးမှ သွေဖီ၍ လမ်းသွယ် တစ်ခုကို လိုက်မိနေပေပြီ။ သူလိုက်မိသော လမ်းသွယ် မှာ ရှည်ရှည်လျားလျား ခရီးဆက်နိုင်မည့် လမ်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ၊ ရှေ့က တားဆီး ပိတ်ဆို့နေသော တံတိုင်းနှင့် တွေ့ရလိမ့်မည်။ ဒေါက်တာ ဦးဖြူးသည် မကြာမီပင် ပြန်ကွေ့လာရကာ ကဗျာခရီး လမ်းမကြီးဆီသို့ ပြန်လည် ဦးတည်ရလိမ့်မည်ဟု ယူဆခဲ့ပါသည်။

ဦးဖြူးကမူကား ဘယ်သူဘာပြောပြော သူရည်ရွယ်ချက် ဖြင့်သာ သူ ဆက်လုပ်ခဲ့သည်။ အနှစ်သုံးဆယ်ကျော် ဆက်လက်၍ ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ပြန်မကွေ့ခဲ့။

ဦးဖြူး၏ ကဗျာရေးနည်း ရေးဟန်ကို ကျွန်တော် မနှစ်ခြိုက်ခဲ့သည့် အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ ဒေါက်တာဦးဖြူးသည် မြန်မာကဗျာလင်္ကာ၏ ချိတ်ဆက်ကာရန် ကိုက်ညီရေးနည်းကို ဖယ်ရှားကာ အင်္ဂလိပ်ကဗျာတွင် ပုံစံတရပ်ဖြစ်သော အချကာရန် ထပ်ခြင်းကို အသုံးပြုသဖြင့် ကျွန်တော် အထင်လွဲသွားခြင်း ဖြစ် သည်။

အနှစ်သုံးဆယ်အတွင်း ဒေါက်တာဦးဖြူး၏ ကဗျာများကို ရံဖန်ရံခါ ကြိုကြားကြိုကြား ဖတ်ရှုလေ့လာခဲ့ရရာ ကျွန်တော်

ထင်ခဲ့သလို အင်္ဂလိပ်ကဗျာရေးနည်း လွှမ်းမိုးမှုကို စင်းစင်းကြီး ခံယူမှုလည်း မဟုတ်ဘဲ ထွင်နည်းတမျိုးဟု တဖြည်းဖြည်း မြင်လာ ခဲ့ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်ကဗျာ ကာရန်သုံးနည်း အရှိန်အဝါ ဟပ်ခြင်း တော့ ရှိသည်။ သို့သော် နိုင်ငံခြားရေးဟန် နိုင်ငံခြားနည်းကို မြန်မာကဗျာလောက ထဲသို့ အတင်းသွတ်သွင်းခြင်းမျိုး မဟုတ်ဟု အနည်းငယ် သဘောပေါက်လာခဲ့သည်။ သို့သော် နှစ်ခြိုက်ခြင်း မရှိခဲ့သေးပါ။

၁၉၆၇ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၁ ရက်က ကန်သာစိမ်းလဲ့အဖွဲ့ ဆွေးနွေးပွဲတွင် ဒေါက်တာ ဦးဖြူးက သူ့ဘာသာပြန်ကဗျာကို ကိုယ်တိုင် ရွတ်ပြခြင်း ကြားနာရသောအခါမှ သူ၏ကဗျာကို နှစ်ခြိုက်လာမိ တော့သည်။ သူထွင်ထားသော ကဗျာပုံစံသည် သိုးဆောင်း ကဗျာများကို ဘာသာပြန်ရာ၌ ကျစ်လျစ် သိပ်သည်းစွာ ထိထိမိမိ ရှိလှအောင် စွမ်းဆောင်နိုင်စေသော ပုံစံဖြစ်ကြောင်းကို အကဲခပ်မိတော့သည်။ ဤသို့အပိုအလိုမရှိဘဲ မူရင်းကဗျာ၏ဟန်နှင့် ရသကိုလည်း ပျောက်မသွားစေဘဲ ထိထိမိမိ ဘာသာပြန်မှုအောင်မြင်ခြင်းမှာ ဒေါက်တာဦးဖြူး၏ ကဗျာပုံစံက ကြီးမားသော အထောက်အပံ့ ပြုမှုကြောင့်သာပင်လျှင် ဖြစ်သည်ဟု ယူဆမိလာသည်။

လူ့ယဉ်ကျေးမှု လက္ခဏာတရပ် ဖြစ်သော စာပေကိစ္စတွင်၊ အသစ် အသစ်ထွင်တိုင်း ကောင်းသည် သင့်သည်ဟု မဆိုနိုင်စေကာမူ ဤသို့ အသစ် အသစ်ထွင်မှု မရှိပါက တိုးတက်မှု ကျယ်ပြန့်လာမှု လုံးဝ ရှိမည်မဟုတ်ပေ။ မြင်နေကျ၊ တွေ့နေကျ၊ သမားရိုးကျပုံစံ မဟုတ်ကာမျှဖြင့် မြန်မာ့ဟန်မဟုတ်၊ မြန်မာမပီဟု လက်မခံလို စိတ်သည် မှားယွင်းသော စိတ်ဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ခင်မင်၍ မျက်စိမှိတ်ကာ နှစ်ခြိုက်လက်ခံ ချီးကျူးခြင်းလည်း တရားနည်းလမ်းမကျ။ ကျေကျေလည်လည် စူးစမ်းချင့်ချိန်၍ အဆုံးအဖြတ် ပြုခြင်းကသာ တရားနည်းလမ်းကျပေသည်။

ကဗျာပုံစံသစ်ကို ဒေါက်တာဦးဖြူ ထွင်ရာ၌ နိုင်ငံခြား ကဗျာများကို ဘာသာပြန်မှုတွင် အသုံးချရန် အဓိကရည်ရွယ်ဟန် တူ၏။ ကျွန်တော့်အမြင်မှာမူ မြန်မာကဗျာရေးနည်း ကဏ္ဍသစ်တရပ် ဖွင့်ခြင်းပင်ဖြစ်၏။ မြန်မာကဗျာရေးနည်း ပုံစံသစ်တစ်ခုအဖြစ်ဖြင့် စာပေလောက က အသိအမှတ်ပြု လက်ခံကျင့်သုံးလာသည်အထိ တစ်ဆင့်တက်၍ ကြိုးစားစေချင်သည်။ စာပေသမားများက စမ်းသပ် ကြည့်စေချင်သည်။ စာပေတွင် ပုံစံသစ်တီထွင်မှုမှန်သမျှမှာ အမြတ် ချည့်ဖြစ်သည်။ အချို့တီထွင်မှုများကို စာဖတ်ပရိသတ်က ချက်ချင်း နှစ်ခြိုက် လက်ခံသည်လည်း ရှိသည်။ အချို့တီထွင်မှုများမှာ ခိုင်မြဲ စွာ ကျန်ရစ်၍ စာပေပင်မစီးကြောင်းထဲတွင် ပျော်ဝင်သွားသည်။ ထင်ရှားသော သာကေတရပ်မှာ ဆရာပုပ္ပိုးဦးကျော်ရင် ထွင်ခဲ့သော ရှစ်လုံးစပ်ကဗျာ ဖြစ်သည်။ အချို့ တီထွင်မှုများမှာမူ ကြာကြာ မခံပေ။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ စာပေတွင် တီထွင်မှု မှန်သမျှကို ကြိုဆို သမှုပြု၍ စမ်းသပ်ကျင့်သုံးခြင်းသည် မှားမည်မထင်ပါ။

စာပဒေသာ (၃)၊ ၁၉၆၇၊ ၅-၈။

ပါမောက္ခဦးမျိုးမင်း၏ အကဲဖြတ်ချက်ကို ထောက်ရှု၍ မောင်ဖြူ၏ မြန်မာကဗျာ ပုံသဏ္ဍာန်သစ် ဖန်တီးမှုအချို့သည် အောင်မြင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင် ပါ၏။ ထို့ပြင် မောင်ဖြူ၏ ‘အရိုးကြီးနှင့်ဆီးသီး’ကဗျာကို စံပြု၍ ဖန်မီးအိမ် စာဆိုရှင်သည် နာမည်ကျော် ‘ပုရစ်ကောက်’ခေတ်ပေါ်ကဗျာကို အောင်မြင်စွာ ဖွဲ့ဆိုခဲ့ခြင်းကိုလည်း ထောက်ရှုနိုင်ပါ၏။ ထို့ကြောင့် ၂၀ ရာစု မြန်မာကဗျာ ဖွံ့ဖြိုးမှုလမ်းကြောင်းတွင် မောင်ဖြူ ကဗျာပုံသဏ္ဍာန်သစ် ဖန်တီးမှုနှင့် ကဗျာဆိုင်ရာ အယူအဆများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်ဟု ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်းနှင့် ထုတ်ဝေသူအသံ

မြန်မာစာပေလောကတွင် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၆၈ နှစ်ခန့်က စာဆိုတော် မဂ္ဂဇင်း (*The Literary World*) ပေါ်ထွက်ခဲ့ပါသည်။ စာဆိုတော် မဂ္ဂဇင်းသည် အမည်နှင့် လိုက်ဖက်စွာ မြန်မာစာပေ အရည်အသွေး မြင့်မားသည့် မဂ္ဂဇင်း တစ်စောင် ဖြစ်သည်။

စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ (၁)၊ အမှတ် (၁) ကို ၁၉၃၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် စတင်ထုတ်ဝေသည်။ မဂ္ဂဇင်းတွင် ခုနှစ်နှင့်လကို မြန်မာသက္ကရာဇ်ဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ၁၂၉၇ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဟု တွေ့ရသည်။ အယ်ဒီတာ အမည်တွင် မောင်သိန်းဖေ(ဝိဇ္ဇာ)ဟု ဖော်ပြထားသည်။ မောင်သိန်းဖေမှာ နောင်အခါ သိန်းဖေမြင့်ဟု ထင်ရှားသည်မှာ အများအသိပင် ဖြစ်သည်။ မဂ္ဂဇင်း ထုတ်ဝေသူမှာ ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်းတွင် အယ်ဒီတာလုပ်ခဲ့သူ ဦးခန့် (ပန်းတနော်ဦးသန့်၏ညီ) ဖြစ်သည်။ အယ်ဒီတာ မောင်သိန်းဖေမှာ စာဆိုတော် မဂ္ဂဇင်း အတွဲ(၁)၊ အမှတ်(၁) ကိုသာ တာဝန်ယူတည်းဖြတ်သည်။ အမှတ်(၂) တွင် မပါဝင်တော့ပါ။ ထိုအချက်ကို

“ကျွန်တော်သည် မလွဲမကင်းသာသော အကြောင်းများ ကြောင့် ဤမဂ္ဂဇင်း၏ အယ်ဒီတာအဖြစ်မှ ယခုလမှစ၍ နှုတ်ထွက် ထားကြောင်း၊ ခေါင်းကြီးထိပ်၌ ကျွန်တော့်နာမည်ကို စာစီသူများက

Washoe Co

မှားတတ်မိကြောင်း၊ ဤမဂ္ဂဇင်းကို အခြားသောနည်းဖြင့် ကူညီမည့် အကြောင်း ဖြေရှင်းပါ၏။”

စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်း၊ တွဲ (၁)၊ မှတ် (၂)၊ ၁၀၄။

“စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်း အတွဲ (၁)၊ အမှတ် (၁) တွင် ‘မြန်မာပြည်ကြီး ဖိစီးကင်းကွာ၊ လွတ်လပ်ဖို့အရေး မနှေးမြန်စွာ၊ အမျိုးသားတို့ တိုးပွားစေရာ၊ အောင်စေကြောင်း ဆုတောင်းပတ္တနာ’ဟူသော အမျိုးသားနေ့ ဆုတောင်း လင်္ကာနှင့် စာဆိုတော် အထူးလက်ဆောင် အဖြစ် မစ္စတာမောင်မိုင်းဘွဲ့ခံ၊ ပရိုဖက်ဆာ ဆရာလွန်း၏ခါတ်ပုံကို ဖော်ပြထားသည်။ မဂ္ဂဇင်းအယ်ဒီတာ၏ လက်ရာဖြစ်သော ‘စာပေနှင့်လွတ်လပ်ရေး’ ခေါင်းကြီး၊ ထို့နောက် ‘ဆရာလွန်း နှင့် ဇေယျ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိ’တို့ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဝတ္ထုအနေဖြင့် မောင်ထင်၏ ‘ဟာမက်ရှား’၊ မောင်တက်တိုး၏ ‘ဆေးလိပ်ရှောင်တဲ့သူ’၊ သိန်းနေနွယ်၏ ‘စစ်သည်တော်’တို့ ပါဝင်သည်။ ပြဇာတ်အနေဖြင့် ဇော်ဂျီ၏ ‘ရသေ့ဂူ’ ပြဇာတ်ကိုတွေ့ရသည်။ ဆောင်းပါးကဏ္ဍတွင် မစ္စတာမောင်မိုင်း၏ ‘အမျိုးနှင့်စာပေ’၊ ဒီးဒုတ်ဦးဘချို၏ ‘စာဆိုတော်ဖြစ်နည်း နိဿည်း’၊ ဦးသိန်းဟန်(ဇော်ဂျီ) မြန်မာပြန်သည့် ‘မြန်မာအာဇာနည်ငါးဦး’၊ ဇေယျ၏ ‘ဝတ္ထုရေးဆရာ’၊ မောင်နု၏ ‘အကဲဖြတ်များအဖို့’၊ ဦးသန်း၏ ‘စာရေးဆရာဝင်ငွေ’၊ မောင်မျိုးညွန့်၏ ‘ပြည်မှုပြည်ရေးပညာ’၊ တက္ကသိုလ်အကျော့၏ ‘ယုဝတီဆောင်းပါး’၊ ရွှေပြည်စိုး(ဒလ)၏ ‘တန်ဆောင်မုန်း’၊ ခင်တင်နွယ်၏ ‘ကလေးများအဖို့တို့မေမေ’နှင့် ဦးကျောက်လုံး၏ ‘အတိုအထွာ’ ဟာသခန်းတို့ ပါဝင်သည်။ ကဗျာဘာသာပြန်တွင် ရာဘင်ဒြာနတ်တဂိုး၏ ‘ဆန်းသစ်စသော်တာ’ကို မင်းသုဝဏ် မြန်မာပြန် ထားသည်။

စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်းတွင် အထူးကဏ္ဍအနေဖြင့် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသား ကျောင်းသူများ၏ တက္ကသိုလ် မာလာမြိုင်ကဏ္ဍ သီးခြားဖော်ပြ ထားရာ မောင်ညိုမြ အညာ၏ ‘စုစန္ဒာ’၊ ရတနာပုံ အနွဲ့၏ ‘မြတ်လေးပန်း’၊ သီဂီမယ်၏ ‘မယ့်ဌာနီ’၊ မောင်အောင်ကိုး၏ ‘ရှုမျှော်ခင်း’၊ ဘဟိန်း၏ ‘မှန်ပေါက်ပျံမယ်’၊ ခင်မြမောင်၏ ‘ကုသိုလ်တော့ရပါရဲ့’တို့ တွေ့နိုင်ပါ၏။ စာဆိုတော် မဂ္ဂဇင်း အမှတ်(၁)တွင် ဖော်ပြထားသော စာပေလက်ရာများကို ခန့်မှန်း၍ စာဆိုတော် မဂ္ဂဇင်းသည် ထိုခေတ် မြန်မာစာပေတွင် စာပေအနုပညာ အရည်အသွေး

အလွန်မြင့်မားသည့် မဂ္ဂဇင်းတစ်စောင်အဖြစ် တွေ့ရပါမည်။ ထို့ပြင် ထိုခေတ် ထိုအခါက အလွန် ခေတ်ရှေ့ပြေးနေသော မဂ္ဂဇင်း တစ်စောင်ဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။ စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ်(၂) တွင် အယ်ဒီတာ မောင်သိန်းဖေ မပါဝင်တော့သော်လည်း စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်း၏ စာပေ၊ အနုပညာ အဆင့် အတန်းသည် ပြောင်းလဲ မသွားပါ။ အရည်အသွေး မြင့်မားမြဲသာ ဖြစ်သည်။ စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်းကို ၁၉၃၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလမှ ၁၉၃၇ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ အထိ ထုတ်ဝေခဲ့ရာ အတွဲ (၁)၊ အမှတ် (၈) တွင် ရပ်စဲသွားသည်ဟု ယူဆရပါသည်။ ယနေ့အချိန်တွင် မဂ္ဂဇင်းရှစ်အုပ်ကိုသာ တွေ့ဖူးပါ၏။ မဂ္ဂဇင်း၏ စာပေ အဆင့်အတန်းနှင့် ပတ်သက်၍ သူကြီးဂေဇက် ဦးခင်မောင်က အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ နှစ်ဘာသာဖြင့် မှတ်ချက်ချထားသည်။ သူကြီးဂေဇက် ဦးခင်မောင်မှာ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ နှစ်ဘာသာ စာပေနံ့စပ် ကျွမ်းကျင်၍၊ ထိုခေတ်က အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားသူ မြန်မာများထဲတွင်၊ အထူးချွန်ဆုံးဟု သတ်မှတ်ခြင်း ခံရပါသည်။ ‘တောသား’ကလောင် အမည်ဖြင့် ရေးသားသော အင်္ဂလိပ်စာ အရေးအသားကို၊ ထိုခေတ် ပညာတတ် အင်္ဂလိပ်များ ကိုယ်တိုင် များစွာ ချီးမွမ်းကြရပါသည်။

ဦးခင်မောင်က -

Message of good-will

I welcome the advent of the *Sasodaw*, the first Burmese literary venture of its kind. At a time such as the present when efforts are being directed in right real earnest to resuscitate and regenerate Burmese literature, this Magazine has made its appearance none too soon. I hope that through it and by it Burmese literature will be enriched. It is worthy of support by all Burmese and by all those interested in the Burmese language and the future of the Burmese nation.

Khin Maung
 Editor, *Headman's Gazette*,
 Burma Secretariat, 14.2.36

“မေတ္တာစကားရရှိခြင်း”

မြန်မာစာပေအတွက် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် စာဆိုတော် မဂ္ဂဇင်းဟူ၍၊ လက်မွန်ပထမ ပေါ်ထွက်လာသည်ကို ကျွန်ုပ်မှာ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြစ်ရပေကြောင်း၊ မြန်မာစာပေ ဖွံ့ဖြိုးထွန်းကား လာစေရန် အမျိုးမျိုးအားထုတ် ဆောင်ရွက်နေကြသော ယခု အချိန်အခါတွင်၊ ဤမဂ္ဂဇင်းတစ်စောင် ထွက်ပေါ်လာသည်မှာ စောလွန်းသည်ဟု မယူဆနိုင်။ စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်း၏ လုံ့လ အကျိုး အားဖြင့်၊ မြန်မာစာပေသည် ဝေဝေဆာဆာ တိုးတက်လာလိမ့်မည် ဟု၊ ကျွန်ုပ်မျှော်လင့်၏။ မြန်မာဘာသာ စာ စကားနှင့် မြန်မာ လူမျိုးတို့၏ နောင်ရေးအကျိုး လိုလားသူ ဟူသမျှတို့နှင့် မြန်မာ လူမျိုး အပေါင်းတို့က၊ ဤစာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်းကို အားပေး ချီးမြှင့်ကြရန် သင့်လျော်ပေကြောင်း။

ခင်မောင်၊ အယ်ဒီတာ၊ သူကြီးဂေဇက်
မြန်မာပြည် အတွင်းဝန်ရုံး၊ ၁၄-၂-၃၆။
စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ (၁)၊ အမှတ် (၃)၊ ၉-၁၀။

စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်းသည် မြန်မာစာပေ တိုးတက်ထွန်းကားရေး အတွက် ပေါ်ထွက်ခဲ့သော မဂ္ဂဇင်းတစ်စောင်ဖြစ်ပါ၏။ စာပေအဆင့်အတန်းလည်း မြင့် မားခဲ့ပါ၏။ သို့သော် သက်တမ်းမရှည်ခဲ့ပါ။ ဤသည်မှာ သဘာဝပင်။ ထို့ထက် စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်းကို ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သူများကို စာပေတာဝန် ကျေပွန်သူ၊ ရိုသေ လေးစားထိုက်သူများဟု ဆိုရပါမည်။ ထို့ပြင် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၆၀ ကျော်က မြန်မာစာပေ မြတ်နိုးသူ၊ မြန်မာစာပေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် စေလိုသူ စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်းထုတ်ဝေသူ အယ်ဒီတာတို့၏ အသံကို ယနေ့ စာဖတ်သူများ နှင့် စာနယ်ဇင်း အယ်ဒီတာတို့ ပြန်လည် ကြားယောင်သင့်ပါသည်။ စာဆိုတော် မဂ္ဂဇင်းအသံမှာ -

“ကျွန်ုပ်တို့သည် စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်းကို စီးပွားရေး အ တွက်သက်သက် ထုတ်ဝေခြင်းမဟုတ်ပါ။ စီးပွားရေးနှင့် ပတ်သက် ၍ ကား ကျွန်ုပ်တို့သည် လစဉ်မှန်မှန် ထုတ်ဝေနိုင်ရုံ လောက်သာ

ကျေးဇူးကို ရရှိရန်သာ မျှော်ကိုးပါသည်။ စီးပွားရေး မဖက်သည့် ကျွန်ုပ်တို့၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်ကား၊ စာကောင်း စာသန့်များ ကိုသာ စုပေါင်း၍ တိုင်းပြည်အား ဆက်သရန်၊ ရည်ရွယ်ပါသည်။ ယခုအခါ မြန်မာပြည်တွင် စာနယ်ဇင်းတို့ မြောက်မြားစွာ ရှိကြ ပါ၏။ ၎င်းတို့အနက် ကောင်းသော အကျိုးရှိသော စာနယ်ဇင်း၊ မကောင်းသော အကျိုးမပေးသော စာနယ်ဇင်းတို့သည် ဆိုင်ရာရှိ ကြ၏။ မလိုအပ်သော စာတို့မှာ လိုအပ်သော စာတို့ကို လွှမ်းမိုး နေသည်သာမက၊ လိုအပ်သော လက်ရှိစာတို့သည်ပင် တိုင်းပြည် ဆန္ဒကို ကောင်းစွာ မပြည့်နိုင်ပါသဖြင့်၊ ဆုတ်ယုတ်နေသော အခြေ အနေမှ တိုးတက်အောင် မြန်မာစာပေသည် သန့်ရှင်းလတ်ဆတ် သော စာပေဝင် ဖြစ်လာအောင်၊ စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်းကို ထုတ်ဝေ ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။”

စာဆိုတော်မဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ (၁)၊ အမှတ် (၄)၊ ၁-၂။

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၆၀ က တာဝန်သိ စာပေမြတ်နိုးသူ စာဆိုတော် မဂ္ဂဇင်း ထုတ်ဝေသူ အယ်ဒီတာတို့၏အသံကို ယနေ့စာနယ်ဇင်း ထုတ်ဝေသူ အယ်ဒီတာများ စဉ်းစားချင့်ချိန် ကြည့်စေလိုပါသည်။

သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းနှင့် မြန်မာ့သမိုင်း

ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း (၁၈၇၅-၁၉၆၄)သည် မြန်မာစာပေ သမိုင်းတွင် ဇာတိမာန်စာဆိုကြီးဟုလည်းကောင်း၊ ဗဟန်းအမျိုးသားကောလိပ်၏ မြန်မာစာပေနှင့် မြန်မာရာဇဝင် ပါမောက္ခအဖြစ် လည်းကောင်း အလွန်ထင်ရှားလှပါသည်။ ထို့အတူ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်းတွင်လည်း တို့ဗမာအစည်းအရုံး နာယကကြီးအဖြစ် လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်ရေးခေတ်ဦး ငြိမ်းချမ်းရေး ဖခင်ကြီးအဖြစ် လည်းကောင်း အလွန် အရေးပါခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ ထင်ရှားအရေးပါသည် နှင့်အမျှ ဆရာကြီး၏ ဘဝနှင့် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှု သမိုင်းကြောင်းသည် လည်းကောင်း၊ ဆရာကြီး၏ စာပေနှင့် လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှု အရေးအခင်းများသည် လည်းကောင်း၊ အစဉ်ဒွန်တွဲနေပါသည်။

ဤအချက်သည် မြန်မာ့သမိုင်းတွင်၊ စာပေပညာရှင် စာရေးဆရာ တစ်ဦးအနေဖြင့်၊ ဆရာကြီး၏ ထူးခြားမှုတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း၏ ဘဝနှင့်စာပေကို လေ့လာခြင်းသည်၊ ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာ့သမိုင်းကို လေ့လာခြင်းဟု ဆိုချင်ပါသည်။

ဆရာကြီးကို အထက်မြန်မာပြည်အင်္ဂလိပ်မသိမ်းမီ ၁၀ နှစ်အလိုတွင် ရွှေတောင်မြို့ ဝါးလည်ရွာ၌ ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ ငယ်ဆရာရင်းမှာ မြန်မာစာပေ သမိုင်းတွင် နေလပမာ ထင်ရှားလှသော ရွှေတောင်မြို့ ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာ တော်ဘုရားကြီး ဖြစ်သည်။ ဆရာကြီး ၁၀ နှစ်သားအရွယ်တွင် မန္တလေး

နေပြည်တော် မြတောင်ကျောင်းတိုက်၌ ပညာသင်ကြားနေစဉ်၊ အရှင်နှစ်ပါး ပါတော်မူ၍ တစ်နိုင်ငံလုံး သူ့ကျွန်ဘဝ ရောက်ခဲ့ရသည်။ ပါတော်မူပြီးနောက် ဆရာကြီးသည် ကိုရင်ဝတ်ဖြင့် မန္တလေး၊ စစ်ကိုင်း၊ မုံရွာ၊ အလုံ ဒေသများတွင် မြန်မာစာပေ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဒေသန္တရဗဟုသုတများ လှည့်လည်ရှာမှီး ခဲ့ပါသည်။

အသက် ၁၉ နှစ် အရွယ်တွင် ဖခင်ကွယ်လွန်ရာ၊ မိခင်ကို လုပ်ကျွေးရန် ကိုရင်ဘဝမှ လူဝတ်လဲ၍ ရန်ကုန်ဆင်းလာပါသည်။ ပထမဦးစွာ ဆူးလေ ဘုရားလမ်း၊ ဇေယျကျက်သရေ ပုံနှိပ်တိုက်တွင်၊ စာစီသမားအဖြစ် ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်၍ တဖြည်းဖြည်း စာပြင်ဆရာ၊ အယ်ဒီတာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်။ ထိုအချိန်မှာပင် မောင်လွမ်းဟူသော အမည်ဖြင့်၊ ပြဇာတ်ပေါင်း ၈၀ ကျော် ရေးသား၍ စာရေးဆရာဘဝကို စတင်ခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် ဇေယျကျက်သရေ ပုံနှိပ်တိုက်ပိုင်ရှင်၏ အစီအမံဖြင့်၊ ကြည့်မြင်တိုင်သူ ဒေါ်ရှင်နှင့် အိမ်ထောင်ကျ ခဲ့သည်။ ဆရာကြီး၏ အစောပိုင်းဘဝနှင့် ပတ်သက်၍ ကိုရင်ဘဝမှ လူဝတ် မလဲမီ၊ ဦးပဏ္ဍိအမည်ဖြင့်၊ မော်လမြိုင်တွင် အခြေချခဲ့သည်။ မော်လမြိုင်တွင် မြန်မာတိုင်းသတင်းစာ၌ ဆောင်းပါးများ ရေးသား၍ အယ်ဒီတာအဖြစ်ပင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မော်လမြိုင် ရာဇဝင်ဝတ္ထု ပထမတွဲကို မော်လမြိုင်မြို့မှပင် ထုတ်ဝေခဲ့သည်ဟု အမှတ်အသားများ ရှိပါသည်။ ထိုအချက်များသည် သာမန် စာရေးဆရာ မောင်လွမ်း၏ ဘဝအဖြစ်အပျက်များသာ ဖြစ်ပါသည်။

ဆရာကြီး အသက် ၃၆ နှစ်အရွယ်တွင် သူရိယသတင်းစာ (၁၉၁၁) စတင် ထွက်ပေါ်လာသည်။ သူရိယသတင်းစာတွင် ဆရာကြီးကိုယ်တိုင် မြန်မာ ဘက်ဆိုင်ရာ သတင်းစာအယ်ဒီတာအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက် နေစဉ် သူရိယသတင်းစာ၌ ဦးဘဘေ၊ ဆရာတော်ဦးဥတ္တမ စသော ခေတ်ပညာ တတ် မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ် ထက်သန်သော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် တွေ့ဆုံ ဆက်ဆံခဲ့ရ ရာမှ၊ ဆရာကြီးသည် သာမန် စာရေးဆရာ၊ ပြဇာတ်ဆရာ မောင်လွမ်း ဘဝမှ အမျိုးဘာသာ သာသနာအကျိုးအတွက် ဆောင်ရွက်သော ဇာတိမာန် စာဆို တော်ကြီးအဖြစ် ပြောင်းလဲလာပါသည်။ ဆရာကြီး၏ဘဝ ပြောင်းလဲလာသည် နှင့်အမျှ ဆရာကြီး၏ မျိုးချစ်စိတ်ကို ထင်ဟပ်သော “ဗိုလ်ဇီကာ”၊ “ဒေါင်း

ဋီကာ” ဆောင်းပါးများ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

ဆရာကြီး အသက် ၄၅ နှစ်အရွယ် သူ့ရှိယသတင်းစာတိုက်တွင် အယ်ဒီတာ အဖြစ် ဆောင်ရွက်နေစဉ်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ကျောင်းသားများ၏ ပထမဆုံးသော သပိတ်အရေးတော်ပုံ ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ ဆရာကြီးသည် ကျောင်းသားသပိတ်အား ‘ယူနီဗာစီတီ ဘွိုင်းကောက် လေးချိုးကြီး’ ဖြင့် ထောက်ခံ အားပေးရုံမျှမက၊ အရေးအခင်းသို့ ရှေ့တန်းမှ ကိုယ်တိုင် ကိုယ်ကျိုးစွန့်၊ ပါဝင်ပါတော့သည်။ သပိတ်မှောက်ကျောင်းသားများ၏ မေတ္တာရပ်ခံ တောင်းပန်ချက်အရ သူ့ရှိယသတင်းစာ အယ်ဒီတာဘဝမှ နုတ်ထွက်၍ ဗဟန်းနေရှင်နယ်ကောလိပ်တွင်၊ မြန်မာစာပေနှင့် ရာဇဝင်ပါမောက္ခအဖြစ် ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ဤသို့ လစာပုံမှန်ရနေသော သတင်းစာအယ်ဒီတာဘဝမှ ငွေကြေးမရေရာသော အမျိုးသားကောလိပ် ဆရာဘဝသို့၊ အနစ်နာခံ ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဆရာကြီး၏ ကိုယ်ကျိုးစွန့် နိုင်ငံရေးသမားဘဝတွင်၊ ပထမဦးဆုံးသော မှတ်တိုင်ဟုပင် ဆိုကြပါသည်။

ဆရာကြီးသည် တပည့်ရင်း ဒီးဒုတ်ဦးဘချိုနှင့်အတူ ဗဟန်းအမျိုးသားကောလိပ် ပျက်သည်အထိ ဆင်းရဲချို့တဲ့စွာ တိုင်းပြည်အကျိုးကို ထမ်းရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် ဒဂုံမဂ္ဂဇင်း၊ ဓူဝံမဂ္ဂဇင်းတို့တွင် အယ်ဒီတာအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ဒိုင်အာဒီ အုပ်ချုပ်ရေးခေတ် (၁၉၂၃-၃၇)တွင်၊ ပြည်သူ့ အများစု၏ ဆန္ဒနှင့် ဆန့်ကျင်သော တပည့်မိတ်ဆွေရင်း ဦးဘဘေ ဦးဆောင်သည့် ၂၁ ဦးပါတီဝင်များကို ရည်ရွယ်ကာ၊ ‘ခွေးဋီကာ’ ဆောင်းပါးများကို ရေးသားခဲ့သည်။

ဆရာကြီး အသက် ၅၉ နှစ်အရွယ် ၁၉၃၄ ခုနှစ်တွင်၊ ရေနံချောင်းမြို့၌ ကျင်းပသော ပထမဦးဆုံးသော တို့ဗမာအစည်းအရုံး ညီလာခံသဘင်ကြီး ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ ထိုညီလာခံကြီးတွင် ရှေ့တန်းမှ မားမားမတ်မတ် ရပ်ကာ ကိုယ်ထိလက်ရောက် ပါဝင်ပါတော့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းသည် ကွယ်လွန်သည့် အသက် ၈၉ နှစ် (၁၉၆၄)တိုင်၊ နိုင်ငံ၏ လွတ်လပ်ရေး ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးအတွက် အစဉ်တစိုက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဤသည်မှာ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ဆရာကြီး၏ ထူးခြားမှုပင် ဖြစ်ပါသည်။

စာရေးဆရာကြီး တစ်ဦးအနေဖြင့် ဆရာကြီးရေးသားခဲ့သမျှ ဆောင်းပါး၊ ဇီကာ၊ လေးချိုးကြီးများသည် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှု သမိုင်းဖြစ်ရပ်များကို အနုပညာမြောက်စွာ ဖွဲ့ဆိုထားသော စာပေများပင် ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် မြန်မာ့သမိုင်းကို လေးချိုးကြီးများဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ဆရာကြီး၏ စာပေလက်ရာ လေးချိုးကြီးများကို ခြုံ၍လေ့လာကြည့်လျှင်၊ ဆရာကြီးသည် ချီးမွမ်း လေးစားထိုက်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သို့မဟုတ် ဖြစ်ရပ်တစ်ခုကို ကြိုတွေ့လျှင် လေးစားချီးမွမ်းစွာ ဖွဲ့ဆို၍ ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချထိုက်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သို့မဟုတ် ဖြစ်ရပ်တစ်ခုကို တွေ့ကြုံလျှင် ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချထားကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

အထူးခြားဆုံးမှာ ပြည်သူ့အများစု ဝမ်းသာကြည်နူးလျှင် ဆရာကြီးကိုယ်တိုင်ဝမ်းသာကြည်နူး၍၊ ဆရာကြီး၏ လေးချိုးကြီးများတွင်လည်း ဝမ်းသာအားရ ကြည်နူးသံများ ကြားရပါသည်။ ထို့အတူ ပြည်သူ့အများစု ဝမ်းနည်းကြေကွဲလျှင် ဆရာကြီးကိုယ်တိုင် ဝမ်းနည်းကြေကွဲ၍၊ ဆရာကြီး၏ လေးချိုးကြီးများ တွင်လည်း ဝမ်းနည်းကြေကွဲသံများ တွေ့ရပါသည်။

ဆရာကြီးသည် ရှည်လျားလှသော လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှု သမိုင်းတစ်လျှောက်လုံးတွင်၊ ပြည်သူများနှင့် အမြဲတမ်း တစ်သားတည်းကျ၍ လေးချိုးကြီးများဖြင့် ပြည်သူများအား ဦးဆောင်မှုပေးနိုင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။ ထိုအချက်ကို ထင်ရှားစေရန် တေးထပ်နှင့် လေးချိုးကြီးအချို့ကို ကောက်နုတ်ဖော်ပြလိုပါသည်။

၁၉၁၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ရန်ကုန်မြို့ ပဲခူးခရိုင် ဝန်ရှင်တော် မင်းကြီးရုံး၌ ဗြိတိသျှ ပဋိညာဉ်ခံ အရာရှိများ ရွေးချယ်ရန် စုံစမ်းသည့် ဆွေးနွေးပွဲတစ်ခု ပြုလုပ်ပါသည်။ ထိုဆွေးနွေးပွဲတွင် ဘိလပ်ပြန် ဝတ်လုံတော်ရ ဦးမေအောင်သည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုအတိုင်း ခေါင်းပေါင်းဖြူ ဖော့လုံး၊ ထိုင်မသိမ်း အင်္ကျီ ဝတ်ဆင်၍ တက်ရောက်ရာ ဆရာကြီးသည် အားရဝမ်းသာစွာ ‘ပဋိညာဉ် ခံ ဘွဲ့တေးထပ်’ကို ရေးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။

“မျိုးမြန်မာ ညှိုးရှာခဲ့မို့ ကိုးရာမဲ့ချိန်တွင်၊
ရိုးရာကွယ့် မထိန်ချင်တယ် ပဋိညာဉ်ခံပွဲ၊

မြင်ရချက် ကိုယ်သဏ္ဍာန်မှာ ဗိုလ်ဆန်ဆန် များကြသဘဲ၊
 နန်းစရိုက် ကျမ်းသိုက်နွယ်တယ် လွမ်းလိုက်ဖွယ်တပွဲ၊
 မန်းဂိုက်နှယ် ဆင်နွဲ့လို့ သွင်တနဲ တင့်အောင်၊
 ဖော့လုံးဖြူ မြိုင်မြိုင်ထိမ်းပါလို့ ထိုင်မသိမ်းဝတ်လို့ မြင်ယောင်၊
 မင်းတစ်ပါး မေအောင်မှာ များကေသျှောင် ကြို့ပါလို့၊
 မြန်မာတို့ ကိုးကြစရာ ဖြိုးကြသမ္ဘာ၊
 ဩဘာဆုခွန်း လွတ်ဖြာတယ် သွန်းမေတ္တာ လောင်းပါရဲ့လေး။”

ဗိုလ်ဋီကာ

၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် မြန်မာဝံသာနု ခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြသော ဦးဘဘော၊ ဦးပု၊ ဦးထွန်းရှိန်၊ (ဖေ၊ပု၊ရှိန်)တို့ ဘိလပ်သွား၍ အုပ်ချုပ်ရေး တိုးမြှင့် ပေးရန် တောင်းခံသောအခါ ပြည်သူ့အားလုံး တညီတညွတ်တည်း ထောက်ခံ ကြပါသည်။ ထိုအချက်ကို ဆရာကြီးသည် ဒေါင်းဋီကာတွင် ဝမ်းသာအားရ ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။

“(ဪ) ပြေအမှုပေမို့၊
 ငွေခရုငယ်နှင့်၊
 ဇေယျတုပါကွဲ့၊
 သပြေနုချိန် တင်ရန်ပန်းတွေကလဲ များလိုက်ပါဘိသနှင့်၊
 ဖေ-ပု-ရှိန် အင်္ဂလန် နန်းမြေသွားတို့မှာဖြင့်၊
 အားမြောက်ဖွယ် ကြံလွယ်ဖန်လွယ်နှင့်၊
 အန္တရာယ် ရန်စွယ်မောင်းတဲ့ပြင်၊
 မြန်နယ်ကို ပြန်လွယ်ကြောင်းတွေနှင့်၊
 ဆုတောင်းကာ ပတ္တနာဆင်တဲ့ပြင်။”

ဒေါင်းဋီကာ

၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ပထမဦးဆုံးသော တက္ကသိုလ် ကျောင်းသားသပိတ်ပေါ်ပေါက်၍ ဗဟန်းနေရှင်နယ် ကောလိပ်ကို တည်ထောင် ပါသည်။ ထိုကောလိပ်တွင် ဆရာကြီးကိုယ်တိုင် မြန်မာစာပေနှင့် ရာဇဝင်

ပါမောက္ခအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ထိုအရေးအခင်းကို ဘွိုင်းကောက်ဋီကာ တွင် “ယူနီဗာစီတီဘွဲ့” လေးချိုးကြီးဖြင့် ဂုဏ်ပြုမှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

“(အော်) ဝေးခရီးပေမဲ့၊
အရေးကြီးလျှင်ဖြင့်၊
သွေးနီးရာ ပါစမြီပေမို့၊
ဆရာလဲကွာ-ပဌမအရင် ကနဦးဆီက၊
မြန်မာ့တခွင်မှာ သမတရှင်ဘုရင် မလူးခင်ပ၊
(ထ) ဆင်ထူးကို-တမြည်မြည်သင်ခဲ့သမို့၊
(ထီ)မထင် ကျောင်းတော်သားတွေသို့၊
အမည်အစဉ်မှာ-ဂေါင်းအပေါ် ဖျားတွင်မှာ၊
မင်းရဲ့ဆရာကို-စာရင်းတို့က ထားလိုက်ကြပေတော့၊”

ဘွိုင်းကောက်ဋီကာ

၁၉၂၂ ခုနှစ်တွင် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး မျိုးစေ့ကို ပထမဆုံး ချပေး ခဲ့သော ရခိုင်အမျိုးသား ရဲရဲတောက်အာဇာနည် ဦးဥတ္တမအား အစိုးရအပေါ် အကြည်ညိုပျက်အောင် လှုံ့ဆော်သည့် ပုဒ်မ ၁၂၄ (က) အရ ထောင်ဒဏ် ချမှတ်ပါသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်ကို ဆရာကြီးသည် မျောက်ဋီကာတွင် ဝမ်းနည်း ကြေကွဲဖွယ် မှတ်တမ်းတင်ပါသည်။

“သွေး မထူးချင်၊
တွေးဦးလျှင် တမြင်မြင်ပ၊
ကျေးဇူးရှင် ရဟန်းတော်တစ်ပါးကိုမှ၊
အကြမ်းခေါ်ယူ ဖမ်းတော်မူလို့သွားပေါ့တဲ့၊
ပြည်သားပြည်သူရှင်လူတကာတို့၊
အသွင်တူဘာသာမှာ သာသနာကလဲ တဘက်ဟာမို့၊
အခက် တခါကြုံကြပေါ့၊
ရာဇဂုဏ် မင်းမာန်တင်းချိန်မို့၊
စွဲချက်ဥပဒေကို ခွဲဖျက်ထုချေလို့ငြင်းရမဲ့၊

တိုင်းရင်းနေ တကာတကာမတို့မှာဖြင့်၊
 ဗျာပါမကြည်မရွှင် ပူပင်ဒုက္ခများပေလိမ့်၊
 (အမယ်မင်း) သည်တခွင်မနုဿတွေကဖြင့်ကျုပ်က
 အလွန်သနားတယ်လို့ နှုတ်ကတညွှန်ညွှန်နှင့် ကြားတော်မူတတ်ပေသမို့၊
 ပြည်ခွင်ဥက္ကဋ္ဌနာယက အမွန်တစ်ပါးပေပ၊
 (ဘေဒါရီရယ်) ထေရ်ရှင်ဥက္ကမသာသနာ တံခွန်ဘုရား။”

မျောက်ဋီကာ

၁၉၃၀ ပြည့်နှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ဆရာစံ ဦးဆောင်သော တောင်သူ
 လယ်သမား အရေးတော်ပုံကြီး ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ လက်နက်ချင်း လုံးဝမယှဉ်
 သာအောင် ကွာခြားသော်လည်း ဗြိတိသျှတို့အား အံ့တုတိုက်ခိုက်ခဲ့သော
 တောင်သူလယ်သမား အရေးတော်ပုံကြီးကို ထိုခေတ် နိုင်ငံရေးသမား ခေတ်
 ပညာတတ် အများစုက လျစ်လျူရှုခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ဆရာကြီးကမူ ဂဠုန်ပျံ
 ဒီပနီဋီကာ ရေး၍ အားရဝမ်းသာ ချီးကျူးဖွဲ့ဆိုပါသည်။

“(ဪ) မြန်မာပြည်တဝှမ်းတွင်ဖြင့်၊
 သာယာဝတီစခန်းဆီက၊
 အာဇာနည်အစွမ်းတွေ ဟိုအရင် ယမန်က၊
 ဗဟိုရံပလ္လင်ပျံမှာ သမတ မတိမ်းအောင်လို့တဲ့၊
 ဗိုလ်ဝင်ခံကာ မြန်မာ့ကိန်းတွေနှင့်၊
 မြစိမ်း တောင် ညိုညိုက၊
 ချောင်ခိုကာ အောင်ဗဟိုရံ ရွမ်းခဲ့တယ်၊
 ထွန်းလဲ့ခေါင် ပရမေပေနော်ကွယ်၊
 အစွန်းမနွဲ့ အညွှန်းတဲ့နေကြ၊
 (ဪ) လွန်းဘွဲ့ အောင်မြေ။”

ဂဠုန်ပျံဒီပနီဋီကာ

၁၉၃၄ ခုနှစ် ပထမအကြိမ် တို့ဗမာညီလာခံကြီးမှစတင်၍ ဆရာကြီး
 သည် သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းဘွဲ့ အမည်ခံကာ မြန်မာပြည်တစ်ဝန်း နိုင်ငံရေး

တရားဟောခဲ့ပါသည်။ ဆရာကြီးသည် မျိုးချစ်စိတ် ထက်သန်သူ ပီသစွာ၊ ပါတော်မူချိန်က နယ်ချဲ့အား ရဲရဲတောက် ဆန့်ကျင်ခဲ့ကြသော မျိုးချစ်ပုဂ္ဂိုလ် များအား၊ လေးစားကြည်ညိုစွာ စာဖွဲ့လေ့ရှိပါသည်။ ထိုသို့ဖွဲ့ရာတွင် တပည့် တစ်ဦး ဖြစ်သော တက္ကသိုလ်ကျောင်းသား မောင်အောင်ဆန်းသည်၊ ပါတော်မူ ချိန်တွင် မြို့လူလင် နတ်မောက်မှ နယ်ချဲ့ကို တော်လှန်ခဲ့သူ မြို့လူလင်သူကြီး ဦးမင်းရောင်၏ အဆက်အနွယ်ဖြစ်ကြောင်း သိရသောအခါ၊ အားရဝမ်းသာစွာ သခင်ဋီကာ တွင် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။

“မြို့လူလင် သာတဲ့ကွန်းဆီသို့၊
 တို့သခင် စာဖွဲ့လို့ ညွှန်းလိုက်ကဲ့၊
 (ကေသာရယ်) ဒါနဲ့ လွမ်းကြပေတော့ကွာ။

(ဪ)မြို့သူကြီးရယ်လို့၊
 တို့ထီး (နေ) တမျှပေပ၊
 “ရွှေလရောင်” ဘွဲ့သတင်းရယ်နှင့်၊
 “ဦးမင်းယောင်” ဗိုလ်ဝင်ခံလို့မို့၊
 ဟိုအရင်ယမန် စစ်အင်ကျင်းတယ်ကွယ်၊
 ခင်းတဲ့ပြုဟာ။

xxxxxxxxxxxx

ပြေရငြိမှာ တဘောင်နဲ့ လွမ်းရပါတော့၊
 (အမယ်မင်း) တောင်တမန်းမြို့၊
 နေ့လ၊နှစ်ဆောင် အညှိုးတွင်ဖြင့်၊

ပြေမြန်မာ့ဘောင် မစိုးရရှာတဲ့၊
 (ဪ) အခေါင်မမြန်း၊
 အမှောင်သန်းသမို့ အောင်ပန်းညို့ခဲ့ရတဲ့၊
 ‘အောင်ဆန်း’တို့ “ရွှေလရောင်”အဖိုး။”

သခင်ဋီကာ

၁၉၃၈ခုနှစ်တွင် ကုလားဗမာအဓိကရုဏ်းကြီး ဖြစ်ပွား၍ မြန်မာ့

သမိုင်းတွင် အမည်းစက် စွန်းထင်းခဲ့ပါသည်။ ထိုအဓိကရုဏ်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဆရာကြီး၏ သဘောထားကို လေးချိုးကြီးဖြင့် တင်ပြထားသည်-

‘(ဩ) ကုလား အရေးလောက်ကိုဖြင့်၊
စကားအကြွေး မမောက်ပါဘု၊
ဒါးသွေးလောက်တယ် ဆရာမထင်လို့မို့၊
အားပေး အားမြှောက် မပါချင်တဲ့ပြင်၊

xxxxxxxxxxxx

အများတစု မြန်မာတွေနှင့်တကွ၊
ကုလားလူထု သတ္တဝါတွေကို၊
သနားကရုဏာ အတိုင်းရယ်နှင့်၊
(ဪ) အခွန်တိုး စာရင်းတွေနှင့်၊
ဝန်ထမ်း မကင်းနိုင်တဲ့၊
အလွန်ဆိုးခြင်း ပမာမှာလေ၊
ကျွန်မျိုးချင်း စာနာလို့မှ မနှိုင်းကြရော့သလား။”

လေးချိုးပေါင်းချုပ်

၁၉၄၇ ခုနှစ် လွတ်လပ်ရေး ရခါနီးတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့်တကွ ဖ-ဆ-ပ-လ အဖွဲ့ချုပ်ခေါင်းဆောင်ကြီးများ ရေတိမ်နစ်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာ့ သမိုင်းတွင် ကြေကွဲဝမ်းနည်းဖွယ် အကောင်းဆုံးဖြစ်ရပ်ကြီးကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုဖြစ်ရပ်ကြီးကို ဆရာကြီးသည် ဝမ်းနည်းကြေကွဲစွာ ဖွဲ့ဆိုခဲ့ ပါသည်။

“ဪ အဆောင်ဆောင် နန်းတွေ ကြငှန်းတွေနှင့်နှော၊
အခေါင်မမြန်းခင်က၊
အောင်စာတမ်းချို့စေဘို့၊
အောင်ပန်းညို့ ရရှာတဲ့၊
တောင်တမန်း တို့ဗမာမှာ အဟောင်းသံသရာ အငုတ်တွေနှင့်၊
အောင်ဆန်းတို့ မသာမယာဟာ
၎င်းကံကြမ္မာ အလုပ်ပေထင့်၊

သောင်းမြန် မရဏာ စမုတ်မှာတော့၊
ချုပ်သနဲ့ ယင်းအလိုတွင်၊
ဒေါင်းလံ ပုဝါ အုပ်ပါလို့ ကျုပ်ဖြင့် သဂြိုဟ်ချင်။

xxxxxxxxxxxx

အာဇာနည် ဗိမာန် ပုထိုးကိုဖြင့်၊
ပါရမီ အဓိဋ္ဌာန် တမျိုးရယ်နှင့်၊
ရှိခိုးကာ ဆရာကန်တော့ချင်ရဲ့၊
မြန်မာမတော့ ပူစရာဘို့၊
တဗျူဟာ အောင်ခမန်းတွင်မှ၊
လူမသမာ အမှောင်သန်းချိန်မို့၊
သောင်ကမ်း မို့မို့ဆီက၊
ဖောင်နန်းကူးတို့နှင့် အကြေဒုဂ်တည်းဟူသော ရေစုံမျောလေရဲ့၊
ဪ-တောင်နန်း မြောက်နန်း၊
အဆောင်ဆောင်ကြငှန်းနဲ့၊
အခေါင် မမြန်းရခင်က အောင်ပန်းညို့ရရှာတဲ့

အောင်ဆန်းတို့ သေပုံနှုမြော။”

အာဇာနည်ဗိမာန်ဦးကာ

ဆရာကြီး၏ ဘဝနှင့်စာပေ နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများကို လေ့လာ
ကြည့်လျှင် ဆရာကြီးသည် ပုထုဇဉ် လူသားတစ်ယောက်အနေဖြင့် မိမိ၏
ကိုယ်ကျိုးစီးပွားအတွက် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတရားများ အလွန်နည်းပါး
လှသော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် တိုင်းပြည်
လွတ်လပ်ရေး၊ အများပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် ပတ်သက်လျှင်ကား
ဆရာကြီးသည် တင်းတင်းမာမာ ပြောဆိုပြုမူလေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာကြီး
အား အပြင်ပန်းအနေဖြင့် ကြည့်လျှင် ပညာမာနကြီးသည်ဟု ထင်ရသည်။
အမှန်စင်စစ် ဆရာကြီးသည် မေတ္တာတရားကြီးမား၍ သည်းခံခွင့်လွတ်ခြင်းနှင့်
အမှန်တရား မြတ်နိုးခြင်းတို့တွင် ကုန်းဘောင်ခေတ် နာမည်ကျော် ယောမင်း
ကြီး ဦးဖိုးလှိုင်နှင့် တူလှပါသည်။

အထူးသဖြင့် ဆရာကြီးသည် ရာထူး၊ ဂုဏ်ထူး၊ စည်းစိမ်ပကာသနနှင့် ပတ်သက်၍ တွယ်တာမက်မောခြင်း ကင်းလှပါသည်။ ကိုလိုနီခေတ်တွင်၊ ဆရာကြီး၏ တပည့်ရင်းဖြစ်သူ ဝတ်လုံတော်ရ ဦးမေအောင်သည် အဂ္ဂမဟာ ပဏ္ဍိတ ဘွဲ့တံဆိပ် လက်ခံရန်နှင့်၊ ဆုငွေတစ်ထောင်ကျပ် ချီးမြှင့်မည့် ဝေလ မင်းသား ဘုန်းတော်ဘွဲ့ကဗျာ ရေးဖွဲ့ပေးရန်၊ တောင်းပန်ခြင်းကို ငြင်းပယ်ခဲ့သည်။

နောက်ဆုံး လွတ်လပ်ရေးခေတ်ဦး ဖ-ဆ-ပ-လ အစိုးရလက်ထက် တွင်၊ အတိုက်အခံ နိုင်ငံရေးပါတီများမှ ဦးဆောင်၍ နိုင်ငံတော်သမ္မတ ရာထူး အတွက် ဆရာကြီး၏ အမည်ကို တင်သွင်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ရာ၊ ဆရာကြီးက ငြင်းဆန်ခဲ့ပါသည်။ ဆရာကြီး၏ ဆန္ဒမှာ တိုင်းပြည်လွတ်လပ်အေးချမ်း၍ ပြည်သူအများ ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ကျန်းမာချမ်းသာရေးပင် ဖြစ်ပါသည်။

အချုပ်အားဖြင့် ဆိုရသော်၊ ဆရာကြီးသည် ဘဝတစ်လျှောက်လုံး မိမိ၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားအားလုံးကို စွန့်လွှတ်၍၊ တိုင်းပြည်အကျိုးကို ကွယ်လွန် သည်အထိ ဆောင်ရွက်သွားသော သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာနှင့် ပြည့်စုံသည့်၊ သူတော်ကောင်း ပညာရှိ အာဇာနည်ကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာစကားဖြင့် ဆိုရသော် ‘တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်ထူး’ဟု ဆိုနိုင်ပါလိမ့်မည်။

ထို့ကြောင့် ဆရာကြီး၏ ဘဝ၊ ဆရာကြီး၏ စာပေကို လေ့လာခြင်း သည်၊ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး လှုပ်ရှားမှုသမိုင်းကို အမှန်အတိုင်း နားလည်စေရန် အားထုတ်ခြင်းဟု ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

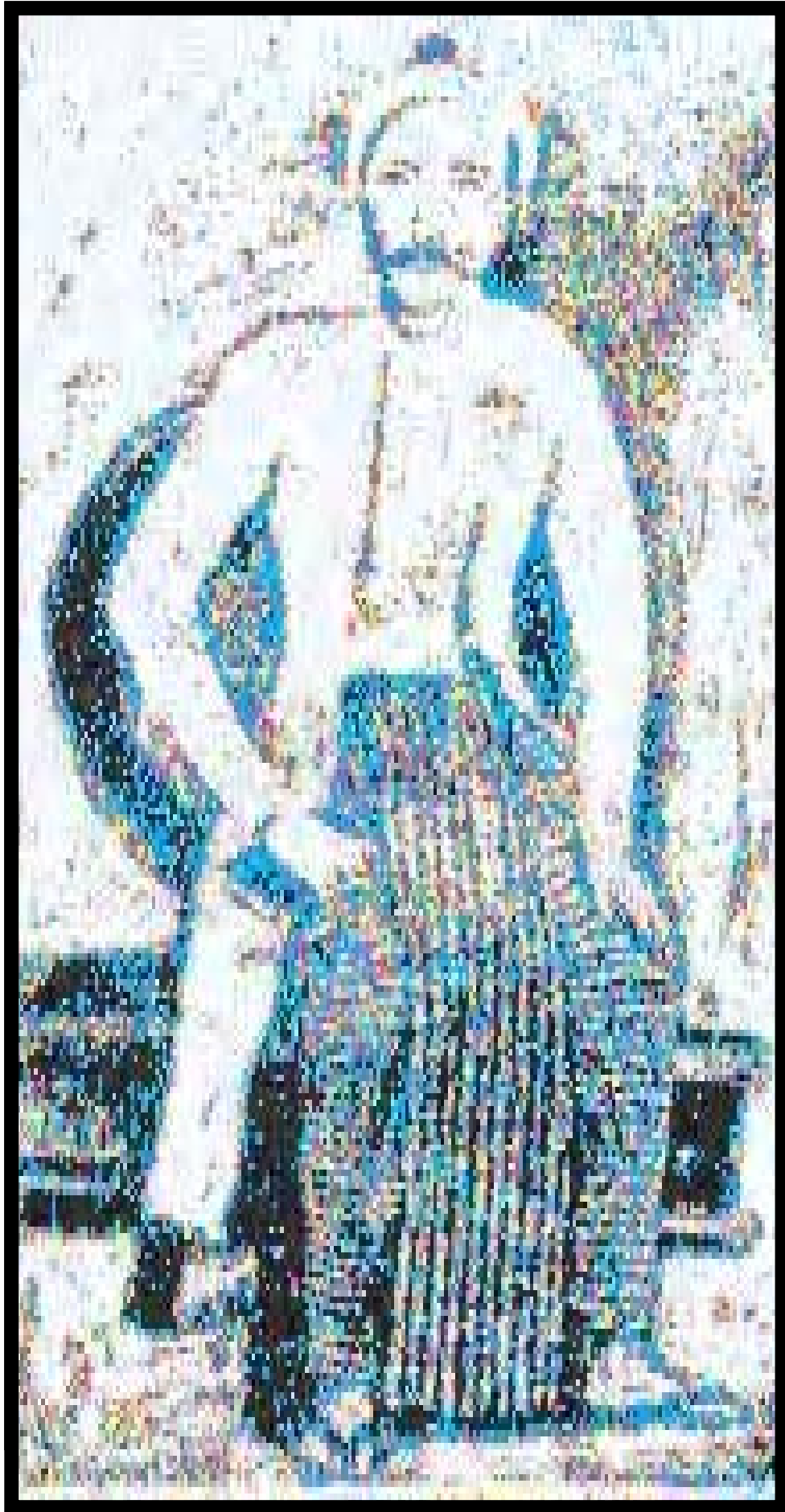
— ◆ သမိုင်းအတွေးအမြင်

ယောမင်းကြီးနှင့် အမှန်တရားမြတ်နိုးမှု

မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ယောမင်းကြီး ဦးဖိုးလှိုင် (၁၈၂၉-၁၈၈၃)သည် ပညာဂုဏ် အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အမှန်တရားကို မြတ်နိုး၍ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးရာတွင် လည်းကောင်း၊ လေးစားအပ်သော ပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ယောမင်းကြီးသည်၊ ကုန်းဘောင်ခေတ် ပဒေသရာဇ် စနစ်အောက်တွင် ကြီးပြင်း၍ ပဒေသရာဇ် အုပ်ချုပ်ရေး၏ အထွတ်အထိပ် ရာထူးကြီးများကို ရခဲ့သော်လည်း၊ တိုင်းပြည်နှင့် လူမျိုး၏အကျိုးကို မျှော်တွေးကာ ခေတ်မီတိုးတက်သော လွတ်တော် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သို့ ပြောင်းလဲလာစေရန်၊ ကြိုးပမ်းခဲ့သော ပညာရှင်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဤတွင် ယောမင်းကြီး၏ ပညာဂုဏ်ကို ထင်ရှားစေရန်၊ အိုးဝေ ဦးညိုမြ၏ ကုန်းဘောင်ရှာပုံတော် သမိုင်းကျမ်းမှ၊ ကောက်နုတ် တင်ပြပါမည်။

“ပြည်ဆရာတော်က ဦးဖိုးလှိုင်ကို အကဲဖြတ်ရာတွင်၊ ‘မင်းတုန်းခေတ်၌ မောင်ဘိုးလှိုင်မှာ မဟောသဓာကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းကား ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးနှင့်တူ၏။ မြောက်နန်း မိဖုရားကား ဥဒုဗ္ဗရဒေဝီနှင့်တူ၏’ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ဤကား တိုတို တုတ်တုတ် နှင့် အကောင်းဆုံး အမှန်ဆုံး ဂုဏ်ပြုစကား မြွက်ကြား ခြင်း ဖြစ်၏။

ဤကမ္ဘာ၌ စွယ်စုံဘက်စုံ ပုဂ္ဂိုလ်ထူးကြီးများ ပေါ်ပေါက် ခဲ့ရာ ဥရောပတိုက်၌၊ ဘဝသစ်ခေတ် (Renaissance Period)

ယောအတွင်းဝန် ဦးစိုးလှိုင်

အတွင်းက ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အီတလီပြည်မှ အိန်ဂျလို (Michael Angelo)နှင့် ဒါဗင်ဂျီ (Leonardo da Vinci) ကဲ့သို့သော သုခမိန် အဆင့်အတန်း၌ ဦးဖိုးလိုင် ပါဝင်ပေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများသည် အနုပညာ၌ ကျွမ်းကျင်ရုံသာမက၊ သိပ္ပံဘက်၌လည်း စွမ်းအင် ထက်မြက်သည်။ အမှန်၌ အဘက်ဘက်တွင် ကျွမ်းကျင်သူများပင် ဖြစ်လေသည်။

ဦးဖိုးလိုင်ပြုစုသော ကျမ်းတို့တွင် (၁) ကြေးနန်းရိုက်နည်း၊ (၂) ဗေဒင်တွက်နည်း၊ (၃) ဆေးဖော်နည်း၊ (၄) မြင်းမွေးနည်း၊ (၅) ဓာတ်ကျမ်း၊ (၆) ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုနည်း၊ (၇) ကဗျာစပ်နည်း၊ (၈) တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်နည်း စသဖြင့် သူတစ်ဦးတည်းနှင့် တက္ကသိုလ်ကျောင်းတစ်ခု ထူထောင်နိုင်အောင် တတ်ကျွမ်းနေ၏။”

ကုန်းဘောင်ရှာပုံတော်၊ ၃၄၅။

ယောမင်းကြီးသည် ပညာဂုဏ်အားဖြင့် ကမ္ဘာအဆင့် စံဝင်သကဲ့သို့၊ အမှန်တရားကို မြတ်နိုး၍ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးရာတွင်လည်း သမိုင်းတွင် ဥဒါန်း တင်ရစ်ပါသည်။ ယောမင်းကြီး၏ အမှန်တရား မြတ်နိုးမှုကို မှော်ပီဆရာသိန်းက သူ၏ မြန်မာလွတ်တော် ဝန်ကြီးမှူးကြီးများ စာအုပ်တွင် အောက်ပါ အတိုင်း မှတ်တမ်း တင်ခဲ့ပါသည်။

“တရံသော် နန်းတော်ကြီး၌ နေ့ညီလာခံတွင်၊ မင်းတရားကြီးနှင့် အတွင်းရေးကိစ္စ ပြောဆိုကြရာ အတိုက်အခံအငြင်းပွားလျက် ရှိကြရာ ရွှေပြည်ဝန်ကြီးက၊ ‘အစ်မ နှမ သမီးကကို စ၍ ဆက်နှင်းလက်ဆောင် သွင်း၍ စိုးမင်းချစ်မြတ် ထို အမတ်သည် အတတ်မယ့် သတ္တိကင်းကွာ ဘုန်းကြီးလှာမှု၊ ပြည်ရွာပျက်ကြောင်း တစ်ပါး တည်း’ ဟု ရှိပါကြောင်းပါဘုရားဟု တင်လျှောက် လေ၏။

ဤအခါ ဘုန်းတော်ကြီးဘုရားက ‘ငလှိုင် သည်လှံကို ကြည့်စမ်း ၊ မည်သူကိုင်တဲ့လှံတုံး’ဟု မေးတော်မူရာ၊ ‘အရှင့်ခမည်းတော်ဘုရား ကိုင်တော်မူသော လှံဖြစ်ပါကြောင်း’ကို လျှောက်

သည်။ မင်းတရားကြီးက ‘ငါခမည်းတော်သည် ဤလှံနှင့် မည်သူ့ကို စီရင်သနည်း’ဟု မေးတော်မူရာ၊ ‘ကျွန်တော်မျိုး ကျေးဇူးရှင်အဖကို စီရင်ပါကြောင်း’ လျှောက်၏။ ‘ဤလှံတော်နှင့် မောင်မင်းစီရင်ခြင်းကို ခံလိုသလား’ဟု မေးတော်မူရာ၊ ရွှေပြည်ဝန်ကြီးက ‘ထိုးတော်မူပါဘုရား’ဟု ရင်ပတ်ကို ကော့၍ ပေးတော်မူလေသည်။ မင်းတရားကြီးသည် လှံတော်ကိုခံ၍ အတွင်းတော်သို့ ဝင်တော်မူလေသည်။

ကျန်ရစ်သော ဝန်ကြီးများက ‘ဝန်ကြီးမင်းမလဲ တင်းတင်းမာမာ ရဲဘဲရဲလွန်းလှသဗျာ’ဟု ပြောကြသည်။ ‘ကျွန်ုပ်သည် လှံနှင့် ထိုးသတ်၍ သေရခြင်းကား မြတ်သည်။ နေရာတိုင်း မင်းလိုလိုက်၍ စီမံသော်၊ မကောင်းမှု ဖြစ်ပွားနေသည့်အတွက် သေသွားသောအခါ ရွှေပြည်ဝန်ကြီးသည် မင်းလိုလိုက် မင်းကြိုက် တင်သည့်အတွက် နိုင်ငံတော်ပျက်စီးရခြင်း ဖြစ်လေသည်ဟု၊ ဤနာမည်မျိုး ကျန်ရစ်ခဲ့ပါလျှင် သေကျိုးမနပ်ဖြစ်သည်။ ထို မကောင်းသော အပုပ်နံ့သည်၊ တထောင်းထောင်းနှင့် လူအပေါင်းတို့ နှာခေါင်းရှုံ့ကြမည်ကို၊ ကြောက်စရာ ကောင်းသည်။ များမတ် ဆိုသည့်အတိုင်း အကြီးအမှူး ဖြစ်ကြ၍၊ တည့်တည့်မတ်မတ် ဖြစ်အောင် စီမံခန့်ခွဲလျက် လျှောက်ခွင့် တင်ခွင့်ရှိပါက၊ အသက်ကိုစွန့်၍ ရဲရဲဝံ့ဝံ့ တင်ကြရမည်။ သို့မှ များမတ်နှင့်တူမည်’ဟု ပြောပြလေသည်။

နောက်တစ်နေ့ အကျယ်ချုပ်နှင့် ရာထူးမှ လျှောချထားခြင်းကို ခံရလေသည်။”

မြန်မာလွတ်တော်ဝန်ကြီး များကြီးများ၊ ၁၀၀။

ဤဖြစ်ရပ်တွင် ယောမင်းကြီး၏ အမှန်တရားမြတ်နိုးမှု၊ သူရသတ္တိရှိမှုများနှင့်အတူ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး၏ သတိရှိမှု၊ နှလုံးရည်ပြည့်ဝမှုကို ယှဉ်တွဲ တွေ့မြင်ရပါသည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် သက်ဦးဆံပိုင် မင်းတစ်ပါး ဖြစ်သော်လည်း၊ ပညာရှင်ကို ရိုသေလေးစားတတ်သော စိတ်နေစိတ်ထားကို၊ လေးစားဖွယ် တွေ့ရပါမည်။ ထို့ကြောင့် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးကို မြန်မာ့သမိုင်းတွင်

နှလုံးရည်နှင့်ပြည့်ဝသည့် မင်းကောင်းမင်းမြတ်အဖြစ်၊ မှတ်တမ်းတင် ကျန်ရစ်ခဲ့ရသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

လောကတွင် လူတိုင်းအမှန်တရားကို မြတ်နိုးသည်ဟု ပြောလေ့ရှိပါသည်။ သို့သော် မိမိဘဝကောင်းစားရေး၊ မိမိဆွေမျိုး မိမိအသိုင်းအဝိုင်း လူတစ်စုကောင်းစားရေးအတွက်၊ အမှန်တရားကို ဖီလာဆန့်ကျင် မျက်ကွယ်ပြုလေ့ရှိသော ဖြစ်ရပ်များ၊ သမိုင်းတွင် မကြာခဏ တွေ့ရတတ်ပါသည်။

အမှန်တရားမြတ်နိုးရေးသည် အပြောလွယ်သလောက် အလုပ်ခက်လှပါသည်။ ထို့ကြောင့် အမှန်တရားကို စစ်စစ်မှန်မှန် မြတ်နိုးတတ်ရန်၊ အသိဉာဏ်ပညာ ဆင်ခြင်တုံတရားနှင့် ပြည့်စုံရပါမည်။ အကြောင်းမှာ အမှန်တရားသည်၊ အသိဉာဏ်ပညာနှင့်ကင်း၍ မတည်ရှိသောကြောင့်ပါတည်း။ တော်တည့်မှန်ကန်၍ မြင့်မြတ်သော အသိဉာဏ်ပညာသည်သာ၊ အမှန်တရားကို မွေးထုတ် ပေးနိုင်ပါသည်။

ဤသဘောကို ယောမင်းကြီး၏ ဘဝက သက်သေခံနေပါသည်။ တဖန် အမှန်တရားကို မြတ်နိုး၍ လက်တွေ့ကျင့်သုံးခဲ့သော ယောမင်းကြီး၏ စံပြုဖွယ် စိတ်နေစိတ်ထားကို၊ သုံးသပ်ဝေဖန်ထားသော ဆရာမောင်ထင်၏ အကဲဖြတ်ချက်ကို၊ ယောမင်းကြီး ဦးဖိုးလှိုင်အတ္ထုပ္ပတ္တိနှင့် ရာဇဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်းမှ ကောက်နုတ်ဖော်ပြလိုပါသည်။

“ဦးဖိုးလှိုင်အဖို့ ရာထူးတက်ခြင်း ကျခြင်းတို့သည် ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်သာတည်း။ မင်းလိုလိုက်၍ မင်းကျိုက်ခစားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်ချေရကား၊ လောကဓံတရား၏ ဒဏ်ကို မတုန်မလှုပ် ကြံကြံခံ ယူနိုင်သော သတ္တိရှိပေသည်။ အာဏာရှိသူတို့ ရာဇမာန်ရှုသည့် အခိုက်တွင် ပညာရှိတို့၏ ထက်မြက်မှုသည် မီးခဲပြာဖုံး ဟူသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ထိုသို့သော အခိုက်အတန့်မျိုးတွင် ဦးဖိုးလှိုင်သည် တော်ရာချောင်၌ ထိုးသိပ်ထားခြင်းကို ခံရ၏။ သို့သော် တိုင်းရေးပြည်ရေး အကျပ်ရိုက်လာသောအခါ၊ အာဏာရှင်သည် ပညာရှင်အား ချောင်ထဲမှ ဆွဲထုတ်၍ အသုံးပြုပြန်သည်။ ထိုအခါမျိုး၌ ဦးဖိုးလှိုင်သည် အာဏာရှင်တို့၏ နှိပ်ကွပ်သည့် သဘာဝကို အာယာတ မထားဘဲ၊

ပညာရှင်ပီပီ လောကဟိတတရားကို စောင့်ထိန်း၍၊ မငြိုမငြင် ကူညီ ရလေသည်။

ဦးဖိုးလှိုင်သည် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးအား ကျေးဇူးပြု ခဲ့၏။ ကနောင်မင်းသားကြီးအားလည်း ကျေးဇူးပြုခဲ့၏။ သီပေါမင်း တရားကြီးအားလည်း ကျေးဇူးပြုခဲ့၏။ သို့သော် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ကျေးဇူးပြုခဲ့ရာ၌၊ လူမျိုးနှင့် တိုင်းပြည်ကို ရည်မှန်း၍ ကျေးဇူးပြုခဲ့ ခြင်းဖြစ်၏။ ဦးဖိုးလှိုင်၏ စေတနာမှာ အမျိုးနှင့်နိုင်ငံကို ချစ်သော စေတနာ ဖြစ်၏။ ထိုစေတနာအရ အသက်နှင့် ရာထူးစည်းစိမ်ကို ငဲ့ကွက်ခြင်း မပြုခဲ့။ ပညာဖြင့်ယှဉ်၍ အမှန်တရားကို ရှာဖွေခဲ့ ရာ၏။ အမှန်တရားကို တွေ့သည်ရှိသော် လူမျိုးနှင့်နိုင်ငံအတွက် မကြောက်မရွံ့ မထောက်မညှာ တင်ပြခဲ့၏။ မင်းတကာတို့ မျက် သည်ကို မတုန်လှုပ်။ မျက်သောမင်းတို့အားလည်း အာဃာတ မထား၊ ကိုယ်ကျိုးမပါသော တော်လှန်ရေး အစဉ်ကိုသာ စိုက်ထူ ပေးခဲ့သည်”

ယောမင်းကြီးဦးဖိုးလှိုင်အတ္ထုပ္ပတ္တိနှင့်ရာဇဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်း၊
၆၇၊ ၁၉၉-၂၀၀။

အထက်ပါဖြစ်ရပ်များနှင့် ပညာရှင်များ၏ မိန့်ဆိုအကဲဖြတ်ချက်ကို ထောက်၍၊ ယောမင်းကြီးဦးဖိုးလှိုင်သည် မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ပညာဂုဏ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အမှန်တရားကို မြတ်နိုး၍ လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် လည်း ကောင်း ဂုဏ်ယူလေးစားအပ်သော ပညာရှင်ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ တဖန် ဦးဖိုးလှိုင်၏ အမှန်တရား မြတ်နိုးမှုသည်၊ တိုင်းပြည်နှင့် လူမျိုးအကျိုးကို ရှေးရှု၍ ပညာနှင့် ယှဉ်၍ ပေါက်ဖွားလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမှန်တရား မြတ်နိုးမှုသည် အသိဉာဏ်ပညာကို အခြေခံရပါမည်။ အသိဉာဏ်ပညာ ချို့တဲ့လျှင် အမှန် တရားကို နားလည်သဘောပေါက်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်နှင့် သမိုင်းဝေဖန်ရေးအမြင်

မြန်မာတို့သည် အစဉ်အလာအားဖြင့် ဝေဖန်မှုအားနည်းပါသည်။ အထူးသဖြင့် စနစ်တကျ ဝေဖန်စိစစ်သောခလေ့ အလွန်ချို့တဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ လူမျိုးတစ်မျိုး အနေဖြင့် ဝေဖန်ရေးပညာကို အားပေးမှုနည်းသော်လည်း၊ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ဝေဖန်ရေးအမြင်ထက်သန်သော ပညာရှင်များ၊ တစ်ခါတစ်ရံ ထွက်ပေါ် လာတတ်ပါသည်။ ထိုရှားပါးသော ဝေဖန်ရေးပညာရှင်များတွင် မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း-၅ တွဲ (ပိုင်း)ကို ပြုစုသော ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်သည်၊ တစ်ဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။

ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင် (၁၈၆၁-၁၉၃၃)သည် မြန်မာနောက်ဆုံးမင်းနှစ်ဆက်ထံတွင် စာရေးတော်အရာဖြင့် အမှုထမ်းခဲ့ပါသည်။ သီပေါမင်း လက်ထက်တွင် သတ်ပုံသတ်ညွှန်းနှင့်ပတ်သက်၍ ‘နော်ရထာကျော်ထင်’ဘွဲ့ ရရှိပါသည်။ အင်္ဂလိပ်လက်ထက်တွင် မန္တလေးလွှတ်တော်၊ ရန်ကုန်မြို့ အတွင်းဝန်များရုံး၊ စာတော်ပြန်ဌာန၊ ကျောက်စာဌာန၊ ပုဂံမြို့အုပ်၊ ပုဂံဝန်ထောက် စသည်ဖြင့် အမှုထမ်းခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ အမှုထမ်းကောင်းတံဆိပ် (A.T.M)၊ ကျက်သရေဆောင် ရွှေစလွယ်မင်း (K.S.M)၊ ပဉ္စမမြောက်ဂျော့ဘုရင် ငွေတံဆိပ်များ ရရှိခဲ့ပါသည်။

အသက် ၆၀ ပြည့်၍ အငြိမ်းစားယူပြီးနောက် အတွင်းဝန်ရုံးတွင် မြန်မာလွှတ်တော် အမှတ်အသားများကို အထူးတာဝန်ဝတ္တရားဖြင့် မှတ်တမ်း

မြန်မာမင်းပေး၊ “နော်ရထာကျော်ထင်”ဘွဲ့၊ အင်္ဂလိပ်မင်းပေး၊ “ကြက်သရေဆောင်ရွှေစလွယ်ရမင်း”
 “အမှုထမ်းကောင်းတံဆိပ်ရမင်း” နှင့် “မဟာဝိဇ္ဇာ”ဘွဲ့များ၊ ဒေလီနန်းခွင်၊ ရှေ့တော်ပြင်သို့၊ ဝင်ရောက်ရချက်၊
 ဂုဏ်ထူးတွက်ကြောင့်၊ ငွေဘယက်တတန်၊ ဘန်ဘန်ထပ်ထပ်၊ ငါးရပ်ငါးဆင့်၊ ချီးမြှင့်ခြင်းခံရသော၊
 မြန်မာပညာရှိ၊ အငြိမ်းစား ပုဂံဝန်ထောက်မင်း ဦးတင်၏ပုံ။

တင်ရပါသည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်နေစဉ် မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း ကို ပြုစု ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အသက် ၆၅ နှစ်အရွယ်တွင်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မြန်မာစာ ဂုဏ်ထူးတန်း၌ တစ်နှစ်ကျော်မျှ စာပေပို့ချ၍ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်း အတွက်၊ မြန်မာကျမ်းစာအချို့ကို တည်းဖြတ်ပေးခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ ၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင်၊ ဦးတင်အား ဂုဏ်ထူးဆောင် မဟာဝိဇ္ဇာ (M.A)ဘွဲ့ ချီးမြှင့်ပါသည်။ ဦးတင်သည် ထင်ရှားသော မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံ စာတမ်း ၅ပိုင်း (၅တွဲ)၊ မြန်မာစာ အသက်ဆက်စာတမ်း၊ ကဗျာဗန္ဓုသာရကျမ်း အပါအဝင် ကျမ်းပေါင်း ၄၈ ကျမ်းပြုစု၍ ၁၉၃၃ ခုနှစ်၊ အသက် ၇၂ နှစ် အရွယ်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့ပါသည်။

၁၉၂၀ ခုနှစ်တွင် ကမ္ပည်းကျောက်စာဝန် မစ္စတာတော်စိန်ခိုမှ တစ်ဆင့်၊ အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ အကြံပေးတိုက်တွန်းမှုဖြင့် ဦးတင်သည်၊ မြန်မာမင်း အုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း ကို ပြုစုခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ပြုစုရာတွင် မန္တလေးနန်းတွင်းမှ ရန်ကုန်မြို့ အတွင်းဝန်ရုံးသို့ ရောက်ရှိလာသော ပေ၊ ပုရပိုက်၊ နန်းတွင်း အမှတ် အသား၊ လှည်းအစီးတိုက် ၄၀ ကျော်တို့ကို အသုံးပြုခွင့်ရပါသည်။ အချိန်ကာလ အားဖြင့် နှစ်နှစ်ကျော်ကျော် အထောက်အထား အခိုင်အမာ စနစ်တကျ ပြုစုခွင့် ရ၍ ဦးတင်၏ မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း သည်၊ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် အားထား ရသော ကျမ်းတစ်စောင် ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ကျမ်းစာဖြစ်ပေါ်လာပုံ အကြောင်းရင်းကို ပဉ္စမတွဲ (ပိုင်း) စာမျက်နှာ ၁၀၆-၁၁၉ တွင် အပြည့်အစုံတွေ့နိုင်ပါသည်။ ကျမ်းနှင့် ပတ်သက်သော ဦးတင် ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို၊ နိဒါန်းတွင် ကျမ်းပြုသူကိုယ်တိုင် အတိအလင်း မိန့်ဆိုထား ပါသည်။ ထိုမိန့်ဆိုချက်သည် ပုဂံဝန်ထောက်၏ သမိုင်းဝေဖန်ရေး အမြင်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။

“မြန်မာအမျိုးသားတို့ ဂုဏ်ရှိအောင် ဟန်ဆောင်ကြား ဝါသော အကြောင်းအရာ မပါစေရ။ ယထာဘူတ ကျနိုင်သမျှ ကျစေပြီးလျှင် နေ့စဉ် မှတ်ဆရာများ ရေးသားသည့် ဓလေ့ကဲ့သို့ တွေ့မြင်သမျှ အဝဝကို တစမချန် မှန်ကန်စွာ ရေးသားအံ့သတည်း”

မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း၊ နိဒါန်း၊ ၂။

အချို့သောပညာရှင်များသည်၊ ပုဂံဝန်ထောက် ဦးတင်၏ ‘မြန်မာစာ အသက်ဆက်စာတမ်းနှင့် မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း၊ ပဉ္စမပိုင်း (ပဉ္စမအုပ်) စာမျက်နှာ ၂၇၇ လာ ‘အခွန်တော်နှင့်စပ်လျဉ်း၍၊ အင်္ဂလိပ်မင်းဆောင်ရွက်ပုံ မှာ ချောင်ကြပ်ဖြစ်သည်။ မြန်မာမင်းဆောင်ရွက်ပုံမှာ ကြပ်ချောင်ဖြစ်သည်။ ဟူသော စကားကိုရည်ရွယ်၍၊ ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်အား များစွာချီးကျူးကြ ပါသည်။ အမှန်မှာ ဦးတင်သည် သူ၏ စာတမ်းတစ်ခုလုံးတွင် မြန်မာမင်းအုပ် ချုပ်ပုံနှင့် အင်္ဂလိပ်မင်း အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို နှိုင်းယှဉ်၍၊ နေရာအနှံ့အပြား၌ အင်္ဂလိပ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်က သာလွန်ကောင်းမွန်ကြောင်း ရေးသားထားပါ သည်။ ထိုအချက်ကို မန္တလေးတက္ကသိုလ်၊ သမိုင်းပါမောက္ခ(အငြိမ်းစား) ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ၁၉၆၄ ခုနှစ်ကပင်၊ ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင် နိဒါန်း တွင် ရှင်းလင်းဝေဖန်ပြီးပါပြီ။

“ကံဆိုးသည်မှာ ပုဂံဦးတင်ပြုစုသော မြန်မာမင်းအုပ် ချုပ်ပုံစာတမ်း လေးတွဲပင်လျှင်၊ အင်္ဂလိပ်က အင်ပီးရီရယ်လစ်ဇင်း ကို လက်ခံအောင် ဆွယ်စပ်၍ ရေးခိုင်းသော စီမံကိန်းဝင် စာတမ်း ကြီး ဖြစ်ရခြင်းပင်။ စာအုပ် လေးတွဲစလုံးကို ဖတ်လျှင် မြန်မာမင်း အုပ်ချုပ်ပုံနှင့် အင်္ဂလိပ်မင်းအုပ်ချုပ်ပုံ နှိုင်းယှဉ်လျက်၊ အင်္ဂလိပ်က သာကြောင်းကို သိသိသာသာတစ်မျိုး၊ မသိမသာ တစ်ဖုံ ရေးသား ထားသည်ကို တွေ့ရချေမည်။”

ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင် နိဒါန်း။

ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်၏ မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်းသည်၊ အစိုးရ၏ အကူအညီ အထောက်အပံ့ဖြင့် ထွက်ပေါ်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ၊ ဦးတင်အဖို့ ဝေဖန် စရာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ထက်ကံဆိုးသည်မှာ ဦးတင်သည် မတူညီသော အုပ်ချုပ် ရေး နှစ်ရပ်ကို နှိုင်းယှဉ်ဝေဖန်ထားခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းဖြစ်စဉ်အရ ပဒေသရာဇ် ဘုရင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သည်၊ အရင်းရှင် ဒီမိုကရေစီစနစ်အား မည်သို့မျှ မယှဉ်နိုင်ပါ။ ဤအချက်ကို သတိမမူဘဲ၊ ဘုရင်စနစ်အား အရင်းရှင် ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဝေဖန်ခြင်းသည်၊ ဦးတင်၏ ချွတ်ယွင်းချက်ဟု ထပ်ဆင့် ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ဆောင်းပါးတွင်မူ ဤအချက်များကို ထပ်မံ

ဝေဖန်ရန် မလိုအပ်တော့ပါ။ ဦးတင်၏ ဘဝအတ္ထုပ္ပတ္တိနှင့် ဒေါက်တာသန်းထွန်း၏ မှတ်ချက်ကို ထောက်၍၊ ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်၏ အနေအထားကို ချင့်ချိန်နိုင်ပါပြီ။

ဤတွင် ဖော်ပြလိုသည်မှာ၊ ဦးတင်သည် မြန်မာ့သမိုင်းကို ရေးရာတွင် နောင်လာမည့် မြန်မာအမျိုးသားများ၏ အသိဉာဏ်၊ ဝေဖန်ပိုင်းခြားတတ်သည့် ဓလေ့ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် သမိုင်းဝေဖန်ချက်များကို နှိုင်းယှဉ်ရေးသားခဲ့ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဤအချက်သည် ဝေဖန်ရေးပညာ မဖွံ့ဖြိုးသေးသော လူမျိုးတစ်မျိုးအတွက်၊ အလွန်ကျေးဇူးများနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်သည် သမိုင်းဝေဖန်ရေးအမြင် ထက်သန်သည့် ပညာရှင်ဟု ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုအဆိုကို ထင်ရှားစေရန် မြန်မာ့သမိုင်းတွင် အမည်းစက်စွန်းထင်းခဲ့သော မင်းသုံးပါးနှင့် ပတ်သက်၍လည်းကောင်း၊ အမြော်အမြင် ဟန်မကျ၍ ပျက်စီးကြဖူးသော အမတ်ကြီး သုံးဦးအကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ မင်းလျာစစ်စစ် ဖြစ်ပြီးမှ ကျင့်ဝတ်တရား ချွတ်ယွင်းသည့်အတွက် ပျက်စီးရဖူးသော အိမ်ရှေ့မင်းများအကြောင်း ဝေဖန်ချက်များမှ အကျဉ်းထုတ်နုတ် တင်ပြလိုပါသည်။

“၂၈၁ (၁)။ ပုဂံတွင် တရုတ်ပြေးမင်း၊ အဝတွင် ဟံသာဝတီပါမင်း၊ မန္တလေးတွင် မဒရပ်ပါမင်း၊ ထိုမင်းသုံးပါးတို့ တရားလက်လွတ် ချွတ်ယွင်းစွာ ပြုမူပုံ ၇ ရပ် ထပ်တူကျသောအကြောင်း။

- (၁) ထိုမင်းသုံးပါးလုံးပင် အသက်အရွယ်နုနယ်စဉ်အခါက နန်းလျာ ထားသည်ကို ခံရသည်။
- (၂) ထိုမင်းသုံးပါးစလုံးပင် လောကဝတ်မသိသော ဆရာဖြစ်ခဲ့ဖူးသူများကိုသာ မြှောက်စားသူကောင်းပြုသည့်အတွက် တိုင်းပြည်ပျက်ရသည်။
- (၃) ထိုမင်းသုံးပါးပင် မင်းသားကြီးများရှိလျက် အသက်အရွယ်နုနယ်ခြင်း၊ အခြွေအရံနည်းပါးခြင်းများကြောင့် မင်းလျာရွေးခြင်း ခံရသည်။
- (၄) ထိုမင်းသုံးပါးလုံးပင် ဂုံးတိုက်သူ လူညံ့များစကားကို နားဝင်လေ့ရှိသည့်အတွက် မဖျက်ဆီးသင့်သည်များကို အမြောက်

- အများ ဖျက်ဆီးပစ်သည်။
- (၅) ထိုမင်းသုံးပါးလက်ထက်မှာပင် အကောက်အခွန် သာလွန် တိုးပွားခြင်း၊ ဆန်ရေစပါး ရှားပါးခြင်း၊ ခိုးသားဓားပြထကြွခြင်း၊ သူပုန်သူကန်ပေါ်ပေါက်ခြင်း၊ မကြာခဏစစ်ချီရခြင်းများ ကြောင့် နိုင်ငံတွင်းနေ ရဟန်းရှင်လူ ပြည်သူတို့ စိတ်ပူ ကိုယ်ပန်း မချမ်းမသာ ဖြစ်ကြရသည်။
  - (၆) ထိုမင်းသားသုံးပါးပင် အကြည်အညိုပျက်သော မှူးမတ် အမှုထမ်းကြီးများ အားကြီးကြခြင်း၊ အခြားသော မင်းသစ် လုပ်လိုသူကို လိုလားတောင့်တသူများခြင်း၊ ရဟန်းရှင်လူ ပြည်သူတို့ သူ့လူငါ့လူ၊ သူ့ဂိုဏ်း၊ ငါ့ဂိုဏ်း ကွဲပြားခြင်းများ ကြောင့် အခြားက ရန်သူမလာသော်လည်း ပြုတ်လုတည်းကာ မခိုင်မခန့်ရှိရာတွင် ရန်သူလာရောက်သည့်အတွက် ပျက်စီးခြင်းမလှ ပျက်စီးရသည်။
  - (၇) ထိုမင်းသားသုံးပါးစလုံးပင် အုပ်စိုးသော နိုင်ငံကို ရန်သူတို့ လုယူဖျက်ဆီးခြင်း ခံရသည့်ပြင် ရှင်ဘုရင်များကိုယ်တိုင်လည်း နန်းကျပြီးနောက် သူများ အရပ်ဌာနတွင် သေဆုံးကြရသည်။”

မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း၊ (ဒုတိယပိုင်း)၊ ၂၁၈။

“အမြော်အမြင်ဟန်မကျ၍ ပျက်စီးကြဖူးသော အမတ်ကြီး ၃ ဦး အကြောင်း။

ပုဂံရာဇသင်္ကြန် အမတ်ကြီးသည် အသိခေါက်လျက်နှင့် အဝင်နက်သည်ဟူ၍ ပညာရှိများ ပြောကြားရေးသား အပြစ်တင်သည်ကို ခံရသည်။ အသိခေါက်လျက်နှင့် အဝင်နက်သည်ဆိုသည်မှာ စာပေကျမ်းဂန် လမ်းမှန်ကို သိသော်လည်း လမ်းမှန်ရှိသည်ကို မလိုက်ဘဲ အလွဲလုပ်သည်ကို ဆိုလိုသည်။”

မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံ၊ (ဒုတိယပိုင်း)၊ ၂၅၃။

“ဟံသာဝတီပါမင်း၏ စာသင်ဆရာဖြစ်ခဲ့သော အတွင်းဝန် ရာဇနန္ဒ၊ ဂုံးချောစကားကို နားယောင်မှား၍ ဝန်ကြီးဦးပုနှင့် အခြား အရာရှိကြီး ၄ ယောက်ကို သတ်ပစ်ရန် စီမံသည်။ အဝမှာ မသတ်ဘဲ မြစ်ညာတောင်ခိုသို့ ပို့၍ သတ်ရန် စီမံသည်။ မြစ်ညာသို့ ပို့ဆဲအခါ လှေပေါ်တွင် ‘ဝန်ကြီးဦးပုက နောင်တရသော စကားပြောကြားသည်။ ပြောကြားပုံမှာ ငါတို့မှူးမတ်တစ်စု သေရသည်ထက် နိုင်ငံပျက် မည်ကို ငါသနားလိုက်ကွဲ့ ဆိုသည် ဟူသော ဥဒါန်း စကားလည်း ရှိသည်။ အရာရှိကြီး ငါးဦးတို့ကို မြစ်ညာတောင်ခိုမှာ တစ်ခါတည်း တပြိုင်နက် သတ်ပစ်သည်။

သည်အရာတွင် ဝန်ကြီးဦးပုသည် မင်းလျာထားမည့်သူ ဝါနုပုံ၊ ရှင်ဘုရင်က လိုလားပုံများကိုသာ ကြည့်သည်။

ရှင်ဘုရင်ဖြစ်လာသည့်အခါ စာသင်ဆရာစသော လူညံ့ များ စကားသာ နားထောင်လိမ့်မည်မထင်။ အထင်အမြင် လိုရာ ရောက်သည်။

ဝါနုသူကို သဘောတူသည်မှာ ကိုယ်ကျိုးကို ငဲ့ရာရောက် သည်။ ရှင်ဘုရင်က လိုက်နာ သဘောတူသည်မှာ ဘယာဂတိ လိုက်စားရာ ရောက်သည်။ ကိုယ်ကျိုးမငဲ့သူ ဂတိ ၄ပါး မလိုက်စားသူ မှသာ မြို့ရွာနိုင်ငံအကျိုးကို သည်ပိုးဆောင်ရွက်နိုင်သည်။”

မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း၊ (ဒုတိယပိုင်း)၊ ၂၅၅-၂၅၆။

“ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ကျွန်ုပ်ကျေးဇူးရှင်စစ်စစ် ဖြစ် လေသည်။ မပြစ်မှားထိုက် မပြစ်မှားအပ်ပေ။ ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချရာရောက် သော အကြောင်းများကို ရေးသားရန် မထိုက်ပေ။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်၏ မုသားစကားဖြင့် အမျိုးသားတို့ ဂုဏ်ရှိအောင် ဟန်ဆောင် လိုခြင်း မရှိရုံမက ယထာဘူတကျအောင် ဟုတ်တိုင်း မှန်ရာကိုသာ လိုက်နာ ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင် ရေးသားလေ့ရှိသည်ကို အစွဲပြုပြီး ယခု စာတမ်းမှာလည်း ဟုတ်တိုင်း မှန်ရာကိုသာ မကြွားမဝါ စေ့စပ် သေချာ ကတိမပါ နောင်လာနောက်သားတို့ သတိထား၍ လိုက်နာ

ရှောင်ကြဉ်ရန် ရေးသားထားသည့် အတိုင်း အကြောင်းအားလျော်စွာ ရေးသားလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ သည်အရာတွင် အပြစ်တင်လိုသူတို့က အမိထဘီကို သားလှစ်သည် ဆိုသောစကား၊ ကိုယ့်ပေါင်ကို ကိုယ်လှန်ထောင်းသည် ဆိုသော စကားများနှင့် အလားတူသည် ဟူ၍ ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင် ပြောဆိုရန်ရှိသည်ကိုနှင့် အပြစ်သိလျက် တင်လျှင် ခံတော့မည်ဟု မှန်ရာကို လိုက်နာ ရေးသားခြင်း ဖြစ်သည်။”

မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း၊ (ဒုတိယပိုင်း)၊ ၂၆၂။

“၂၇၈ (၉)။ ။မင်းလျာစစ်စစ်ဖြစ်ရပြီးမှ ကျင့်ဝတ်တရား ချွတ်ယွင်းသည့်အတွက် ပျက်စီးရဖူးသော အိမ်ရှေ့မင်းများ အကြောင်း။

မန္တလေးမြို့တည် မင်းတရားကြီး၏ ညီတော် အိမ်ရှေ့မင်းသည် မင်းသားများနှင့် မှူးမတ်ကြီးတို့ကို အကြည်ညိုပျက်အောင် ပြုလုပ်သည့်အတွက် ပျက်စီးရဖူးသည်။ မင်းသားများနှင့် မှူးကြီး၊ မတ်ကြီးကို အကြည်ညိုပျက်အောင် ပြုလုပ်ပုံ သိသာရုံ အကျဉ်း အမြွက်မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

မင်းသားများသည် စားရသောမြို့သို့ ကိုယ်တိုင်သွား၍ နေခွင့်ပြုမည့်ဟန် ရှင်ဘုရင်က စကားသံပေးသည်။ အိမ်ရှေ့မင်းက မသွားရအောင် ကြံဆောင်သည်။ အဝေးမြို့သို့ သွားရလျှင် စားရသောမြို့က ခြားနား၍ မင်းသားများ ပုန်ကန်လိမ့်မည်ဟု အိမ်ရှေ့မင်းက အကြောင်းပြသည်။ မင်းသားများသည် ရှင်ဘုရင်၏ ပရိယာယ် စကားကို မရိပ်မိ၍ အိမ်ရှေ့မင်းကို ကြည်ညိုခြင်း ပျက်သည့်ပြင် အိမ်ရှေ့မင်း ထင်သလို အဝေးမသွားသော်လည်း နန်းတော်ကို ပုန်ကန်မည်ဟု မြင်ကွန်းမြို့စားမင်းသားက ကြိမ်းဝါးသည်။ သည်ကဲ့သို့ ကြိမ်းဝါးသည်ကို အချို့ဝန်ကြီးများက သိလျက်နှင့် မြို့၍နေသည်။ ထိုကဲ့သို့ မြို့၍နေသည့် အကြောင်းမှာလည်း အချို့ ဝန်ကြီးများနှင့် မှူးမတ်များသည် အိမ်ရှေ့မင်းကို ကြည်ညိုခြင်း ပျက်သည့်အတွက် ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ကြည်ညိုခြင်း

ပျက်သည် မှာလည်း ဘုရင်၏ ပရိယာယ်စကားကို မရိပ်မိကြ၍ အိမ်ရှေ့မင်းကို ကြည်ညိုခြင်း ပျက်ကြသည်။ နောင်တော် ပုဂံ ရှင်ဘုရင် လက်ထက်က အချို့သော မှူးမတ်များကို သတ်ပစ်ခြင်း၊ ရာထူးမှ နှုတ်ပစ်ခြင်း အရာများတွင် ရှင်ဘုရင်ကြီးက မသိလေ ဟန် စကားသံပစ်စေပြီးလျှင် ပုဂံရှင်ဘုရင် လက်ထက်က အတိုင်း ဆက်လက် ခန့်ထားသော မှူးကြီးမတ်ကြီးများကိုလည်း တစတစ ပယ်ဖြုတ်ပစ်သည်ကို ကိုယ်တိုင် ရှင်ဘုရင်ကြီး မလုပ်ပဲ၊ လွှဲချ၍ အိမ်ရှေ့မင်းအပေါ်မှာ တာဝန်ထားသည်။

၎င်းပြင် အိမ်ရှေ့မင်းသည် လူဆိုးလူကြမ်းတို့ကို ပေး ကမ်း ကျွေးမွေးပြုစုထားခြင်း၊ ရှင်ဘုရင်ကို ငါနန်းတင်၍ ပေးရသည် ဟူသော မျက်နှာထား အပြုအမူနှင့် ပြည်သူတို့သိအောင် ပကာ သန ထုတ်လေ့ရှိခြင်း၊ မည်သည့်မင်းသား-မည်သည့်မှူးမတ်မျှ ငှါကို ရင်ဆိုင်ယှဉ်ပြိုင်၍ မတိုက်နိုင်၊ အံ့မတုနိုင် ဟူသော မာန တရားလည်း အားကြီးခြင်း၊ သည်ကဲ့သို့ အပြုအမူ အပြောအဆို ရှိသည်ကို မကြည်ညိုသည်ဖြစ်၍ နှစ်လကြာရှည် ရင်ဆိုင် ယှဉ် ပြိုင်၍ မတိုက်ရဘဲ ဗြန်းခနဲ တစ်နေ့တွင် ရုတ်တရက် လုပ်ကြံ လေ၍ ရေတိမ်တွင်နှစ်သကဲ့သို့ ရေအိမ်နားတွင် အရက်သမား လူမိုက်များ၏ ဓားချက်ဖြင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံး ခဲ့ရသည်။”

မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း၊ (ဒုတိယပိုင်း)၊ ၂၁၁။

အချုပ်အားဖြင့် ဆိုပါမည်။ ပုဂံဝန်ထောက် ဦးတင်၏ မြန်မာမင်း အုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း ၅တွဲ (ပိုင်း)သည် ဗြိတိသျှအင်ပါယာဝါဒကို အမွန်းတင်လွန်း သော ချွတ်ယွင်းချက်ကြီး ရှိပါသည်။ သို့သော် ကျမ်းပြုသူဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ‘အမျိုးသားတို့ ဂုဏ်ရှိအောင် ဟန်ဆောင်ကြွားဝါသော စကားများမပါ’ဟူသော ကတိနှင့်အညီ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်းသည် မြန်မာ့သမိုင်းသက်သက်မျှမဟုတ်၊ ပဒေသရာဇ်ခေတ် အုပ်ချုပ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ သာသနာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း စဉ်လာ အဖြာဖြာကို ဝေဖန်သုံးသပ်ထားသော သမိုင်းဝေဖန်ရေး ကျမ်းတစ်စောင် ဖြစ်

ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဘုရင်စနစ်၏ အားနည်းချက်၊ ချွတ်ယွင်းချက်များကို ဘက်ပေါင်းစုံမှ ဝေဖန်ထားပါသည်။

ဤတွင် ပုဂံဝန်ထောက်မင်းဦးတင်၏ သမိုင်းကျမ်းပြုသောအချိန်ကို သတိမူ စေလိုပါသည်။ သမိုင်းကျမ်း၏ တန်ဖိုးသည် သမိုင်းပြုစုသောအချိန်နှင့် ဆက်နွှယ်နေပါသည်။ သို့သော် ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်၏ အနေအထားနှင့် ပတ်သက်၍ ကား အငြင်းပွားနိုင်ပါသည်။ ပြင်းထန်သော မျိုးချစ်စိတ်၊ ဇာတိ မာန် အစွဲအလမ်း ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်သည် မျိုးချစ် စိတ် နည်းပါးသူ၊ နယ်ချဲ့အကျိုးဆောင်ဟု ဆိုကောင်း ဆိုကြပါလိမ့်မည်။ သို့သော် အမည်ဂုဏ်သတင်းကျော်စောခြင်းထက် တိုင်းပြည်နှင့်လူမျိုး အနာဂတ် ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို ဦးစားပေးသော အသိဉာဏ်ပညာရှုထောင့်မှ ကြည့်လျှင် ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်သည် မိမိလူမျိုး၏ ချွတ်ယွင်းချက်၊ အားနည်းချက်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ဝေဖန်ရန် လမ်းခင်းခဲ့သော ပညာရှင်တစ်ဦးဟု ဆိုရပါမည်။

မှော်ပီဆရာသိန်းနှင့် ပညာရှိဂုဏ်ရည်

မှော်ပီဆရာသိန်း (၁၈၆၂-၁၉၄၂)သည် ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင် ထင်ရှားသော စာရေးဆရာပညာရှိတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ ဆရာသိန်းသည် မြန်မာစာ၊ မြန်မာမှု၊ မြန်မာယဉ်ကျေးမှုတို့ကို မြတ်နိုး၍ ရှေးရိုးစဉ်လာ ဓလေ့အတိုင်း နေထိုင်ပြုမူလေ့ ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာသိန်းကို ချစ်ခင်လေးစားသော မန္တလေးမြို့ ကျောက်စာရုံး စာရေးကြီး မြန်မာပညာရှိ ဦးဖေက အောက်ပါ အတိုင်း စာဖွဲ့ဖူးပါသည်။

ချည်ပုဆိုး ပိုးကြိုးကနီနီ
ဆံမြိတ်ရှည်ဖော့လုံးနှင့်
သျှောင်ထုံးဆင် လက်ဟောင်း
ပေါင်းပြန်ခဲ့ပြီ။ ။
ပျို့ကဗျာ သာရတုနှင့်
ကဗျာမှု အတော်မီ
မှော်ပီက ဆရာသိန်း၊
နည်းထုံးကိုရှာ
စည်းဒုံးသံစာစာနှင့်
မြို့ရွာလယ်ကာ ရှောက်ပါလို့

မှော်ဘီဆရာသိန်း

မွေနှောက်ကာ စာပေကူးလှတယ်
ထူးလှတဲ့ကိန်း။

ဆရာသိန်း၏ ထူးခြားချက်တစ်ရပ်မှာ၊ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်ပီသစွာ ပညာ ဗဟုသုတကို လွန်စွာလိုလား၍၊ ပညာနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် အထူးနှိမ့်ချတတ် သော စိတ်ထားရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ လောကသဘာဝမှာ စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိသူ သည်၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာကြောင့် မာန်တက်လေ့ရှိသည်။ အဆင်းရှိသူသည်၊ အဆင်း အားကိုးဖြင့် မာန်တက်ပါသည်။ ရာထူးအာဏာရှိသူသည်၊ ရာထူးအာဏာ ကြောင့်ပင် မာန်မာန ထောင်လွှားတတ်ပါသည်။ ထို့အတူ ပညာရှိတို့သည်လည်း ပညာကြောင့်ပင်၊ မာန်မာနတရား ထားတတ်ပါသည်။ သို့သော် ဆရာသိန်း ကား၊ ပညာနှင့်ပတ်သက်လာလျှင် အလွန်နှိမ့်ချတတ်ပါသည်။ ထိုအချက်ကို ထင်ရှားစေရန် ဆရာသိန်းနှင့် ဒီဃဒဿီ ဆရာကြီးအမည်ခံ စာရေးဆရာတို့၏ ဆက်ဆံရေးကို တင်ပြလိုပါသည်။

“၁၂၈၇ ခုနှစ်၊ နတ်တော်လဆန်း ၂ ရက်နေ့ထုတ် မြန်မာ ယုတျာနယ် တွင် ဆရာသိန်းသည် ‘အရူးလွယ်အိတ်’အမည်ဖြင့် လောကသာရ ဆုံးမစာလာ ‘အမိကားတိုက် သိုက်ကားမယား သားကနွယ်ဆက် ခက်လက်မျိုးဆွေ’ဟူသော စာပိုဒ်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ကြံဆမရကြောင်း ရေးသားလိုက်ပါသည်။ ထိုအခါ ဒီဃဒဿီ အမည်ခံ စာရေးဆရာကြီးသည် နတ်တော်လဆုတ် ၆ ရက်နေ့ထုတ် သစ္စာဝါဒီသတင်းစာ၌ ဘုရားဟော ပိဋကတ် အထောက်အထား များကို ကိုးကား၍ အကျယ်တဝင့် ဖြေရှင်းလိုက်ပါသည်။ ထိုအဖြေ ကို တွေ့ရသော ဆရာသိန်းသည် များစွာ ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ ဖြစ်၍ ပြာသိုလဆန်း ၉ ရက်နေ့ထုတ် သစ္စာဝါဒီသတင်းစာမှာပင် ‘ဒီဃဒဿီ ဆရာကြီးအား ရိုသေစွာ ရှိခိုးပါကြောင်း’ ရေးသားခဲ့ ပါသည်။

ဆရာသိန်းသည် ထင်ရှားသော ပညာရှိတစ်ဦးဖြစ်သော်လည်း မိမိ မသိ မိမိမတတ်သည်ကို ဂုဏ်သိက္ခာ မငဲ့ကွက်ဘဲ ရိုးသားစွာ ဝန်ခံလေ့ရှိပါသည်။

ထိုအချက်ကြောင့်ပင် ဆရာသိန်းအား လယ်တီပဏ္ဍိတ ဦးမောင်ကြီး ကိုယ်တိုင် ရှိခိုးကန်တော့ခဲ့ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဆရာသိန်းကိုယ်တိုင် နောင်လာ နောက်သားများ အကျိုးငှာ၊ ‘နှောင်းဖြစ်စာတမ်း’တွင် အောက်ပါအတိုင်း မှတ် တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။

“မိမိမတတ် မကျွမ်းသည်ကို ဝန်ခံသည့်အတွက် ဒုတိယပညာမင်းကြီး မစ္စတာဝိုက် အံ့ဩချီးမွမ်းခြင်း

ကျွန်ုပ်သည် ရန်ကုန်မြို့ ပညာမင်းကြီးရုံးနှင့်တွဲဖက်၍ မြမ္မာစာ ညွှန်စုရုံးနှိုက် စာစုဆရာအဖြစ်နှင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက် နေရာ၊ ဒုတိယပညာမင်းကြီးဝိုက်နှင့် အလုပ်နေ့တိုင်း တွေ့ရ၍ အားသည့်အချိန်ခေါ်ပြီးလျှင် သိလိုဒါကို မေးမြန်းသဖြင့် ပြောပြ သည်။ မြမ္မာစာများကိုလည်း ကြည့်ရှုပြင်ပေးရန် လိုအပ်သည်ကို လုပ်ကိုင် ပေးရသည်။

၁၉၁၇ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် မြမ္မာစာညွှန်စုရုံး အလုပ် သိမ်းပြီးနောက်၊ ၁၉၁၈ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလမှာ ပညာမင်းကြီးရုံး စာကြည့် စာပြင်ဌာနက ပါဠိဆရာတစ်ယောက် လစ်လပ်သည်ကို ပညာမင်းကြီးဝိုက်က ခေါ်၍ ပါဠိဆရာအဖြစ်နှင့် လုပ်ကိုင်ရန် ပြောသည်။

ကျွန်ုပ်က ပါဠိကို မသင်ခဲ့ရ။ ပါဠိမတတ်ပါ၍ မလုပ်နိုင် ကြောင်း ပြောရာ၊ ဆရာသည် ပါဠိကို မတတ်ပေတဲ့ အလုပ်ကို ကောင်းကောင်း လုပ်နိုင်သည်ကို ကျွန်ုပ်သိပါတယ်။ ပါဠိဆရာ အဖြစ်နှင့် လုပ်ပါလို့ ပြောရာ ခန့်ထားလျှင်၊ ဆရာအဖြစ်နှင့် ခန့်ပါ လျှင် လုပ်ပါမည်။ ပါဠိဆရာအဖြစ်နှင့် ခန့်ထားပါက မလုပ်လိုပါ။ ပါဠိမတတ်ဘဲနှင့် ပါဠိဆရာအခေါ်ခံ၍ လိမ်ပြီးလုပ်တယ်လို့ သူများ ကဲ့ရဲ့မည်ကို ရှက်ပါ ကြောက်ပါတယ်လို့ ပြောရာ၊ ပညာ မင်းကြီးက အို ကျုပ် မြမ္မာပြည်ကို ရောက်တာ နှစ် ၂၀ ယ့်တော့ မယ်။ ဆရာသိန်းတစ်ယောက်သာ ပါဠိမတတ်ကြောင်း ဝန်ခံသူ တွေ့ရတယ်။ အခြားဆရာတို့ကို ပါဠိတတ်သလား မေးလျှင်

တတ်ပါတယ်လို့ ဝန်ခံရဲကြသည်။ ခိုင်းပြီး ကြည့်လျှင် နေရာမကျ ဒါက များတယ်။ ဆရာသိန်းကို ခိုင်းကြည့်တယ်။ ပါဠိမတတ်ဖူး ဆိုတယ်။ အလုပ်ကို လုပ်နိုင်တယ်လို့ ပြောသည်။ ကျွန်တော် အလုပ် နားလည်ပါသည်။ လုပ်နိုင်ပါသည်။ ပါဠိ မသင်ခဲ့ရလို့ မတတ်ပါ။ ပါဠိဆရာအခေါ်မခံ လိုပါဟု ပြောပြရာ မတတ်ကြောင်း ဝန်ခံသောသူသည် ဆရာသိန်း တစ်ယောက်သာ တွေ့ရပေသည်။ ကျွန်ုပ် စာရေးထားမယ်။ နောင် ပညာဘက်အရာရှိတို့ သိရန်ဖြစ်သည်ဟု ပြော၍ ပညာနုံးရှိ ပညာဝန်ထောက် ပညာအုပ်တို့ကို ပြောပြ အံ့ဩ ချီးမွမ်းသည်ကို ကြားရသည်။”

၁၂-၁၂-၁၇။ ၁၂၇၉ ခု၊

နတ်တော်လဆုတ် ၁၃ ရက်၊ အင်္ဂါနေ့ ဖြစ်သည်။

“ကံတော့ခံရခြင်းအကြောင်း

၂၀-၃-၁၈။ ၁၂၇၉ ခု နှောင်းတန်ခူးလဆန်း ၉ ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့၊ ပညာမင်းကြီးရုံး ပါဠိဆရာ ဆရာလင်း ယိုနေ၍ သွားရောက် စကားပြောရာ၊ ဆရာလင်းက ပါဠိဘက်က ခဲရာခဲဆစ် ယိုသော် ကျွန်တော်တို့ တာဝန်ယိုပါပကော ပြောသည်။ ထွက်သွားသူ ဆရာဖေကလည်း ပြောသည်။ ကျွန်တော် မတတ်တာကို တတ်ယောင်ကား လုပ်၍ ဝန်မခံလိုပါ။ မုသား မဆိုလိုပါကြောင်း ပြောပြရာ အထူးချီးမွမ်းဆိုပါသည်။ ဤစကား ပြောသည့်အခိုက် လယ်တီပဏ္ဍိတ ဆရာဦးမောင်ကြီး ဝင်လာပြီး ဝမ်းမြောက်စွာ လက်ကိုဆွဲပြီး ဝန်ခံပြောဆိုသည်မှာ၊ ဆရာ့ကို ကျွန်တော် အထက်က အထင်မှား စွပ်စွဲမိတာ လွန်နေပြီ။ ဆရာဟာ တတ်ယောင်ကားလုပ်ပြီး ဝါကြွားနေတယ်လို့ ထင်မှတ် ပြောဆိုနေတာ မှားပါပြီ။ ဆရာ သည်းခံတော်မူပါ။ ဦး ၃ ကြိမ်ချပြီး ကံတော့ တောင်းပန်ခြင်း ခံရသည်။ ကိုယ်မတတ်တာကို မတတ်ဘူး ဝန်ခံသောသူ ရှားပါတယ်။ ဆရာ့ကို ခန့်ထားမည့် နေရာဟာ (လခငွေ ၈၀) စား

နေရာ ဖြစ်တယ်။ အခြားလူလိုဖြင့် တတ်ပါတယ် ပြောပြီး ဒီ ၈၀ ကျပ် ကို လိမ်ပြီးယူနေမှာပဲ။ မိမိဂုဏ်ပျက်မခံ။ ပါဠိဘာသာ မတတ် သည်ကို မတတ်ကြောင်း ဝန်ခံနိုင်ခြင်း သည် စင်စစ် ပညာယှိနှင့် တူပါပေတယ်။ ဒါကြောင့် ဆရာ့ကို ကြည်ညိုလွန်းလို့ ကံတော့ ရပါတယ်နော်။ အထက်က ကျွန်တော် မစုံစမ်းပဲ အလွဲပြောဆို မိတာ မှားကုန်ပြီ။ ပြောဆို ပြစ်မှားတာတွေကို ဆရာသည်ခံ တော်မူပါ။ အသက်ရှည်သဖြင့် ကာလပတ်လုံး ဆရာပြုလုပ်သမျှကို အကောင်းချည်း မှတ်ပါတော့မည်။ ဆရာ့အကြောင်းကိုလည်း၊ ပညာရှိပီကြောင်း တပါးသော မိတ်များကိုလည်း ပြောပြပါမည်ဟု၊ ပါဠိဆရာ ဆရာလင်း၏ မျက်မှောက်နှိုက် ပြောပြပါကြောင်း။

ဆရာသည် မည်သည့် အခါမဆို ရန်ကုန်သို့ ရောက်တဲ့ အခါတိုင်း၊ ကျွန်တော်အိမ်သို့ ဆက်ဆက်ကြွရောက်ရန် ဖိတ်ကြား သည့်အတိုင်း၊ ရန်ကုန်သို့ ရောက်ကသွားရာ ဝမ်းသာအားရ နေရာ ပေး။ အချို့အချဉ် ကျွေးမွေးပီး ပင်နီအင်္ကျီ ပဝါ ကံတော့ပေသည်။ သွားတိုင်း ကျွေးမွေး၊ အင်္ကျီ၊ စာရိတ်ငွေ ၂ ကျပ် ၃ ကျပ် စသည့် ကံတော့သောကြောင့်၊ ကံတော့အားကြီးလို့ နောက်ကို မသွား ရောက်ရန် စိတ်ဖြတ်လိုက်ရသည်။ သူ့စီရင်သော ကျမ်းစာအုပ် ကြီးငယ်များကိုလည်း ကံတော့ပါပေ၏။

ဤကား ပကာသန မဟုတ်။ ကိုယ်အသက်ကျမ်းမာစွာ မြီးလျက် ရှိနေကြသော ယူနီဘာစီတီတက္ကသိုလ်ကျောင်း၊ မြမ္မာ ဆရာ ပညာယှိ ဆရာလင်း၊ လယ်တီပဏ္ဍိတ ဦးမောင်ကြီးတို့ကို စုံစမ်းနိုင်ကြပါစေ။”

ဆရာသိန်းသည် ပညာနှင့်ပတ်သက်လာလျှင် မာန်မာန နှိမ့်ချနိုင် သည်နှင့်အမျှ ပညာရှာရာတွင် ဝီရိယအလွန်ကောင်းလှပါသည်။ ဆရာသိန်း သည် ပညာဗဟုသုတအတွက် ဘဝတွင် အရာရာကို စွန့်လွှတ်ရန် ဝန်မလေးခဲ့ ကြောင်း၊ ဆရာသိန်း၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ အိမ်ထောင်ရေး ဖြစ်ရပ်များက သက်သေခံနေပါသည်။

ဆရာသိန်း၏ ဘဝတွင် ပညာဗဟုသုတ ရှာဖွေဖြန့်ချိရေးသည် အရေးအပါဆုံး ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် ဆရာသိန်း၏ အခြားထူးခြားမှု တစ်ရပ်မှာ ဆရာသိန်းသည် အခြားသော မြန်မာပညာရှိများကဲ့သို့ ပိဋကတ် စာပေ၊ မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုများကို ရဟန်းဝတ်ဖြင့် အေးအေး သက်သာ ရှာဖွေ လိုက်စားခဲ့ခြင်း မဟုတ်ချေ။ ကျွဲကျောင်း၊ နွားကျောင်း၊ လယ်ကူလီ ဘဝမှစ၍ ဘဝမျိုးစုံ ကျင်လည်ရင်း ပညာဗဟုသုတ လိုချင်စိတ် အားကိုးဖြင့် ရှာဖွေခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ပညာဗဟုသုတ ရှာရာတွင် စာအုပ်စာပေလောက်ဖြင့်သာ အားရ ကျေနပ်မနေဘဲ မြန်မာပြည်အနှံ့၊ ယိုးဒယား ဇင်းမယ်တိုင် ခရီးထွက်၍ ရှာဖွေခဲ့ သည်။ မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင် အစောဆုံးသော ကိုယ်တွေ့ရှာဖွေသူ သုတေသီ ပညာရှင် တစ်ဦးကို ပြပါဆိုလျှင် မှော်ပီဆရာသိန်းကိုပင် ပြရပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာသိန်း၏ သုတေသနပညာရှင် စိတ်နှင့် ပတ်သက်၍ မန္တလေး တက္ကသိုလ် သမိုင်းပါမောက္ခ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက သူ၏ နယ်လှည့်ရာဇဝင် ပထမတွဲတွင် အောက်ပါအတိုင်း စံထားဂုဏ်ပြုခဲ့ပါသည်။

“သဒ္ဒါလဲမတတ်၊ ပရမတ်က ခပ်ချော်ချော်၊ ပါဠိတော် နှင့် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ မသင်ကြားဘူးဘဲ၊ ထူးရော့ဟဲ့လို့ ဟိုမေး ဒီမေး၊ ထင်ရာတွေ ရေးတတ်သော ပစပ်ရာဇဝင်ဆရာ မှော်ပီ ဆရာသိန်း ကြီးသည်။

ဦးထွန်းအေး၊ ရေး၊

နန်းမတော်မယ်နုရာဇဝင် မူမှန်၊ ၁၃၁၈။ နိဒါန်း၊ စာမျက်နှာ ၁၄ မှ . . ။

ဦးဘိုးသိန်းသည် ကျွန်တော့်ရှေ့ပြေး၊ ကျွန်တော်စံထား တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါတယ်။”

နယ်လှည့်ရာဇဝင်၊ ပထမတွဲ၊ နိဒါန်း။

ဆရာသိန်း၏ သုတေသန ပညာရှင်လုပ်ရပ်များကို၊ ယနေ့ခေတ် သုတေသန ပညာရှင်များ လေးစား နည်းမှီးရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ

ဆရာသိန်း၏ စာရေးဆရာ အနုပညာဂုဏ်ရည်ပြောင်မြောက်မှုကို ဆရာဇော်ဂျီ ကိုယ်တိုင် သိန်းနဲ့ကျားဦးကာ စာအုပ်ဖြင့် ဂုဏ်ပြုရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာသိန်းသည် မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင် ပညာရှိဂုဏ်ရည်နှင့် ပြည့်စုံ၍ ထူးခြားသော စာရေးဆရာပညာရှိတစ်ဦးဟု ဆိုရပါမည်။

ဂျာနယ်ကျော်ဦးချစ်မောင်နှင့် အယ်ဒီတာဝတ္ထုရား

“အတင်းသာဖက် မငြင်းနိုင်လို့
မင်းမရဏာ လက်တွင်းကိုဖြင့်
သက်ဆင်းရှာပေါ့ ဦးချစ်မောင်။
ဪ... ပြေမတင်းနိုင်ဘု
ကွေကင်းခါ သွေဖယ်သူကြောင့်
နေဆယ်ဆူ ဘယ်မကပါဘူး
သည်းအိမ်မှာ မီးရှိုန် ခတယ် ပြင်းပြုလောင်။
ပြန်ပြောကြယ် ပါရမီငယ်နှင့်
အံ့ဩဘွယ် သမ္ဘာရှိပါတီ
မြန်မာပြည်မဟာ အသရေဆောင်ငယ်
ခွါသွေရှောင်တာက အလွန်စော။
ရှင်နှင့်လူ
ရင်ပင့်ကာ တဆူဆူနဲ့
သူတမူ ငါတစ်နည်းသာပ
သူ့ဂုဏ်ကို စုအံ့လို့ ချီးကြရာမှ
ချုပ်တည်းကာ မျက်ရည်သုတ်ရှာကြ
(အမယ်မင်း) တမဟုတ် လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်

ဂျာနယ်ကျော်ဦးချစ်မောင်

ယခုလို မရဏာ လျောရတာကြောင့်
(ပြည်သူတို့မှာဗျာ) စုတ်တသတ်သတ်နှင့်
သူ့ကိုသာနှမြော။ ။

ကျိုက်လတ်ဆရာချစ်

ဂျာနယ်ကျော် (၁၃-၄-၁၉၄၆)။

အသက် ၃၅ နှစ်အရွယ်တွင် ဂျာနယ်ကျော် ဦးချစ်မောင် ဆီးရောဂါ ဖြင့် ကွယ်လွန်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဦးချစ်မောင်သည် ဖ-ဆ-ပ-လ ဗဟို ဦးစီး အဖွဲ့ဝင်၊ မြန်မာနိုင်ငံစာရေးဆရာအသင်းကြီး၏ ဥက္ကဋ္ဌ၊ ဂျာနယ်ကျော် စာစောင်၏ အယ်ဒီတာချုပ် စသော ကြီးလေးသည့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ထမ်းဆောင်နေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ဦးချစ်မောင်၏ တိုင်းပြည်အပေါ် ထားရှိသော စေတနာကား ရှာမှရှားလောက်ပါပေသည်။

ဦးချစ်မောင်ကား စာဖတ်တတ်သည့် အရွယ်မှစ၍ ကွယ်လွန်ချိန် အထိ ‘နိုင်ငံတော်၏ ဒုက္ခဝေဒနာများကို မိမိညာဏ်ဖြင့် ကုစားသက်သာစေမည်’ ဟု ရည်ရွယ်၍ တစ်နေ့တစ်ရက်မပြတ် စာဖတ်လာသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ၁၃ နှစ်သားအရွယ်မှ အိမ်ထောင်ပြုချိန် ၂၆ နှစ်အရွယ်အတွင်း တစ်နေ့ သုံး၊ လေးနာရီမျှသာ အိပ်၍ စာရေး၊ စာဖတ်၊ အယ်ဒီတာ လုပ်ငန်းများဖြင့်သာ အချိန်ကို ကုန်ဆုံးစေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ်၊ မြန်မာ နှစ်ဘာသာဖြင့် စာပေ အနုပညာ၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ သမိုင်းရာဇဝင် ဘက်ပေါင်းစုံ အသိညာဏ်ပညာ ထူးချွန်မှုတွင် ယနေ့တိုင် စံထားရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ အကျင့်စာရိတ္တနှင့် စပ်လျဉ်း၍ “သူလိုလူ” ဟု ကမည်းထိုး ရလောက်အောင် ဖြူစင်သန့်ရှင်း မွန်မြတ်လှပါသည်။ ဦးချစ်မောင်၏ စိတ်နေ စိတ်ထား အကျင့်စရိုက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကွယ်လွန်ပြီးခါစ ၁၉၄၆၊ ဧပြီ ၁၃ ရက်နေ့ထုတ် ဂျာနယ်ကျော် အထူးစာစောင်တွင် ဆရာစောဦးက အောက်ပါ အတိုင်း ရေးခဲ့ဖူးပါသည်။

“တိုင်းပြည်အတွက် လမ်းမှန်ညွှန်ပြရမည့် နေရာတွင် မည်သူ့ကိုမှမထောက် မည်သူ့ကိုမှ အားမနာ ‘အတော်ခေါင်းမာ တဲ့သူ’ ဟု ဘွဲ့ထူးပေးခြင်း ခံရလောက်အောင် လမ်းမှန်ကို လိုက်ခဲ့

သလောက်၊ အပြင်တွင် ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စများ၌ ‘အတော် အားနာတဲ့သူ ကမ်းကုန်ရော. . ’ဟု ဆိုရသည်အထိ ညှာတာသော သဘော၊ အနစ်နာခံသည့် စိတ်ဓါတ်ကို ကောင်းကောင်းကြီး မွေး၏။ ကိုယ်ရေးကိစ္စကြုံလျှင် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက် ကိုမှ စိတ်မချမ်းသာအောင် မပြုခဲ့။ ကိုယ်သာလျှင် အနစ်နာခံ၏။ ကိုယ်သာလျှင် စိတ်ဆင်းရဲခံ၏။ သူ့စိတ်ဓါတ်ကို သူ့ဝတ္ထု ‘သူ’ ထဲမှ ဇာတ်လိုက်ကိုမြင့်မောင်၏ သဏ္ဍာန်တွင် ထည့်သွင်းပေးထား ၏။ ဆရာဦးချစ်မောင်၏ စိတ်သဘောထားကို နားလည်လိုလျှင် သူရေးခဲ့သော ‘သူ’ ဝတ္ထုကိုဖတ်။ ဆရာဝန်ကိုမြင့်မောင်၏ စိတ်ဓါတ်သည် ဆရာဦးချစ်မောင်၏ စိတ်ဓါတ်ပင် ဖြစ်သည်”

ဦးချစ်မောင်သတင်းစာဆရာ ဖြစ်လာပုံနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြောပြသော စကားမှာ စဉ်းစားဖွယ်ကောင်းလှပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဦးချစ်မောင် ကိုယ်တိုင် ပြောပြသည်မှာ -

“ကျောင်းတုန်းက ကျွန်တော့်ကို ဆရာကြီးက မင်းကြီး ရင် ဘာလုပ်မယ် ရည်ရွယ်ချက်ရှိသလဲလို့ မေးတယ်။ ကျွန်တော် က သတင်းစာဆရာ အယ်ဒီတာ၊ ဒါမှမဟုတ် ဆရာဝန်ဖြစ်ချင် တယ်လို့ ဖြေတယ်။ ဒီတော့ ဆရာကြီးက ဒီလို ၂ မျိုး မပြောနဲ့၊ ကိုယ့်စိတ်ကို တခါတည်း ပိုင်းဖြတ်ပြီး ပြောနိုင်ရမယ်။ ဒီ ၂ ခု ဘယ်ဒင်းကို ပိုသဘောကျသလဲလို့ ထပ်မေးတယ်။ ကျွန်တော့် စိတ်ထဲမှာ အသိဉာဏ် ပေါ်လာတယ်။ သတင်းစာဆရာ အလုပ်က တပြည်လုံးကို ပြုပြင်နိုင်တယ်။ ဆရာဝန်အလုပ်က ကိုယ်နေတဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်မှာပဲ လူတွေရဲ့အသက်ကို ကယ်နိုင်မယ်။ အဲဒီလို စဉ်းစားဉာဏ် ဝင်လာပြီး ‘သတင်းစာဆရာ’ လုပ်မယ်လို့ ဖြေလိုက် တယ်။”

ဂျာနယ်ကျော် (၁၃-၄-၁၉၄၆)။

ဂျာနယ်ကျော် ဦးချစ်မောင်သည် စာဖတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အလွန် နာမည်ကြီးပါသည်။ စာဖတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဦးချစ်မောင် ပြော

လေ့ရှိသော စကားတစ်ရပ်မှာ . . . “အစာမကြေသော ရောဂါသည် လူတစ်ဦး တစ်ယောက်၏ ကိုယ်ခန္ဓာတွင် အခြားအခြားသော ရောဂါများ ဖြစ်ပွားစေ တတ်သကဲ့သို့၊ စာမကြေသော ရောဂါသည်လည်း နိုင်ငံတစ်ခု၏ ကိုယ်ခန္ဓာတွင် အခြားအခြားသော ရောဂါဆိုးများကို ဖြစ်ပွားစေတတ်လေသည်။” ဟူသော စကားပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့စာဖတ်ခြင်းကို အလေးအနက် ထားသည့်အတိုင်း လူငယ်များ တိုင်းပြည်လွတ်လပ်ရေး အတွက် နဂါးနီစာအုပ်တိုက် တည်ထောင် သောအခါ အကြံဉာဏ်ပေးခဲ့ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဂျာနယ်ကျော်ဦးချစ် မောင်၏ နေ့စဉ် မှတ်တမ်းတွင် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

“ . . . . ဘာသာပြန်စာအုပ်၊ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေး နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဘာသာပြန်စာအုပ်များ ထုတ်ဝေမှုတွင် အစီ အစဉ် မရှိက နိုင်ငံတော်၏ အသိဉာဏ်မှာ အဖောက်ဖောက် အပြန်ပြန်နှင့် အမှန်အမှား မဝေခွဲတတ် ဖြစ်တတ်သည်။ ဤကို မဆွကပင် မြင်သိ၍ နဂါးနီပုံနှိပ်တိုက်ကို တည်ထောင်စက နိုင်ငံ ရေး စာပေများကို ပထမဆင့်၊ ဒုတိယဆင့်၊ တတိယဆင့် စသည် အားဖြင့် အနုမှ အရင့်သို့ တဆင့်ပြီးတဆင့် လမ်းမှန် ဖြစ်အောင် စီစဉ်ထုတ်ဝေပေးဖို့ တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ သို့သော် အလေးမမူခဲ့ဘဲ လက်လှမ်းမီရာ အစီအစဉ်မရှိ ပြန်ဆို ထုတ်ဝေကြသဖြင့် နိုင်ငံ တော်တွင် အယူအဆ မျှတစွာ ယူတတ်သူ၊ နားလည်သူ၊ နည်းပါး ပြီးလျှင် တစ်အုပ်တွေ့ နှစ်အုပ်တွေ့နှင့် လွေ့လွေ့ရမ်းရမ်း သမား တို့သာ များလာခဲ့သည်။ ယခု နိုင်ငံတော်သစ် ထူထောင်ရာတွင် ထိုသူများ ကြီးကျယ်လာကြပြီဖြစ်ရာ အခြေခံ မခိုင်မာခြင်းကြောင့် လက်တည့်စမ်း စနစ်များသာ များနေတော့သည်ကို ဆင်ခြင်ဘွယ် ဖြစ်လေသည်။”

ဂျာနယ်ကျော်ဦးချစ်မောင်
နေ့စဉ်မှတ်တမ်း၊ ၉။

ဂျာနယ်ကျော် ဦးချစ်မောင်ဟူသော အမည်နာမနှင့်အညီ ဦးချစ် မောင်၏ အဓိကဂုဏ်တစ်ရပ်မှာ “ဂျာနယ်ကျော်” စာစောင်ဖြစ်ပါသည်။

ဂျာနယ်ကျော် တွင် ဦးချစ်မောင်သည် ကလောင်အမည် အမျိုးမျိုးနှင့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံ ရေးသားခဲ့ရာ ဦးချစ်မောင်၏ ကြီးမားကျယ်ပြန့် နက်ရှိုင်းသော အသိဉာဏ်ပညာနှင့် တိုင်းပြည်အပေါ် ထားရှိသော စေတနာတို့ကို အထင်အရှားတွေ့နိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ဂျာနယ်ကျော် စာစောင်များကို လေ့လာခြင်း အားဖြင့် စာရေးဆရာ၊ သတင်းစာအယ်ဒီတာများ၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ပိုမိုသဘောပေါက် လာနိုင်ပါသည်။

ဤတွင် ဦးချစ်မောင် ကွယ်လွန်စ ဂျာနယ်ကျော် အထူးစာစောင်တွင် ပါရှိသော ဂျာနယ်ကျော် အယ်ဒီတာအဖွဲ့၏ ဝန်ခံစကားကို ဖော်ပြလိုပါသည်။

“ဂျာနယ်ကျော် စာစောင်ကို ၁၉၃၉ ခုနှစ် မေလ ၂၇ ရက်၊ ၁၃၀၁ ခုနှစ် နယုန်လဆန်း ၁၀ ရက်နေ့မှစ၍ အပတ်စဉ် ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ထိုနေ့ထုတ် အုပ်တွဲ ၁၊ အမှတ် ၁ မှ စ၍ -

- (၁)။ ။ မြန်မာ့အရေး ကမ္ဘာ့အရေးကို ရှင်းလင်းစွာ နားလည်စေရန်၊ စိစစ် ဝေဖန်ပြသခြင်း။
- (၂)။ ။ တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ တွေးမှု၊ ကြံမှု၊ လုပ်မှုကိုင်မှု အစုစုတွင် နည်းမှန်လမ်းမှန်ကိုသာ စိစစ်၍ ကြိုတင်ညွှန်ပြခြင်း။
- (၃)။ ။ တိုင်းပြည်နှင့် အစိုးရတို့၏ အကြားတွင် တရားသဖြင့် ရထိုက် သော အခွင့်အရေးများကို တရားလမ်းကျကျ ရရှိကြစေဖို့ အမြဲမပြတ် စောင့်ကြပ် ဆော်ဘန်ခြင်း။

တည်းဟူသော အခြေခံဝါဒ ကြီး ၃ ရပ်ကို လက်ကိုင်ပြု၍ ရေးသားသမှု ပြုခဲ့လေသည်”

ဂျာနယ်ကျော် အထူးစာစောင်၊ ၁၃-၄-၁၉၄၆။

ဤကား ဂျာနယ်ကျော်ဦးချစ်မောင် ထမ်းဆောင်ခဲ့သော ဂျာနယ်ကျော် အယ်ဒီတာ တာဝန်ဝတ္တရားများပေတည်း။ ဂျာနယ်ကျော် ဦးချစ်မောင်ကို သာယာဝတီခရိုင် အုတ်ဖိုမြို့၌ ၁၉၁၁ ခုတွင် ဖွားမြင်၍ အမိဘက်မှ အဖိုးမှာ ရွှေကျင်ဝန်ကြီး ဦးကျင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မျိုးရိုးအလိုက် မျိုးချစ်စိတ် ထက်သန်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဆိုရပါမည်။

အသက် ၁၆နှစ်အရွယ်တွင် လက်ပံတန်း အစိုးရ အထက်တန်း ကျောင်းမှ ၁၀ တန်းစာမေးပွဲကို မြန်မာစာ၊ အင်္ဂလိပ်စာ၊ ရာဇဝင် ဂုဏ်ထူးများ ဖြင့် အောင်မြင်၍ ထိုကျောင်းမှပင် ဆရာအဖြစ် ပြန်လည် ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ထို့နောက် ၁၉ နှစ်အရွယ်မှစတင်၍ နော်ရထာသတင်းစာ၊ နယူး ဘားမား၊ ကုန်စွေးနှုန်းသတင်းစာများတွင် အယ်ဒီတာအဖြစ် လည်းကောင်း၊ မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာတွင် တာဝန်ခံအယ်ဒီတာအဖြစ် လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၂၆ နှစ်အရွယ်တွင် မြန်မာ့အလင်း ဆောင်းပါးရှင် မတင် လှိုင်(ဂျာနယ်ကျော်မမလေး)နှင့် အကြောင်းပါ၍ ကွယ်လွန်သည့်တိုင် ဂျာနယ် ကျော် အယ်ဒီတာချုပ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။

ဦးချစ်မောင်သည် သတင်းစာ အယ်ဒီတာဘဝ တစ်လျှောက်လုံး တိုင်းပြည်၏ အကျိုးစီးပွား မျက်နှာကိုသာ တစ်ဖက်တည်းကြည့်၍ ထမ်းဆောင် ခဲ့သော သတင်းစာဆရာတစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ စာရေးဆရာတစ်ဦး အနေဖြင့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ ဆောင်းပါးများ၊ ရှာရှာဖွေဖွေ ကမ္ဘာကြီးပျက်စီး လုပြီလော၊ နိုင်ငံတော်သစ်သို့ သူ၊ မှိုင်းမှိုင်း အိမ်ကြီးမာယာ စသော စာအုပ် စာတမ်း၊ ဝတ္ထုများကို ရွှေလင်းယုန် ကလောင်အမည်ဖြင့်လည်း ပြုစုခဲ့ပါသည်။ ဦးချစ်မောင်သည် စာရေးဆရာ၊ သတင်းစာအယ်ဒီတာ၊ နိုင်ငံရေး တာဝန်များ ကို ထမ်းဆောင်နေစဉ် ၁၉၄၆ ခုနှစ်၊ ဧပြီ ၂ ရက်နေ့တွင် ဆီးရောဂါဖြင့် ရုတ်တရက် ကွယ်လွန်ခဲ့ပါသည်။ ဦးချစ်မောင် ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ဦးချစ် မောင်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ဇနီးဖြစ်သူ ဂျာနယ်ကျော်မမလေး ကိုယ်တိုင် သူလှီလူ အမည်ဖြင့် ထုတ်ဝေခဲ့ရာ မြန်မာစာပေတွင် အလွန် ထင်ရှားပါသည်။

ဂျာနယ်ကျော် ဦးချစ်မောင်ကား ပြည်သူအများ ချစ်ခင် လေးစား ရသော စာရေးဆရာ၊ သတင်းစာအယ်ဒီတာ တစ်ဦးပါတည်း။ မြန်မာစာပေ သမိုင်းတွင် စာရေးဆရာ၊ အယ်ဒီတာများ အမြောက်အမြား ပေါ်ထွက်ခဲ့၊ ပေါ် ထွက်ဆဲ ဖြစ်သည်။ သို့သော် စာရေးဆရာ၊ သတင်းစာအယ်ဒီတာ လုပ်ငန်း၏ လေးနက်မှု၊ အရေးပါမှု၊ မွန်မြတ်မှုကို အလေးအနက် သတိပြုမိသော ပုဂ္ဂိုလ် မည်မျှ ရှိပါမည်နည်း။ ထို့ထက် ဂျာနယ်ကျော် ဦးချစ်မောင်ကဲ့သို့ တာဝန်ကို အလေးအနက်ထား၍ စွမ်းဆောင်ခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ် မည်မျှရှိပါ မည်နည်း။

ဦးဖိုးကျားနှင့် မျိုးချစ်စိတ်

ကျွန်တော် ရိုသေ လေးစားသော စာရေးဆရာ သုတေသီများထဲတွင် ဦးဖိုးကျား (၁၈၉၁-၁၉၄၂) သည် တစ်ဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဦးဖိုးကျားဟု ဆိုလိုက်လျှင် အမျိုးသားပညာဝန်ဟူသော ဂုဏ်ပုဒ်နှင့်တွဲလျက် တွေ့ရလေ့ရှိသည်။ ဦးဖိုးကျား နှင့် အမျိုးသားပညာဝန်ဟူသော ဂုဏ်သည် အလွန်လိုက်ဖက်လှပါ၏။ အမျိုးသားပညာဝန် ဟူသော ဂုဏ်ပုဒ်သည် ဦးဖိုးကျား၏ ထက်သန်သော မျိုးချစ်စိတ်ကို ကိုယ်စားပြုနေသော သင်္ကေတဟု ဆိုလိုက်ချင်ပါ၏။

ကိုလိုနီခေတ်တွင် မွေးဖွားကြီးပြင်းခဲ့ရသော လက်အောက်ခံနိုင်ငံသား တစ်ယောက်အတွက် မျိုးချစ်စိတ် ထက်သန်သည်မှာ သိပ်မထူးဆန်းလှဟု ဆိုချင် ဆိုနိုင်ပါ၏။ ခွေးချင်းကိုက်လျှင်ပင် မိမိခွေးအသာရစေချင်သည်မှာ လူ့သဘာဝပင်။ အထူးသဖြင့် ကိုလိုနီလက်အောက်ခံ ဘဝတွင် လူတိုင်း မိမိကိုယ်ကိုမိမိ မျိုးချစ်စိတ်ရှိသည်ဟု ထင်လေ့ရှိပါ၏။ လွတ်လပ်သည့် နိုင်ငံသား ဘဝတွင်လည်း ထို့အတူပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ကျွန်တော်တင်ပြမည့် ဦးဖိုးကျား၏ မျိုးချစ်စိတ်မှာ လူတိုင်းတွင် ရှိတတ်သည့် သာမန်မျိုးချစ်စိတ်မျိုး မဟုတ်ပါ။ ဦးဖိုးကျား၏ မျိုးချစ်စိတ်ကို အသိဉာဏ်ပညာနှင့် ယှဉ်သော ခိုင်ခံ့ တည်ကြည်သည့် မျိုးချစ်စိတ်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။ ထိုအဆိုကို ထင်ရှားစေရန် ဦးဖိုးကျား ပါဝင်ခဲ့သော ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် ပထမအကြိမ် ကျောင်းသားသပိတ်ကို သာဓက ပြပါမည်။

အမျိုးသားပညာဝန် ဦးဖိုးကျား

“ . . . သို့ဖြင့် ကိုဘဦး၊ ကိုလှစိန်၊ ကိုဖိုးကွန်း၊ ကိုအေး၊ ကိုအောင်ဒင် အစရှိသော ရန်ကုန်ကောလိပ်ကျောင်းသား ဆယ့် တစ်ယောက်သည် ဒီဇင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့ နံနက်တွင် ရွှေတိဂုံ ဘုရားရင်ပြင် စနေထောင့်ရှိ ညောင်ပင်ကြီးအောက်၌ ဆွေးနွေး တိုင်ပင်၍ ကောလိပ်ကျောင်း သပိတ်မှောက်ရန်နှင့် နောက်တစ်နေ့ တွင် ဗဟန်း ကြားတောရလမ်းထဲရှိ ဦးအရိယ ကျောင်းတိုက်၌ ကောလိပ်ကျောင်းသားထု အစည်းအဝေးလုပ်ရန် သဘောတူ လိုက်ကြလေသည်။

နောက်တစ်နေ့ အစည်းအဝေးသို့ ဂျပန်ဆင်ကောလိပ် ကျောင်းသားများပါ တက်ရောက်ကြလေရာ ကိုဖိုးကျားလည်း ပါဝင်ခဲ့လေသည်။ တက်ရောက်သူများကား နှစ်ကျောင်းပေါင်း ခြောက်ရာလောက်ရှိကြသည်။ ရန်ကုန်ကောလိပ်မှ ကျောင်းသား ကိုလှစိန်က သဘာပတိ လုပ်သည်။ ထိုအစည်းအဝေး၌ ဆွေးနွေး ကြရင်း အယူအဆနှစ်မျိုး ထွက်လာခဲ့လေသည်။ ပထမ အယူ အဆမှာ ကျောင်းကိုသပိတ်မှောက်ပြီးမှ လိုရာကိုတင်ပြရန် ဖြစ် လေသည်။ ဒုတိယ အယူအဆမှာ တက္ကသိုလ်အက်ဥပဒေကို ပြင် ဆင်ရန် တောင်းဆိုရမည်။ မအောင်မှ သပိတ်မှောက် ရမည်ဟူ၍ ဖြစ်လေသည်။ ပထမအယူအဆကို ခေါင်းဆောင် တင်ပြသူမှာ ရန်ကုန် ကောလိပ်ကျောင်းသား ကိုဘဦးဖြစ်၍ ဒုတိယ အယူအဆ ကို ခေါင်းဆောင်တင်ပြသူမှာ ဂျပန်ဆင်ကောလိပ် ကျောင်းသား ကိုဖိုးကျား ဖြစ်လေသည်။

ကိုဖိုးကျားသည် တက္ကသိုလ်အက်ဥပဒေကို လိုလားသူ မဟုတ်ပေ။ သို့သော် ဆင်ကန်းတောတိုး လုပ်မိပါက မိမိတို့ ကျောင်းသားတတွေသာ နစ်နာကြမည်ကို ကြောက်လေသည်။ မိမိတို့ ကျောင်းသားတွေမှာ မကြာမီ ဘီအေ၊ ဘီအက်စီ အောင်ကြ တော့မည်။ အချို့မှာ သူဌေးသမီး၊ အရေးပိုင်သမီး ရ၍ ဟန်ဟန် ပန်ပန် ဖြစ်ကြတော့မည်။ ထိုကဲ့သို့ အလားအလာတွေကို စွန့်၍

သပိတ်မှောက်ရန်မှာ နည်းနည်းနောနော အရေးမဟုတ်၊ စဉ်းစား ချင့်ချိန်၍ လုပ်ရမည့် အရေးပေ။ ကိုယ့်အား ကိုယ့်ပမာဏကို လည်းကောင်း၊ တစ်ဖက်က အား တစ်ဖက်က ပမာဏကိုလည်း ကောင်းတွက်၍ လုပ်ဆောင်မှ တန်ရာကျမည်။ ဤသို့ ကိုဖိုးကျား က သဘောရသည့်အတိုင်း ဆင်ခြေတက်လေသည်။ ‘ရွှေခါချဉ် မာန်ကြီးလို့ တောင်ကြီးဖြူမယ့်ကြံ၊ ခါးကမသန်’ဆိုသော စာကလေး ကိုလည်း ဆင်ခြေတက်ရင်း ရွတ်ပြလေသည်။

ဤတွင် ကိုဘဦးနှင့် ကိုဖိုးကျားတို့ နှစ်ဖက်စလုံးသည် မလျှော့နိုင် ဖြစ်နေသောကြောင့် သဘာပတိ ကိုလှစိန်က မဲဆန္ဒ ယူဖို့ စီစဉ်ရလေသည်။ မဲဆန္ဒမယူမီ ရှုံးသောဘက်မှ နိုင်သော ဘက်သို့ လိုက်ပါရန် ကတိကိုလည်း တောင်းရလေသည်။ မဲဆန္ဒ ယူလိုက်သောအခါ ကိုဖိုးကျားတို့ဘက်မှ ခုနစ်မဲဖြင့် ကပ်၍ ရှုံးလေ သည်။ ကိစ္စမရှိပါ။ ကိုဖိုးကျားတို့တတွေကလည်း နိုင်ရာဘက်ကို လိုက်ရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေပါပြီ။ သို့ဖြင့် အစည်းအဝေးက ကိုဘဦးကို ဆော်ဩသူ အဖြစ်ထား၍ ကိုဖိုးကျား၊ ကိုဖိုးလတ်၊ ကိုမြင့် အပါအဝင် ဂျပံဆင်ကောလိပ် ကျောင်းသားခြောက်ဦး၊ ကိုလူဖေဝင်း၊ ကိုထွန်းဖေ၊ ကိုဘတင်၊ ကိုဖိုးကွန်း အပါအဝင် ရန်ကုန်ကောလိပ် ကျောင်းသား နှစ်ဆယ်၊ ပေါင်းနှစ်ဆယ့်ခြောက်ဦး ကော်မတီကို ဖွဲ့လိုက်လေသည်။ ဒီဇင်ဘာ ခုနစ်ရက် နေ့၌ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ကို ဒုတိယဘုရင်ခံက ဖွင့်လှစ်၍ အပြီးတွင် ကောလိပ်ကျောင်းသား များက သပိတ်မှောက်ပြီဟု အော်ဟစ်ကာ စာအုပ်ကို ပိုက်ထွက် လာကြရန်ကိုလည်း ဆုံးဖြတ်လိုက်လေသည်။”

ဦးဖိုးကျားနှင့် ပီမိုးနင်း၊ ၃၆-၃၈။

ထိုအချိန်မှစ၍ ဦးဖိုးကျားသည် သပိတ်မှောက်ကျောင်းသားများ ကောင်စီဝင်၊ အမျိုးသားပညာရေးကောင်စီဝင်၊ အမျိုးသားပညာဝန် တာဝန် များကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်မှာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း စစ်ပြေးရင်း ကွယ်လွန် သည့်တိုင် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားပညာရေးကောင်စီ ဥက္ကဋ္ဌ ဦးမောင်ကြီး

ပညာရေး ဝန်ကြီးချုပ် ဖြစ်လာချိန်တွင် သပိတ်မှောက်ကျောင်းသားများ ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်သို့ ပြန်လည် ဝင်ရောက်နိုင်ရန် တက္ကသိုလ် အာဏာပိုင်များနှင့် စီစဉ်ပေးသည်။ ဦးဖိုးကျား၏ မိတ်ဆွေ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များဖြစ်သည့် ကိုဖိုးလတ်၊ ကိုလူဖေဝင်း၊ ကိုအေး၊ ကိုမြ၊ ကိုစိန်တင်တို့မှာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်သို့ ပြန်ဝင်ခဲ့ကြသည်။ ဦးဖိုးကျားမှာမူ အမျိုးသားကျောင်းများ အရေးကိစ္စကိုသာ ကွယ်လွန်သည့်တိုင် ဆောင်ရွက်ခဲ့တော့သည်။ ထို့ကြောင့် ဦးဖိုးကျား၏ မျိုးချစ်စိတ်ကို အသိဉာဏ်ပညာနှင့် ယှဉ်သော ခိုင်ခံ့တည်ကြည်သည့် မျိုးချစ်စိတ်ဟု ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထပ်မံ၍ သာဓကတစ်ရပ် ပြပါဦးမည်။

၁၉၃၅ ခု နိုဝင်ဘာလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသန အသင်း (Burma Research Society) က ကြီးမှူး၍ ရန်ကုန်မြို့ ဆေးကောလိပ်၌ ရာဇဝင်ဟောပြောပွဲ ကျင်းပခဲ့၏။ ထိုပွဲတွင် ပြည်ထဲရေး ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်သူ ဆာမောင်ဘက ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်၍ ဟမီလတန်က 'မြန်မာပြည်ကြီး နောက်ဆုံးပါတော်မူခန်း' စာတမ်းကို ဖတ်ကြားသည်။ စာတမ်းရေးသူမှာ ကာနယ်စလေဒင်၏ အတွင်းလူယုံတော် မစ္စတာနွိုက် (Mr. Noyce) ဖြစ်သည်။ မစ္စတာနွိုက်မှာ သီပေါမင်းပါတော်မူစဉ်က မျက်မြင်တွေ့ကြုံခဲ့ရ သူဟု ဆိုသော်လည်း အချို့အချက်အလက်များမှာ မှားယွင်းနေပါသည်။ ထို့ပြင် စာတမ်းတွင် မသင့်လျော်သော စကားအသုံးအနှုန်းများ ပါဝင်နေရာ မြန်မာများ အဖို့ မခံမရပ်နိုင် ဖြစ်ခဲ့ရသည်။

မခံမရပ်နိုင် ဖြစ်ရသူများထဲတွင် အမျိုးသားပညာဝန် ဦးဖိုးကျားလည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဦးဖိုးကျားသည် မစ္စတာနွိုက်ကို တုံ့ပြန်သောအားဖြင့် ၁၉၃၆ ခု ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့ အစိုးရဟိုက်စကူးကျောင်းခန်းမကြီး၌ 'သီပေါမင်းပါတော်မူ အရေးတော်ပုံ' ဟူသော စာတမ်းကို ဖတ်ကြားသည်။ ထိုပွဲကို လူငယ်များကြီးပွားရေးအသင်းက ကြီးမှူး၍ ဝတ်လုံတော်ရဦးသိမ်းမောင်က ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ဦးဖိုးကျား၏ ဟောပြောချက်ကို ထပ်မံ ဖြည့်စွက် ပြင်ဆင်၍ သီပေါမင်းပါတော်မူ အရေးတော်ပုံ ဟူသော အမည်ဖြင့်ပင် မြန်မာ့ဂုဏ်ရည် ပုံနှိပ်တိုက်မှ စာအုပ်အဖြစ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

မစ္စတာနွိုက်၏ စာတမ်းတွင် မြန်မာမင်းတို့သည် အင်္ဂလိပ်အရာရှိ

အရာခံ ကျေးတော်မျိုး ကျွန်တော်မျိုးတို့ကို ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ ဆွေတော်၊ မျိုးတော်တို့အား ရက်စက်စွာ သတ်ဖြတ်ခဲ့ခြင်းတို့ကြောင့် သီပေါမင်းပိုင် အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်တို့က သိမ်းယူရသည်။ ထိုသို့သိမ်းယူရာတွင် ငမောက်ကျောက်ကို အင်္ဂလိပ်တို့မယူ။ အခြားပစ္စည်းများကိုလည်း မတရား သိမ်းယူခြင်းမရှိ။ မြန်မာဘုရင်သီပေါမင်းသည် သူပုန်မင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါ သည်။ ထိုအဆိုများကို ဦးဖိုးကျားက အထောက်အထား အကိုးအကားများဖြင့် အသေးစိတ်ပြန်လည်ချေပပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း ကျောင်းသုံး စာအုပ်များကို ပြုစုသောမစ္စတာကောက် (Mr. S. W. Cock)၊ မစ္စတာ ဂျီ၊ အီး၊ ဟာဗေး (Mr. G. E. Harvey) နှင့် အခြားသူများ၏ မမှန်မကန်ရေးသားချက်များ၊ မတရားနှိမ့်ချရေးသားမှုများကိုပါ ဖော်ထုတ်တင်ပြထားပါသည်။

ဦးဖိုးကျား၏ ချေပချက်သည် ‘ငါ့စကားနွားရ’ သဘောမျိုးမဟုတ်ဘဲ နှစ်ဖက်မျှ၍ သုံးသပ်ထားကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် နိဂုံးတွင် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ စစ်ပွဲသုံးရပ်နှင့် ပတ်သက်သော သုံးသပ်ချက်တွင် ဦးဖိုးကျား ၏ အသိဉာဏ်ပညာနှင့် ယှဉ်သော မျိုးချစ်စိတ်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

“၁၉၂။ အင်္ဂလိပ်တို့သည် စစ်ပြု၍ မြန်မာနိုင်ငံကို သုံးကြိမ်လီ၍ သိမ်းယူ၏။ ပထမစစ်ပွဲမှာ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ နှစ်ဖက် စလုံးကို ဘယ်ဘက်ကိုမှ ပို၍ အပြစ်မဆိုထိုက်ဟု ထင်ပါသည်။ စစ်ဖြစ်ရသည်မှာ နယ်ပယ်အတွင်း စကားများရခြင်း၊ မြန်မာဘက် ကလူ အင်္ဂလိပ်ဘက်သို့ပြေးသည်ကို အင်္ဂလိပ်က မိမိထုံးစံအရ မအပ်နိုင် ဆိုသည်။ မြန်မာက မိမိတို့ထုံးစံအရ အပ်ရမည်ဆို၍ အတင်းဝင်ရောက်ဖမ်းသည်။ သူ့ထုံးစံနှင့်သူ ဖြစ်၍ အပြစ်မဆို နိုင်။ ယောက်ျားပီပီ စစ်လည်းပြိုင်၍ တိုက်ကြရသည်။ သို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ရုံး၍ နိုင်ငံ သုံးပုံတစ်ပုံ ပေးလိုက်ရသည်မှာ ကမ္ဘာ့ထုံးစံ အရ ကျွန်ုပ်တို့ ခံရမည်သာဟုထင်မိ၏။ (ပြေးဝင်လာ သူတို့ကို မအပ်ပေးသည်မှာ ရှိစေ၊ သို့သော် မြောက်ထိုးပင့်ကော် လုပ်ပေး ခြင်း အတွက်ကိုကား အင်္ဂလိပ်တို့ကို အပြစ်တင်ချင်လျှင် တင်နိုင် သည်။)

၁၉၃။ ဒုတိယစစ်ပွဲတွင်သော်ကား အင်္ဂလိပ်တို့ အတန် လွန်လာပြီ။ ပထမတောင်းဆိုချက်၊ ညှင်းပန်းမှု၊ တောင်းပန်မှု၊ ကိုယ်စားလှယ် ထားမှုဟူ၍ သုံးချက်ရှိရာ မြန်မာတို့က ကျေလည် အောင် စီမံဆဲရှိသည်။

၂၀၄။ တတိယစစ်ပွဲတွင်ကား အင်္ဂလိပ်တို့က အများ ကြီး လွန်လေသည်။ စင်စစ်သော်ကား ဝံပုလွေနှင့် သိုးငယ်တို့ ချောင်းငယ် တစ်ခုတွင် ရေသောက်နေရာ ဝံပုလွေကဲ့သို့ ရှိလေ သည်. . .

၂၁၆။ မြန်မာနိုင်ငံ ဆုံးရခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ကွယ် လွန်ပြီး မင်းတို့နှင့်တကွ မြန်မာတိုင်းရင်းသားတို့ပါ မကြာမကြာ စော်ကားရန်စ၊ မထီမဲ့မြင် ပြုခြင်းကို ခံရခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ကျွန်ုပ်တို့ ဖျင်းညံ့တန်ခိုး အဆိပ်မရှိ လေသောကြောင့် ဖြစ်ရသည်။ ဤနည်းအတိုင်း အိပ်မောကျနေကြလျှင် ထို့အောက် ကျွန်ုပ်တို့ လျှောကျ၍ အမျိုးပါ ပျောက်ဆုံးမည် စင်းစင်းတည်း။ သို့ကြောင့် ရကား ကျားကျား၊ မမ၊ ကြီးကြီး ငယ်ငယ်၊ ရှင်ရှင်လူလူ တို့သည် သတိတရားကြီးစွာဖြင့် မိမိတို့တိုင်းပြည် တိုးတက်ကြီးပွား ချမ်းသာ ရေးကို မဆုတ်မနစ်သော လုံ့လဝီရိယဖြင့် စီမံ ဆောင်ရွက်ကြ ကုန်ရာသတည်း။”

သီပေါမင်းပါတော်မူအရေးတော်ပုံ၊ ၆၉-၈၄။

အထက်ပါ သာဓကနှစ်ရပ်ကို ထောက်၍ အမျိုးသားပညာဝန် ဦးဖိုး ကျား၏ မျိုးချစ်စိတ်သည် အသိဉာဏ်ပညာနှင့် ယှဉ်သော ခိုင်ခံ့တည်ကြည် သည့် မျိုးချစ်စိတ်ဟု ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါ၏။ တဖန် ဤသို့သော် မျိုးချစ်စိတ်သည် သာ နိုင်ငံနှင့်လူမျိုးကို လမ်းမှန်သို့ ပို့ဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးဖိုးကျား၏ မျိုးချစ်စိတ်ကို ရှိသေလေးစားထိုက်သည်ဟု ဆိုချင်ပါတော့သည်။

ကျမ်းကိုး

- ၁။ တိုက်စိုး။ ဦးဖိုးကျားနှင့်ပီမိုးနင်း၊ ရန်ကုန်။ စပယ်ဦးစာပေ။ ၁၉၇၄။
- ၂။ ဖိုးကျား၊ ဦး(အမျိုးသားပညာဝန်-)။ သီပေါမင်းပါတော်မူအရေးတော်ပုံ၊ ရန်ကုန်။ မြန်မာ့ဂုဏ်ရည်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၃၆။

ဇေယျနှင့် မြန်မာမှု

(ကိုလွင်)
လို့ချင်ရင် ရစတမ်းသာပ
မြမန်းမှာ မြန်မာမှုကိုတော့
ရှာစုစေသော။
ကံမဆုံ
ရန်ကုန်မှာ-ပညာပေါပေမဲ့
နန်းရဝေ မှန်းချေနဲ့-စောသူမဖြင့်
မန်းမြေ လွမ်းလေတဲ့ (ယော) မှာဗျာ
မောရသကော။

ဇေယျ

ဆရာဇေယျသည် နာမည်ကျော် 'မြတ်လေးရွှေစားဗိုလ်' အပါအဝင် ဝတ္ထုရှည်၊ ဝတ္ထုတို အမြောက်အမြား ရေးဖွဲ့ခဲ့၍ စစ်မဖြစ်မီ မြန်မာစာပေလောကတွင် ထင်ရှားသော စာရေးဆရာတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ဒဂုန်မဂ္ဂဇင်း၊ လန်ဒန် အတ်မဂ္ဂဇင်း၊ ဗြိတိသျှဘားမားမဂ္ဂဇင်း၊ ဓူဝံမဂ္ဂဇင်း၊ ဓူဝံဂျာနယ်တို့တွင် အယ်ဒီတာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဇေယျသတင်းစာခေါ် ဇေယျဂျာနယ်ကို ကိုယ်တိုင်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှဘားမားရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီတွင်လည်း ဆရာ မြမျိုးလွင်နှင့်အတူ ဇာတ်ညွှန်းရေးဆရာအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့

လုပ်ကိုင်နေစဉ် စာရေးဆရာပီပီ စာပေလောကတွင်သာ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ပျော်မွေ့လိုသည့်အတိုင်း ဝင်ငွေကောင်းသော ဇာတ်ညွှန်းရေးဆရာအလုပ်မှ နှစ်ဦးသား ထွက်လိုက်ပါသည်။ ထို့နောက် ဆရာလွင်သည် မန္တလေးပြန်၍ ဝတ္ထု၊ ဆောင်းပါး ရေးနေပါသည်။ ဆရာဇေယျသည်လည်း သူကြီးဂေဇက် ဦးခင်မောင်၏ လက်အောက်တွင် သူကြီးဂေဇက်စာစောင် အယ်ဒီတာအဖြစ် ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်ပါသည်။ ထိုအချိန်မှာပင် ဆရာဇေယျသည် ဆရာလွင်အား မြန်မာမှုကို လေးစားလိုက်စားစေလိုသော စေတနာဖြင့် အထက်ပါ နှစ်ဆစ်ချိုး ကဗျာကလေးကို ရေးပို့လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကဗျာလေးတွင် မြန်မာမှုကို ကိုယ်တိုင် မြတ်နိုးရုံမျှမက မိတ်ဆွေများအား မြန်မာမှုကို လေးစားလိုက်စားစေ လိုသော ဆရာဇေယျ၏ စေတနာ အထင်းသား ပေါ်နေပါသည်။

ထိုစိတ် ထိုစေတနာတို့၏ လှုံ့ဆော်မှုဖြင့် ဆရာဇေယျ၏ ကလောင် သက်တမ်း ဒုတိယပိုင်းတွင် မြန်မာစာ၊ မြန်မာမှု၊ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု အစုစုကို အလေးပေးသော အဖိုးတန်စာပေဆောင်းပါးများ ထွက်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ ထိုအခါ ဆရာဇေယျသည် စာရေးဆရာ၊ ဝတ္ထုရေးဆရာဟူသော နယ်နိမိတ်ကို လွန်၍ စာပေသုတေသီ ပညာရှင်ဟူသော လောကသို့ ကူးပြောင်းလာခဲ့ ပါသည်။ ဆရာဇေယျသည် စာရေးဆရာဘဝမှ ပညာရှင် သုတေသီဘဝသို့ ပြောင်းလဲ လာသော်လည်း မူလပင်ကိုယ်စိတ်ထား မပြောင်းလဲကြောင်း၊ စာရေး ဆရာစိတ် ရှိပုံကို ၁၉၄၈ ခုနှစ် မတ်လ ပဒေသာမဂ္ဂဇင်းတွင် ဆရာတက်တိုး ရေးခဲ့သော တစေ့တစောင်း၊ ရုပ်ပုံလွှာကို ယှဉ်တွဲ လေ့လာစေချင်ပါသည်။ ထိုအခါ ဆရာဇေယျ၏ လေးစားအပ်သော မြတ်နိုးထိုက်သော အရည်အချင်း များကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

“ဆရာဇေယျသည် အရုပ်ဆိုး၏။ သို့သော် ကျက်သရေ ရှိလှပေသည်။ ဆရာဇေယျသည် အသွင်အပြင်အားဖြင့် အညာ သား နှင့်တူ၏။ သို့သော် အောက်သားဖြစ်သည်။ (မြေလတ်သား ဟု ခေါ်ချင်လျှင် ခေါ်နိုင်သည်။) အမြင်နုပ်သည်။ အညတြနှင့် တူသည်။ သို့ရာတွင် ပညာအားဖြင့် ရှာမှရှားပေသည်။ . . . .

မြန်စာပေ သုတေသနဘက်တွင် သူ့ကိုမိသူ တွေ့နိုင်ခဲ့ဘိတောင်း။ သူသည် . . . သာသည့် အချက်တစ်ချက်ရှိသည်။ ယင်းသည်ကား အင်္ဂလိပ်စာ တတ်ခြင်းပင်တည်း။ အင်္ဂလိပ်စာတတ်သည်ဟု ဆိုရာ ၌ လျော်ကာမတ္တ တတ်သည်မဟုတ်။ အင်္ဂလိပ်စာကြီးပေကြီး စာဟောင်း ပေဟောင်းတို့ကို နှိုက်နှိုက်ကျွတ်ကျွတ် ကုန်ကုန် စင်စင် ဖတ်ဖူး မှတ်ဖူးပေသည်။ သူကြီးဂေဇက် ဦးခင်မောင် နီးပါးမျှ အင်္ဂလိပ် စာဖတ်နယ် ကျယ်ပေသည်။ ဦးခင်မောင်က ခေတ်စာအုပ်များကို ဖတ်မိမှတ်မိ များသလောက် ဇေယျက ခေတ်ဟောင်း စာအုပ်များကို ဖတ်မိမှတ်မိ များလေသည်။

ဇေယျ၏ အမည်ရင်းမှာ ဦးယောဖြစ်သည်။ ငယ်ငယ်က ခရစ်ယာန်ဖြစ်၍ အမည်ရင်းမောင်ယောဟု ဆိုသည်။ အသက်ကြီးခါမှ ဗုဒ္ဓဘာသာစာပေကို ဆည်းပူးလေ့လာခဲ့ပြီးလျှင် ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာတော်အတွင်းသို့ ရောက်ရှိလာသည်ဟု ပြောသံကြားဖူးသည်။ သို့သော် သူ့ကို မေးမကြည့်ဘူးချေ။ မေးစရာလည်း မလိုလှချေ။ ဗုဒ္ဓဘာသာစာပေ၌ အတော်ပင် ဝင်ဆံ့ကျွမ်းကျင်ကြောင်း သူနှင့် ဆွေးနွေးကြည့်လျှင် သိနိုင်သည်။

ဦးယောသည် အမြဲပင်နိမ့်ချသော စိတ်ထားရှိပေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံမျှ ယောင်၍ပင် မာနသံထွက်မလာခဲ့ချေ။ ဦးယောနှင့် ကျွမ်းရသည်မှာ ဘဝကျေနပ်မှု တစ်ရပ် ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ ဆရာဝန်နှင့် ကျွမ်းသူသည် ရောဂါဝေဒနာများ အတွက် စိတ်ချရသကဲ့သို့ ဦးယောနှင့် ကျွမ်းသူသည် သုတေသနကိစ္စတွင် စိတ်ချရတော့သည်။ မည်သည့်အကြောင်း မည်သည့်ပညာမဆို ဦးယောကို မေးလိုက်သည့်အခါ ကျကျနန ပြောတတ်လျှင် ပြောသည်။ မပြောတတ်စေကာမူ သက်ဆိုင်ရာ ကျမ်းညွှန်းချက်သဲလွန်စကို ရှာပေးတတ်ပေသည်။ ဦးယော၌ ကြည်ညိုဘွယ် အချက်ကလေး တစ်ခု ရှိပေသည်။ သူမသိသောအကြောင်းကို ဘယ်သောအခါမျှ မဖိုးချေ။ မသိဘူးဟု ပညာရှိပီသစွာ ဝန်ခံလေ့ရှိသည်။ သိသူထံမှ

လည်း ဆည်းပူးရန် ဦးမလေးချေ။

ဦးယောသည် ဆရာဦးခင်မောင်၏ သူကြီးဂေဇက် ရုံးတွင် အထက်တန်းစာရေးအဖြစ်ဖြင့် ဘာသာပြန်အလုပ်များကို ချောင်တွင်ကုပ်၍ လုပ်ပေးနေရာမှ သူကြီးဂေဇက်ရုံး ဖျက်သိမ်း၍ ပြန်ကြားရေးဌာန ဖွင့်လှစ်သောအခါ၌လည်း ဦးယောမှာ စာရေး ဘဝ၌ပင် နေရရှာသည်။ ဂျပန်လက်ထက်က စာပေဌာနတွင် စာတည်းအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်ပြန်ဝင်၍ ကက်စဘီ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ဦးယောမှာ စာရေးဘဝမှ လွတ်၍ ဘာသာပြန် အဖြစ် ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးတွင် အမှုထမ်းရလေသည်။ သူသည် ရာထူးတိုးအောင် တစ်သက်လုံး မကြံဆောင်ခဲ့ချေ။ သူ့အစွမ်းကို မပြခဲ့ချေ။ အကြောင်းသိ လူရင်းများကသာ သူ့အစွမ်းကို သိကြ သည်။ ထိုလူရင်းများမှာလည်း သူ့ကဲ့သို့ပင် အညကြများသာ ဖြစ်ကြ၍ သူ့ကို ရာထူးတိုးပေးနိုင်စွမ်း ဝေးလေစွ။

ဦးယောသည် ကျလာသမျှ တာဝန်များကို ကုပ်ကုပ် ကလေး လုပ်ပေးလေ့ရှိသည်။ သူ့အလုပ်ကို ယူ၍ အချောင် အသားယူသူများနှင့် ကြုံတွေ့သော်လည်း သူ့တွင် ထူးထူးခြားခြား မရှိ၊ မတုန်မလှုပ်။ သူ့ကိုင်တိုင်ကမူ သူ့အလုပ်ကို အရင်းတည်၍ ဂုဏ်တက်ကြွခြင်း မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် မိတ်ဆွေတစ်ဦးက သူ့အား ‘ခင်ဗျားမှာ ကြီးပွားချင်စိတ် မရှိဘူးကိုဗျ။ ခင်ဗျားသာ ရာထူးတိုး ချင်ရင် ထိပ်ဆုံးတောင် ရောက်နေဘို့ကောင်းပြီ။ အခုတော့ ခင်ဗျားဟာ အမြဲနောက်တန်းမှာချည်း နေတာကို’ဟု အားမလို အားမရ ဖြစ်သည့်အလျှောက် ပြောလေသည်။ ဦးယောကား ပြီးလျက် သူသည်တစ်နေ့တွင် ထမင်းနဲ့တုံးကို ယူ၍ မြို့ရင်း သူငယ်စဉ်က ထမင်းနဲ့စားပုံကို ပြောပြနေသည်။ သူ့အဖို့ အညကြ ဘဝကား အရသာနှင့် ပြည့်စုံနေပေတော့သည်။ ချမ်းသာမှုသည် ကြီးမြင့်သော ရာထူးပေါ်တွင် တည်နေသည်မဟုတ် ဟူသော မွန်မြတ်လှသည့် ရောင့်ရဲခြင်း တရားကို သူ့ဘဝက ရာထူးတိုးမှု၌

လုံးပန်းနေကြရှာသော ဆင်းရဲသား အပေါင်းတို့အား အလိုအလျောက် ဟောပြောဆုံးမ နေပေသည်။

နောက်ဆုံး၌ ရာထူးတိုးတက်လာသည့်တိုင်အောင် ဦးယောအဖို့ အနည်းငယ်မျှ ထူးခြားခြင်းမရှိ။ သူ့အဖို့ကား ရာထူးတိုးခြင်းသည် သာမန်ကိစ္စမျှသာ ဖြစ်သည်။ လခအတန်ပို၍ ရခြင်းနှင့် အလုပ်ပိုလာခြင်း၊ တာဝန်ပိုကြီးခြင်းတို့သာ ထူးခြားသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ဦးယောသည် အနေအထိုင် အပြောအဆို၌ လွန်စွာပင် သိမ်မွေ့၍ လူနှင့်တူလှပေသည်။ လူနှင့်တူသည် ဆိုသည်ကား အဘယ်သို့နည်း။ အစစအရာရာတွင် သဘာဝကျ၍ အပေါ်ယံ အကြောင်းကိစ္စများသည် သူ၏သုတေသီစိတ်ကို လှုပ်ရှားနှောင့်ယှက်ခြင်း မပြုနိုင်ချေ။ စာရေးဖြစ်စေ၊ ဘာသာပြန်ဖြစ်စေ၊ ညွှန်ကြားရေးဝန်ဖြစ်စေ၊ မည်သည့်အလုပ်၊ မည်သည့်ရာထူး ကိုပင် ပေးစေကာမူ ဦးယောသည် စာရေးဆရာဇေယျ ဖြစ်သည်၊ သုတေသီဆရာယော ဖြစ်သည်၊ မူမပြောင်းချေ။

ဆင်းရဲခြင်းကို ပြုံး၍ ခံယူနိုင်သကဲ့သို့ ချမ်းသာမှုကို ကုန်ကြွေးနှင့် လက်လှမ်းနိုင်သည်မှာ စင်စစ်အားဖြင့် ထူးဆန်းလှသည် မဟုတ်။ သူတော်ကောင်းတို့၏ သဘာဝဖြစ်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ဆင်းရဲလျှင် ချုံးပွဲချင့်၍ ချမ်းသာလျှင် ခုန်ပေါက်မြူးတူးသူတို့သာ ပေါသော ဤခေတ်ကြီး၌ ဦးယောသည် ခပ်ဆန်းဆန်း လူတစ်ယောက် ဖြစ်နေပေတော့သည်။ ဦးယော၌ ကုန်ကြွေးသာရှိသည် မဟုတ်။ ပျော်တတ်သောသဘော (Sense of Humour) လည်း ရှိပေသည်။ သူတပါး၏ ပြက်လုံးကို ပြုံးတတ်သည်။ မိမိကလည်း သူတပါးအား ပြုံးရွှင်စေတတ်သော ဖော်ရွေသော စကားကို သုံးနှုန်းတတ်ပေသည်။

တခါက သူ့အခန်းသို့ဝင်၍ ကျွန်တော်က ပြက်ချော်ချော်နှင့် ဘယ်နှယ့်ဝန်မင်းဟု ဆိုလိုက်ရာ သူက ဆိုစမ်းပါအုံးဗျ။ နောက်တခါထပ်ပြီး ဝန်မင်းလို့ ခေါ်လိုက်စမ်းပါအုံး၊ နားဝင်

ချိုလွန်းလို့ပါဟု ပြီး၍ ပြက်လိုက်လေသည်။”

ပဒေသာရုပ်စုံမဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ ၁၊ အမှတ် ၂၊ မတ် ၁၉၄၈။

စစ်ပြီးချိန်မှစ၍ ဆရာဇေယျသည် စာပေယဉ်ကျေးမှု၊ သုခုမအနုပညာ၊ လူမှုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ သမိုင်းဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာ မြန်မာမှုဆောင်းပါးများ ဘက်ပေါင်းစုံမှ ရေးသားခဲ့ပါသည်။ ဆရာဇေယျသည် အကြောင်းမသင့်၍ တက္ကသိုလ်မရောက်ခဲ့သော်လည်း စာချစ်ပေချစ်စိတ်ကို အခြေခံ၍ စာပေပညာ မြန်မာမှုအစုစုကို ကြိုးစားရှာဖွေခဲ့သည်။ တဖန် ဘားနတ်အခမဲ့ စာကြည့်တိုက်ကို အသုံးချ၍ မြန်မာပညာရှင်လောကတွင် ထင်ရှားသော သုတေသီ ပညာရှင်တစ်ဦးအဖြစ် စာရင်းဝင်ခဲ့ပါသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ဆရာဇေယျ၏ မြန်မာမှု ဆောင်းပါးများကို တက္ကသိုလ်တွင် ပညာရှင် ပါမောက္ခများကိုယ်တိုင် တရိုတသေ တလေးတစား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို ရှင်းပြနေရပါသည်။

ဆရာဇေယျသည် မြန်မာမှု မြန်မာဓလေ့တို့ကို အလွန်လေးစားလိုက်စားသော်လည်း အချို့သောပညာရှင်များကဲ့သို့ ရိုးရာဓလေ့မှန်သမျှ မျက်စိမှိတ်တွယ်ဖက်နေသော ပညာရှင်သက်သက်မျှ မဟုတ်ချေ။ ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှုဓလေ့၊ စာပေအမွေအနှစ်တို့ကို အမြင်သစ်ဖြင့် ဝေဖန်ဆန်းစစ်လေ့ ရှိပါသည်။

အထူးသဖြင့် ဆရာဇေယျသည် စာပေယဉ်ကျေးမှု မြန်မာမှုဓလေ့လေ့လာမှုနယ်ပယ် ကျယ်ဝန်းနက်ရှိုင်းသည်နှင့်အမျှ ကိုယ်ပိုင်ဝေဖန် ဆန်းစစ်တတ်သော သုတေသီ ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ ထိုအချက်ကို ဆရာဇေယျ ရေးသားခဲ့သော ဆောင်းပါး ၂၀၀ ခန့်က သက်သေပြနေပါသည်။

ဤဆောင်းပါးတွင်မူ ဆရာဇေယျ၏ ဝေဖန်ရေးအမြင်ကို ထောက်ချင့်နိုင်စေရန် စာတွေ့ငါတွေ့ စာအုပ်ပါ ‘ဦးပုည၏ မန္တလေးမြင်ကွင်း’ မှ ကောက်နုတ် တင်ပြလိုပါသည်။

“မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးသည် အမြင်ကျယ်သည်။ များကောင်း မတ်ကောင်းတို့ကို မြတ်နိုးလျက် နိုင်ငံအရေးကို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်လေ့ရှိသည်။ မန္တလေးမြို့တော်သစ်ကို တည်သည်။ သာသ

နာကို ချီးပင့်လျက် ပဉ္စမသင်္ဂါယနာ တင်တော်မူသည်။ ကူးသန်း ရောင်းဝယ်မှု ပြုသည်။ လက်ထက်တော်တွင် မြင်းကွန်း မြင်းခုံတိုင် အရေးနှင့် နယ်စွန့်နယ်ဖျား အတန်ငယ် မငြိမ်မသက် ဖြစ်သည် မှတစ်ပါး နိုင်ငံအေးချမ်းသည်။ ထိုသို့ မင်းတရားကြီးသည် ခေတ်သစ် ဘက်သို့ မျက်နှာမူသော်လည်း စိတ်ရင်းကမူကား ရှေးမင်းတို့၏ အယူအဆကို မဖျောက်နိုင် ဖြစ်လေသည်။ ပဉ္စမ သင်္ဂါယနာတင် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး၊ မန္တလေး ရတနာပုံမြို့တည် မင်းတရားကြီး၊ မြန်မာ့စံကျော် ရွှေနန်းတော်ကြီး၏သခင် စသည်တို့နှင့် မိမိတာဝန် ကျေပြီဟု ယူမှတ်ကာ တစ်ဖက်တွင် ဘုရားတည်၊ ကျောင်းဆောက် စသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုများကို ကြီးလှစွာသော သဒ္ဓါတရားဖြင့် ပြုလျက် တစ်ဖက်တွင် နန်းရ ဆောင်ရ စသော မိဖုရားများတို့ကို တင်မြှောက် တော်မူသည်။ စာရင်းတစ်ရပ်အရ မင်းတရားကြီး၌ ထင်ရှားသော မိဖုရားပေါင်း ၄၅၊ သားတော် ၅၅၊ သမီးတော် ၅၃၊ သားတော် သမီးတော် စုစုပေါင်း ၁၀၈ ယောက်ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ ဤသို့ မိဖုရားမောင်းမမိသံ ခြေတော်တင် လက်တော် တင် များစွာတို့နှင့် ရွှေနန်းစည်းစိမ်ခံသည်မှာ မင်းတုန်းမင်း တရားကြီး တစ်ပါး သာမဟုတ် ကမ္ဘာလုံးရှိ မင်းဧကရာဇ်ဟူသမျှတို့ ရှေးကသော်လည်းကောင်း၊ ယခုခေတ်သော်လည်းကောင်း၊ ပြုမြဲ အလေ့အထကြီး ဖြစ်သောကြောင့် အထူးဆိုရန် မရှိချေ။

ဤသို့ မင်းတရားကြီးသည် ရှေးမူဟောင်းကို မစွန့်နိုင် သဖြင့် မန္တလေးနေပြည်တော်ကြီးသည် ရွှေနန်းရွှေဘုံတဝင်းဝင်းနှင့် စည်ကားသာယာလှပါသည် ဆိုသော်လည်း စည်ကားသာယာမှု သည် မင်းမိဖုရား၊ မင်းညီမင်းသား၊ များမတ်သေနာပတိ၊ သူဌေး၊ သူကြွယ် လူတစ်စု၌သာ ဖြစ်လျက် မြို့သူမြို့သား လူအများတို့မှာ မူကား နန်းတော်ကြီးအတွင်း၌ ရွှေတွေဝင်းလေလေ ဆင်းရဲလေလေ ဖြစ်ကြလေသည်။ ထိုခေတ်က ပညာရှိအများအပြားမှာ ရွှေထီး ရွှေနန်း၊ ရွှေဝေါ ရွှေယာဉ်၊ ရွှေလှေ ရွှေလောင်းတော်များ အောက်

တွင် နေပူ မိုးရွာမရွှေောင် တပြေးပြေး တလွှားလွှား တဖားဖားနှင့် ငတ်နေကြသူများကိုပါ မြင်လေသည်။ ပိုက်ဆံတပဲနှင့် တောင်ပြင်မှ မြောက်ပြင်အထိ နေပူကြကြဖုတ်မှုန်ထဲ၌ တဖွဲဖွဲ တတေတေ လူးလာပြေးလွှားနေသော ရေသည် လင်မယား တို့ကို မြင်သည်။

‘ဪ. . လူ့ဘုံခန်းဝါ၊ လူ့ပြည်ရွာ၌၊ ဝမ်းစာခဲခက်၊ မုရင်းထမင်း၊ ချဉ်ပေါင်းဟင်းနှင့်၊ ဆန်တွင်းကနက်လွန်းလို့၊ အသက်ရှိစဉ် မသေခင်ကို ကောက်လျင်ကြီးဆန်၊ နီတာလံနှင့် ငါးသန် သေးနှုပ်၊ ရေလုံပြုတ်များကို တလုပ်ကယ်ဝဝ၊ စားလိုက်ရ လျှင်ဖြင့်၊ အာကပစပ်၊ လူဖြစ်ကျိုးနပ်လေရဲ့၊ မရပ်မနား၊ ရေကို ရောင်းလို့ ဝမ်းကျောင်းပါငြား၊ တကတဲ စားရသည့်နေ့၊ တလလုံး တွင်မှာ သုံးနပ်လောက်ကယ်သာ တွေ့ရတယ်။ ငွေနှယ် ကြေးနှယ်၊ သဟာနှယ်များကိုဖြင့် ကွယ်လေငယ် ပိတ်ပိတ်ပျောက် အမွဲတ ကာ ထွတ်ခေါင် ဖွတ်မင်းနောင်မှာ၊ ပြာတောင်ကြီးပေါက်ကရော၊ ပြောင်မြောက်အောင် မွဲနိုင်တဲ့ငါ့ကိုယ်နော်. . ’

စသည်ဖြင့် ဗာရာဏသီ မြောက်မျက်နှာက ရေရောင်းယောက်ျား ထွက်၍ ဆိုဟန်ဖြင့် ရေသည်ဇာတ်အစတွင် ဆိုလေသည်။ သို့သော် ထိုစကားများမှာ ဗာရာဏသီမှ ရေသည်ကို ဖွဲ့ဆိုခြင်းမဟုတ်။ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးလက်ထက် မန္တလေးရေသည်ကို ဖွဲ့ဆိုခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ရေသည်ဇာတ် တလျှောက်လုံး၌ ဦးပုညသည် ထိုနည်းဖြင့် ဆင်းရဲသားတို့၏ ဘဝကို ကွင်းကွင်းကွက်ကွက် ပေါ်အောင် စပ်ဆိုပြသသွားလေသည်။

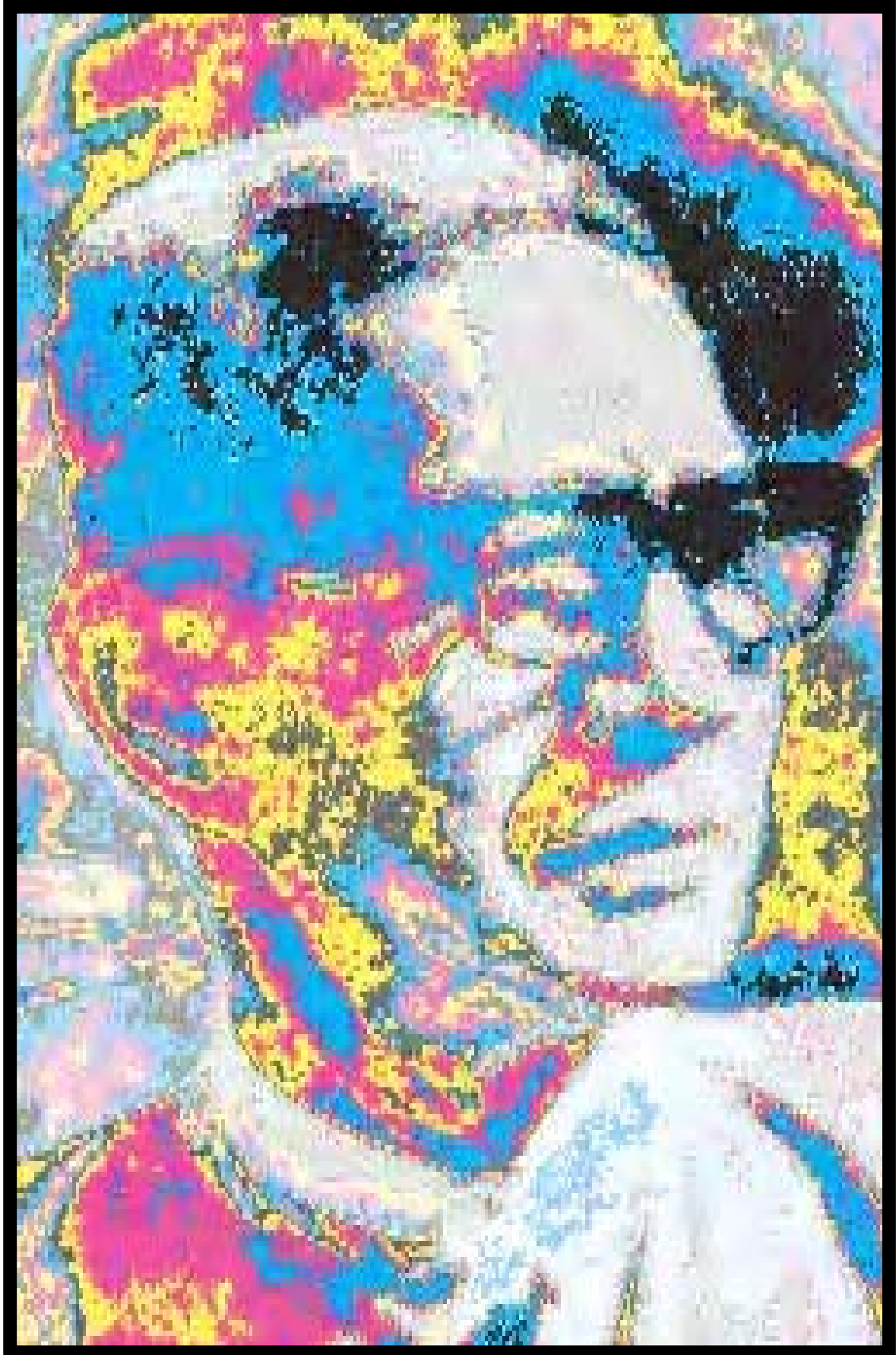
တစ်ပါးသူတို့သည် မန္တလေးရွှေမြို့တော်ကို ရွှေဘုံ ရွှေနန်း တဝင်းဝင်း တလက်လက်နှင့် ကြီးကျယ်ခမ်းနားပုံကိုသာ ကွက်၍ ချီးကျူးပြသသွားကြ၏။ ဦးပုညမူကား ရွှေဘုံရွှေနန်း၏ အောက်တွင် ကွယ်ဝှက်ထားသော မန္တလေးမြို့သူမြို့သား၊ တဲစုတ် အောက်မှ မွဲပြာကျနေသော ဆင်းရဲသားလူထုကို ရေသည်ဇာတ်၌ ဓါတ်ပုံသဖွယ် ရေးခြယ်ပြသခဲ့ပေသည်။”

နိဂုံးချုပ်အားဖြင့် ဆရာဇေယျသည် လူပုဂ္ဂိုလ် ဦးယောအနေဖြင့် လည်းကောင်း၊ စာရေးဆရာ ဇေယျ အနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ သုတေသီ ပညာရှင် ဆရာဇေယျ အနေဖြင့်လည်းကောင်း ရိုသေလေးစားထိုက်သော မမေ့အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဆိုရပါမည်။ တဖန် မြန်မာမှုကို မြတ်နိုး၍ ဝေဖန် ဆန်းစစ် တတ်သော မျက်စိကြီး၊ နားကြီး၊ သဘောကြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဆိုနိုင် ပါသည်။ ထို့ပြင်သုတေသီပညာရှင် ဆရာဇေယျ၏ မြန်မာမှုကို မြတ်နိုးသော စိတ်သည် ပင်ကိုသဘော ရိုးရိုးသားသား တာဝန်သိစိတ်ကို အခြေခံ၍ ပေါ် ပေါက်လာသော မွန်မြတ်သည့် စိတ်ဓါတ်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

ဇော်ဂျီနှင့် မျိုးချစ်စိတ်

ဆရာဇော်ဂျီ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ဆရာဇော်ဂျီ၏ အမျိုးသားစာပေဆုရ ရှေးခေတ် ပုဂံပြည်နှင့် အခြားကဗျာများကို ဆရာမင်းယုဝေက ဖွင့်ဆို ဝေဖန်ပါသည်။ ထိုဝေဖန်ချက်တွင် ဆရာဇော်ဂျီကို ‘အမျိုးသားစာဆို’ဟု ဂုဏ်ပြုထားပါသည်။ ဆရာမင်းယုဝေ၏ ထိုဂုဏ်ပြုစကားကို ကျွန်တော် အလွန် နှစ်သက်သဘော ကျမိပါသည်။ ဆရာဇော်ဂျီနှင့် ထိုဂုဏ်ရည်သည် အလွန်လိုက်ဖက်လှပါသည်။ ထိုဂုဏ်ပြုစကားကို မှုတည်၍ ကျွန်တော်သည် ဆရာဇော်ဂျီ၏ အမိနိုင်ငံနှင့် လူမျိုးအပေါ် ထားရှိသော ‘မျိုးချစ်စိတ်’ကို ဆက်လက် တွေးတောမိပါသည်။ ထိုအခါ ဆရာဇော်ဂျီနှင့် အမျိုးသား ခေါင်းဆောင်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းတို့၏ ဆက်ဆံရေးကို ဖျတ်ခနဲ သတိရမိပါသည်။

၁၉၃၅ ခုနှစ်ဝန်းကျင်က ဖြစ်သည်။ ကျောင်းသားသမဂ္ဂ ခေါင်းဆောင် ကိုအောင်ဆန်းသည် ထိုစဉ်က ‘လွတ်လပ်ရေးမှတစ်ပါး အခြားစိတ်ဝင်စားမှု နည်းပါးလှသော လူမှုရေး အလေးမထားတတ်သည့် လူထူးလူဆန်း တစ်ယောက်’ အဖြစ် မိတ်ဆွေအပေါင်းအသင်း အသိုက်အဝန်းတွင် ထင်ရှားလှပါသည်။ တစ်ကြိမ်တွင် ကျောင်းသား သမဂ္ဂတာဝန် ဝတ္တရားများဖြင့် ကိုအောင်ဆန်း မန္တလေးသို့ ရောက်လာပါသည်။ အိမ်ရှင် မန္တလေးကျောင်းသားသမဂ္ဂ ခေါင်းဆောင်များက ကိုအောင်ဆန်းကို မန္တလေးရောက်ခိုက် အလည်အပတ် သွားလို သောနေရာများသို့ လိုက်လံပို့ဆောင်ပေးလို၍ မေးမြန်းရာ ကိုအောင်ဆန်းက

ဦးသိန်းဟန် (ဇော်ဂျီ)

‘ဘယ်ကိုမျှ မသွားလိုကြောင်း၊ အချိန်ရပါက ဆရာ ဦးသိန်းဟန်ကိုသာ တွေ့လိုကြောင်း’ ပြောကြားခဲ့ပါသည်။

ဆရာဇော်ဂျီ၏ အမည်ရင်းမှာ ဦးသိန်းဟန်ဖြစ်၍ ထိုအချိန်က မန္တလေးကောလိပ်တွင် မြန်မာစာနည်းပြအဖြစ် အမှုထမ်းနေချိန်ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာ ဆရာဇော်ဂျီနှင့် ကျောင်းသားသမဂ္ဂ ခေါင်းဆောင်ကိုအောင်ဆန်းတို့၏ ငယ်စဉ်က ဆက်ဆံရေး တစေ့တစောင်းဖြစ်သည်။

နောင်အခါ ကျောင်းသားခေါင်းဆောင် ကိုအောင်ဆန်းသည် လွတ်လပ်ရေး ခေါင်းဆောင်ကြီးအဖြစ် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွတ်တော်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဦးဆောင်ရေးဆွဲရန် အခွင့်ကြီးလာသောအခါ ဆရာဇော်ဂျီအား ‘ကော်မတီ’တွင် ပါဝင်စေခဲ့ပြန်ပါသည်။ ထို့ပြင် လွတ်လပ်ရေးရပြီးပါက ဗိုလ်ချုပ်ကိုယ်တိုင် နိုင်ငံရေးမှ အနားယူကာ ဝါသနာပါရာ စာရေးဆရာအဖြစ် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ၏ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုများကို ‘ဆရာကြီး ဒီးဒုတ် ဦးဘချို၊ ဆရာဇော်ဂျီ၊ ဆရာမင်းသုဝဏ်တို့နှင့်အတူ လေ့လာရေးစိတ်ကူးအိပ်မက် မက်ခဲ့ကြောင်း’ သမိုင်းတွင် အထင်အရှားတွေ့နိုင်ပါသည်။

အမျိုးသားခေါင်းဆောင်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းကပင် ငယ်စဉ်က တည်းက လေးစားကြည်ညိုရသော ဆရာဇော်ဂျီ၏ ဂုဏ်ကို စဉ်းစားမိ၍ ဆရာဇော်ဂျီ အပေါ် ကျွန်တော်ပို၍ စိတ်ဝင်စားလာကာ ဆက်လက် စူးစမ်းဆင်ခြင်မိပါသည်။ ထိုအခါ ဆရာဇော်ဂျီ၏ မျိုးချစ်စိတ်ကို ကျွန်တော် အလွန်လေးစားမြတ်နိုးလာပါသည်။ ကျွန်တော်ဆင်ခြင်မိသော ဆရာဇော်ဂျီ၏ မျိုးချစ်စိတ်မှာ သာမန် မည်ကာမထွာ မျိုးချစ်စိတ်မျိုး မဟုတ်ချေ။ အရေးတစ်စုံတစ်ရာ ပေါ်ပေါက်လာမှ ယောင်ယမ်းအော်တတ်သည့် ‘ခါတော်မီ မျိုးချစ်စိတ်’မျိုး၊ သာမန်သူလိုငါလို လူမျိုးများတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသော ခဏတမ်းသာ တောက်လောင်တတ်သည့် ‘ကောက်ရိုးမီး မျိုးချစ်စိတ်’မျိုး၊ တစ်စုံတစ်ခုသော မိမိကိုယ်ကျိုးစီးပွားအတွက် အကာအကွယ်ယူလိုသော ယုတ်ညံ့သော ‘အယောင်ဆောင် မျိုးချစ်စိတ်’ မျိုး၊ မိမိအမျိုးကိုသာ အလွန်အကျူးချစ်၍ အခြားလူမျိုးများအား အထင်သေးလေ့ရှိသည့် ‘မျက်ကန်းမျိုးချစ်စိတ်’မျိုးများနှင့် ဆရာဇော်ဂျီ၏ မျိုးချစ်စိတ်မှာ မနှိုင်းယှဉ်ထိုက်ပါပေ။ ထိုသို့ဆိုလျှင် ဆရာဇော်ဂျီ၏ မျိုးချစ်

စိတ်မှာ မည်သို့သော မျိုးချစ်စိတ်မျိုးပါနည်း။

ဆရာဇော်ဂျီ၏ မျိုးချစ်စိတ်မှာ ‘အသိဉာဏ်ပညာနှင့် ယှဉ်သော မျိုးချစ်စိတ်’မျိုးဟု ဆိုရပါသည်။ ဤသို့သော မျိုးချစ်စိတ်သည်သာ စစ်မှန်သော မျိုးချစ်စိတ်၊ ခိုင်မြဲတည်တံ့သော မျိုးချစ်စိတ်၊ နိုင်ငံနှင့်လူမျိုးကို ရေရှည်အကျိုးပြုနိုင်သော မျိုးချစ်စိတ်ဟု ကျွန်တော်ဆိုပါသည်။

တဖန် ထိုမြင့်မြတ်သော မျိုးချစ်စိတ်ကို ဆရာဇော်ဂျီ မည်ကဲ့သို့ ရရှိလာပါသနည်းဟု ဆက်လက်စူးစမ်းမိပါသည်။ ထိုအခါ အိန္ဒိယစာဆိုတော်ကြီး တဂိုးထံမှ ‘ဉာဏ်ပညာအမွေ’အဖြစ် လက်ဆင့်ကမ်း သယ်ယူလာခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

၁၉၇၉ ခုနှစ်၊ ရန်ကုန်မြို့ အိန္ဒိယသံရုံးတွင် ‘အိန္ဒိယရက်သတ္တပတ်’ အခမ်းအနား ပြုလုပ်ပါသည်။ ထိုအခမ်းအနားတွင် ဆရာဇော်ဂျီ ကိုယ်တိုင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဟောပြောပါသည်။ ဟောပြောချက်၏ ခေါင်းစဉ်မှာ ‘The Impact of Rabindranath Tagore on Modern Myanma Poetry’ (ခေတ်သစ်မြန်မာကဗျာတွင် တဂိုး၏ဩဇာ)ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ ဟောပြောချက် အပြည့်အစုံကို ၁၉၇၉ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလထုတ် *Guardian* မဂ္ဂဇင်းတွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဟောပြောချက်သည် ၁၀မိနစ်စာမျှ အလွန်တိုတောင်းလှသော ဟောပြောချက်တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုဟောပြောချက်သည် ဆရာဇော်ဂျီ၏ မျိုးချစ်စိတ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်းကောင်း၊ မြန်မာကဗျာသမိုင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်းကောင်း အလွန်အရေးပါလှပါသည်။ ထို့ပြင် အလွန်လေးနက်လှသော အကြောင်းအရာကို ၁၀ မိနစ်မျှ အချိန်မျှဖြင့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဖော်ပြသွားနိုင်ခြင်းသည်ပင် ဆရာဇော်ဂျီ၏ ကြီးမား နက်ရှိုင်းလှသော ဉာဏ်ပညာကို ဖော်ပြနေပါသည်။

ဆရာဇော်ဂျီသည် ထိုဟောပြောချက်ကို ‘ဆရာကြီး တဂိုးသည် လူ့အသိဉာဏ် သမိုင်းကြောင်းတစ်လျှောက်တွင် မြင့်မားသော မှတ်တိုင်တစ်တိုင် ဖြစ်သည်ဟု ကျွန်တော်ဆိုခဲ့လျှင် ထိုအဆိုသည် အသစ်အဆန်းမဟုတ်ပါ’ ဟူသော အဖွင့်စကားဖြင့် စတင်လိုက်ပါသည်။ ထို့နောက် ခေတ်စမ်းကဗျာအပေါ်တွင် တဂိုး၏ အတွေးအခေါ်များ လွှမ်းမိုးခဲ့ပုံ၊ အထူးသဖြင့် တဂိုး၏

ဦးသိန်းဟန် (ဇော်ဂျီ)

မြင့်မြတ်သော မျိုးချစ်စိတ်သဘောတရား အမွေကို ခေတ်စမ်းကဗျာဆရာများ သည် မြတ်နိုးစွာ လက်ခံ၍ ဗုဒ္ဓဝါဒ၏ သင်ကြားချက်များနှင့်အညီ ခေတ်စမ်း ကဗျာများကို ရေးဖွဲ့ခဲ့ကြောင်း မိန့်ဆိုပါသည်။ ထိုအချက်ကို ထင်ရှားစေရန် တဂိုး၏ နာမည်ကျော် နိဘယ်ဆုရ ‘ဂီတဉ္စလီ’ ကဗျာရှည်တွင်ပါဝင်သော မျိုးချစ်စိတ်ကို ဖွဲ့ဆိုသည့် ကဗျာကို နမူနာအဖြစ် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရွတ်ဆို တင်ပြပါသည်။

ထို ‘ဂီတဉ္စလီ’ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်မှာ တဂိုး၏ ကိုယ်တိုင် ဘာသာပြန် လက်ရာဖြစ်၍ ထိုအင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ကိုပင် နှစ်သက်မြတ်နိုးစွာ၊ ဟောပြောသူကိုယ်တိုင် ၁၉၂၅ ခုနှစ်ကပင် မြန်မာပြန်ဆိုခဲ့ကြောင်း မိန့်ဆိုပါသည်။ ဆက်လက်၍ ကဗျာဆရာကြီးတဂိုး၏ မြင့်မြတ်သော မျိုးချစ်စိတ်ကို ဖွင့်ဆို ရှင်းပြ၍ အိန္ဒိယပြည်နှင့် မြန်မာပြည်၏ ဆက်နွယ်နေသော ကိုလိုနီနယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှုများကို နှိုင်းယှဉ် အကဲဖြတ်ဝေဖန်ထားပါသည်။ ဟောပြောချက်၏ နိဂုံးအနေဖြင့် ဟောပြောသူကိုယ်တိုင် ၁၉၂၅ ဝန်းကျင်ကပင် မြတ်နိုး

နှစ်သက်စွာ မြန်မာပြန်၍ အကြိမ်ကြိမ်တည်းဖြတ်ခဲ့သည့် ‘ဂီတဉ္စလီ’ မြန်မာပြန်ကို ရွတ်ဆို၍ အဆုံးသတ်ထားပါသည်။

ဤတွင် စာဆိုနှစ်ဦး၏ အမိတိုင်းပြည်နှင့် လူမျိုးအပေါ် ထားရှိသော လေးစား မြတ်နိုးအပ်သည့် ‘အသိဉာဏ်ပညာနှင့် ယှဉ်သော မျိုးချစ်စိတ်’ကို ပိုမို နားလည်နိုင်စေရန် အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်နှင့် ဆရာဇော်ဂျီ၏ မြန်မာပြန်ကို ယှဉ်တွဲ၍ ဖော်ပြလိုပါသည်။

“Where mind is without fear and the head is held high,
Where knowledge is free;
Where the world has not been broken up into fragments by
narrow domestic walls;
Where words come out from the depth of truth,
Where tireless striving stretches its arms towards perfections;
Where the clear stream of reason has not lost its way into
the dreary desert sand of dead habit;
Where the mind is led towards by thee into everwidening
thought and action into that heaven of freedom,
in Father,
Let my country awake.

Rabindranath Tagore.

အကြင်အရပ်၌ စိတ်ဓါတ်သည် ကြောက်ခြင်းကင်း၏ ဦးခေါင်းကို
မော့၍ မော်၍ထား၏။
အကြင်အရပ်၌ အသိတရားရှာရာတွင် အတားအဆီးမရှိ လွတ်
လပ်၏။
အကြင်အရပ်၌ ကိုယ်အချင်းချင်း မကြင်မနာ ကျဉ်းမြောင်း သေး
သိမ်သော တံတိုင်းအကာတို့ဖြင့် ကမ္ဘာလောကကို အစိတ်စိတ်
အမြွှာမြွှာ ဖြစ်အောင် ခွဲခြားထားခြင်းသည် မရှိ။
အကြင်အရပ်၌ မှန်သောစကားတို့ကို ဆိုကြ၏။
အကြင်အရပ်၌ မလျော့တက်ကြွ ဇွဲလုံ့လသည် အပြီးအမြောက်
အကောင်းအမွန်သို့ရောက်အောင် လက်လှမ်းချီတက်လျက်ရှိ၏။

အကြင်အရပ်၌ သမ္မုဇဉ်စမ်းရေကြည်သည် ဓလေ့ကောင်းညှိုးမှိန်ရာ
ခြောက်သွေ့သော သဲကန္တာရ၌ လမ်းမပျောက်ဘဲ ရှိနေသေး၏။
အကြင်အရပ်၌ အမြဲသဖြင့် တွေးခေါ်ကျယ်ပြန့် မျှတယူဆပြုမူကြ
အောင် အဖသခင် ကျေးဇူးရှင်သည် လူခပ်သိမ်းကို ဦးဆောင်
လျက်ရှိ၏။

အဖသခင် ကျေးဇူးရှင်. . ထိုအရပ်၌ ကျွန်ုပ်၏ နိုင်ငံသည် နိုးထ
ပွင့်လန်း ပါစေသတည်း။

ဇော်ဂျီ၊ ၁၉၂၅ ခုနှစ်။

ဤတွင်စာဆိုတော်ကြီး တဂိုး၏ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်မှုကို မှန်းဆ
ကြည်ညိုနိုင်ရန် လေးစားအပ်သော မြန်မာစာပေပညာရှင် ဆရာဇေယျ၏
ကိုယ်တွေ့ တဂိုးဆောင်းပါးမှလည်းကောင်း၊ ဆရာမင်းသုဝဏ်၏ တဂိုးစာပိုဒ်
ကို လည်းကောင်း ကောက်နုတ်တင်ပြလိုပါသည်။

“တဂိုးကား ဘင်္ဂလီ ဇာတိမှန်၏။ ဘင်္ဂလီကုလားကြီး
တစ်ယောက် မဟုတ်ပေ။ အိန္ဒိယတိုင်းသားကြီး တစ်ယောက်
မဟုတ်ပေ။ အာရှတိုက်သားကြီး တစ်ယောက်မဟုတ်ပေ။ ဥရောပ
တိုက်သားကြီးတစ်ယောက် မဟုတ်ပေ။ ထိုထိုသော တိုင်းပြည်
ထိုထိုသော တိုက်ကြီးတို့ကား တဂိုးအတွက် ကျဉ်းမြောင်း လှ၏။
တဂိုးသည် ထိုပြည်၌ပြည် သူ့ပြည်ငါ့ပြည်သား မဟုတ်။ တဂိုး၏
စိတ်ဓါတ်သည် တစ်ကမ္ဘာလုံးကို ပျံ့နှံ့လျက်ရှိ၏။ တစ်ကမ္ဘာလုံး
သည် တဂိုး၏ သီချင်းသံကို နာခံလျက်ရှိ၏။ တောင့်တလျက်ရှိ၏။
တဂိုး၏ခေါ်သံကို ကြားလျက်ရှိကြ၏။ စင်စစ်တဂိုးကား
တစ်ကမ္ဘာ လုံး၏လူ၊ ကမ္ဘာသားကြီး တစ်ယောက်သာလျှင်
ဖြစ်ပေသည်။ ရှားပေစွ၊ ကြုံရခဲပေစွ။”

မြန်မာ့မျက်ပွင့်

“တဂိုးသည် ဘင်္ဂလီလူမျိုး ကဗျာဆရာကြီးဖြစ်သည်။
သူသည် သူဌေးမျိုးရိုးမှ ပေါက်ဖွားသည်။ သို့သော် သူဆင်းရဲကို
ကြင်နာသည်။ သူသည် သိမ်မွေ့နက်နဲလှသော ဟိန္ဒူကျမ်းဂန်များ

ကို နားလည်သည်။ သို့သော် လွယ်ကူ တင့်တယ်သော ကဗျာများ
 ကို သူရေးသည်။ သူသည် ခက်ခဲခမ်းနားသော စကားတို့ကို တတ်
 သည်။ သို့သော် ရိုးသားချိုသာသော စကားတို့ကို သူသုံးသည်။
 သူသည် ကြီးမားထည်ဝါသော အတွေးတို့ကိုတွေးသည်။ သို့သော်
 ကလေးသူငယ် တို့ကို သူချစ်သည်။ သူသည် သူ့အမျိုး သားတို့ကို
 သူ၏ သားငယ် သမီးငယ်များပမာ ချစ်မြတ်နိုးသဖြင့် သူတို့ အ
 ကြောင်းကို စာဖွဲ့သည်။ မိခင်သည် သားငယ်ကို ချစ်မဝ သကဲ့သို့
 တဂိုးသည် သူ့လူမျိုးကို ချစ်မဝ။ မိခင်သည် သားငယ်ကို ချီးမွမ်း၍
 မကုန်သကဲ့သို့ တဂိုးသည် သူ့လူမျိုးကို ဖွဲ့နွဲ့၍ မကုန်”

ငွေတာရီ အမှတ် (၁)။

၁၉၂၅ ခုနှစ်ကပင် တဂိုး၏ မျိုးချစ်စိတ်ဓါတ်ကို ဖွဲ့ဆိုသော ‘ဂီတဉ္စလီ’
 ကဗျာကို လေးစားမြတ်နိုးစွာ မြန်မာပြန်ဆိုခဲ့ခြင်းကို ထောက်၍ လည်းကောင်း၊
 ၁၉၇၉ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့သော အိန္ဒိယရက်သတ္တပတ် အခမ်းအနားတွင်
 မိန့်ဆိုခဲ့သော မိန့်ခွန်းကို ထောက်၍လည်းကောင်း၊ ဆရာဇော်ဂျီ နှစ်သက်
 မြတ်နိုးသည့် မျိုးချစ်စိတ်သည် ‘အသိဉာဏ်ပညာနှင့် ယှဉ်သော မျိုးချစ်စိတ်’ဟု
 ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တဖန် ထိုသို့သော မျိုးချစ်စိတ်ဓါတ်မျိုး ပြန့်ပွားလာ
 စေရန် မြန်မာပြန်ဆိုခဲ့သော ဆရာဇော်ဂျီ၏ ဉာဏ်ပညာ ကြီးမား နက်ရှိုင်းမှုကို
 လည်းကောင်း၊ ဉာဏ်ပညာနက်ရှိုင်းသူကို လေးစား မြတ်နိုးတတ်သည့် အမျိုး
 သားခေါင်းဆောင်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ စိတ်ဓါတ်ကိုလည်းကောင်း
 အလွန် လေးစားလာမိပါသည်။ ထိုမှဆက်၍ ထိုမြင့်မြတ်သော မျိုးချစ်စိတ်
 ဓါတ် မျိုးကို ကျွန်တော်တို့ကိုယ်တိုင် နားလည် မြတ်နိုးရုံမျှမက ကျွန်တော်တို့၏
 သားမြေး များအား လက်ဆင့်ကမ်းနိုင်ပါမူ ‘ကောင်းလေစွ’ဟု တမ်းတမိတော့
 သည်။

ရိုသေလေးစားထိုက်သူ (သို့မဟုတ်) ပညာမင်းကြီးဦးကောင်း

ရာထူးဂုဏ်ထူး ကြီးမြင့်ပါလျက်၊ ပညာဘွဲ့ဒီဂရီ တသိတတန်းကြီး ရနေပါလျက် ရိုသေလေးစားထိုက်သည့် အင်္ဂါရပ်များ ချို့တဲ့နေသော လူကြီးလူကောင်းများကို တွေ့ရတိုင်း ကျွန်တော့်စိတ်တွင် ပညာမင်းကြီး ဦးကောင်းကို သတိရမိသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများနှင့် ယှဉ်ကြည့်လေလေ ပညာမင်းကြီး ဦးကောင်း၏ ရိုသေလေးစားအပ်သည့် အရည်အသွေးများသည် ပို၍ ထင်ရှားလေလေ ဖြစ်လာသည်။

ကျွန်တော်တို့ ငယ်စဉ်ကပင် ငွေစက္ကူများပေါ်တွင် ‘မောင်ကောင်း’ ဟူသော လက်မှတ်ကို တွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။ နောင် ကြီးပြင်းလာသောအခါ ‘ထိုလက်မှတ်ပိုင်ရှင် မောင်ကောင်းနှင့် ပညာမင်းကြီးမောင်ကောင်းသည် တစ်ဦးတည်းပင် ဖြစ်ကြောင်း၊ သိလာရသည်။ ဆရာကြီးမောင်ကောင်း အင်္ဂလန်တွင် အမှုထမ်းနေစဉ် မြန်မာနိုင်ငံငွေကြေးဘုတ်အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ် ငွေစက္ကူများပေါ်တွင် လက်မှတ်ထိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆရာကြီးဦးကောင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးခေတ်ဦး ပညာရေးလောကကို တာဝန်ယူ ဦးဆောင်ရသော ပညာမင်းကြီးအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ပထမဆုံးသော မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းကော်မရှင်၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်လည်းကောင်း အလွန်ထင်ရှားပါသည်။ ထို့ပြင် ဆရာကြီးဦးကောင်းသည် စာပေ၊ ပန်းချီ၊ အနုပညာကို လေ့လာ လိုက်စား၍ စနစ်တကျ ကျွမ်းကျင် နားလည်သည်နှင့်အမျှ စစ်မှန်သော လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို အလေး

ထားသည့် အုပ်ချုပ်ရေးသမား ပညာရှင်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။

အမှန်စင်စစ် ကျွန်တော်သည် မင်းကြီးဦးကောင်းကို သက်ရှိထင်ရှား မိလိုက်သူ တစ်ဦး မဟုတ်ပါ။ ကျွန်တော် မမွေးမီ ၁၉၅၇ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ၊ ၁၉ ရက်နေ့ကပင် ပညာမင်းကြီးဦးကောင်းသည် လူ့လောကမှရုတ်တရက် စွန့်ခွာသွားခဲ့ပါပြီ။ သို့သော် ကျွန်တော်၏ ဆရာသမားများ ထံမှလည်းကောင်း၊ အထူးသဖြင့် မင်းကြီးဦးကောင်းကို ကိုယ်တွေ့ကြုံခဲ့ရသူများ၏ ရေးသားချက် များကို ဖတ်ရှုရ၍ လည်းကောင်း၊ ဆရာကြီးဦးကောင်း၏ ရိုသေလေးစားအပ် သည့် ဂုဏ်များကို သိရှိရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဆောင်းပါးတွင် မင်းကြီး၏ ရိုသေ လေးစားအပ်သည့် ဂုဏ်များကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေရန် ဆရာ(ဦး)သန်းညွန့် (ပညာတန်ဆောင်)၏ ဆောင်းပါးမှ ကောက်နုတ်ဖော်ပြ ပါမည်။

“ကံကောင်းထောက်မသဖြင့် ကျွန်တော်သည် ဆရာကြီး စည်သူဦးကောင်းကို ဆရာကြီးအဖြစ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပညာ မင်းကြီးအဖြစ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းကော်မရှင် ၏ ပထမဦးဆုံး ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် လည်းကောင်း နှစ်ပေါင်းအတော် ကြာ ဆက်ဆံဆုံစည်းခဲ့ရပါသည်။

၁၉၅၀ ခုနှစ်တွင် ပညာအုပ်ဘဝဖြင့် ပညာမင်းကြီးရုံး သို့ ရောက်လာသောအခါ ဆရာကြီးဦးကောင်းကို လက်ထောက် ပညာမင်းကြီး၊ ပညာမင်းကြီးအဖြစ်တို့ဖြင့် ပြန်လည်ဆုံတွေ့ရပြန် ပါသည်။ သည်အခါတွင်မူ မင်းကြီးဦးကောင်းထံမှ အုပ်ချုပ်ရေး နှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ သင်ခန်းစာများကို ဆည်းပူးရရှိ ပြန်ပါ သည်။ စင်စစ်မင်းကြီးနှင့် ကျွန်တော်သည် ဆရာကြီးနှင့် တပည့် ဟောင်း ဖြစ်သည်သာမက အရွယ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရာထူး အားဖြင့် လည်းကောင်း ကွာခြားလှပါသည်။ သို့ရာတွင် တွေ့စကပင် မင်းကြီးက ကျွန်တော့်ကို ဦးတပ်၍ ခေါ်ပါသည်။ အရေးတယူ ဆက်ဆံသည်။ နေရာထားသည်။ မင်းကြီးသည် လက်အောက် ငယ်သား တပည့်များအားလုံးကို ဤအတိုင်း ဆက်ဆံသည်။

တပည့် ငယ်သားများကို သိက္ခာတင်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ လူ့သိက္ခာ နှင့် လူ့တန်ဖိုးကို သွန်သင်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်း၊ စီမံခန့်ခွဲရေးလုပ်ငန်းတို့တွင် လူ့သိက္ခာ၏ အရေးပါပုံကို ကျွန်တော်တို့ သိလာရပါသည်။ မင်းကြီးက သမိုင်းကော်မရှင် ဥက္ကဋ္ဌ၊ ကျွန်တော်က ကော်မရှင်ရုံး အုပ်ချုပ်မှုအရာရှိ ဖြစ်ကြစဉ် တစ်နေ့ အလုပ်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်ပြီး သံရုံးတစ်ရုံးမှ သံအရာရှိ တစ်ဦးနှင့် မိတ်ဆက်ပေးပါသည်။ ‘ဒါ ကျွန်တော့်ရုံးက အုပ်ချုပ်မှု အရာရှိ’ဟု မိတ်ဆက် ပေးလိမ့်မည်ဟု ထင်မိပါသည်။ သို့ရာတွင် မင်းကြီး မိတ်ဆက်ပေးပုံမှာ ‘ဒါကျွန်တော့် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်ပါ’ ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ မင်းကြီးသည် ဤသို့ လိမ္မာပါးနပ်သော ဆက်ဆံမှုဖြင့် လက်အောက်ငယ်သားတို့၏ စိတ်ဓါတ်ကို တက်ကြွလန်းဆန်း စေပါသည်။ ပညာမင်းကြီးအဖြစ်နှင့် နေ့စဉ်အမျှပင် တစ်ပြည်လုံးမှ ပညာရေးလုပ်သား အများနှင့် တွေ့ဆုံ၍ ပြဿနာပေါင်း သောင်းခြောက်ထောင်ကို ဖြေရှင်းပေး ရသည်။ မင်းကြီးနှင့် ဝင်တွေ့သူတိုင်း ကိုယ့်ဆန္ဒ ပြည့်ဝသည် ဖြစ်စေ၊ မပြည့်ဝသည် ဖြစ်စေ၊ စိတ်ကြေနပ်မှုတော့ ရခဲ့သည်ချည်း ဖြစ်သည်။

တစ်ခါက သမိုင်းကော်မရှင် ကွင်းဆင်းခရီးတစ်ခုတွင် အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်၏ သူတေသနဆန္ဒပြင်းပြမှုကြောင့် ကျောက်စာကူး အမှုထမ်းများ ညနေ ၃ နာရီကျော်တိုင် နံနက်စာ မစားရသေးသည့် အဖြစ်ကို အကြောင်းပြု၍ မင်းကြီးက ဤသို့ဆုံးမဖူးပါသည်။ ‘ကိုယ့်လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် လက်အောက် ငယ်သားတွေကို ဘယ်တော့မှ ဆာအောင်မထားနဲ့၊ မောအောင်မခိုင်းနဲ့၊ ကိုယ်လက်မအီမသာ ဖြစ်နေစဉ် အလုပ်မလုပ်စေနဲ့။ လူဆိုတာဆာရင်၊ မောရင်၊ နေထိုင်မကောင်းရင် စိတ်တိုတတ်တယ်။ ဒါဟာ ခန္ဓာပေဒသဘာဝပဲ။ စိတ်တိုရင် အချင်းချင်း ဆက်ဆံမှု မပြေမပြစ် ဖြစ်ပြီး အလုပ်ကို ထိခိုက်တယ်။’ ဤအဆုံးအမကို ကျွန်တော် အမြဲနှလုံးသွင်းလိုက်နာခဲ့သည်။ လုပ်ငန်းပြေပြစ် ချောမောမှုအတွက် ကြီးစွာ

သော အထောက်အပံ့ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

တစ်ခါကလည်း ကော်မရှင်ရုံးတွင် မော်ကွန်းအရာရှိက ချွေးတလုံးလုံးဖြင့် ဗီရိုများကို ရိုက်နှက်ပြုပြင်နေသည်ကို တွေ့ရ၍ မင်းကြီးက သြဝါဒပေးဖူးသည်။ “ဒီရုံးမှာ ဦး . . . ရဲ့ အလုပ်က မော်ကွန်းအရာရှိအလုပ်၊ လက်သမား အလုပ်မဟုတ်ဘူး။ အမှုထမ်း အရာထမ်း ဆိုတာ ကိုယ့်အလုပ် ကိုယ်လုပ်ရတယ်။ လက်သမား ဆိုတာ နိမ့်ကျလို့ ပြောတာမဟုတ်ဘူး။ ကျွမ်းကျင်ရာ အလုပ်ကို လုပ်ဖို့လိုတာကို ပြောနေတာ။ လက်သမားအလုပ်ကို လက်သမားမှ ကျွမ်းကျင်တယ်။ မကျွမ်းကျင်တဲ့ အလုပ်ကိုလုပ်ရင် အချိန်ပိုကုန်တယ်။ လူပိုပင်ပန်းတယ်။ အလေအလွင့် ပျက်စီး ဆုံးရှုံးမှု ပိုများတယ်။ မကျွမ်းကျင်တဲ့ အလုပ်လုပ်နေစဉ် ကိုယ် ကျွမ်းကျင်တဲ့ အလုပ် မလုပ်ရတဲ့ ဆုံးရှုံးမှုလဲ ရှိတယ်။

အလွန်အဖိုးထိုက်တန်သော တန်ဖိုးတွက်နည်း အဆုံးအမ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။”

တောင်တွင်းကြီးမြို့၊ အမှတ် ၁၊ အထက ရွှေရတုသဘင် အထိမ်းအမှတ်စာစောင်။

ယခုတဖန် ဆရာကြီးဦးကောင်းနှင့် တွေ့ကြုံခဲ့သူ ဆရာမင်းကျော်၏ ကျွန်တော်၏ဆရာများစာအုပ်မှ ကောက်နုတ်ဖော်ပြပါဦးမည် -

“ဒီလို ပညာကို ကြိုးစားချင်တဲ့သူတွေကို တို့အားပေးဖို့ အသင့်ပဲကျော်ဆွေ။ ဒီတော့ မင်းကို အိန္ဒိယလွတ်ပြီး မော်ကွန်း ပညာသင်ခိုင်းမယ်။ အခြေအနေအရပ်ရပ်ကြောင့် ငါလဲ ဒီဌာန အပြင် ပညာရေးဌာနကိုပါ တွဲကိုင်ရမယ်။ ဒီတော့ မင်းအိန္ဒိယကို သွားဖို့ စီစဉ်ပေတော့”

ဤသို့ဖြင့် ဆရာကြီးဦးကောင်းသည် သမိုင်းကော်မရှင် ဥက္ကဋ္ဌ၏ တာဝန်နှင့်အတူ ပညာမင်းကြီး တာဝန်ကိုပါ ပြန်လည် ယူရသောအချိန်မှာပင် ကျွန်တော့်ကို အိန္ဒိယလွတ်ရန် စီစဉ်လေ တော့သည်။

ကျွန်တော် အိန္ဒိယသို့သွားရပေတော့မည်။ ထိုအခါ ကျောင်းဆရာတစ်ယောက် ဖြစ်ခဲ့သော ပညာမင်းကြီးတစ်ယောက် ၏ သဘောထားကို ကြည့်ပါ။

“ကဲ၊ မင်းက မြန်မာပြည်ကလာတဲ့ ပညာသင်။ ငါက အိန္ဒိယပြည် မော်ကွန်းတိုက် ညွှန်ကြားရေးမှူးဆိုပါတော့ကွာ။ ကဲ မင်းနဲ့ငါ ပထမဆုံးတွေ့ရပုံကို လေ့ကျင့်ကြစို့”

ဆရာကြီးသည် သူ့ကိုယ်သူ အိန္ဒိယနိုင်ငံ အမျိုးသား မော်ကွန်းတိုက် ညွှန်ကြားရေးမှူး နေရာမှနေ၍ ကျွန်တော့်ကို တွေ့ဆုံစေပါသည်။ အစစ်အမေး လုပ်ပါသည်။ သူ ဤအပိုင်းကို ကျေနပ်လောက်သောအခါ။

“ဒါထက် ဇွန်းခရင်းကိုင်ရင် ဇွန်းကို ဘယ်ဘက်က ကိုင်ပြီး ခရင်းကို ဘယ်ဘက်က ကိုင်ရသလဲကွ”

“အမယ်လေးရှင်၊ ရှင့်ဟာက ဒီလောက်အသေးစိတ်ရ တယ်လို့”

ဆရာကြီးကတော်က ဘေးမှဝင်၍ ပြောလိုက်သည်။

“အသေးစိတ်မှပေါ့ကွယ်။ သူများနိုင်ငံမှာ မနေတတ်၊ မထိုင်တတ် ဖြစ်နေရင် သူတစ်ယောက်တည်း ထိခိုက်မှာ မဟုတ်ဘူး၊ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ မြန်မာလူမျိုးပါ ထိခိုက်နိုင်တယ်။” ဇနီးဖြစ်သူ ဘက်လှည့်ပြီး “ဒီမယ် ကျော်ဆွေ၊ မင်းကို ခုနိုင်ငံခြား လွှတ်ပြီး ပညာသင်ခိုင်းတာ ပိုက်ဆံစုဖို့မဟုတ်ဘူး။ ပညာစုံဖို့ ဆိုတာ မင်းနားလည်ပါ။ ဒီစကားကို ဘာလို့ ပြောရသလဲ သိသလား။ ဒီကပေးတဲ့ ပိုက်ဆံကို မသုံးရက် မစားရက်နဲ့ ပစ္စည်း ဝယ်ချင်လို့ဆိုပြီး ဟိုကျရင် လမ်းဘေးက တစ်မူးတစ်ပဲဆိုင်မှာ လက်ဖက်ရည် မသောက်ရဘူး၊ တစ်မတ်ငါးမူးဆိုင်မှာ ထမင်း မစားရဘူး။ အဲဒီလို မင်းဟာ လမ်းဘေးဆိုင်မှာ စားမယ်၊ သောက် မယ်ဆိုရင် သူတို့ နိုင်ငံသားတွေ အမြင်က ဘယ်လိုမြင်မလဲ။ ဒီနည်းနဲ့ လူမျိုး ဂုဏ်သိက္ခာပါ ထိပါးနိုင်တယ်။ ကျော်ဆွေ”

ဆရာကြီးသည် စားရေးသောက်ရေးအတွက်လည်း
ဩဝါဒပေး၏။ နေရေးထိုင်ရေးကိုလည်း ညွှန်ကြား၏။

“ဟေ့ အောင်မြတ်ကျော်၊ မင်း ကျော်ဆွေနောက် လိုက်
စမ်း။ သွား၊ မြန်မြန်သွား ဒီကောင် ခုပဲထွက်သွားတာ။ သိပ်ဝေးဝေး
ရောက်ဦးမယ် မဟုတ်ဘူး။ အဲဒါလိုက်ပြောချေစမ်း။ စောစောက
ငါမေ့နေလို့ မမှာလိုက်ရဘူး။ ဟိုကျရင် လမ်းပေါ်မှာ တံတွေး
မထွေးနဲ့လို့ ငါပြောတယ်လို့ လိုက်ပြောချေ။”

ကျွန်တော့်ဆရာများ

ဤကား ဆရာမင်းကျော်ကိုယ်တွေ့ ပညာမင်းကြီး ဦးကောင်း ပါ
တည်း။ နောက်ဆုံး နိဂုံးချုပ်အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းကော်မရှင် ဖွဲ့စည်း
တည်ထောင်စဉ်ကပင် ဆရာကြီးဦးကောင်းနှင့်အတူ ပါဝင်ခဲ့သော သမိုင်း
သုတေသနပညာရှင် ဗိုလ်မှူးဘရှင်၏ အမြင်ကို ဖော်ပြလိုပါသည်။ ဆရာကြီး
ဦးကောင်း ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ၁၉၅၇ ခုနှစ်၊ မေလထုတ် မြဝတီမဂ္ဂဇင်းတွင်
ဗိုလ်မှူးဘရှင်သည် “မြန်မာတို့နှင့်ရာဇဝင်ရေးသားမှု” ဆောင်းပါးကို ရေးသား
ပါသည်။ ထိုဆောင်းပါးတွင်-

“လွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စုခေတ်သို့ ရောက်သော
အခါ၌ ခေတ်အလိုက် အမှန်ကန်ဆုံးနှင့် အပြည့်စုံဆုံးဖြစ်သော
ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသမိုင်းကို ကျယ်ပြန့်ပြည့်စုံစွာ ရေးသားရန်
လိုလားအပ်သည်နှင့်အမျှ မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ၁၉၅၅
ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၆ ရက်နေ့စွဲပါ စာအမှတ် ၆၆/၁၀/၅၄ အရ
ကွယ်လွန်သူ ပညာမင်းကြီး စည်သူဦးကောင်း(မဟာဝိဇ္ဇာ) ဥက္ကဋ္ဌ
ပြုသော မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းခန့်အပ် ခဲ့ပေ
သည်။

နိုင်ငံသမိုင်း ကျမ်းကြီးတစ်ဆူ ပေါ်ထွက်ရေးအတွက်
သမိုင်းကော်မရှင်သည် ခိုင်ခံ့၍ ကမ္ဘာ့အဆင့်အတန်းမီသော
အခြေကို ချမိနေပြီဟု လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ထောက်ထား၍
သိရှိရပေသည်။ ဤသို့ အခြေကောင်းချမိရန်နှင့် ဆက်လက်

ဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ငန်းများတွင် အရှိန်ကောင်းရရှိရန် ကော်မရှင်
 ဝင်တို့ ကြိုးစားမှုရှိသည်နှင့်မျှ ထိုကြိုးစားမှုများ ပြောင့်ဖြူးလွယ်ကူ
 စေရန် အနည်းနည်း အဖုံဖုံ နည်းလမ်းများ ရှာဖွေပေးမှု၊ တီထွင်မှု၊
 အကူအညီပေးမှု၊ ဖွဲ့စည်းဆက်စပ်ပေးမှု၊ စီစဉ်ပေးမှုတို့ကို ဥက္ကဋ္ဌ
 စည်သူဦးကောင်းသည် အသေးအဖွဲ့နှင့် အကြီးအကျယ် အခက်
 အခဲတို့ကို ကျော်လွန်နိုင်အောင် မနားမနေကြိုးစားဆောင်ရွက်ခဲ့
 သည်ကိုကား ဖော်ပြရမည် ဖြစ်ပေသည်။ မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးနှင့်
 မဆို လုပ်ငန်းဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် အောင်မြင်စွာ ဆက်ဆံနိုင်
 သည့် အမြဲချိုသာသော စိတ်ဓါတ်မျက်နှာထားနှင့် လိုက်လိုက်
 လျော့လျော့ ဖန်တီးတတ်သည့် ဦးကောင်း၏ ပင်ကိုအရည်အချင်း
 တို့မှာ ကော်မရှင်လုပ်ငန်း အောင်မြင်မှုတို့အတွက် အဖိုးတန်လှ
 သော သော့ချက်များပင် ဖြစ်တော့သည်။

ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းများမှာ ထွေပြားလှပါသည်။
 လုပ်ငန်းတိုင်းပင်လျှင် အသစ်အဆန်းကဲ့သို့ ဖြစ်၍ နိုင်ငံသမိုင်း
 ဝါသနာ ပါသူတိုင်းအတွက် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်မည်ကို နီးကပ်စွာ
 လေ့လာခွင့်ရသူတစ်ယောက် အနေဖြင့် ကောင်းစွာ သိရှိရပါ
 သည်။

သမိုင်းကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းများမှာ ပြောင့်ဖြူးချော
 မွေ့လျက်ရှိသည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ်၏
 လက်အောက်တွင် တိုက်ရိုက်ရှိနေသော ဌာနတစ်ခုအနေနှင့်
 အခက်အခဲ ကြီးများဟူ၍ မတွေ့ရသလောက်ပင် ရှိနေမည်ဟု
 ထင်ပါသည်။ သမိုင်းကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းစဉ် ခရီးလမ်းတွင်
 လှိုင်းကြီး၊ မုန်တိုင်းကြီးမျိုးနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည် မရှိဟု သိရပါသည်။
 ဤသို့ ပြောင့်ဖြူးသော ခရီးလမ်းတွင် ဦးကောင်းသည် ပဲ့ကိုင်၍
 ကော်မရှင်သည် တတ်နိုင်သမျှ တက်သုတ်နှင့်လျက်ရှိသည်ဟု
 ဆိုချင် ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ လှေလှော်ကောင်းနေဆဲ တက်ကျိုးဘိ
 သကဲ့သို့ ကော်မရှင်၏ ဥက္ကဋ္ဌ စည်သူဦးကောင်းသည် အတည်

မဲ့သော တရားကို မလွန်ဆန်နိုင်ပဲ ၁၉၅၇ ခု ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉ ရက်နေ့က တိမ်းပါးခဲ့ရချေပြီ။ သမိုင်းကော်မရှင်လုပ်ငန်းတွင် စိတ်ပါဝင်စားသူတိုင်း ဝမ်းနည်း ကြေကွဲစွာဖြင့် စိတ်တအားယုတ် ကြမည်သာ ဖြစ်၏။

ဦးကောင်း၏ ထက်မြက်သော စေတနာ၊ မွန်မြတ်သော စိတ်ထား၊ ရက်ရောသော ကူညီမှု၊ ခင်မင်ဖွယ်ကောင်းသော ဖော်ရွေမှု တို့ကို ဦးကောင်းနှင့် ဆက်ဆံဖူးသူတိုင်း မေ့နိုင်ကြမည် မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံ၏ အစဉ်အလာကောင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သော နိုင်ငံ သမိုင်းရေးသားမှု တာဝန်ကို ထမ်းရွက်ရသည့် ဤ တတိယ ရာဇဝင်ရေးအဖွဲ့၏ တာဝန်ကို ဆုံးခန်းတိုင်အောင် အားကြိုးမာန်တက် ဆက်လက် ဆောင်ရွက်သွားကြရာတွင် ကော်မရှင်ဝင်များနှင့် သက်ဆိုင်သူ တို့သည် ဦးကောင်းအား အစဉ်သတိရ နေကြမည်သာ တည်း။”

အထက်ပါ မိန့်ဆိုချက်များကို ထောက်ရှု၍ မင်းကြီးဦးကောင်းအား တပည့်တပန်းများက လေးစား ချစ်ခင်ကြသည်နှင့်အမျှ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် ပညာရှင်များကပါ လေးစား အားထားကြကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

ဤသည်မှာ ပညာမင်းကြီး ဦးကောင်း၏ ရိုသေ လေးစားအပ်သော ဂုဏ်များကြောင့် သာတည်း။

————— ပုဂ္ဂိုလ်ရေး အတွေးအမြင်

နတ်ရှင်နောင်နှင့် မြန်မာရာဇဝင်

တောင်ငူခေတ် စာဆိုတော် နတ်ရှင်နောင် (၁၅၇၈-၁၆၁၃) သည် မြန်မာစာပေ သမိုင်းတွင် ရတုဘုရင်ဟူသော ဂုဏ်ရည်ဖြင့် အလွန်ထင်ရှား ပါသည်။ နတ်ရှင် နောင်၏ ရတုများသည် အနုပညာမြောက်သည်နှင့်အမျှ မြန်မာ့ဂန္ထဝင်စာပေတွင် စာဆိုအား ပထမတန်းစား စာဆိုအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။ စာဆိုတော် နတ်ရှင်နောင်သည် နှလုံးရည်၊ လက်ရုံးရည်တို့နှင့် ပြည့်စုံသည်နှင့်အမျှ ရာဇဓာတု ကလျာမင်းသမီးနှင့် ပတ်သက်သော အချစ်ရေး၊ အချစ်ရာများသည် လွမ်းမော ဖွယ် ကောင်းလှပါ၏။ ထိုအချက်များကြောင့်ပင် နတ်ရှင်နောင်၏ ကျော်စော ထင်ရှားမှုသည် မြန်မာစာပေ သမိုင်းတွင် အခြား စာဆိုများထက် ပိုခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့သော် မြန်မာရာဇဝင်လောကတွင်မူ နတ်ရှင်နောင်၏ အမည်သည် အမျိုးသားသစ္စာဖောက် တောင်ငူဘုရင် အဖြစ် အမည်းစက် စွန်းထင်းခဲ့ပါ၏။

ဘကြီးတော်လက်ထက် ၁၈၂၉ ခုနှစ်တွင် ပြုစုခဲ့သော မှန်နန်းမဟာ ရာဇဝင်တော်ကြီး တွင် နတ်ရှင်နောင်အား အောက်ပါအတိုင်း မှတ်ချက်ချ ပါသည်။

ထိုမင်းကား ရတုဆိုခြင်း၌ သိမ်မွေ့၏။ ဂမ္ဘီရဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံ၏။
အကျင့်နှလုံးသော်ကား ကောက်ကျစ်ဆန်းပြား၏။

မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၊ တတိယတွဲ၊ ၁၇၁။

မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်မှာ မင်းမိန့်ဖြင့် ပြုစုခဲ့သော ရာဇဝင် ဖြစ်ပါ၏။ သို့သော် မုံရွေးဇေတဝန်ဆရာတော်နှင့် မင်းတိုင်ပင်အမတ်ကြီး မဟာဓမ္မသင်္ကြံ ဦးဆောင်သော ရဟန်းပညာရှိ၊ လူပညာရှိ ၁၃ ဦးပါဝင်သည့် အဖွဲ့က ပြုစုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ရာ နတ်ရှင်နောင်နှင့် ပတ်သက်သော ဝေဖန်ချက်သည် သုခမိန်အဖွဲ့၏ အမြင်ဟုပင် ဆိုရပါမည်။ မှန်နန်းရာဇဝင် မတိုင်မီ ၁၇၂၄ ခုနှစ်တွင် ဦးကုလား ပြုစုခဲ့သော မဟာရာဇဝင်ကြီးတွင် နတ်ရှင်နောင်အား အောက်ပါအတိုင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့၏။

“၁၂၁- ဇင်ကာနှင့် နတ်ရှင်နောင် စစ်မေးကွပ်မျက်ခြင်း

ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးဘုရားလည်း သံလျင်မြို့ကို အလိုတော်ပြည့်၍ ငါးရက်ရှိလျှင် သံလျင်စား ဇင်ကာကို ရုံးသို့ ခေါ်တော်မူ၍ ‘နင် နိုင်ငံတော်ဖြစ်သော ကေတုမတီတိုင်အောင် ချီ၍ ဖျက်ဆီးသည်၊ နင့် ပသို့ လျှောက်မည်နည်း’ ဟူ၍ ဝန်ရှင်တော် စည်သူကျော်ထင်နှင့် သင်္ခယာကို အမိန့်တော်ရှိ၍ မေးစိစစ်ရသည်။ သံလျင်စား ဇင်ကာလည်း ‘ဘုရားနိုင်ငံတော်ကို ဖျက်ဆီးလို၍ ချီသည်မဟုတ်၊ တောင်ငူမင်းက ယူပါလှည့်’ဟု စေသောကြောင့် ယူပါသည်’လျှောက်လျှင် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးက ‘တစ်ယောက်ကို မေးဘိဦး’ မိန့်တော်ရှိ၍ တောင်ငူမင်းကို မေးသော် ‘ကျွန်ုပ် သည် အတိုင်း မစေရပါ’ လျှောက်သည်။ သံလျင်စား ဇင်ကာကို ပြန်၍ မေးစစ်သော် တောင်ငူမင်းက စေသသူ ကြက်ရိုးပင်စား ရှိတော့သည်။ စစ်တော်မူတော့ လျှောက်လျှင် ကြက်ရိုးပင်စားကို ခေါ်၍ စစ်မေးသည်။ ကြက်ရိုးပင်စားက ‘ကျွန်ုပ်ကို စေသည်မှန်၏။ အကြောင်းမူကား စာကို သကလပ်အိတ်တွင် သွတ်၍ တံဆိပ်လက်ရာနှင့် ဖြစ်သောကြောင့် မည်သို့ စာတွင်ပါကြောင်းကို မလျှောက်နိုင်’ဟု လျှောက်လျှင် ‘စေသည် မှန်ချေပြီ၊ တောင်ငူကို အလိုတော်ပြည့်လျှင် မြို့ကိုမျှ သိမ်းယူတော်မမူ၊ မိမိကိုပင် ပေးတော်မူ၍ ချမ်းသာစွာနေစေသည်။ ငါ့ကျေးဇူးတော်ကို မသိ၊ ကုလားကျွန်ခံချင်သည် မစောင့် မဟုတ်လော၊ လူသွမ်းကို မြို့လယ်တွင်

ကွပ်လေ၊ ငဇင်ကာငယ်လည်း သင်သည် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြစ်၍ ဘုရားပုထိုးကို ဖျက်ဆီးသသူ ဖြစ်သည်။ သင့်အိမ်ရှေ့ မြို့လယ်မှာ တံကျင်တွင် တင်လေ၊ သံလျင် မြို့သူမြို့သား ယောက်ျားမိန်းမ အပေါင်းတို့ကို ကြည့်လေစေ’ အမိန့်တော်ရှိ၍ အမိန့်တော်အတိုင်း တန်ခူးလပြည့်ကျော် သုံးရက် စနေနေ့ ကွပ်မျက်တော်မူသည်။”

မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၊ တတိယအုပ်၊ ၁၆၄-၁၆၅။

၁၉၁၈ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ သူရိယသတင်းစာ လီမိတက်မှ ပေါ်တူဂီ ရာဇဝင်ကို ပေထက်အက္ခရာမှ စာအုပ်အဖြစ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပါသည်။ ယင်း ပေမူမှာ ဘရင်ဂျီဘုန်းတော်ကြီး ‘ဒေါင်ဘီနာရ၊ အခွန်ဝန် ‘သီရိဇေတရတ်ကျော်’ တို့ ကြီးကြပ်၍ ပေါ်တူဂီဘာသာမှ မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုထားသည်ဟု ပုံနှိပ် စာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ယင်း ပေါ်တူဂီရာဇဝင်တွင် နတ်ရှင်နောင် အား အောက်ပါအတိုင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

ပေါ်တူဂီဗိုလ်မှူးနှင့် တောင်ငူဘုရင်ကို အပြစ်အလျောက် ကွပ်မျက်တော်မူခြင်း

ထို့နောက် အင်းဝမင်း မဟာဓမ္မရာဇာက၊ ဗိုလ်မှူး ‘ဇွင် ကာကူ’ကို စစ်မေးတော်မူရာမှ ‘ငါအကြိမ်ကြိမ် စာပေးမှာထား သည်။ ငါ့ရန်သူကို အပ်ရမည် ဆိုသည်ကို မအပ်နေသည်မှာ။ ယခု ငါ့လက်သို့ ရောက်ပြီ။ အသနားခံ၍ တောင်းပန်လျှင် ချမ်း သာပေးမည်’ဟု ဆိုသည်ကို။ ။ ပေါ်တူဂီဗိုလ်မှူးက “ကျွန်ုပ်တွင် မည်သည့်အပြစ်မျှ မရှိသည်ကို မည်သည့်အကြောင်းနှင့် တောင်း ပန်ရမည်နည်း။ အရှင်မင်းကြီး၏ ရန်သူကို လက်ခံသည် ဆိုရာ မှာ။ အရှင်မင်းကြီး၏ ရန်သူဖြစ်လျှင် ခပ်သိမ်းသော လူအပေါင်း တို့၏ ရန်သူပင် ဖြစ်ရမည်လား။ ကျွန်ုပ်ကို မိတ်ဖွဲ့လာလျှင် ကျွန်ုပ် မိတ်ဆွေ ခင်ပွန်းဖြစ်သည်။ မိတ်ဆွေ ခင်ပွန်းဝတ်ကို မချွတ်မယွင်း စွမ်းဆောင်ရမည်ဖြစ်၍ စွမ်းဆောင်ပေးသည်။ အရှင်မင်းကြီး၏ ဘုန်းတန်းအလျောက် ဂိုဝါသို့ စေလွှတ်လိုက်ရာ သင်္ဘောများ

မရောက်မီခင်၍ ဤစကားများကို ကျွန်ုပ် အားမေးရသည်။ အကယ်၍ ရောက်ချေလျှင် ကျွန်ုပ်လည်း ဤကဲ့သို့ မေးအား ရှိသည့်ပင် ဖြစ်သည်။ ဓမ္မတာအတိုင်း တစ်နေ့ မွေးလျှင် တစ်နေ့ သေရမြဲပင် ဖြစ်သည်။ ယခုမှာ အရှင်မင်းကြီး လက်သို့ရောက်၍ ရှိလေပြီ။ ပြုလိုရာပြုရမည်ပင် ဖြစ်တော့သည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ် နှင့် တောင်ငူမင်းမှာ သေလျှင်သေချင်း၊ ရှင်လျှင် ရှင်ချင်း၊ သစ္စာ ကတိ ကြီးစွာရှိသည်။ သေလည်းအတူ ရှင်လည်း အတူ ဖြစ်လို သည်”ဟု ဆိုသည်။

ထို့နောက် တောင်ငူမင်းကို စစ်မေးလျှင် ‘ငါ့အကြောင်း ကို စစ်မေးလျှင် ငါ့အကြောင်းကို သိပြီးပင် ဖြစ်သည်။ ဤပေါ်တူဂီ အမျိုးသားတို့နှင့် ပေါင်းယှက်၍ တစ်သွေးတစ်သားတည်း ဖြစ်ပြီး ရကား သေဘေးကို ကြောက်သာတော့မည် မဟုတ်ပြီ။ ဓမ္မတာ တမ်း။ ဖြစ်မြဲပျက်ပဲ ငါတစ်ယောက်မှာသာ ဖြစ်ရပျက်ရသည် မဟုတ်။ လက်သို့ ရောက်ရှိလေပြီးအရာကို ဤပေါ်တူဂီ အမျိုးသား တို့ကျေးဇူး အထူးပြုပေသည့်အရာ ထွန်းပေါ်၍ ရှိသည်။ လက်သို့ ရောက်သည်ဟု သတ်သော်လည်း ကိုယ်ကာယ ရုပ်အကောင်သာ သေနိုင်မည်။ အသက်ကို စိုးပိုင်သည် မဟုတ်။ ပြုလိုရာပင် ဖြစ် သည်။ ခံတော်မည်”ဟုဆိုလျှင် တောင်ငူမင်းနှင့် ပေါ်တူဂီ ဗိုလ်မှူး ဇွင်ကာကူတို့ကို တစ်တောင်းပင် ကွပ်မျက်တော်မူသည်။

ပေါ်တူဂီ ရာဇဝင်၊ ၂၁၅-၂၁၆။

နတ်ရှင်နောင်နှင့် ပတ်သက်သော မြန်မာရာဇဝင်ကြီးများ၏ အဆို ကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်သောအားဖြင့် မန္တလေးတက္ကသိုလ် မြန်မာစာ ပါမောက္ခ ဆရာကြီး မြကေတုသည် ၁၉၅၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လထုတ် မြဝတီ မဂ္ဂဇင်း အတွဲ (၄)၊ အမှတ် (၁၀) တွင် “နတ်ရှင်နောင် သစ္စာမဖောက်”ဟူသော ဆောင်း ပါးကို ရေးသားခဲ့ဖူးပါသည်။ ထိုဆောင်းပါးတွင် -

“ကံနည်းသူ ရတုတန်ဆောင် တောင်ငူဘုရင် နတ်ရှင် နောင်အား ရာဇဝင်အချို့က သူ၏ အပြစ်သနာကို ထောက်ပြီး

သစ္စာဖောက်ကြီးဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသည့် အနုပညာရှင်ဟူ၍ လည်းကောင်း ကဲ့ရဲ့ပြစ်ပို စကားတင်းဆို၍ အတော်ကို မုန်းပြီး အော့နှလုံးနာလိုက်ကြပါသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် မဟာသမုဒယ နယ်ချဲ့သည့် ရတုကဗျာအနွဲ့ နတ်ရှင်နောင်သည် သူ၏ ဘဝအခြေက ဤပြေမြန်မာတွင် မနေသာ၍ ပွေကာနောင် မိသည့် အချက်ကြောင့် သူ့အား သေရာမှ ခြေလာလို့ ဆောင် သည်ကို အောင့်သီးအောင့်သက် ရှက်စဖွယ်ရာ ရာဇဝင်ဆရာ တို့က မညှာမတာ ရေးခဲ့ခြင်း ခံရလေတော့သည်။

စင်စစ်ဆိုသော် နတ်ရှင်နောင်သည် တကယ်ပင် သစ္စာ ဖောက်ပါသလော။ သူ၏ သစ္စာဖောက်မှုဆိုသည့် အများထင်နေ သည့် အချက်ကို တရားဆင်၍ ယခု စစ်ဆေးကြည့်ရှု မည်ဆိုပါက နတ်ရှင်နောင် တကယ်သစ္စာမဖောက်ကြောင်းကို ကျွန်တော် ရှေ့နေလိုက်လိုပါသည်။”

မြဝတီမဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ(၄)၊ အမှတ်(၁၀)၊ ၁၇၂-၁၈၁။

ဆရာကြီးမြကေတု မတိုင်မီ ၁၉၅၀ ခုနှစ်ကပင် ဒဂုန်တာရာ မြန်မာ နိုင်ငံ စာရေးဆရာအသင်း ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်စဉ် စာရေးဆရာများ ဦးစီးသော စာဆိုတော်နေ့ ပြဇာတ်တွင် “နတ်ရှင်နောင် သစ္စာဖောက် မဖောက်” ပြဿနာကို တင်ပြခဲ့ဖူးပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို ၁၉၅၈ ခုနှစ်၊ ပေဖူးလွှာ မဂ္ဂဇင်းပါ ဒဂုန်တာရာ၏ “စာရေးဆရာအသင်း” ဆောင်းပါး၌ တစ်စွန်းတစ်စ ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းဆောင်းပါးကို ဒဂုန်တာရာ၏ စာပေသဘောတရား၊ စာပေဝေဖန်ရေး၊ စာပေလှုပ်ရှားမှု စာအုပ်တွင် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့နိုင် ပါသည်။

“စာဆိုတော်နေ့တွင် ‘နတ်ရှင်နောင်’ ပြဇာတ်ကို ကပြ ရန် ဆုံးဖြတ်ကြသည်။ လယ်တီပဏ္ဍိတ ဦးမောင်ကြီး၏ ဝတ္ထု မှန်နန်းရာဇဝင်၊ ပေါ်တူဂီရာဇဝင် စသည်တို့မှ ဇာတ်လမ်း ထုတ် ကြသည်။ မင်းအောင်က ဇာတ်ကွက် ဇာတ်လမ်းများ ရေးသည်။ ဖွင့်ခန်းဖြစ်သော နတ်ရှင်နောင်မင်းသား (ရွှေညှာမောင်)

ဂူလီတုတ်နှင့် ပေါ်လာကာ ရာဇဓာတုကလျာဘွဲ့ “တင့်လှပေဟန်” ရတု စပ်ဆိုသီကုံးသော အခန်းကို မင်းသုဝဏ်က ရေးပေးသည်။ ကျွန်တော်က သံလျင်လူထုအခန်း၊ တရားစီရင်သည့်အခန်း၊ ဟံသာဝတီလူထုအခန်း စသည်များ ရေးသည်။

နတ်ရှင်နောင်ကို သုသောဓိတရာဇဝင်က ‘ကောက်ကျစ်ဆန်းပြားသော’ဟု ဆိုကာ သစ္စာဖောက်အဖြစ် ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော် ကျွန်တော်တို့က ငဇင်ကာသည် တောင်ငူကို ချီတက်တိုက်ခိုက်ကာ (နတ်ရှင်နောင်၏ ညီများက တိုက်ပွဲ၌ ကျဆုံးသည်) ဘုရားပုထိုးများ ဖျက်ဆီးပြီး နတ်ရှင်နောင်ကို ခေါ်လာချက်၊ နတ်ရှင်နောင်နှင့် ငဇင်ကာ ဆက်သွယ်ရာတွင် စာကိုယူဆောင်သူ ကြက်ရိုးပင်စားအား အနောက်ဘက်လွန် မင်းတရားကြီးက စစ်မေးရာ ကျည်တောက်အတွင်းပါ စာကို မဖတ်ပါဟု ဆိုချက်များကို အဆိုပြု၍ သစ္စာဖောက်-မဖောက် သုံးသပ်ချက်များကို ဖော်ပြထားပေသည်။”

စာပေသဘောတရား၊ စာပေဝေဖန်ရေး၊ စာပေလှုပ်ရှားမှု၊ စာ-၆၆၀။

သုသောဓိတရာဇဝင် ဆိုသည်မှာ ဘကြီးတော်ဘုရားလက်ထက်တွင် ပြုစုခဲ့သော မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၊ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး၏ လက်ထက်တွင် ဆက်လက်ပြုစုခဲ့သော ဒုတိယမဟာရာဇဝင်ကြီးနှင့် ပါတော်မူ ပြီးနောက် ဦးတင် (မင်းသား ဦးမောင်မောင်တင်) ပြုစုသော ကုန်းဘောင်ဆက်တို့ကို ပြန်လည်စုပေါင်း၍ ကိုလိုနီခေတ်တွင် ဆရာဘီ၊ ဆရာသိန်း၊ ဆရာဘကျော်တို့ တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေခဲ့သော ရာဇဝင်စာအုပ် ဖြစ်သည်။ အတွဲပေါင်း ၆ တွဲရှိ၍ ကိုလိုနီခေတ်တွင် မြန်မာရာဇဝင်ရေးသော အင်္ဂလိပ်များကို ချေပသော အားဖြင့် ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နတ်ရှင်နောင်နှင့် ပတ်သက်သော သုသောဓိတရာဇဝင်၏ အဆိုမှာ မှန်နန်းရာဇဝင်၏ အဆိုပင် ဖြစ်သည်။

ဒဂုန်တာရာသည် မြန်မာစာပေလောကတွင် အလွန်ဩဇာ ကြီးမားသော စာရေးဆရာ ကဗျာဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်ပါ၏။ အထူးသဖြင့် လူငယ်

စာပေသမားများ၊ အလွန်ရိုသေလေးစားသည်နှင့်အမျှ ဩဇာကြီးမားပါ၏။ ထို့ကြောင့် ဆရာဒဂုန်တာရာ၏ နတ်ရှင်နောင်နှင့် ပတ်သက်သော “သမိုင်း အတွေးအမြင်” ကို စိစစ်ဝေဖန်သင့်ပါ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၁၉၅၀ ခုနှစ် က တင်ပြခဲ့သော ဆရာဒဂုန်တာရာ၏ သစ္စာမဖောက်ဟူသော သမိုင်းအမြင် ကို ၁၉၉၄ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလထုတ် ရနံ့သစ်မဂ္ဂဇင်းတွင် အောက်ပါအတိုင်း ထပ်မံတွေ့ရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

“ . . . သမိုင်းဆရာ၊ စာရေးဆရာများက နတ်ရှင်နောင် သည် တိုင်းပြည်သစ္စာဖောက်သူဟု ယူဆကြသည်။ ကျွန်တော်တို့ က လက်မခံ။ ပြည်သူကို သစ္စာဖောက်သူသာ သစ္စာဖောက်ဟု ယူဆသည်။ ပဒေသရာဇ်ခေတ်တွင် ဧကရာဇ်မင်းကို လက် အောက်ခံ မင်းတစ်ပါးက ဆန့်ကျင်ခြင်းကို သစ္စာဖောက်ဟု ရာဇဝင် တော်တော်များများက သတ်မှတ်ကြသည်”

ရနံ့သစ်မဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ် ၂၅၊ ၁၂၄-၁၂၇။

ယေဘုယျအားဖြင့် ပုထုဇဉ် လူသားမည်သည် အဂတိကင်းခဲပါ၏။ ထို့အတူ သမိုင်းပြုစုသော ပညာရှင်၊ ဝေဖန်ရေးဆရာများသည်လည်း အဂတိ ကင်းရန် ခဲယဉ်းပါလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာရာဇဝင်ကြီးများတွင် အမှား အယွင်း ရှိနိုင်ပါ၏။ သို့သော် သမိုင်းတွင် အရေးပါသော နတ်ရှင်နောင်နှင့် ငဇင်ကာ ဆက်ဆံရေးတွင် ကား မြန်မာရာဇဝင်တော်ကြီးများသည် ဖြစ်ရပ်မှန်ကို တင်ပြထားသည်ဟု ယုံကြည်နိုင်ပါ၏။ မှန်နန်းရာဇဝင်၏ နတ်ရှင်နောင်နှင့် ပတ်သက်သော သုံးသပ်ချက်ကို မှားသည်ဟု ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ရန် အကြောင်း ပြချက်ကို လုံလောက်ခိုင်မာပါက မှန်နန်း၏ အဆိုကို ပယ်ရပါမည်။ သို့သော် အကြောင်းပြချက် လုံလောက်ခိုင်မာမှု မရှိသေးပါက မှန်နန်း၏အဆိုကို ပြင် ခြင်းသည် အဂတိတရား လိုက်စားရာ ကျပါမည်။

ဆရာကြီးမြကေတုသည် မြန်မာစာပေ ရှုထောင့်မှ အလေးပေး၍ စာဆိုတော် နတ်ရှင်နောင်အား သုံးသပ်ခဲ့ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ချစ်ခင်ကြည်ညိုမှု ရှိနိုင်ခြင်း၊ တောင်ငူဟူသော ဒေသစွဲ ရှိနိုင်ခြင်းတို့သည် ဆရာကြီး မြကေတု၏ အဆိုကို အားနည်းစေပါသည်။ ထို့အတူ ဆရာဒဂုန်တာရာသည်လည်း

နတ်ရှင်နောင်ဩဇာ အထူးလွှမ်းမိုးခြင်းခံရသော ကဗျာစာဆို ဖြစ်နေခြင်းတို့ အတွက် စဉ်းစားဖွယ်ရာ ဖြစ်လာပါသည်။ ထို့ပြင် ဆရာကြီးမြကေတုနှင့် ဆရာ ဒဂုန်တာရာ၏ နတ်ရှင်နောင် သစ္စာမဖောက်ဟူသော သက်သေ အထောက် အထားများသည် သမိုင်းပညာရှင် ရှုထောင့်မှ ကြည့်သော် ခိုင်မာမှု မရှိသေးပါ။ ဆက်လက် သုတေသနပြုရန် လိုအပ်ပါဦးမည်။ ဤနေရာတွင် စာရေးဆရာ အသင်းမှ နတ်ရှင်နောင်ပြဇာတ် ရည်ရွယ်ချက်ကို ထည့်သွင်း မစဉ်းစားပါ။ သမိုင်းဖြစ်ရပ် မှန်-မမှန်ကိုသာ တင်ပြလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

နတ်ရှင်နောင်သည် အင်းဝမင်းသားအား အားချင်းပြိုင် အနိုင်ရရန် ကြိုးစားခဲ့ခြင်း၊ ထီးဆောင်းမင်းဖြစ်လိုခြင်းတို့ကိုကား ပဒေသရာဇ် ထုံးတမ်း စဉ်လာဖြစ်၍ အပြစ်ဆိုဖွယ်မရှိလှပါ။ သို့သော် မိမိအာဏာရရေးအတွက် ရာဇဝင်တွင် အမည်းစက် စွန်းထင်းနေသော ပေါ်တုဂီဗိုလ်မျိုး ငဇင်ကာနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းကား အမှားဟု ဆိုရပါမည်။ အထူးသဖြင့် သမိုင်းအမည်းစက် စွန်းထင်းသော လုပ်ရပ်များကို ကျူးလွန်နေသူဟု သိသာထင်ရှား ပါလျက် မိမိ ဩဇာအာဏာ ရရေးကို ရှေ့တန်းတင်မိခြင်းကား နတ်ရှင်နောင်၏ မဟာ အမှားဟု ဆိုရပါမည်။ ထို့အတူ ရာဇဝင်သမိုင်း ရေးသားပြုစုသူများနှင့် ဝေဖန် သူများ အနေဖြင့် သမိုင်းဖြစ်ရပ်မှန်များကို မိမိဆန္ဒသဘောအလျောက် အတိမ်း အစောင်း မလုပ်သင့်ပါ။ အထူးသဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး သံယောဇဉ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ချစ်ခင်လေးစားမှုကို ဦးစားပေး၍ လေ့လာ သုံးသပ်ခဲ့သော် မှားယွင်းသော သမိုင်းအမြင်ကိုသာ ရနိုင်ပါ၏။ ထိုအချက်ကို သမိုင်းကို စိတ်ဝင်စားသူတိုင်း သတိမူ သင့်လှပါသည်။

ဗဒုံမင်းနှင့် အမှားတော်ပုံ

ကုန်းဘောင်မင်းဆက် ဆဋ္ဌမမြောက်ဖြစ်သော ဗဒုံမင်း (၁၇၈၂-၁၈၁၉)ကို မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ဘိုးတော်ဘုရားဟု လူသိများသည်။ ဗဒုံမင်း၏ ငယ်မည်မှာ “မောင်ဝိုင်း”ဖြစ်၍ အလောင်းမင်းတရားကြီး၏ စတုတ္ထမြောက် သားတော် ဖြစ်သည်။ ဗဒုံမင်းသည် အမရပူရမြို့တည်နန်းတည်မင်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဆင်ဖြူတော်ရ ဆဒ္ဒါန်ဆင်မင်းသခင်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အံ့ဖွယ် မင်းကွန်း စေတီတော်ကြီးနှင့် မင်းကွန်းခေါင်းလောင်းကြီး တည်သူဟူ၍ လည်းကောင်း ထင်ရှားသည်။ ထို့ပြင် ကုန်းဘောင်မင်းဆက်တွင် အသိဉာဏ်ပညာဖြင့် ပြည့်စုံသော ဂုဏ်ယူဖွယ်မင်းတစ်ပါးဟု ပညာရှင်များက သတ်မှတ်ပါ၏။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ(၈) တွင် ဗဒုံမင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

“ဘိုးတော်ဦးဝိုင်းဟုဆိုလျှင် ကုန်းဘောင်ဆက်တွင် အထူး ထင်ရှားသော ဘုရင်တစ်ဆူဟု လူသိများသည်။ ထိုမင်းလက်ထက် မြန်မာနိုင်ငံသည် များစွာ ကျယ်ဝန်းလာ၍ နိုင်ငံခြားသားများ ဂရုစိုက် လေ့လာခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ တိုင်းပြည် သာယာဝပြော စည်ပင်၍ စာပေနှင့် သာသနာရေး ထွန်းပြောင်ခဲ့ လေသည်”။

မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ (၈)၊ ၃၅၈။

ယေဘုယျအားဖြင့် ဆိုရသော် ဗဒုံမင်းသည် သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင် ခေတ်တွင် တိုင်းပြည်အကျိုးအတွက် ထူးထူးခြားခြား ဆောင်ရွက်ခဲ့သော မင်း တစ်ပါးဟု ဆိုနိုင်ပါ၏။ အထူးသဖြင့် ဗဒုံမင်းလက်ထက်တွင် အိန္ဒိယ၊ သီဟိုဠ် (သီရိလင်္ကာ) နိုင်ငံများသို့ လောကီကျမ်းများ စုဆောင်းရန် သံအဖွဲ့များ စေ လွှတ်ခဲ့ခြင်း၊ သာသနာပိုင် မောင်းထောင်ဆရာတော်က ဦးဆောင်၍ လောကီ ကျမ်းများကို သက္ကတ၊ ပါဠိ၊ ဟင်ဒူ၊ နာဂရီနှင့် ယိုးဒယား အက္ခရာများမှ မြန်မာ ပြန်ဆိုခဲ့ခြင်း၊ တွင်းသင်းတိုက်ဝန် ဦးထွန်းညို ဦးဆောင်၍ နိုင်ငံအဝန်း ကျောက် စာများ စုဆောင်းစေခြင်း၊ ထိုကျောက်စာများနှင့် ညှိနှိုင်းကာ ရာဇဝင်သစ် စီရင်စေခြင်း၊ နိုင်ငံအနှံ့အပြား သာသနာပြု ရဟန်းများ စေလွှတ်ခြင်း၊ ပိဋကတ် သုံးပုံကို ရေးကူး၊ ဖြန့်ဝေခြင်း၊ လောကီလောကုတ္တရာ ခဲရာခဲဆစ်များနှင့် ပတ် သက်၍ ယုံမှားသံသယ ရှိဖွယ်များကို သာသနာပိုင် ဆရာတော် အမျိုးရှိသော ရဟန်းသံဃာတို့အား မေးမြန်း လျှောက်ထားလေ့ရှိခြင်း၊ နန်းတက်စတွင် ဆင်းရဲသား ပြည်သူများ၏ မင်းဧကရာဇ် အပေါ် တင်ရှိနေသော ကြွေးမြီများ ကို ဖျက်သိမ်းပေးခြင်း၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးအတွက် နန္ဒာကန်၊ မိတ္ထီလာကန်၊ ရွှေလောင်းရိုးကန်၊ အောင်ပင်လယ်ကန်များကို ပြုပြင် ဆည်ဖို့၍ တူးမြောင်း အသစ်များ တူးဖော်ခဲ့ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတစ်ဝန်း စစ်တမ်းများ ကောက်ခံစေခဲ့ခြင်း တို့ကို ထူးထူးခြားခြားဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ဗဒုံမင်း၏ စစ်တမ်း နှစ်ကြိမ် ကောက်ခံခဲ့သော ဆောင်ရွက်ချက်သည် အလွန် ထင်ရှားလှပါသည်။ သို့သော် စစ်တမ်းများနှင့် ပတ်သက်၍ သမိုင်း ပါမောက္ခ ဒေါက်တာတိုးလှက အောက်ပါအတိုင်း အကဲဖြတ်ပါသည်။

“မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ဗဒုံမင်း (၁၇၈၂-၁၈၁၉) လက် ထက် ကောက်ခံခဲ့သော စစ်တမ်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အချို့သော ပညာရှင်တို့က အခွန်တော်စစ်တမ်း ဟူ၍လည်းကောင်း၊ စီးပွား ရေးစစ်တမ်း ဟူ၍လည်းကောင်း အမျိုးမျိုး ပြောဆို သုံးနှုန်းလျက် ရှိသည်ကို တွေ့သည်။ ဗဒုံမင်း၏ စစ်တမ်းများကို နှိုက်ချွတ် လေ့လာသောအခါ အထက်ပါ အယူအဆတို့မှာ မှားယွင်း တိမ်း ယိမ်းလျက် ရှိနေပါသည်။

. . . အချုပ်ဆိုရသော် ဗဒုံမင်း၏ စစ်တမ်းများသည် စီးပွားရေး အတွက်သော် လည်းကောင်း၊ အခွန်တော်အတွက်သော် လည်းကောင်း၊ ကောက်ခံခြင်းမဟုတ်ပါ။ မုတ္တမ ၃၂ မြို့စစ်တမ်း ကဲ့သို့ လူနေအိမ်ခြေ ဖော်ပြသော စစ်တမ်းအချို့၊ ရမ္မာဝတီ (ရမ်းဗြဲ) စစ်တမ်းကဲ့သို့ အခွန်တော် ကောက်ခံရရှိသော စာရင်း ဇယားဖော်ပြသည့် စစ်တမ်းအချို့ ရှိကောင်းရှိနိုင်သော်လည်း ယင်းတို့မျှဖြင့် တစ်နိုင်ငံလုံး၏ လူဦးရေ၊ အခွန်တော်နှင့် စီးပွားရေး ကိန်းဂဏန်းများကို ဖော်ပြနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ အများစု စစ်တမ်းတို့မှာ သာသနာ့မြေနှင့် အရိုးဆက်ခံမှု သိရှိနိုင်ရေးသာ ပဓာန ဖြစ်ပါ သည်။

ထို့ကြောင့် ဗဒုံမင်း၏ စစ်တမ်းများကို ‘အရိုးစစ်တမ်း’ ဟူ၍သာ ခေါ်နိုင်ကောင်းအံ့ထင်ပါသည်။”

အလောင်းမင်းတရားကြီး၏ကုန်းဘောင်ရွှေပြည်၊ ၃၁-၄၀။

မည်သို့ဆိုစေ ဗဒုံမင်း၏ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ပဒေသရာဇ် ခေတ် သက်ဦးဆံပိုင် မင်းတစ်ပါးအနေဖြင့် အသိဉာဏ် အမြော်အမြင် ကြီးမား မှုကို ပြနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာရာဇဝင်များတွင် ဗဒုံမင်းခေါ် ဘိုးတော် ဘုရားအား ကုန်းဘောင်ခေတ်၏ တန်ခိုးအာဏာ အတောက်ပဆုံးမင်းဟု ချီးကျူး မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် ရာဇဝင်များတွင် ဗဒုံမင်း၏ အမှားတော်ပုံများကို ဖုံးကွယ်ထားခဲ့ပါသည်။ မင်း၏အမိန့်အာဏာဖြင့် ပြုစု ရသော ရာဇဝင်များအတွက် ဤဖြစ်ရပ်များမှာ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်ဟု ဆိုနိုင်ပါ၏။ ထို့အတူ အမှန်တရားသည် တစ်နေ့နေ့တွင် ပေါ်ပေါက်လာစမြဲဖြစ်ရာ ဗဒုံ မင်း၏ အမှားတော်ပုံအချို့နှင့် ပတ်သက်၍ မှော်ပီဆရာသိန်း၏ ပါးစပ်ရာဇဝင် တွင် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့နိုင်ပါ၏။

ဘုံကျော် ဆရာတော်ဘုရား မိန့်ချက်မှတ်စု ပုရပိုက်မှရသည်။
ဖိုးတော်မင်းကြားကြီးသည် အမှား ၄ ချက်ယှိကြောင်း။

(၁) ညီတော် ပင်းတလဲမြို့စားမင်းသားကို ရေနို့က်ချ၍ ကွပ်မျက် တော်မူသော အမှားတစ်ချက်။

- (၂) အတုလဆရာတော်နှင့် တကွ ဆရာတော် ၆-ပါးကို အတင်းအကြပ် လှူဝတ်လဲစေသော အမှားတစ်ချက်။
  - (၃) ရဟန်းတော်များကို သိက္ခာသစ်တင်စေသော အမှားတစ်ချက်။
  - (၄) မင်းကွန်းစေတီတော်ကြီး တည်လုပ်သော အမှားတစ်ချက်။
- “စေတီကြီး အပြီးမသတ် မုစ္ဆိုးသူညကပ်”ဟု သိုက်တဘောင် ယှိသည်။ ရဟန်းတော်များကို ပြစ်မှားသော ကံကြောင့် ဒက္ခိဏေယျ မီးသင့်သည်။ သို့သော် ကဿပမြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တော်နို့က် တိရစ္ဆာန် မျောက်ဖြစ်စဉ် ဘုရားဗျာဒိတ်တော် အတိုင်း ဖြစ်ပေသည်ဟု ဆင်ခြင်ရန် ယှိသောဟူဇည့် ဟု ပုရပိုက်နို့က် တင်မှတ်ထားလေသတည်း။

ပါးစပ်ရာဇဝင်၊ ၃၁၄၄-၃၁၅။

ဘုံကျော်ဆရာတော်မှာ သာသနာ့ဝန်ထမ်း ပုဂ္ဂိုလ်ပီပီ ဗဒုံမင်း၏ သာသနာရေးနှင့် ပတ်သက်သော အမှားတော်ပုံ အချို့ကိုသာ ပုရပိုက်တွင် စာရင်းတင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗဒုံမင်းသည် မင်းမိန့်ဖြင့် ပုံတော်ပြက္ခဒိန်ကို တီထွင်၍ သံဃာများအား အတင်းအဓမ္မ လိုက်နာစေခြင်း၊ သုတ္တန်ကျမ်းကို ရှေ့ထား၍ သရဏဂုံသုံးပါး ရွတ်ဆိုစေကာ သုတ္တန်ရဟန်းများ ပေါ်ပေါက်စေခြင်း၊ သာသနာပိုင်ကအစ ရဟန်းသာမဏေများအား သဲဒဏ်ထားခြင်း၊ ရေဒဏ် ထားခြင်း၊ ဥပဇ္ဈယ်နိဿရည်း ယူစေခြင်း၊ မောင်းကျော်ခြင်း၊ လှူဝတ်လဲစေခြင်း၊ တစ်ရပ်တစ်ကျေးစေခြင်းတို့ ပြုလုပ် ခဲ့ရာ သာသနာရေးလောကတွင် မတည် ငြိမ်မှုများ ပေါ်ပေါက်စေခဲ့ခြင်းတို့သည် ဗဒုံမင်း၏ အမှားတော်ပုံ အချို့ပင် ဖြစ်သည်။

ဗဒုံမင်း၏ အခြားအမှားတော်ပုံ တစ်ရပ်မှာ နန်းတက်လျှင် တက်ချင်း နေပြည်တော်ကို အဝမှ အမရပူရသို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အမရပူရမှာ အဝနှင့် ကမ်းတစ်ဖက်တည်း၊ အဝအထက် ၆-မိုင် အကွာတွင် တည်ရှိရာ အနေအထားအရ မထူးခြားလှချေ။ အမှန်စင်စစ် နေပြည်တော် ပြောင်းရွှေ့ခြင်းမှာ ဗေဒင်ကိန်းခန်း ယုံကြည်မှုနှင့် မြို့တည် နန်းတည်ဂုဏ် လိုချင်မှု

အတွက်သာ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအင်အားကို အလဟဿ ဖြုန်းတီးမှု တစ်ရပ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဗဒုံမင်း၏ ထူးခြားသော ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ရပ်မှာ ၁၇၈၄ ခုနှစ် တွင် ရခိုင်ကို သိမ်းယူ၍ မဟာမုနိရုပ်ပွားတော်မြတ်အား အမရပူရ နေပြည် တော်သို့ ပင့်ဆောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ဗဒုံမင်း လက်ထက် ရောက်မှ ရခိုင်နန်းရိုး ပြတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဗဒုံမင်းသည် မဏိပူရ ကိုလည်း အောင်မြင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ယိုးဒယားသို့ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ချီတက် လုပ်ကြံ ခဲ့ရာတွင် အောင်မြင်မှု မရခဲ့ချေ။ ယိုးဒယားစစ်ကြောင့် တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေး ယိုယွင်းမှုကိုသာ ရခဲ့သည်။ ဗဒုံမင်းလက်ထက်တွင် တရုတ်တို့နှင့် ဆက်ဆံရေး အဆင်ပြေခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါ၏။ မြန်မာရာဇဝင်များတွင် ဗဒုံမင်းလက်ထက် ၁၇၈၉ ခုနှစ်တွင် တရုတ်ဥတည်မင်းထံမှ သံအဖွဲ့နှင့်အတူ စွယ်တော်ပွားများ အစေအလွတ် ရှိကြောင်း၊ အဖိုးတန် ရတနာများနှင့်တကွ သမီးကညာ သုံးပါး ဖြစ်သော ‘တာကူငြင်၊ ဧကူငြင်၊ သံကူငြင်’တို့ကို လက်ဆောင်အဖြစ် ဆက်သ လာကြောင်း အမှတ်အသားရှိပါသည်။ သို့သော် ထိုသံအဖွဲ့နှင့် သမီးကညာ ဆက်သမှုသည် ဗန်းမော်စော်ဘွား၏ ခြေရုပ်မှုသာ ဖြစ်၍ သံအဖွဲ့အတူအလိမ် များ ဖြစ်ကြောင်းကို ဟောင်ကောင်မှ ထုတ်ဝေသော အိုးရီးယင် စာစောင် *THE ORIENT* တွင် ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်အရှေ့တိုင်း သမိုင်းပါမောက္ခ ဒေါက်တာ ကျော်သက်က “ဘိုးတော်ခေတ်က မြန်မာတရုတ်ဆက်ဆံရေး” စာတမ်း၌ အကျယ်တဝင့် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

ဗဒုံမင်းလက်ထက် ပထမပိုင်းတွင် တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေး အခြေ အနေ တောင့်တင်း၍ စစ်ရေးအားဖြင့်လည်း ကုန်းဘောင်ခေတ်၏ အတောက်ပ ဆုံး အချိန်အခါဖြစ်ခဲ့သည်မှာ မှန်ပါ၏။ သို့သော် ဗဒုံမင်းသည် ယိုးဒယားသို့ စစ်သုံးကြိမ် ချီတက်ခဲ့ခြင်း၊ ၇နှစ်တိုင်တိုင် တည်သော်လည်း မပြီးဆုံးနိုင်သော မင်းကွန်းစေတီတော်ကြီးကဲ့သို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှုများကို အကြီးအကျယ် တည် ဆောက်ခဲ့ခြင်းတို့ကြောင့် နောက်ပိုင်းတွင် တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေး ပျက်စီး ခဲ့ရသည်။

ဗဒုံမင်း နန်းတက်စတွင် စပါးဈေး တင်း ၁၀၀ လျှင် ၂၀ နှင့် ၃၀

အတွင်းသာ ရှိခဲ့ရာမှ နန်းသက်နောက်ပိုင်းတွင် ဈေးနှုန်းအဆမတန် တက်လာ ပါသည်။ သာဓကပြရသော် ခရစ်နှစ် ၁၈၀၈ ခုနှစ်တွင် တင်း ၁၀၀ လျှင် ၂၅၀ နှုန်း၊ ၁၈၁၂ ခုနှစ်တွင် ၄၀၀ နှုန်း၊ ၁၈၁၅ ခုနှစ်တွင် ၅၀၀ နှုန်းအထိ ကြောက်မနန်းလိလိ ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။ ဤသည်တို့မှာ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် များ ဖြစ်သော မိုးခေါင်ခြင်း၊ ရေကြီးခြင်း၊ မီးလောင်ခြင်းနှင့် အရောင်းအဝယ် ပျက်ခြင်းတို့ကြောင့် ဟုဆိုနိုင်သော်လည်း အဓိကမှာ ဗဒုံမင်း၏ စစ်ပြုခြင်း စစ်ရေး အသိမ်းအရုံး အဆင့်အခေါ်များခြင်း တို့အတွက် ဆိုရပါမည်။

စီးပွားရေး ပျက်စီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် အုပ်ချုပ်မှု ယိုယွင်းကာ ခိုးသားဓားပြ ဆူပူသောင်းကျန်းလာခြင်း၊ အုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစားသည် တံစိုးယူခြင်း၊ လာဘ်စားခြင်း စသော အဂတိလိုက်စားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာ ပါသည်။ ထိုခေတ်က မြန်မာနိုင်ငံအထက်ပိုင်း ရာသီဥတု ဆိုးရွားမှု၊ စီးပွားရေး ခက်ခဲမှုတို့ကြောင့် အောက်ပြည် အောက်ရွာတွင် စီးပွားရွာထွက်ရပုံကို ထိုခေတ် စာဆိုတော် ကျည်းကန်ရှင်ကြီး ရှင်နန္ဒဇေ၏ မေတ္တာစာများတွင် အရိပ်အမြွက် တွေ့နိုင်ပါ၏။ သာသနာပြု စလင်းဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ ပရိတ်ကြီး နိဿယတွင် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့နိုင်ပါ၏။

ထိုသို့ ရေးသားသော ကာလ၌ကား ကာလဝိပွဖြစ်၍
 မိုးခေါင်သော ဒုဗ္ဗုဒ္ဓိကာလ၊ အစာရေစာ ရှားပါးငတ်မွတ်သော
 ဒုဗ္ဗိက္ခကာလ၊ စစ်မက်အင်္ဂါများသော ကာလ၊ မုဒိမ်းတန္တ
 ခိုးသူများကာလ၊ ကြေးဘိုးတောင်းတင်းတိုသော ကာလ၊ ဆန်
 တစ်တင်းကို ရံခါ သုံးကျပ်၊ ရံခါလေးကျပ်၊ ရံခါ ခုနစ်ကျပ်၊ ရံခါ
 တစ်ဆယ်၊ ရံခါ တစ်ဆယ့်ငါးကျပ်ပင် ပြုသောကြောင့် များစွာ
 သော သတ္တဝါတို့ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ကြကုန်၏။ ပျက်စီးသော
 မြို့ရွာသာ များကုန်၏။ မပျက်စီးသော မြို့ရွာပင်မရှိ။ တစ်မြို့
 နှင့်တစ်မြို့ တိုက်ကြကုန်၏။ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ တိုက်ကြကုန်၏။
 သစ်တပ် တည်၍ နေ့ညမပြတ် တပ်စီး၍ နေကြရကုန်၏။
 ဤသည်မှာ ဗဒုံမင်း အမှားတော်ပုံ၏ ရလဒ်ဖြစ်သည်။ အချုပ်
 အားဖြင့် ဆိုရသော် ဗဒုံမင်းသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် အသိဉာဏ်ပညာ

မြော်မြင်မှုနှင့် ပြည့်စုံသော မင်းတစ်ပါးဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း နန်းသက် ကြာသည်နှင့်အမျှ ရာဇမာန်ပြင်းထန်သော၊ ငါတကော ကောတတ်သော ဓလေ့စရိုက် ကြီးထွားလာခဲ့သည်။ ဗဒုံမင်းသည် ကုန်းဘောင်မင်းဆက်တွင် နန်းသက် အရှည်ဆုံးဖြစ်၍ နန်းစံ ၃၇နှစ်၊ သက်တော် ၇၄ ခုနှစ်တွင်မှ နတ်ရွာစံ ပါသည်။ ထိုသို့ နန်းသက်ကြာလွန်းခြင်းသည်ကိုပင် ဗဒုံမင်း၏ အမှားတော်ပုံများကို ပိုမိုကြီးမားစေခဲ့သည်ဟု ဆိုရတော့မည်ကဲ့သို့ ရှိလေ၏။

သီပေါမင်းနှင့် အုဂံဖိုရ်ဆရာတော်

ကုန်းဘောင် ၁၁ ဆက်တွင် နောက်ဆုံးဖြစ်သော မာန်အောင်ရတနာ စေတီတော် ဒါယကာ သီပေါမင်းသည် အရည်အချင်း ညံ့ဖျင်းသော မင်းတစ်ပါးဟု မြန်မာ့သမိုင်းတွင် တင်ကျန်ရစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် သီပေါမင်းသည် သူ့ခေတ်ပြည်သူအများစု၏ ထောက်ခံအားပေးမှု၊ လေးစားကြည်ညိုမှုနှင့် ယုံကြည်ကိုးစားမှု များကိုလည်း မရခဲ့ပါ။ ယုတ်စွာအဆုံး သူ၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သော စုဖုရားလတ်၏ လေးစားမှုကိုပင် ပြည့်ပြည့်ဝဝ မရခဲ့ချေ။ ထိုသို့သော မင်းပျိုမင်းလွင်တစ်ဦး ထီးနန်းရခဲ့ခြင်းသည် မြန်မာတစ်မျိုးသားလုံး၏ ကံကြမ္မာ ဟုပင် ဆိုရပါမည်။

မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် အထက်မြန်မာပြည်သည် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခဲ့ရာမှ သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် ဆုတ်ယုတ်လာပါသည်။ သီပေါမင်း လက်ထက်တွင် အထက်မြန်မာပြည်သည် နိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်မှု၊ သူခိုးမီးပြ ဆူပူသောင်းကျန်းမှုများကြောင့် ပြည်သူအများသည် စီးပွားဖြစ်ထွန်းရာ အောက်မြန်မာပြည်သို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဆည်မြောင်း ပေါများ၍ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းမွန်သည့် ကျောက်ဆည်နယ်ပင်လျှင် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက် အိမ်ခြေပေါင်း ၁၄,၀၀၀ ရှိရာမှ သီပေါမင်း လက်ထက်တွင် ၉,၀၀၀ ကျော်မျှသာ ရှိတော့သည်။ သီပေါမင်း နန်းတက်စတွင် စစ်သည်အင်အား ၄၀,၀၀၀ ကျော်ရှိရာမှ အင်္ဂလိပ် မြန်မာ စစ်ဖြစ်ချိန်တွင် အင်အား ၇,၀၀၀ ပင်

အုဂ်ပိုရ်ဆရာတော်

မပြည့်တော့ချေ။

သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် တိုင်းပြည်စီးပွားရေး ကျဆင်းခဲ့သည်။ စီးပွားရေး ကျဆင်းလာသည်နှင့်အမျှ ပြည်သူများ၏ ယုံကြည်အားကိုးမှုသည် လည်း ပိုမိုလျော့နည်းလာပါသည်။

သီပေါမင်းသည် နန်းတက်စအချိန်မှာပင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ပြုပြင်ရန် များမတ်များနှင့်အတူ ဆောင်ရွက်ပါ၏။ သို့သော် ၁၈၇၉ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလအတွင်း မင်းညီမင်းသားပေါင်း ၄၀ ကျော်ကို လွှတ်တော် မသိစေဘဲ အဆုံးစီရင်ခဲ့သဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သစ်သည် ပြိုပျက်သွားခဲ့ ရပါသည်။ ပဒေသရာဇ်ခေတ်တွင် မိမိရာထူးအာဏာ စည်းစိမ်တည်မြဲရေး အတွက် ထီးနန်းလုမည့်သူများအား ကွပ်မျက်ခြင်းသည် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ် တစ်ခု မျှသာဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း မင်းညီမင်းသား ၄၀ ကျော် အရေအတွက်ကို ထောက်၍ ပြင်းထန်သော လုပ်ရပ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် အခွန်အကောက်များ ပိုမိုကောက်ခြင်း၊ မင်းနှင့် မိဖုရားသည် တိုင်းပြည်၏ ဘဏ္ဍာငွေများကို အဆင်အခြင်မရှိ သုံးစွဲခြင်း၊ ထိရုံများ ပရမ်းပတာဖွင့်လှစ်ခဲ့ခြင်းဖြင့် ပြည်သူအများ တစ်နေ့တခြား စီးပွားရေး ကျပ်တည်းလာပါသည်။ တစ်ကြိမ်တွင် စုဖုရားလတ်သည် သဘင်ထဲမှ လက်စွဲလှူပြန်တစ်ဦး၏ ပြက်လုံးကို သဘောကျရုံဖြင့် ဆုတော်ငွေ တစ်ထောင် ချခဲ့ကြောင်း ပုဂံဝန်ထောက် ဦးတင်၏ မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း၊ ဒုတိယပိုင်း စာအုပ်တွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။ သီပေါမင်းသည် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး အတွက် အမိန့်တော်များ ထုတ်၍ ကြိုးပမ်းခဲ့ပါ၏။ သို့သော် ထိုဥပဒေတို့သည် လက်တွေ့တွင် အရာရောက်မလာပါ။ ဥပဒေ ကျူးလွန်သူများကို ဥပဒေအတိုင်း တိတိကျကျ စီရင်ခြင်းမရှိသည့်အခါ ဥပဒေ ချိုးဖောက်မှု ပိုမိုများပြားလာပါသည်။ အထူးသဖြင့် အခွန်အကောက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ဘုရင်နှင့် မိဖုရား၏ လက်သုံးတော်ကိုင် ငယ်ပေါင်းများ ကျူးလွန်သည့်အခါ ဥပဒေအတိုင်း မစီရင်ရုံမျှမက ဘုရင်ကိုယ်တိုင် ငွေစိုက်၍ လျော်သည် အလေ့ရှိပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေး ယန္တရား ပျက်ပြားလာကာ ပြည်သူများ၏ စီးပွားရေးသည် ပိုမိုဆိုးရွားလာပါသည်။

သီပေါမင်းသည် နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးကို ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရန် အရည်အချင်း ပြည့်ဝသော များမတ်ပညာရှိများနှင့် တိုင်ပင်နှီးနှော၍ အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်ကို ပြုပြင်ရမည့်အစား အသိဉာဏ်နုနဲ့သည့် လက်သုံးတော်ကိုင် ငယ် ပေါင်းရောင်းရင်းများအား ရာထူးဌာနန္တရကြီးများ မအပ်မရာ ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ယောမင်းကြီး ဦးဖိုးလှိုင် တင်သွင်းသော ‘ရာဇမေဓသင်္ဂဟ’ ကျမ်းအတွက် ဦးဖိုးလှိုင်အား ရာထူးမှ ချထားခဲ့ပါသည်။ ထို့အတူ ဉာဏ်ပညာ ဆင်ခြင်တုံ တရားနှင့် ပြည့်ဝ၍ နားကြီးမျက်စိကြီး ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော ကင်းဝန်မင်းကြီးအား လက်နက်ကိုင် စစ်သေနာပတိရာထူးမှ ဖယ်ရှား၍ မင်း၊ မိဖုရားနှင့် အကျွမ်းဝင်သော လက်ရုံးအားကိုး တိုင်တားမင်းကြီးအား ကုန်းကြောင်း၊ လှေသင်းအတွင်းဝန်အား ရေကြောင်း စစ်ဌာနများ၏ အကြီးအမှူးအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ဓားပြ နှိမ်နင်းရေးနှင့် ပတ်သက်၍ လှေသင်းအတွင်းဝန်သည် ဘုရင်ထံ ခွင့်တောင်းရာ ဘုရင်ခွင့်ပြုရာမှစ၍ လှေသင်းအတွင်းဝန်နှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့ မသင့်မတင့် ဖြစ်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုအရေးနှင့် ပတ်သက်၍ တိုင်တားမင်းကြီးအား ဓားပြမွေး၍ ကိုယ်ကျိုးရှာနေသည်ဟု ယူဆလာကြပါသည်။ တဖန် အဝေးမြို့ရွာများမှ ဖမ်းဆီးရမိသော ဓားပြများအား တိုင်တားမင်းကြီးသည် ဘုရင့်အမိန့်တော်ဟုဆိုကာ သာသနာပိုင်ဆရာတော်ထံ စေလွှတ် အဆုံးအမခံ၍ အပြစ်မှ လွတ်ပေးခြင်းသည်လည်း အထက်ပါအယူအဆကို ပိုမို ခိုင်မာလာစေပါသည်။

သီပေါမင်းသည် ပြည်သူများ စီးပွားရေး ကျပ်တည်းကျဉ်းမြောင်းလာမှုကို အဖတ်ဆယ်သောအားဖြင့် ၁၈၇၉ ခုနှစ်တွင် ရတနာပုံနေပြည်တော်၌ ထိရုံတော်များ စတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပါသည်။ ထိရုံပေါင်း ၁၀ ရုံဖြင့် တစ်လလျှင် ၁၀ ကြိမ်ဖွင့်ရာ ပြည်သူအများစုမှာ စီးပွားရေး ပိုမိုပျက်ပြားလာခဲ့ပါသည်။ သူခိုး၊ ဓားပြ၊ ဆူပူသောင်းကျန်းမှုများလည်း ပိုမိုများပြားလာခဲ့ပါသည်။ ထိုသောင်းကျန်းမှုများကို ကုန်းကြောင်းစစ်သေနာပတိ တိုင်တားမင်းကြီးက အကာအကွယ်ပေးနေသဖြင့် အခြေအနေမှာ ပို၍ ရှုပ်ထွေးလာပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၈၈၁ ခုနှစ်တွင် သီပေါမင်းကိုယ်တိုင် အမိန့်ထုတ်၍ ထိရုံတော်များကို ပိတ်ခဲ့ရပါသည်။ ထိရုံတော်များ ဖွင့်လှစ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ သပြေပင် ဆရာတော်၏

အုတ်ဖိုရ်မဟာထေရုပ္ပတ္တိ တွင် အောက်ပါအတိုင်း မှတ်တမ်းတင် ခဲ့ပါသည်။
အုတ်ဖိုရ်ဆရာတော်ဘုရားကြီးကား မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒွါရဂိုဏ်းကြီး ကို
စတင်တည်ထောင်ခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မွန်တစ်ပါး ဖြစ်သည်။

ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် ၁၂၄၂ ခုနှစ်၊
မဟာဗောဓိပင် မှ ပြန်ကြွတော်မူလာသောအခါ လက်ပံတန်းမြို့၊
ဆီးဖြူကုန်း တောရကျောင်းတိုင်အောင် ခရီးအကြားရှိ ရွာသူ ရွာသား
တို့က တဲကျောင်းများ ဆောက်လုပ်၍ ကြိုဆိုကြသည်။ လက်ပံတန်း
မြို့မှ ထွက်တော်မူ၍ အစဉ်သဖြင့် ထိုတဲကျောင်းများ၌ တည်းခို
တော်မူလျက် ဖြည်းဖြည်းည့်ည့် စက်ဖြန့် ကြွလာတော်မူသည်။ ဆီးဖြူ
ကုန်းနှင့် သရက်ကုန်းရွာအကြား ဘိုးမိုင်းမည်သော ကျောင်းဒါယကာ
ဆောက်လုပ်အပ်သော တဲကျောင်း၌ ဆရာတော်ဘုရားကြီး ခေတ္တ
သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် တိုက်တွင်ကျန်ရစ်ကြသော သံဃာတော်တို့
သွားရောက် ကြိုဆို ဖူးမျှော်ကြသည်။ ထိုအခါ မန္တလေးမြို့မှ ပြန်လာ
ကြသော တပည့်များကို တွေ့မြင်တော်မူလျှင် ပဋိသန္တာရ စကား
ပြောကြားတော်မူပြီးနောက် “မင်းတို့ မန္တလေးမှာ ယခု သီပေါမင်း
ကလေးသည် အဘယ်ကိုအားထုတ်၍ အဘယ်သို့ ဖြစ်နေသနည်း”
ဟု မိန့်တော်မူသည်။ ထိုအခါ တပည့်တို့က “မန္တလေးမြို့မှာ ထီရုံ
တည်ပြီးလျှင် တစ်လက်မှတ်ကို ငွေငါးကျပ် ထည့်ဝင်စေ၍ လက်
မှတ်ပေါင်း တစ်သောင်းနှစ်ထောင်၊ ငွေခြောက်သောင်း ပြည့်သော
အခါ ငွေတစ်သောင်းနှုတ်၍ ကျန်ငါးသောင်းကို ထီဖွင့်ပါသည်။
ယခုအခါ မြို့နေသူ အပေါင်းတို့သည် အရောင်းအဝယ် အလုပ်
အကိုင်ကို စွန့်ထား၍ များစွာ ထိကစားကြသည်ဟု လျှောက်ကြ
လေသည်။

ထိုအခါ ဆရာတော်ဘုရားကြီး မိန့်ကြားတော်မူသည်
မှာကား “သူပြုလုပ်သော ထီသည်ပင် သူ့ကို ပျက်စီးစေလတ္တံ့သော
ပုဗ္ဗနိမိတ် ဖြစ်တော့သည်။ ထီဟူသော အက္ခရာသည် နံအားဖြင့်
စနေနံ၊ မင်းကလည်း စနေသား၊ အက္ခရာသင်္ချာအားဖြင့် ၇ ဂဏန်း၊

အဘိဓမ္မာအားဖြင့် ထီနောင်ဘင်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ငါနိမိတ် ဖတ်ရလျှင် ၇ နှစ်၊ ၇ လ၊ ၇ ရက် ထက် နန်းသက်မလွန်နိုင်၊ ဤ အတွင်းပင် ပျက်စီးလတ္တံ့။ ထီဟူသော အက္ခရာသည် ပုဒ် အနက် အားဖြင့် ခီ ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်၏ ကာရိယ ဖြစ်နိုင်၍ စက်ဆုပ် ရွံ့ရှာဖွယ် အနက်ရှိသောကြောင့် ပျက်စီးသော အခါတွင်လည်း သူတစ်ပါး ပျက်စီးသည်နှင့်မတူ၊ ခီ-အနက်အရ စက်ဆုပ် ရွံ့ရှာဖွယ် ပင် ပျက်စီးလတ္တံ့” ဟု မိန့်တော်မူပြီးမှ “ရတနာပူရ အင်းဝပြည် ကြီး၌ မိုးညှင်းမင်းတရား နတ်ရွာစံတော်မူ၍ သားတော် မင်းရဲ ကျော်စွာ နန်းတက်တော်မူသောအခါ ဘိသိက်မင်္ဂလာဆင်မည့် သမားဖြူ၊ သမားညိုတို့ကို ‘ဟယ် တရိတရင်း ဟူးရားသမားတို့ အခါတန်ပြီလော’ ဟု မေးတော်မူသည်။ ထိုစကားကို ပညာရှိတို့ ကြားလျှင် ဤမင်းသား ၃ နှစ်သာ မင်းပြုရမည်ဟု နိမိတ်စကား ဖတ်ကြားကြကုန်သည်။ ဖတ်သည့်တိုင်း ၃ နှစ်သာ မင်းပြုရသည်။ မင်းတို့ မင်းကလေးလည်း ထီဟူသော နိမိတ်အရ ၇ နှစ်၊ ၇ လ၊ ၇ ရက်က မလွန်ပြီ။ စက်ဆုပ်ရွံ့ရှာဖွယ် အကယ်ပင် ပျက်စီးလတ္တံ့” ဟု မိန့်တော်မူသည့်အတိုင်း ၁၂၄၇ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်း လဆုတ် ၈ ရက်နေ့ နန်းစည်းစိမ်မှ လျှောကျလေသည်။ နန်းစည်းစိမ် ၇ နှစ်၊ ၁ လ၊ ၁၇ ရက်သာ ရှိသည်။

အုတ်ဖိုမဟာထေရုပ္ပတ္တိ၊ ၂၈၆-၂၈၈။

သီပေါမင်းသည် မူလပင်ကိုယ်အားဖြင့် စိတ်သဘောထား နူးညံ့၍ ပညာရှင်များ၏ စကားကို နားထောင်တတ်ပါသည်။ သို့သော် လောက အတွေ့ အကြုံမရှိသော မင်းပျိုမင်းလွင်တစ်ဦး ဖြစ်ခြင်း၊ ထီးနန်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အရည်အချင်းမပြည့်ဝခြင်း၊ အရည်အချင်း ပြည့်ဝသော ပညာရှိ များမတ်များ အား ရာထူးချ၍ ပညာမဲ့သော လက်သုံးတော်ကိုင်များ တန်ခိုးထွားခွင့် ပြုခြင်းနှင့် လက်ရုံးအားကိုး တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် စုဖုရားလတ်တို့၊ ဩဇာ လွှမ်းမိုးခြင်း များကြောင့် နန်းစံ ၇ နှစ်၊ ၁ လ၊ ၁၇ ရက်တွင် တစ်နိုင်ငံလုံး ဆုံးရှုံး ခဲ့ရပါတော့သည်။

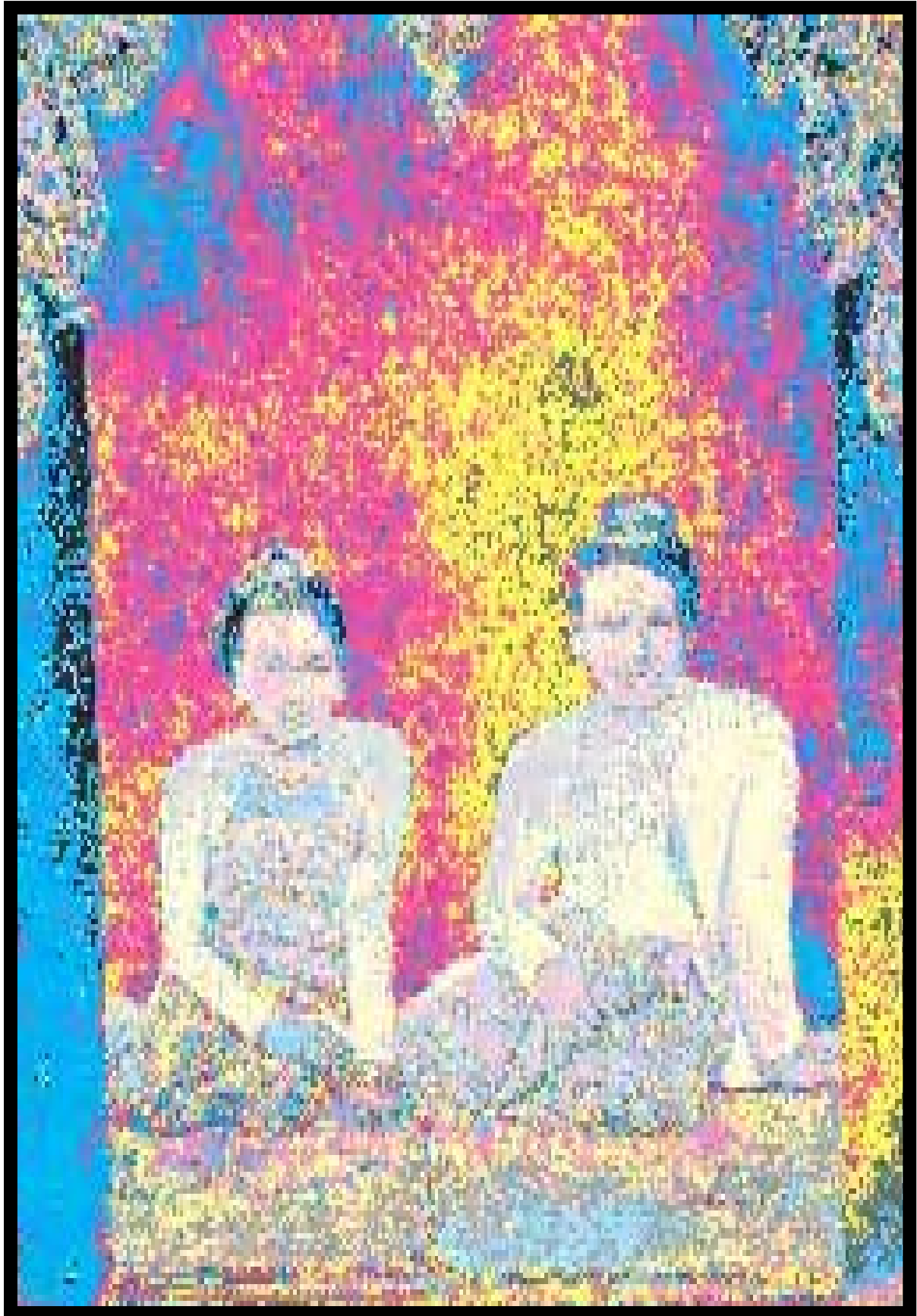
ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် ပါတော်မူ

အဂ္ဂမဟာသေနာပတိ ဝန်ရှင်တော် လယ်ကိုင်းမြို့စား ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်း (၁၈၂၁-၁၉၀၈) သည် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးနှင့် သားတော် သီပေါမင်း လက်ထက်တို့တွင် အရေးပါသော ဝန်ကြီးတစ်ဦးအဖြစ် လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလန်၊ ပြင်သစ်၊ အီတလီနိုင်ငံများသို့ နိုင်ငံ့ကိုယ်စား ယုံကြည် ကိုးစားစွာ လွှဲအပ်ခြင်းခံရသော မြန်မာသံအဖွဲ့ ခေါင်းဆောင်အဖြစ် လည်းကောင်း၊ အခွန်တော်များကို စည်းကြပ်ရသည့် ကင်းဝန်ထောက်အဖြစ် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတော်ကြည်းတပ်သေနာပတိ သေနတ်ဝန်ကြီးအဖြစ် လည်းကောင်း၊ အမှုတော်အမျိုးမျိုးကို ထမ်းခဲ့ရပါသည်။

သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် သီပေါမင်းသားအား ထီးမွန်နန်းမွေ ဆက်ခံရမည့် မင်းသားများကို ကျော်လွန်ကာ နန်းတင်ပေးသည့် ကျေးဇူးကို ထောက်၍ ကျေးဇူးရှင်အမတ်ကြီးအဖြစ် “သတိုးသုဓမ္မမဟာသက်တော်ရည်” ဘွဲ့ထူးဖြင့် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် နောက်ပိုင်းတွင် အရည်အချင်းပြည့်ဝ၍ အမြော်အမြင်ကြီးမားလှသော ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဩဇာအာဏာ ကျဆင်းလာပါသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဩဇာကျဆင်း လာသည်နှင့် လက်ရုံးအားကိုးသော တိုင်တားမင်းကြီး ဦးဖိုး၊ မင်း-မိဖုရား နှစ်ပါး၏ လက်သုံးတော် ရနောင်မောင်မောင်တုတ်၊ အခွင့်အရေး ဩဇာအာဏာများကို အလွဲလွဲအမှားမှား သုံးစွဲတတ်သူ မိဖုရားခေါင်ကြီး စုဖုရားလတ်တို့

ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်း

သီပေါမင်းနှင့် စုဖုရားလတ်

ဓားထက် လာပါသည်။ ဤဖြစ်ရပ်များ၏ နောက်ဆုံးအကျိုးဆက်အနေဖြင့် သီပေါမင်း ပါတော်မူ၍ မြန်မာပြည်တစ်ပြည်လုံး အချုပ်အခြာအာဏာ လုံးဝ လက်လွှတ် ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ထိုအခါ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အမည်သည် ပါတော် မူအရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် အမည်းစက် စွန်းထင်းခဲ့ရပါ တော့သည်။

မြန်မာ့အချုပ်အခြာ အာဏာကို နောက်ဆုံးလက်လွှတ် ဆုံးရှုံးခဲ့ရ သည့် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၄၇ ခုနှစ်ကိုပင် နေ့သင့်နံသင့် မှတ်သည့် အလွယ် စကားအဖြစ် “ဦးကောင်း လိမ်ထုတ် မင်းဆက်ပြုတ်”ဟု ဆိုရိုးပြုခဲ့ကြသည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ ကင်းဝန်မင်းကြီး လိမ်လည်ကောက်ကျစ်၍ မြန်မာမင်းဆက်ပြုတ် ရသည်။ သီပေါမင်း ပါတော်မူရသည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ အထူးသဖြင့် လောကီ လူ့ဘောင်နှင့် ကင်းလွတ်စွာနေလေ့ရှိသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာ့ဝန်ထမ်း တစ်ပါးဖြစ်သော “နရိန္ဒာဘိဇေ အတုမိပတိ သီရိမဟာဓမ္မရာဇဂုရု”ဘွဲ့ တံဆိပ် တော်ရ ဆီးဘန်နီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ “မှတ်ရစ်ပါလေ . . . ချီ ဧကပိုင် ရတု” တွင် “. . . မြန်မာဘုရင်၊ ဇာတာပြင်လည်း၊ မသန့်စင်ကြိုက်၊ နိစ်ပြဆိုက် က၊ မှားမိုက်လှစွာ၊ ကိုယ်မိရာကို၊ ကိုယ်သာဖျက်ဆီး၊ ဖိကာစီးသည့်၊ များကြီး မတ်ငယ်၊ မာလောနွယ်တို့၊ ဝှက်ကွယ်လှည့်ဝိုက်၊ သူ့ဘက်လိုက်၍၊ စရိုက် စောင်းငဲ့၊ သစ္စာမဲ့ကြောင့်၊ . . . ”ဟူသော စကားတို့သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို အဓိက ရည်ရွယ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုကြပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဤရတုကို ချေပသည့်အနေဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ တပည့်တစ်ဦးဖြစ်သူ မဟာဒါန်ဝန်ဦးရွှေဝသည် “မန်းမကိုဋ်မှာလေ . . . အစချီ လေးချိုး”ဖြင့် ပြန်လည် တုံ့ပြန်ပါသည်။ ပါတော်မူရခြင်း၊ တိုင်းပြည်ဆုံးရှုံး ရခြင်းတို့သည် များမတ်များ၏ အပြစ်မဟုတ်။ သီပေါမင်း၏ အပြစ်မျှသာ ဖြစ်ကြောင်းကို “. . . ဆယ့်တဖြာငယ်၊ နေအာဒိစစ်၊ ဘရာစိုးသည့်၊ ဖြူမိုး လှစ်က၊ အနှစ်ပညာ၊ အရှင်းကွာ၍ စဉ်လာမင်းသုံး၊ ရှေးကျင့်ထုံးကို၊ အလုံး ပစ်လွှဲ၊ ငွေနှင့်မြူလျှင်၊ လူပေပဲဟု၊ စိတ်စွဲမှတ်ကြိုး၊ တိုင်းအလုံးကို၊ ဈေးနှုန်း နှင့်ထပ်၊ အမွေအပ်သော်၊ မကပ်တရား၊ ရှေ့ဆောင်နွားကြောင့်၊ နောက်နွား တစ်သိုက်၊ လမ်းကောက်လိုက်သို့ . . . ”ဟု ပြန်လည်ချေပပါသည်။

(ဤလေးချိုးကို ကင်းဝန်မင်းကြီးကိုယ်တိုင် ရေးသားခဲ့သည်ဟု အချို့သော သုတေသီများက အမှတ်မှားနေပါ၏။ မဟာဒါန်ဝန် ဦးရွှေဝ ကိုယ်တိုင် ဤလေးချိုးကို ရေးခဲ့ကြောင်း ဝန်ခံစကားရှိပါ၏။)

တဖန် မဟာဒါန်ဝန် ဦးရွှေဝ၏ လေးချိုးကို ထပ်ဆင့်ချေပသည့် အနေဖြင့် ဆီးဘန်နီဆရာတော်သည် “တဘန်မှတ်စေ. . အစချီသော ဧကပိုင် ရတု” ကို ရေးသားပြန်သည်။ ထိုရတုတွင် ပါတော်မူခြင်းသည် များမတ်များ၏ တာဝန်ဖြစ်ကြောင်းကို “နွားလားရှေ့ဆောင်၊ ပမာမြောင်လျက်၊ မင်းခေါင် ကိုသာ၊ ပြစ်ရှာတန်တန်၊ ဆိုပြန်ဘိဘိ၊ ထိထိပါးပါး၊ စကားဖောက်လှဲ၊ ကိုယ်ကို လွဲသည်၊ မလွဲစသာ၊ ဤအရာကို ပမာထင်ထင်၊ ကဗျာတင်၍ ပေါက်ပင် ကိုင်း ညိတ်၊ ဗျိုင်းနိမိတ်ကို၊ ဖိုလ်ဟိတ်စပ်ခါ၊ ဟတ်၍ရှာမှု၊ သတ္တဝါတူဇ၊ ချင်းမူလဟု၊ သိရသောနှယ်၊ မလွတ်ဘွယ်တည့်၊ နွယ်မာလောညွန့်၊ ဆင်ခြင်ကွန့်လည်း၊ မလွန့်စသာ၊ အကြောင်းမှာကား၊ ငယ်စွာနုမျစ်၊ ကြလိုမျစ်သို့၊ မြေးမြစ်အလား၊ မင်းနှစ်ပါးတို့၊ တိုင်းကားနှင်းထပ်၊ ကိုယ်ကိုအပ်၍၊ ပညတ်စေကြောင်း၊ များမတ် ပေါင်းအား၊ ဆိုကောင်းအရေး၊ လွှဲဝေပေးလျက်၊ တစ်ရွေးတစ်ရတီ၊ တစ်ဗီဇဝါ၊ တစ်မြူလွှာမျှ၊ ရသာအထူး၊ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို၊ များမတ်ထံမှ၊ မခံရရှင့်. . .”ဟု ရေးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။

ဆီးဘန်နီဆရာတော်၏ ရတုနှစ်ပုဒ်သည် အကျိုးအကြောင်း အချက် အလက် အမှားအမှန် အပထားသော်မှ ပါတော်မူအရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ကင်းဝန်မင်းကြီးအား များစွာအထိနာစေပါသည်။ ထို့ပြင် မပြေးသော်လည်း ကန်ရာရှိ ဆိုရိုးစကားအတိုင်း ညောင်ရမ်းစားနှင့် ညောင်အုပ်စား မင်းသား နှစ်ပါးသည် မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှသံအရာရှိ အာ၊ ဘီ၊ ရှော (R.B.Shaw) ထံမှ တစ်ဆင့် အင်္ဂလိပ်ပိုင် အောက်မြန်မာပြည်တွင် ခိုလှုံမည်ပြုစဉ်၊ ရန်အောင်မြင် ဝန်ထောက်ဦးအိုက ဝင်လုရန် ကြံစည်ခဲ့ခြင်းကို ကင်းဝန်မင်းကြီးက တားဆီး၍ တပ်အစောင့်အရှောက်ဖြင့် ကမ်းနားအရောက် လိုက်ပို့စေခဲ့ခြင်း၊ ဘုံဘေ ဘားမား သစ်ခိုးမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မြန်မာမင်း၏ စီရင်ချက်ကို အင်္ဂလိပ် တို့က မကျေမနပ်ဖြစ်ကာ အင်္ဂလိပ်အရာရှိတစ်ဦးအား ခုံအဖြစ်သတ်မှတ်ရန် တောင်း ဆိုခဲ့သည်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီးက လိုက်လျောလှိုခဲ့ခြင်း၊ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ

တတိယ စစ်ပွဲတွင် အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရင်ဒါဂတ်စ် (General Prendergast) ဦးဆောင်သော မြန်မာပြည်သိမ်း စစ်သင်္ဘောတွင် စိတ်ဓါတ် စစ်ဆင်ရေး အနေဖြင့် ညောင်ရမ်းမင်းသား ဟန်ဆောင်၍ မင်းသားတု (မောင်ဘသန်း) လိုက်ပါလာခြင်းကို ညောင်ရမ်းမင်းသားဟု ယုံကြည်ကာ အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်များ မြင်းခြံလွန်လာလျှင် မြန်မာတပ်များ ဆက်လက်မခုခံရန်၊ ခုခံတိုက်လျှင် သူပုန်ဟု ကြေးနန်းဖြင့် လွှတ်တော်မှ အမိန့်ထုတ်ခြင်း၊ အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်များ နေပြည်တော်နားနီးလာချိန်တွင် သီပေါမင်းကိုယ်တိုင် ရွှေဘိုဘက် တိမ်းရှောင်လိုသည်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီးက တားဆီးခဲ့ခြင်း၊ မိဖုရားခေါင်ကြီး စုဖုရားလတ်အား စိတ်ပျက်၍ အိန္ဒိယရှိ ညောင်ရမ်းမင်းသားအား ထီးနန်း တင်လိုခြင်းတို့သည် ပါတော်မူအရေးအခင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကင်းဝန်မင်းကြီး အပေါ် သံသယပွားစေ ခဲ့ပါသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးအပေါ် သံသယပွားစေသော အချက်တချို့မှာ စွပ်စွဲချက် မျှသာဖြစ်၍ ယုတ္တိမတန်လှပါ။ သာဓကပြရသော် မြင်းခြံအလွန်တွင် မြန်မာတပ်များ ဆက်လက်မခုခံရန် အမိန့်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီး မထုတ်ခဲ့ကြောင်း မြင်းခြံခံတပ်မှ ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့သည့် ရေကြောင်းဗိုလ်မှူး လှေသင်းအတွင်းဝန်မင်း ကိုယ်တိုင် ပြောဆိုခဲ့ဖူးပါသည်။ အမှန်စင်စစ် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် မင်းတုန်းမင်းကြီးနှင့် သားတော် သီပေါမင်းလက်ထက် မင်းနှစ်ဆက်လုံးမှာပင် အမြော်အမြင် ကြီးမားစွာဖြင့် တိုင်းပြည်တာဝန်ကို သစ္စာရှိရှိ ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်မှာ ယုံမှားသံသယ ရှိစရာမလိုပါ။ တိုင်တားမင်းကြီး ဦးဖိုးအမျိုးကို ချစ်သကဲ့သို့ ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းသည်လည်း အမျိုးကို ချစ်မြတ်နိုး ပါလိမ့်မည်။ အထူးသဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းကဲ့သို့ အမြော်အမြင် အသိဉာဏ် ကြီးမားသူတိုင်း သီပေါမင်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ပျက်စီးယိုယွင်း နေပုံကို နှစ်သက်မည် မဟုတ်သော်လည်း၊ မြန်မာ့ထီးနန်း၊ မြန်မာ့အချုပ်အခြာ အာဏာကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးစေရန် ကြံစည် စိတ်ကူးခဲ့မည် မဟုတ်ပါ။ ဤအချက်ကို အလေးအနက် ဆင်ခြင်သင့်ပါသည်။

သုတေသီ အချို့ကမူ “ဦးကောင်း လိမ်ထုတ် မင်းဆက်ပြုတ်” ဟူသော စကားသည် အင်္ဂလိပ်တို့က ဦးကောင်းအပေါ် လိမ်လည်လှည့် ဖြားသော

သီပေါမင်းအား ခေါ်ဆောင်သွား၍ မြန်မာမင်းဆက်ပြုတ်ရသည်ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုကြပါသည်။ မည်သို့ဆိုစေ ပါတော်မူပြီးနောက်တွင်မူ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အနေအထားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သမိုင်းတွင် အမည်းစက် စွန်းထင်းခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ပါတော်မူပြီးစ မြန်မာပြည် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးအတွက် ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင် ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ် ဆောင်ရွက်သော မန္တလေး လွတ်တော်ဟောင်းကို အင်တိုက်အားတိုက် ကူညီခဲ့ခြင်း၊ နယ်ချဲ့ အင်္ဂလိပ်တို့အား ဆက်လက်တွန်းလှန်နေသော ဝန်းသိုဇော်ဘွားကြီး ဦးအောင် မြတ်အား လက်နက်ချရန် ၁၈၈၆ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ် ကိုယ်စားပြု၍ စကား ကမ်းလှမ်းခဲ့ခြင်း၊ ပါတော်မူပြီး ၁၀ နှစ်မြောက် ၁၈၉၅ ခုနှစ်တွင် တရားဌာနချုပ် မင်းကြီး၊ ဂျီ၊ ဒီ၊ ဘားဂျက် (G.D Burgess) ၏ မေတ္တာရပ်ခံချက်အရ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ၃၆ စောင်တွဲ အမွေခန်း ဓမ္မသတ်ကြီးနှင့် ၃၄ စောင်တွဲ အိမ်မှုခန်း ဓမ္မသတ်ကြီး ၂ တွဲကို ပြုစုပေးခဲ့ခြင်း၊ ၁၈၉၇ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယ ဘုရင်ခံ၏ ဥပဒေပြု လွတ်တော်တွင် မင်းတိုင်ပင် အမတ်နေရာ လက်ခံ၍ အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ အငြိမ်းစား လစာငွေ အမြောက်အမြား ရရှိခဲ့ခြင်းတို့သည် ကင်းဝန်မင်းကြီး အတွက် အားနည်းချက်များဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ တစ်နည်း အားဖြင့်ဆိုရသော် ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းသည် အုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစား၏ ရာထူး၊ အာဏာ၊ အခွင့်အရေးတို့ဖြင့် အသုံးချခြင်း ကို ခံခဲ့ရသည် ဆိုရပါမည်။

ဤအားနည်းချက်များကို ရည်ရွယ်၍ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးအား လောကုတ္တရာရှုထောင့်မှ သတိပေးသည့်အနေဖြင့် သံဝေဂ လေးချိုးကြီး ရေးပို့ခဲ့ပါသည်။ ယင်းသံဝေဂ လေးချိုးကြီးတွင် လောက အရေး လောကမှု၊ မင်းရေးမင်းမှူးများသည် အနှစ်မဟုတ်၊ အကာသက်သက် မျှသာဖြစ်၍ ထိုအကာတောတွင် လူထက်လူ တစ်ဦးဖြစ်သော ကင်းဝန်မင်းကြီး သည် အသက်အရွယ် ကြီးရင့်သည့်တိုင် အချည်းနှီးသော ဗျာပါရ၊ မောဟ၊ ဥဒ္ဓစ္စများနှင့် အချိန်ကုန်ခဲ့ကြောင်း ရည်ရွယ်၍ “မိုက် မလင်းနိုင်လို့၊ မြိုက်ခင်း ညာဆီမှ၊ ခါတော်မီ သီမဝေ့နိုင်ဘု၊ ဒီကွေ့တွင်နေကုန်မျောပြန်ရ၊ အတော ဘယ်မသတ်နိုင်တဲ့၊ ရဟတ်တွေ၊ ငါးရပ်ကယ်စုံညီ၊ ဒုလ္လဘီငယ်၊ ကြုံမို့ခုခေတ်၊ မြန်ခင်းဇမ္ဗူ၊ မှန်ကင်းငယ်ထူ၊ လူ့ထက်လူ ဖြစ်ပါလျက်၊ အနှစ်ကယ်မနွယ်၊

အကာတောမှာ ဗျာမောကျယ်လို့ . ”ဟူ၍ သတိပေးခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် ပါတော်မူ ပြီးနောက် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အနေအထားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သုတေသီ ဆရာတိုက်စိုးက “ဦးကောင်း၏ ကျေးဇူးကား အင်္ဂလိပ်အစိုးရ အပေါ် တွင် ကြီးပါပေသည်။ သူကဲ့သို့သော် ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ပေးခြင်း ကြောင့် အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးတွင် လွယ်ကူသည်။ မြန်မာအများကို အင်္ဂလိပ် တို့က သိမ်းသွင်းရာတွင် ချောမောသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရက သူ့ကို စီ၊ အက်စ်၊ အိုင် (C.S.I) ဆိုသည့် အိန္ဒိယတာရာ ဘွဲ့တံဆိပ်မျိုး ပေးအပ်ရုံမျှမက ၁၉၀၈ ခုနှစ်တွင် သူကွယ်လွန်သောအခါ၌လည်း ရုံးပိတ်ထား၍ အင်္ဂလိပ် စစ်ရဲ မြင်းတပ် ခြံရံ၍ ဘင်ခရာ တီး၍ မသာပို့စေပါသတည်း”ဟု မှတ်ချက်ချ ပါသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရလျှင် ပါတော်မူအရေးအခင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကင်းဝန်မင်းကြီးအပေါ် သံသယပွားစေနိုင်သော “ဦးကောင်း လိမ်ထုတ် မင်းဆက်ပြုတ်” ဟူသော စကားကား ယုတ္တိမတန်လှပါ။ ပါတော်မူပြီးနောက် မြန်မာ့သမိုင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ကား ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် အမည်းစက်စွန်းထင်း ခဲ့ရကြောင်း အထက်တွင် တင်ပြခဲ့ပြီးပါပြီ။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအနေဖြင့် ကင်းဝန် မင်းကြီးသည် အမြော်အမြင် ဉာဏ်ကြီးမား၍ သဘောထားပြည့်ဝသော ပုဂ္ဂိုလ် ထူး တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည်မှာ ယုံမှား သံသယ ရှိစရာမလိုပါ။ ရိုသေလေးစား အပ်သော နိုင်ငံခေါင်းဆောင် တစ်ဦးလည်း ဖြစ်ခဲ့ပါ၏။ သို့သော် ထိုသို့သော် ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည်ပင် အလွန်ထင်ရှားလှသော သမိုင်းတစ်ကွေ့ အပြောင်း အလွဲ တွင် အမည်းစက် စွန်းထင်းခဲ့ရကြောင်း သမိုင်းသင်ခန်းစာတစ်ရပ်အဖြစ် သတိမူ သင့်လှပါသည်။

ကျမ်းကိုး

- (၁) ခင်ညွန့်၊ မ။ “ပါတော်မူ ကဗျာအချို့ကို လေ့လာဝေဖန်ခြင်း”၊ ပညာပဒေသာ၊ အတွဲ ၃၊ အပိုင်း ၂ (ဧပြီ ၁၉၆၈)၊ စာ ၁၈၃-၂၀၀။
- (၂) တိုက်စိုး၊ “ကင်းဝန်”၊ မင်းနှင့်စာဆို၊ ရန်ကုန်၊ အလိမ္မာစာပေ၊ ၁၉၇၀။
- (၃) မြင့်ဆွေ၊ ဦး။ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့်စလေဒင်၊ ငွေတာရီ အမှတ် ၂၂၃ (ဇန်နဝါရီ ၁၉၇၉)။
- (၄) လယ်တီဆရာတော်။ ဂမ္ဘီရကဗျာကျမ်း၊ ဒု-ကြိမ်။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာ့ဗျူဟာ စာအုပ် တိုက်၊ ၁၉၆၈။

သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းနှင့် ဂျပန်ခေတ် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ၁၉၄၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁ ရက်နေ့တွင် ဂျပန် စစ်အုပ်ချုပ်ရေး လက်အောက်မှ မြန်မာပြည်လွတ်လပ်ရေးရခဲ့သည်။ သို့သော် နိုင်ငံရေးနှင့် ပတ်သက်၍ နားကြီးမျက်စိကြီး သူများကမူ ဂျပန်ပေးသည့် လွတ်လပ်ရေးကို အားတက်သရော မရှိလှပါ။ ဂျပန်ခေတ် မြန်မာ့ လွတ်လပ် ရေးကို အတုအယောင် ရွှေရည်စိမ် လွတ်လပ်ရေးဟု သိမြင်ခဲ့ကြသည်။ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းသူ အများစုမှာ တိုင်းပြည်လွတ်လပ်ရေးအတွက် အခြေအနေအရ ဂျပန်တို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရသည့်တိုင် ဂျပန်တို့၏ ဖက်ဆစ်ဝါဒကို ကနဦးကပင် မနှစ်သက်ခဲ့ကြချေ။ သာဓကပြရသော် စာရေးဆရာ အယ်ဒီတာ ဒီးဒုတ်ဦးဘချိုသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မတိုင်မီ ၁၉၃၉ ဝန်းကျင်ကပင် တရုတ်ပြည်တွင် ကျင့်သုံးနေသော ဂျပန်စစ်ဝါဒီတို့၏ ဖက်ဆစ်ဝါဒကို ဒီးဒုတ်ဂျာနယ်မှတစ်ဆင့် တိုင်းပြည်သို့ အသိပေး တင်ပြခဲ့သည်။ ထိုသို့ အသိပေး တင်ပြမှုကြောင့် အချို့သော နိုင်ငံရေး နားမျက်စိ သေးသိမ်သူများက “ဒီးဒုတ်ဦးဘချိုအား တရားအားထုတ်သူ”ဟု စာနယ်ဇင်းများတွင် ပြောင်လှောင်ခန့် ခဲ့ကြသည်။

ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းနှင့် ဒီးဒုတ်ဦးဘချိုမှာ စာပေလောက နိုင်ငံရေးလောကတို့တွင် အစဉ်လက်တွဲခဲ့သော ဆရာတပည့်နှစ်ဦးဖြစ်သည်။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် ပထမအကြိမ် ကျောင်းသားသပိတ်နှင့်အတူ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော

ဆရာလွန်း (သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း)

နိုင်ငံတော်အဓိပတိမင်းကြီး ဒေါက်တာဘမော်

အမျိုးသားကောလိပ်မှ စတင်၍ ဆရာတပည့် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးအတွက် စေတနာသန့်သန့်ဖြင့် ကိုယ်ကျိုးစွန့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ ကြသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းမှာမူ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်မှုကိုပင် ပဓာနမထားဘဲ တို့ဗမာအစည်းအရုံး ၏ နာယကတစ်ဦးအဖြစ် နိုင်ငံရေးကို ပို၍ ကိုယ်ထိလက်ရောက် ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးအတွက် တို့ဗမာ အစည်းအရုံးမှ လူငယ်များကိုသာ အားကိုးခဲ့သည်။ တို့ဗမာအစည်းအရုံးမှ သခင်လူငယ်များ၊ အထူးသဖြင့် သခင်အောင်ဆန်းကဲ့သို့ တက္ကသိုလ်သမဂ္ဂ ခေါင်းဆောင်များ

ကို အားထားသည်နှင့်အမျှ တို့ဗမာအစည်းအရုံးနှင့် ခေတ်ပြိုင် ဆင်းရဲသား ပါတီမှ ဒေါက်တာဘမော်၊ မျိုးချစ်ပါတီမှ ဦးစော၊ ငါးပွင့်ဆိုင်မှ ဦးဘဘေ၊ ဦးချစ်လှိုင်၊ ဆာပေါ်ထွန်း စသော နိုင်ငံရေးသမားကြီးများကို လွတ်လပ်ရေး အတွက် အားမကိုးခဲ့ပါ။ ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းသည် နိုင်ငံရေးသမား တစ်ဦး ဖြစ်သည့်အပြင် စာရေးဆရာ ကဗျာဆရာကြီး တစ်ဦးလည်း ဖြစ်ခဲ့ရာ သူ၏ခံစားမှုကို ကဗျာလင်္ကာဖြင့် ဖော်ထုတ်လေ့ရှိသည်။ သာဓကပြရသော အင်္ဂလိပ်ခေတ်အတွင်း ဒေါက်တာဘမော် အာဏာရချိန် နန်းရင်းဝန်ဘဝတွင် ဒေါက်တာဘမော်ကို မနှစ်သက်သောအားဖြင့် “ရေဖျန်း ကုလားစပ်ကိုဖြင့် ရွှေနန်းမအပ်နိုင်ဘူ” ဟု ရေးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။

ထိုသို့ နိုင်ငံရေးအစဉ်အလာကြီးမားလှသော ဆရာကြီး သခင်ကိုယ် တော်မှိုင်းသည် ဂျပန်ခေတ် လွတ်လပ်ရေးအခမ်းအနားတွင် နိုင်ငံတော် အဓိပတိ ဖြစ်လာသူ ဒေါက်တာဘမော်အား “အရှင်မင်းကြီး” ဟူသော အာလုတ် စကားဖြင့် ဘိသိက်သွန်းလောင်းခဲ့ကြောင်း ကိုယ်တွေ့သမိုင်းမှတ်တမ်းများ၊ စာအုပ်များတွင် ဖတ်ရသည့်အခါ ကျွန်တော့်စိတ်တွင် မတင်မကျ ဖြစ်မိပါ သည်။ ကျွန်တော်ကဲ့သို့ပင် မြန်မာ့သမိုင်းကို စိတ်ဝင်စား၍ ဆရာကြီး သခင် ကိုယ်တော်မှိုင်း၏ ဘဝနှင့်ဆောင်ရွက်ချက်များကို လေ့လာသူတိုင်း ဂျပန်ခေတ် လွတ်လပ်ရေးအခမ်းအနားတွင် ပါဝင်ခဲ့ရသော ဆရာကြီး၏ အနေအထားကို ဘဝင်ကျမည်မဟုတ်ပါ။ ထင်ရှားစေရန် ဂျပန်ခေတ် လွတ်လပ်ရေး အခမ်း အနားတွင် ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ရသော မြို့မဆရာဟိန်၏ ဆောင်း ပါးကို တင်ပြပါမည်။

ဝန်ကြီးပဏ္ဍိတ ဦးစိန်သည် ဒေါက်တာဘမော်အား နိုင်ငံ တော် အဓိပတိမင်းကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ကြောင်း ကြေညာလိုက် ၏။ ဝန်ကြီးဦးစိန်နှင့် အခမ်းအနားမှူးတို့သည် နိုင်ငံတော် အဓိပတိ ကို ကြိုဆိုရန် ခန်းမကြီးမှ ထွက်ခွာသွားကြ၏။ ကျွန်တော်တို့ ခန်းမကြီး အဝင်ဝမှ စောင့်ဆိုင်းကြရ၏။ နိုင်ငံတော် အဓိပတိကြီး သည် ပဏ္ဍိတဦးစိန်၊ အခမ်းအနားမှူး ဦးပိုင်၊ အတွင်းဝန်ချုပ် ဦးချစ်မောင်၊ အတွင်းဝန် ဦးကျော်ငြိမ်း၊ အတွင်းဝန် ဦးတင့်ဆွေ၊

အတွင်းဝန်ကလေး ဦးစိန်တို့ ခြံရံ၍ ဒေါင်းခန်းမ ကြီးဆီသို့ ရှေ့ရှု ကြွလာသောအခါ ကျွန်တော်က “နိုင်ငံတော်အဓိပတိ”ဟု ကြွေးကြော် လိုက်ရသည်။

ထိုအခါ ပထမအကြိမ် မဟာစည်တော် ဆော်ရွှမ်းတီး ခတ်လိုက်သံကို ခွဲညားစွာ ကြားရလျက် နိုင်ငံတော်အဓိပတိ သည် ခန်းမကြီး အတွင်းသို့ တစ်လှမ်းချင်းလှမ်း၍ ဖြည်းညင်းစွာ ဝင်ရောက် လာရာ အားလုံးသော ပရိသတ်များသည် မတ်တပ်ရပ် လျက် အရိုအသေပြုကြကုန်၏။ ဤအချိန်သည် အလွန်ခွဲညား တင့်တယ်၍ မင်္ဂလာကျက်သရေ အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံလှသော အခါသမယ ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတော် အဓိပတိကြီးသည် စင်မြင့်ပေါ်သို့ ရောက်၍ ရွှေရောင်တို့ဖြင့် တဝင်းဝင်းတောက်ပြောင်နေသော ကုလားထိုင် ကြီးပေါ်၌ ထိုက်လိုက်သောအခါ စည်တော်သံလည်း ရပ်စဲ၍ ပရိ သတ် အပေါင်းလည်း ထိုင်ကြရပြန်သည်။ ထူးခြားသော အချက် မှာ နိုင်ငံတော်အဓိပတိကြီးအဖြစ် ယခုအကြိမ် ကြွရောက်လာရာ တွင် နိပုန်ဧကရာဇ်မင်းမြတ်က ချီးမြှင့်တော်မူအပ်သော ပထမတန်း တက်နေတံဆိပ်တော်ကို လက်ဝဲဘက် ရင်အုပ်အောက်တွင် ချိတ် ဆင်၍ အနီကွပ် ပိုးစလွယ်ဖြူကို လက်ယာဘက် ပုခုံးပေါ်တွင် ဆင်သိုင်းထားရာ မီးမောင်းကြီး၏ အလင်းရောင်ဖြင့် တဝင်းဝင်း တပြောင်ပြောင်နေသော တံဆိပ်တော်၊ ပိုးစလွယ်၊ ပိုးခေါင်းပေါင်း၊ ပိုးဖြူထိုင်မသိမ်း၊ နန်းစဉ်ချိတ် တောင် ရှည်ပုဆိုးတို့ဖြင့် တန်ဆာ ဆင်ထားသော အဓိပတိ မင်းကြီးအား ရှုမြင်ရသည်မှာ ကြည့်၍ မဝနိုင်လောက်အောင် ကျက်သရေ မင်္ဂလာနှင့် ပြည့်စုံကာ တင့် တယ် လှပေသည်။

သစ္စာမူ

ထို့နောက် နိုင်ငံသူနိုင်ငံသား၏ ကိုယ်စား သခင်ကိုယ် တော်မှိုင်းကြီးသည် ရွှေပုရပိုက်ကို ဖြန့်၍ အဓိပတိမင်းကြီးအား

သစ္စာတော်မူရန် ဥယျောဇဉ်ကို ဖတ်ကြားသောအခါ မင်းကြီးသည် မတ်တတ်ရပ်၍ ကြားနာ၏။

အခမ်းအနားမှူးသည် ရှားပန်းထည်ဖြင့် ထုပ်နှောင်ထားသောကျမ်းကို မင်းကြီးအား ဆက်သလိုက်လေသည်။ မင်းကြီးသည် ကျမ်းကို လက်နှစ်ဖက်ဖြင့် ကိုင်လျက် “မြန်မာနိုင်ငံသူ နိုင်ငံသားတို့ လိုလားတောင့်တ အာသီသထားသော အကြောင်းအချက်များအတိုင်း ကျွန်ုပ်သည် တရားနှင့်အညီ တည်ကြည်ဖြောင့်မတ်စွာ နိုင်ငံတော်ကို အုပ်ချုပ်မည်ဟု လူသိရှင်ကြား သစ္စာမူပါသည်” ဟူ၍ လေးနက်စွာ သစ္စာတော်မူရာ ပရိသတ်တို့လည်း မတ်တတ်ရပ်၍ နားဆင်ကြရကုန်၏။

သစ္စာတော်မူပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ပုဏ္ဏားတော်ဆရာမြသည် ခရုသင်းကို သုံးကြိမ်ရှည်လျားစွာ မှတ်ပြီးသည့်နောက် အောင်စည်အောင်မောင်း ခြိမ်ခြိမ်ညောင်းမျှ ရိုက်တီးခတ်ရွှန်းသံကို ကြားရသောအခါ ကျွန်တော့် တစ်ကိုယ်လုံး ကြက်သီးမွေးညင်း တဖြန်းဖြန်းထ၍ လာ၏။ ထို့နောက် နိုင်ငံတော်အဓိပတိကြီးသည် အတွင်းဝန်များ ခြံရံ၍ ခန်းမကြီးမှ ထွက်ခွာကြွသွားတော်မူလေသည်။

အိုးဝေဂျာနယ်၊ အမှတ် ၅၈၊ (၁-၁-၇၁)၊ ၂၀-၂၄။

သို့သော် ကျွန်တော်သည် ကံအားလျော်စွာ ဂျပန်ခေတ်လွတ်လပ်ရေးနှင့် ပတ်သက်သော အခြားကိုယ်တွေ့ဆောင်းပါးမှတ်တမ်းတစ်စောင်ကို ဖတ်ရသည့်အခါ ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း၏ ဂျပန်ခေတ်လွတ်လပ်ရေး အခမ်းအနားတွင် ဘိသိက်သွန်းလောင်းခဲ့ရသည့် အနေအထားကို နားလည်ရပါတော့သည်။ ဤအထောက်အထားများမှာလည်း မြို့မဆရာဟိန်၏ ကိုယ်တွေ့မှတ်တမ်းကဲ့သို့ ခိုင်မာသော အထောက်အထားတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ မှတ်တမ်းတင်သူမှာ ဦးကျော်မြင့် (တရားသူကြီး) ဖြစ်သည်။ ဦးကျော်မြင့်မှာ ဒုတိယအကြိမ်ကျောင်းသားသပိတ်တွင် သပိတ်မှောက် ကျောင်းသားများအား စောင့်ရှောက်ခဲ့သော မြို့မမြို့ဖ တစ်ဦးအဖြစ် ဒီးဒုတ်ဦးဘချိုနှင့် လက်တွဲ၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့သူ။

မြန်မာ့နိုင်ငံရေးနှင့် ရင်းနှီးသူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဦးကျော်မြင့်၏ ဆောင်းပါးကို ကောက်နုတ်တင်ပြပါသည်။

လွတ်လပ်ရေးပေးသော အခမ်းအနားကို ယခင်ဘုရင်ခံ အိမ်တော်၌ ၁-၈-၄၃ နေ့တွင် ကျင်းပလေသည်။

ထိုအချိန်က ကျွန်တော်သည် အလယ်တောရကျောင်း တိုက်နှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင် မြေကွက်ပေါ်တွင်တဲတစ်လုံးထိုး၍ နေထိုင်ပါသည်။

လွတ်လပ်ရေး ပေးသည်ဆိုသောနေ့က ဆရာကြီး သခင် ကိုယ်တော်မှိုင်းသည် ညနေစောင်းတွင် ကျွန်တော်ထံသို့ လာရောက် လေသည်။ သူသည် ယခင်ကဲ့သို့ပင် သျှောင်ထုံးတွင် ပဝါပေါင်း၍ ပင်နီရင်ဖုံး အင်္ကျီနှင့် မဲပုဆိုးကို ဝတ်ဆင်လျက် အိမ်တော်ရာ ထီးကြီးကိုင်ပြီး ခြေညှပ်ဖိနပ်ကိုစီး၍လာပါသည်။ ကျွန်တော်၏ တဲရှေ့မြေကြီးပေါ်၌ စားပွဲတစ်လုံးနှင့် ကုလားထိုင်များ ထားလျက် ရှိရာ ကျွန်တော်လည်း ဆရာကြီးအား နေရာထိုင်ခင်း ပေးပါသည်။ ဆရာကြီးသည် ဘာမျှမပြောသေးဘဲ “ထို့” ဟူသော အသံဖြင့် တံတွေး ထွေးလိုက်ပါသည်။ ကျွန်တော်က ဆရာကြီးတော့ တစ်ခုခု ဖြစ်လာပြီ၊ ဘာများပါလိမ့်ဟု တွေးတော၍ နေမိပါသည်။ ကျွန်တော်က မမေးဘဲနှင့် ဆရာကြီးက-

“ဟိုအကောင် မောင်စိန်ပေါ့ကွာ၊ ဒီအကောင့် ဉာဏ်ပဲ” ဟု အရင်းမရှိ အဖျားမရှိ စ၍ ပြောပါတော့သည်။ ကျွန်တော်က အဓိပ္ပာယ်ကို နားမလည်၍ မေးမြန်းသောအခါ ဆရာကြီးက ကျွန်တော့်အား သူသည် အဓိပတိ ဘိသိက်သွန်းသောပွဲက လာခဲ့ သည်ဟု ပြောပါသည်။

ဗန္ဓုလဦးစိန်က သူ့ကို တင်ကြို၍ အသိမပေးဘဲ ဘိသိက် သွန်းသည့်အချိန် ရောက်သောအခါမှ အမေးအဖြေ ပါဝင်သော စာတမ်းကို သူ့လက်ထဲသို့ ထည့်၍ သူ့အားဖတ်စေပါသည်။ ပထမ ဆုံး စကားမှာ (ဒေါက်တာဘမော်ကို ရည်စူး၍) ‘အဓိပတိ အရှင်

မင်းကြီး'ဟု ဖြစ်သဖြင့် ဆရာကြီးပြောပြချက်အရ၊ ၎င်းသည် တံတွေးပင် သီးခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ဗိုလ်ပုံအလယ်၌၊ ဖြစ်နေ၍ ဒေါသကို ထိန်းပြီးလျှင် ဆက်လက်၍ ဘိသိက်သွန်းသည့် အဓိပ္ပာယ်နှင့်အမေးပုစ္ဆာတို့ကို မေး၍၊ အဓိပတိ ဒေါက်တာဘမော်က အဖြေများကို ပေးခဲ့သည့်အကြောင်းများကို အတိုချုံးပြီး ကျွန်တော့်အား ပြန်၍ ပြောပြပါသည်။ ပြောရင်းပင် “ဒီအကောင် မောင်စိန်လေ” ဟု ခဏခဏ ပြောဆိုပါသည်။

ရှုဒေါင့်ဂျာနယ်၊ အမှတ် ၂၆၊ (၁၅-၄-၇၀)၊ ၆-၇/၃၆။

အထက်ပါ အထောက်အထားနှစ်ရပ်ကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် မြို့မဆရာတိုက်၏ မှတ်တမ်းကို မှားသည်ဟု မဆိုနိုင်သော်လည်း ပြည့်စုံမှု မရှိပါ။ အထူးသဖြင့် မြို့မဆရာတိုက်၏ မှတ်တမ်းကို ကိုးကား၍ ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို အကဲဖြတ်ခဲ့လျှင် မှားယွင်းနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အရေးပါသော နိုင်ငံရေး သမိုင်းဖြစ်ရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ အထောက်အထားများကို အသုံးပြုရာတွင် အထောက်အထား တစ်ရပ်တည်းကိုသာ စိတ်ချလက်ချ အားမကိုးသင့်ပါ။ အထောက်အထား တစ်ခုတည်းကိုသာ အားကိုး၍ ကောက်ချက်ချခဲ့လျှင် မှားယွင်းနိုင်ပါသည်။ ဤအချက်ကို သတိမူသင့်ပါ၏။

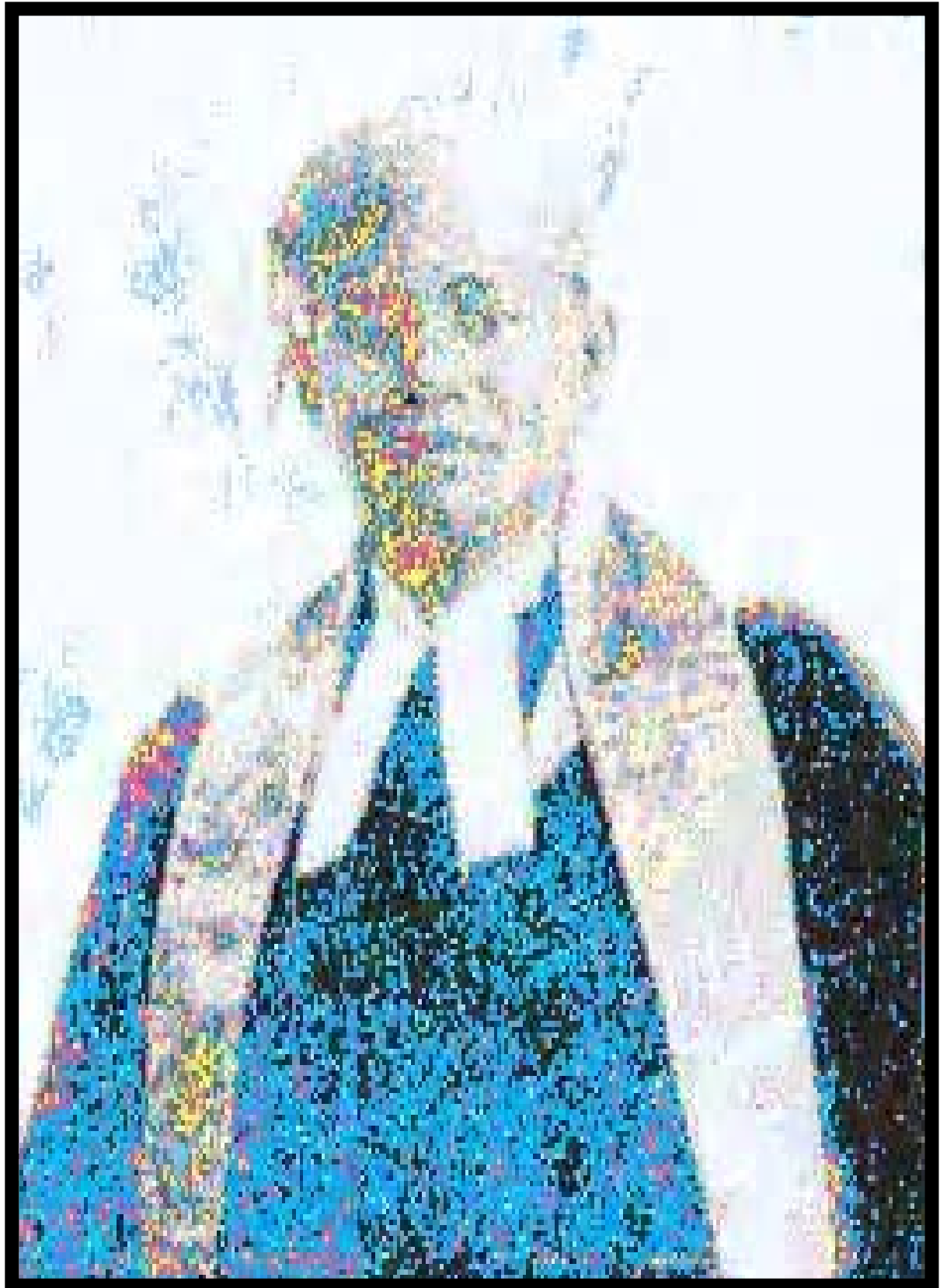
ကျမ်းကိုး

- (၁) ကျော်မြင့်။ ‘ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းနှင့်ကျွန်တော်’၊ ရှုဒေါင့်ဂျာနယ်၊ အမှတ် ၂၆ (၁၅-၄-၇၀)၊ စာ ၆-၇/၃၆။
- (၂) ညိုမြ၊ ‘တိဟိတ်ကလေးမှ တိဟိတ်ကြီးသို့ ပျံသန်းသူ’၊ စာမော်ကွန်း၊ အမှတ် ၂ (ဇူလိုင် ၁၉၈၅)၊ စာ ၃၆-၄၂။
- (၃) ဟိန်၊ ဆရာ (မြို့မ-)။ ‘ဂျပန်ခေတ် လွတ်လပ်ရေးကြေညာသည့် အခမ်းအနား’၊ အိုးဝေဂျာနယ်၊ အမှတ် ၅၈၊ (၁-၁-၇၂)၊ စာ ၂၀-၂၄။

တရားဝန်ကြီးချုပ်ဦးသိမ်းမောင်နှင့် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး

မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှုသမိုင်းတွင် ‘ဝိုင်အမ်ဘီအေ’ခေါ် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကလျာဏယုဝအသင်းကြီး (Young Men’s Buddhist Association, 1906) သည် အလွန်အရေးပါခဲ့သည်။ ထိုအသင်းကြီး၏ ကြွေးကြော်သံမှာ ‘အမျိုးကို ချစ်ပါ’၊ ‘ဘာသာကိုလေးစားပါ’၊ ‘သာသနာကိုချီးမြှင့်ပါ’၊ ‘ပညာကို အားပေးပါ’ ဟူ၍ ဖြစ်၏။ ထိုအသင်းကြီးကို စတင်ပြုစု ပျိုးထောင်ပေးခဲ့သူများတွင် သူရိယ ဦးဘဘေ၊ ဒေါက်တာဘရင်၊ အမ်အေမောင်ကြီးတို့နှင့်အတူ ဘိလပ်ပြန် ဝတ်လုံ တော်ရ ဦးသိမ်းမောင်သည် တစ်ဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဦးသိမ်းမောင် သည် မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး ရသောအခါ တရားလွတ်တော်ဝန်ကြီး အဖြစ် ထမ်းဆောင်ရ၍ “သတိုးသီရိသုဓမ္မ အဂ္ဂမဟာ သရေစည်သူ”ဘွဲ့ ချီးမြှင့်ခြင်း ခံရသည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှလည်း ဂုဏ်ထူးဆောင် ဥပဒေ ဒေါက်တာဘွဲ့ ချီးမြှင့်ပါသည်။

ဦးသိမ်းမောင်သည် ၁၉၀၆ ခုနှစ်တွင် တက္ကသိုလ်ဝင်စာမေးပွဲကို တစ်နိုင်ငံလုံး၌ ပထမရရှိကာ အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ကလကတ္တား တက္ကသိုလ်မှ ဘီအေဘွဲ့ကို ပါဠိ ပထမတန်း ဂုဏ်ထူးဖြင့်လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ ကိန်းဘရစ်ချ်တက္ကသိုလ်နှင့် လင်ကွန်းအင်းတို့မှ ဥပဒေဘွဲ့နှင့် မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့များကိုလည်း ရရှိခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ထိုခေတ် ပညာချွန်သူများကို သုံးနှစ်တစ်ကြိမ် ချီးမြှင့်လေ့ရှိသော ဘီဂန်းဒက် ရွှေတံဆိပ်ဆုကိုလည်း ရရှိခဲ့

တရားဝန်ကြီးချုပ် ဦးသိန်းမောင်

သည်။ သို့သော် ဘိလပ်ပြန်ဝတ်လုံတော်ရ ဘဝဖြင့် ရန်ကုန်မြို့တွင် အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းပြုရာ အခက်အခဲနှင့် ရင်ဆိုင်ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၁၃ ခုနှစ် တွင် ပြည်မြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သည်။ ပြည်မြို့တွင် ဝတ်လုံတော်ရတစ်ဦးအဖြစ် ထင်ရှားလာကာ ပြည်ရွှေဆံတော်ဘုရား ဂေါပကအဖွဲ့ဝင် ဖြစ်လာသည်။ ထိုအခါ ဦးသိမ်းမောင်သည် ပြည်ရွှေဆံတော်ဘုရားရှိ “ဗြိတိသျှလူမျိုးများနှင့် ဥရောပ လူမျိုးများမှအပ မည်သူမျှ ဖိနပ်မစီးရ” ဟူသော ဆိုင်းဘုတ်ကို ပယ် ဖျက်၍ “မည်သူမျှ ဖိနပ်မစီးရ” ဟူသော ဆိုင်းဘုတ်အသစ်ကို ဦးဆောင် စိုက်ထူလိုက်သည်။

ဆိုင်းဘုတ်အသစ် စိုက်ထူပြီး မကြာခင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ် ချမ်းစဖို့ (Lord Chelmsford) မြန်မာပြည် လာရောက်မည့်ကိစ္စ ပေါ်လာ သည်။ ဘုရင်ခံချုပ် မြန်မာပြည်ရောက်လျှင် ပြည်ရွှေဆံတော် အပါအဝင် ထင်ရှားသော ဘုရားစေတီများသို့ ဝင်ရောက်လည်ပတ်မည်ဖြစ်ရာ ပြည်အရေး ပိုင်သည် ရွှေဆံတော်ဂေါပကအဖွဲ့အား “မည်သူမျှဖိနပ်မစီးရ” ဟူသော ဆိုင်း ဘုတ်ကို ဖြုတ်ထားရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ဦးသိမ်းမောင် ဦးဆောင်သော ဂေါပကအဖွဲ့သည် ရဲဝံ့ပြတ်သားစွာ ငြင်းပယ်လိုက်သည်။ ကံအားလျော်စွာ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် မြန်မာပြည်ရောက်မလာ၍ ပြဿနာ အကြီးအကျယ် မဖြစ် သော်လည်း ဝတ်လုံတော်ရ ဦးသိမ်းမောင်၏ သတင်းမှာ ထင်ရှားသွားသည်။ ထို့နောက် ပြည်အရေးပိုင်သည် “ဘုရားပုထိုးစေတီများတွင် ဖိနပ်မစီးသင့် ကြောင်း” တရားဝင် ထုချေလွှာ တောင်းခံလာပါသည်။ ထိုအခါ ဦးသိမ်းမောင် သည် မန္တလေးရှိ တောင်ခွင်သာသနာပိုင် ဆရာတော်ထံ လျှောက်ထား၍ အဆုံးအဖြတ် တောင်းခံခဲ့သည်။ သာသနာပိုင်ဆရာတော်က “ဤကိစ္စနှင့် ပတ် သက်၍ အဖြေပေးရန် အချိန်မကျသေး” ဟု အကြောင်းပြန်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဦးသိမ်းမောင်သည် ဖိနပ်ပြဿနာကို ၁၉၁၇ ခုနှစ်၊ ပျဉ်းမနားမြို့တွင် ကျင်းပ သော ပဉ္စမမြောက် ဝိုင်အမ်ဘီအေပြည်လုံးကျွတ် ညီလာခံသို့ တင်ပြသည်။ ညီလာခံမှ ဦးသိမ်းမောင်၏ အဆိုကို ထောက်ခံခဲ့ရာ ဖိနပ်ပြဿနာသည် အခြား မြို့ကြီးများကိုပါ ကူးစက်သွားသည်။

ဤအတွင်း ၁၉၁၇ ခုနှစ်မှာပင် ပဲခူးမြို့၌ ငလျင်ကြီးစွာ လှုပ်ခဲ့သည်။

ငလျင်ဒဏ်ကြောင့် ရွှေမော်စောစေတီတော်ကြီး ပြိုကျပျက်စီးသွားသည်။ ထိုအရေးတွင် ဘုရင်ခံ ဆာရယ်ဂျီနယ် ကရက်ဒေါက် (Reginald Henry Craddock) သည် ဘုရားရင်ပြင်သို့ ဖိနပ်စီး၍ တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုအခါ တစ်မြို့လုံး၊ တစ်နိုင်ငံလုံး မခံမရပ်နိုင်ဖြစ်ကာ လှုပ်ရှားအံ့ကြွလာသည်။ ပဲခူးမြို့ရှိ “ဗုဒ္ဓဂရုဂါရဝ” အသင်းကြီးက ဘုရင်ခံ၏အပြုအမူကို ရန်ကုန်မြို့ရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကလျာဏယုဝ အသင်းကြီးနှင့် ဦးသိမ်းမောင်ထံ တိုင်ကြားပါသည်။ ထိုအချိန် တွင် ဦးသိမ်းမောင်သည် ရန်ကုန်မြို့သို့ အလုပ်အကိုင်ပြောင်းရွှေ့၍ ဝိုင်အမ်ဘီ အေခေါ် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကလျာဏယုဝအသင်းကြီး၏ အတွင်းရေးမှူး အဖြစ် ထမ်းဆောင်နေချိန်ဖြစ်သည်။ ဖိနပ်ပြဿနာနှင့် ပတ်သက်၍ အစိုးရနှင့် ပြည်သူ တို့ အခြေအနေတင်းမာနေစဉ် ၁၉၁၈ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလထုတ် သူရိယ မဂ္ဂဇင်း၌ ကာတွန်းဆရာ ဦးဘကလေး၏ ဖိနပ်မချွတ်ချင်သော မျက်နှာဖြူ လင်မယားကို ကျောပိုး၍ ဘုရားကုန်းတော်ပေါ် သယ်ပိုးနေပုံကို သရုပ်ဖော် ထားသည်။ ကာတွန်းနှင့်တွဲ၍ တေးထပ်ဖြင့် သရော်ထားသည်။ ထိုကာတွန်းကို ရွှေတိဂုံဘုရား လူကြီးတစ်ဦးဖြစ်သော ပွဲစားကြီး ဆာဘိုးသာသည် မခံမရပ်နိုင် ဖြစ်ကာ ပုလိပ်မင်းကြီး မစ္စတာရှပ်တယ်ဝပ် (Mr. Shuttleworth) အား တိုင် ကြားသည်။ ပုလိပ်မင်းကြီးက သူရိယမဂ္ဂဇင်း တာဝန်ခံ ဦးဘဘေနှင့် ဦးလှဖေ တို့အား ခေါ်ယူကြိုမ်းမောင်းရာ မဂ္ဂဇင်း တာဝန်ခံ များကလည်း ဆတ်ဆတ်ထိမခံ ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ပြန်လှန်ပြောဆိုပါသည်။ ထို့နောက် ပုလိပ်မင်းကြီး၏ အပြုအမူကို ကန့်ကွက်သည့်အနေဖြင့် ၁၉၁၈ ခုနှစ်၊ မေလ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ဂျူဗလီဟော၌ လူထုအစည်းအဝေးပွဲကြီး ကျင်းပခဲ့သည်။

ထိုအစည်းအဝေးအတွက် ဝိုင်အမ်ဘီအေ ခေါင်းဆောင်ဟောင်း ဘီလပ်ပြန် ဝတ်လုံတော်ရ ဦးမေအောင်အား သဘာပတိ တင်မြှောက်ရန် စီစဉ်ကြသော်လည်း ဦးမေအောင်သည် အစိုးရငြိုငြင်သည့် အလုပ်ကို မလုပ်လို သည့်အတွက် ငြင်းဆန်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအခါ ဦးမေအောင်ကဲ့သို့ပင် ဘီလပ်ပြန် ဝတ်လုံတော်ရ တစ်ဦးဖြစ်သော ဦးသိမ်းမောင်အား သဘာပတိအဖြစ် တင် မြှောက်ကြသည်။ အစည်းအဝေးတွင် ဖိနပ်ပြဿနာကိုတင်ပြ၍ သဘာပတိ ဖြစ်သော ဝတ်လုံတော်ရ ဦးသိမ်းမောင်ကိုယ်တိုင် “ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့၏

အထွတ်အမြတ်ထားရာ ဘုရား၊ ကျောင်းကန် နယ်မြေများအတွင်း ဖိနပ်ချွတ် သင့်ကြောင်း” တရားဥပဒေအရ အချက်ကျကျ တင်သွင်းခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ်အစိုးရသည် ဘုရား၊ ကျောင်းကန်များတွင် “မည်သူမျှဖိနပ်မစီးရ” အမိန့်ကို ၁၉၁၉ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်ပေးခဲ့ ရသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဝတ်လုံတော်ရ ဦးသိမ်းမောင်အား ပြည်သူများက “ဖိနပ်သိမ်းမောင်” ဟု ချီးကျူးဂုဏ်ပြုခေါ်ဝေါ်ခဲ့ပါသည်။

ဖိနပ်ပြဿနာ ပြီးဆုံး၍ မကြာမီမှာပင် ဦးသိမ်းမောင်အား ရွှေတိဂုံ ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းဂေါပကအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ် ရွေးချယ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှ စ၍ ဦးသိမ်းမောင်သည် အသက် ၈၅ နှစ် အရွယ် ကွယ်လွန်သည့်တိုင် ရာသက်ပန် ဂေါပကအဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ထိုအချိန်က ပြည်သူ တစ်ရပ်လုံး အလိုရှိနေသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး (Home Rule) တောင်း ဆိုရန် ဒုတိယအကြိမ် အင်္ဂလန်သွား ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ် ဦးသိမ်းမောင်အား တိုင်းပြည်က ယုံကြည်အားကိုးစွာ ရွေးချယ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး တောင်းဆိုရန် ပြည်သူ့ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ဦးဘဘေ၊ ဦးပုတို့နှင့်အတူ အင်္ဂလန်သို့ သွားခဲ့သည်။

၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဝိုင်အမ်ဘီအေအသင်းကြီးသည် “ဂျီစီဘီအေ” ခေါ် မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ မြန်မာအသင်းချုပ်ကြီး (General Council of Burmese Association) အဖြစ် ပြောင်းလဲသွားသည်။ ၁၉၂၂ ခုနှစ်တွင် ဂျီစီဘီအေ အဖွဲ့ဝင်အများစုသည်ဒိုင်အာခီအုပ်ချုပ်ရေး (Dyarchy) (၁၉၂၃- ၃၇) ကို သပိတ်မှောက်ရန် ဆန္ဒပြုရာမှ ဝတ်လုံဦးပု၊ ဦးဘဘေ၊ အမ်အေ ဦးမောင်ကြီး၊ ဒေါက်တာသိန်းမောင်၊ ဒေါက်တာဘရင်၊ မြန်မာ့အလင်း ဦးစိန်း နှင့် ဝတ်လုံတော်ရ ဦးသိမ်းမောင်တို့ ပါဝင်သော ၂၁ ဦး အဖွဲ့သည် ဒိုင်အာခီကို လက်ခံသော အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ဂျီစီဘီအေ အသင်းကြီးမှ ခွဲထွက်ပါသည်။ ထိုအ ချိန်မှ စ၍ ၂၁ ဦးအဖွဲ့သည် ပြည်သူ့အများ၏ အလိုဆန္ဒနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်လာသည်။ ထို့အတူ ၂၁ ဦးအဖွဲ့ဝင် ဦးသိမ်းမောင်၏ ဘဝသည်လည်း နိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှုလမ်းကြောင်းမှ ပြောင်းလဲသွား၍ ရာထူးယူရေးလမ်းကို လိုက်သွားပါသည်။ ဒိုင်အာခီရွေးကောက်ပွဲတွင် ၂၁ ဦး ပါတီသည် နေရှင်နယ်

လစ်ပါတီ (Nationalist) အမည်ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရာ အမတ် ဦးရေ ၂၈ နေရာ ရခဲ့သည်။ သို့သော် ဘုရင်ခံ၏ မျက်နှာသာပေးခြင်း မခံရပါ။

၁၉၂၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် ဂျူဗလီဟော၌ မြန်မာပြည် သရာဇပါတီက ကြီးမှူး၍ အစည်းအဝေးကျင်းပပါသည်။ ထို အစည်းအဝေးတွင် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သော်လည်း ကောင်စီတွင် လခမယူရေး ဆွေးနွေးရာ လခမယူလိုသော ၂၁ ဦးပါတီဝင်တို့သည် အစည်းအဝေးကို ဖျက်လို ဖျက်ဆီး စကားမျိုးပြောလာပါသည်။ အထူးသဖြင့် အဆိုးဆုံးမှာ အများက သမာဓိ ရှိသည်ဟု ယူဆထားသော ရွှေတိဂုံဂေါပကအဖွဲ့ဝင် ၂၁ ဦးပါတီမှ ဝတ်လုံ ဦးသိမ်းမောင် ဖြစ်သည်။

နောက်ဆုံး ဦးသိမ်းမောင်၏ ဖျက်လိုဖျက်ဆီး စကားကို သံဃာထုက မခံမရပ်နိုင်ဖြစ်ကာ ပုဇွန်တောင် ညောင်တုန်းကျောင်းတိုက်နေ ဦးရေဝတသည် ထိုင်ရာမှထ၍ ကုလားထိုင်ဖြင့် ပေါက်လေတော့သည်။ ဦးသိမ်းမောင် လဲကျသွား၍ အိမ်သို့ ပြန်ပို့လိုက်ရသည်။ ၁၉၃၂ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံအား အိန္ဒိယနှင့် ခွဲရေး တွဲရေးအတွက် ပြည်သူ့ဆန္ဒ ခံယူပွဲ ကျင်းပ ခဲ့သည်။ ထိုခွဲရေး၊ တွဲရေးတွင် ဝတ်လုံဦးသိမ်းမောင် ပါဝင်သော ၂၁ ဦး အဖွဲ့ သည် ခွဲရေးဘက်မှ ဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်သည်။ တွဲရေးဘက်မှ ဦးချစ်လှိုင်နှင့် ဒေါက်တာဘမော် ခေါင်းဆောင်သော အဖွဲ့များ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရာ တွဲရေး ဘက်မှ အနိုင်ရခဲ့သည်။ ခွဲရေး၊ တွဲရေး ပြဿနာနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သူ မှားသည်၊ မှန်သည် မပြောနိုင်သော်လည်း အင်္ဂလိပ်အစိုးရ အလိုတော်ရိ ဖြစ်သော ဆာဂျေအေမောင်ကြီး၏ ရွှေတောင်ကြားပါတီခေါ် အင်ဒီးပင်းဒင့် ပါတီသည် ခွဲရေးဘက်မှ ပါဝင်၍ ခွဲရေးသည် အင်္ဂလိပ် အစိုးရ အကြိုက်ကား အမှန်ဖြစ်၏။ ပြည်သူ့အများစု၏ အလိုဆန္ဒနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။

၁၉၃၆ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ရွေး ကောက်ပွဲ ကျင်းပပါသည်။ ထိုအုပ်ချုပ်ရေးကို တို့ဗမာအစည်းအရုံးမှ ဆန့်ကျင် ကန့်ကွက်ခဲ့သော်လည်း ဝတ်လုံဦးသိမ်းမောင်ပါဝင်သော ၂၁ ဦး အဖွဲ့သည် အခြား သောအဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်း၍ ငါးပွင့်ဆိုင်အမည်ဖြင့် ဝင်ရောက် ယှဉ် ပြိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရခဲ့သည်။ ထိုသို့ အနိုင်ရရန် မြန်မာ မင်းမျိုး

မင်းနွယ်ဖြစ်သော မင်းသားကြီး ထိပ်တင်အား ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တင်မြှောက်၍ လည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယပြန်သွားသော ဆရာတော်ဦးဥက္ကမအား ၂၁ ဦးအဖွဲ့ဝင် ဒေါက်တာသိန်းမောင် ကိုယ်တိုင် လေယာဉ်ပျံဖြင့် ပင့်၍ တရားဟောစေခြင်း ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ ထိုအရေးအတွက် ဆရာတော် ဦးဥက္ကမသည် မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှုသမိုင်းတွင် အမည်းစက် စွန်းထင်းခဲ့ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရ၍ ဝတ်လုံဦးသိမ်းမောင်သည် ပညာရေး ဝန်ကြီးဖြစ်လာသည်။ သို့သော် ဦးဘဘေခေါင်းဆောင်သော ငါးပွင့်ဆိုင်အဖွဲ့ သည် ရာထူးအဝေမတည့်သောကြောင့် သတ်မှတ်ထားသော အချိန်အတွင်း အစိုးရမဖွဲ့နိုင်၍ အယုံအကြည်မရှိ အဆိုတင်သွင်းခံရကာ ပြုတ်ကျခဲ့သည်။ ထိုအခါ ဦးသိမ်းမောင်က -

ဥပဒေပြုအဖွဲ့တွင် ကျွန်တော်နှင့် ဦးဘဘေ၏ အပေါ် တွင် အယုံအကြည်မရှိဟူသော အဆိုအောင်မြင်၍ ကျွန်တော်များ ရာထူးမှ နုတ်ထွက်ခဲ့ကြရပါသည်။ အင်မတန် စေတနာမေတ္တာနှင့် နိုင်ငံအကျိုးကို ဆောင်ရွက်မည်ဟု လာသောသူကို ရင်ဘတ်မှာ ခြေဖြင့်စုံကန်လိုက်သကဲ့သို့ ခံစားရပါသည်။ ဆက်လက်၍ ဆောင် ရွက်ပြန်လျှင်လည်း ကုသိုလ်တစ်ပဲ၊ ငရဲတစ်ပိဿာ ဆိုသလို ဖြစ်မည့် အကြောင်းလက္ခဏာများ ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိပါသည်။ သို့ပါ၍ ကျွန်တော်များ သံဝေဂရပြီးလျှင် ဥပဒေပြုအဖွဲ့၏ အပြင်အပမှပင် နိုင်ငံအကျိုးကို ဆောင်ရွက်ပါတော့မည် ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။

ထို့နောက် ဒေါက်တာဘမော် ခေါင်းဆောင်သော ညွန့်ပေါင်းအစိုးရ ကမ်းလှမ်းလာသည့် လစာ ၂၀၀၀ ကျပ်စား ရာထူးခန့်ထားရေးဝန်အဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ထို့နောက် အစိုးရရှေ့နေချုပ် ရာထူးကို ဆက်လက် ယူ ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးသိမ်းမောင်၏ စကားကို တို့ဗမာအစည်းအရုံးမှ သခင်အောင်ဆန်းသည် အောက်ပါအတိုင်း ဝေဖန်ခဲ့ပါသည်။

. . . နိုင်ငံရေးသဘောတရားကို ဖော်ပြရာ၌ ဦးဘဘေ

ကြီးပြောသလို “ညစ်ပတ်တဲ့အလုပ်လား”ဆိုသည့် မေးခွန်းကို လည်းဖြေလို၏။ ဦးသိမ်းမောင်ကြီးကတော့ ဝန်ခံသွားရှာပြီ။ ညစ်ပတ်တယ်တဲ့၊ သူကတော့ မလုပ်ချင်ဟုဖြေခဲ့ပြီ။ တေမိမင်း အားကျ လို့ထင်၏။ ယခုတော့ ဆွဲချခေါ်တဲ့ ရှေ့နေချုပ်ကြီး ဖြစ်နေတယ်။ အမှန်မှာ နိုင်ငံရေးသည် လောကီရေးပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးမှာ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း တရားမဟုတ်။ သို့သော်လည်း လောကီရှိမှ လည်း လောကုတ်ရှိနိုင်၏။ လောကုတ်ရှိမှလည်း လောကီ တည်နိုင်၏။ အူမတောင့်မှ သီလစောင့်နိုင်၏။

ဒဂုန်မဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ် ၂၃၄၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၄၀။

ဦးသိမ်းမောင်သည် အစိုးရရှေ့နေချုပ်တာဝန်ကို အင်္ဂလိပ် အစိုးရ အိန္ဒိယသို့ ဆုတ်ခွာသွားသည့်တိုင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဂျပန်ခေတ်တွင် ဒေါက်တာဘမော် ဦးဆောင်သော မြန်မာအစိုးရအဖွဲ့တွင် တရားရေးဝန်ကြီး အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ တရားရေးဝန်ကြီးအဖြစ် ဂျပန်စစ်အာဏာရှင်အဖွဲ့ အား ဥပဒေကြောင်းအရ နှုတ်ရေးဖြင့် ရဲရဲဝံ့ဝံ့ အရေးဆိုခဲ့၍လည်းကောင်း၊ နောင်အခါ မြန်မာလူငယ်များနှင့် ဂျပန်ခေတ်တွင် ပူးတွဲတာဝန်ယူခဲ့ရ၍ လည်းကောင်း၊ စစ်ပြီးချိန် ၁၉၄၅ ခု သြဂုတ်လ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ဦးဆောင်သော ဖဆပလ ဗဟိုဦးစီးအဖွဲ့ဝင် ၃၆ ဦးတွင် ဦးသိမ်းမောင်သည် တစ်ဦး အပါအဝင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဘုရင်ခံ ဒေါ်မန် စမစ် ပြန်ရောက်၍ စက္ကူဖြူအုပ်ချုပ်ရေး စီမံကိန်း စတင်သောအခါ ဦးသိမ်းမောင်သည် ဖဆပလ ဗဟိုဦးစီးအဖွဲ့မှ နုတ်ထွက်၍ ဘုရင်ခံခန့်အပ်သော ဟိုက်ကုတ် တရားဝန်ကြီး ရာထူးကို လက်ခံခဲ့သည်။

၁၉၄၈ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရသောအခါ ဦးသိမ်းမောင်သည် လွှတ်တော်တရားဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာ၍ သာသနာရေးကိစ္စများတွင် ရှေ့တန်းမှ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၁၉၅၇ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ်ရာထူးမှ အငြိမ်းစား ယူပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဦးသိမ်းမောင်၏ အသက်မှာ ၆၇ နှစ် ရှိပါပြီ။ တရားရေးဌာနမှ ဦးသိမ်းမောင်အား ဆက်လက်အမှုထမ်းစေလိုသော်လည်း၊ ဦးသိမ်းမောင်ကိုယ်တိုင် “မိုးညှင်းဆရာတော်ဘုရားကြီး ဆုံးမသကဲ့သို့

ခါးတောင်းကျိုက် မဖြုတ်ဘဲ ခေါင်းထဲဝင်မည့်သူ မဖြစ်ပါရစေနှင့်” ဟု မေတ္တာ ရပ်ခံ၍ အငြိမ်းစား ယူခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ၁၉၅၈ ခုနှစ်၊ အိမ်စောင့် အစိုးရ တက်လာ၍ ဦးသိမ်းမောင်အား ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်၊ သာသနာရေး ဝန်ကြီးနှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီး တာဝန်များ ပေးအပ်သောအခါ ပြန်လည် ထမ်းဆောင်ပြန်သည်။

တရားလွတ်တော် ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဦးသိမ်းမောင်သည် ကိုလိုနီ ခေတ် ဖိနပ်ပြဿနာမှစ၍ အသက် ၈၅ နှစ်အရွယ် ကွယ်လွန်သည့်တိုင် သာသနာရေး ကိစ္စများကို ရှေ့တန်းမှ မားမားမတ်မတ် ရပ်တည်၍ ဆောင်ရွက် သွားသည်မှာ များစွာ လေးစားဖွယ် ကောင်းလှပါသည်။ လောကုတ္တရာ ရှုထောင့် မှ မြင်ရသော ဦးသိမ်းမောင်ကား ရိုသေလေးစားထိုက်ဖွယ် ကောင်းလှပါ၏။ သာသနာရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဦးသိမ်းမောင်တို့၏ ကျေးဇူးတို့ကား ကြီးလှပါ၏။ သို့သော် လောကီ ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် စကားမတည်သူ ဖြစ်ကြောင်း မြန်မာ့ လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှု သမိုင်းတစ်လျှောက် အထင်အရှားတွေ့နိုင်ပါသည်။

သတိသံဝေဂ ယူလိုလျှင် ယူဖွယ်ကောင်းလှပါ၏။

ရည်ညွှန်း

- (၁) တိုက်စိုး။ ဂျူဗလီဟော မြင်ကွင်း၊ ရန်ကုန်၊ ချင်းတွင်းစာပေတိုက်၊ ၁၉၇၈။
- (၂) မြဟန်၊ မောင်။ ကိုလိုနီခေတ် မြန်မာသမိုင်းအဘိဓာန်၊ ရန်ကုန်၊ ဇော်နိုင်ရီစာပေ၊ ၁၉၈၂။

ဒေါက်တာသိန်းမောင်နှင့် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး

ဂျပန်ခေတ် လွတ်လပ်သော မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံးသော သံအမတ်ကြီး တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သူမှာ ဒေါက်တာသိန်းမောင် (၁၈၉၁-၁၉၄၆) ဖြစ်သည်။ ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ဝိုင်အမ်ဘီအေ^၁ ဝိဿာနုနိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများ စတင်စဉ်ကပင် ပါဝင်ခဲ့သော ဝါရင့်နိုင်ငံရေးသမားတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ထိုအချိန်က အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသော နယူးဘားမား^၂ သတင်းစာပိုင်ရှင် အယ်ဒီတာတစ်ဦးလည်းဖြစ်ရာ နားကြီးမျက်စိကြီး သတင်းစာ သမားတစ်ဦးဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် အိန္ဒိယမှ ဆေးပညာဘွဲ့ရခဲ့သော်လည်း စီးပွားရေးပညာကို စိတ်ဝင်စားသော ကိုယ်ပိုင်စီးပွားရေးကို လုပ်ကိုင်သည့် နိုင်ငံရေးသမားတစ်ဦးအဖြစ် ထင်ရှားသည်။ စီးပွားရေးပညာကို စိတ်ဝင်စားသူပီပီ ၁၉၃၉ ခုနှစ်ကပင် မြန်မာ့ဘေးနှင့်လူဝင်လူထွက်အရေး စာအုပ်ကို ရေးသား၍ အလုပ်သမားပြဿနာများကို တိုင်းပြည်သို့ တင်ပြခဲ့သည်။ ယင်းစာအုပ်တွင် မြန်မာပြည်လူဝင်လူထွက်ပြဿနာ၏ အရေးပါပုံကို စာရင်းဇယား၊ ကိန်းဂဏန်းများနှင့် စနစ်တကျ တင်ပြထားသည်။ ဒေါက်တာ သိန်းမောင်သည် စကားပြောလျှင် အနည်းငယ်ထစ်သော်လည်း မိန့်ခွန်း ပြောရာ၌ ဆိုလိုရင်းကို တစ်ဖက်သားနားလည်အောင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြောနိုင်စွမ်းရှိသော နိုင်ငံရေးသမား တစ်ဦးဖြစ်သည်။^၃ ထို့ကြောင့် ဒိုင်အာခီ^၄ အုပ်ချုပ်ရေးခေတ်က

ဒေါက်တာ သိန်းမောင်

ဦးဘဘေ ဦးဆောင်သော ပြည်သူ့ ပြည်သားပါတီ၏ အရေးပါသော ဆော်ဩသူ အဖြစ် ထင်ရှားခဲ့သည်။

ရဲဘော်သုံးကျိပ် ဂျပန်ပြည် စစ်ပညာသင်ကြားရေးတွင် ဒေါက်တာ သိန်းမောင်သည် အရေးပါသောကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သူတစ်ဦးဟု ဆိုရပါမည်။ ထိုအချိန်က ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ဗမာ့ထွက်ရပ်ဂိုဏ်း^၅ ၏ ခေါင်းဆောင် တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ဂျပန်တို့နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ရင်းနှီးမှုရှိခဲ့ရာ ဂျပန်-မြန်မာ ယဉ်ကျေးမှုအသင်း အတိုင်ပင်ခံလူကြီး၊ ဂျပန်-မြန်မာ ကုန်သည်ကြီးများအသင်း အကျိုးဆောင်ဒါရိုက်တာအဖြစ် ဆောင်ရွက် သည်။^၆ ၁၉၃၉ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ဒေါက်တာသိန်းမောင် ဂျပန်ပြည်သို့ သွားခဲ့သည်။ ဒေါက်တာသိန်းမောင်နှင့် ဂျပန်အာဏာပိုင်တို့၏ အစီအစဉ်ဖြင့် သွားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ရာ ဂျပန်တို့နှင့် နားလည်မှုရခဲ့သည်။^၇ ဂျပန်မှပြန်လာပြီးနောက် ဒေါက်တာသိန်းမောင်၏ နယူးဘားမားသတင်းစာသည် “အာရှတိုက်သည် အာရှတိုက်သားများအတွက်” ဟူသော ဂျပန်ဝါဒဖြန့်ချိရေးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ဥရောပတွင် စစ်ရိပ်သမ်းလာသည်နှင့်အမျှ မြန်မာပြည်တွင်း၌လည်း ဗြိတိသျှတို့၏ နိုင်ငံရေးဖိနှိပ်မှုများ ပိုမိုပြင်းထန်လာသည်။ တစ်ဖက်မှလည်း မြန်မာ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များသည် စစ်ဖြစ်လာလျှင် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး အတွက် အသင့်ဖြစ်စေရန် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်လာသည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၉၃၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ ၁ ရက်နေ့တွင် ဗမာ့ထွက်ရပ်ဂိုဏ်းအဖွဲ့ကြီးကို တည်ထောင် ခဲ့သည်။ ထွက်ရပ်ဂိုဏ်းအဖွဲ့ကြီးတွင် သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း၏ ‘တို့ဗမာအစည်း အရုံး’၊ ‘ဒေါက်တာဘမော်၏ ဆင်းရဲသား ဝံသာနုအဖွဲ့’၊ ‘ငါးပွင့်ဆိုင်’မှ ဒေါက်တာသိန်းမောင်နှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများမှ ထင်ရှားသော ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်သည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ် အောက်တိုဘာ ၁ ရက်နေ့တွင် ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်၍ ‘ထွက်ရပ်ဂိုဏ်းအဖွဲ့ကြီး’ကို တရားဝင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။^၈ ဥက္ကဋ္ဌမှာ ဒေါက်တာ ဘမော်ဖြစ်၍ အတွင်းရေးမှူးမှာ သခင်အောင်ဆန်းဖြစ်သည်။

၁၉၃၉ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင် ဥရောပ၌ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် စတင်သည်။ စစ်ရိုက်မြင့်လာသည်နှင့်အမျှ တို့ဗမာအစည်းအရုံးသည် “အင်္ဂလိပ်အခက်ဗမာ့အချက်” ဟူသော သဘောထားကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်

လာသည်။ အထူးသဖြင့် စစ်အတွင်း နိုင်ငံခြားအကူအညီရရေးအတွက် ကြိုးပမ်း ခဲ့ကြသည်။ ဒေါက်တာဘမော်နှင့် သခင်အောင်ဆန်းတို့သည် ဂျပန်ထံမှ အကူ အညီရရေးအတွက် ဒေါက်တာသိန်းမောင်မှတစ်ဆင့် ဂျပန်ဒုတိယ ကောင်စစ် ဝန် မစ္စတာဖူကီ^{၉၅}နှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးသည်။ ထိုစဉ်က ဂျပန်တို့ဘက်မှ အခက် အခဲများရှိနေ၍ အဆင်မပြေခဲ့ကြချေ။^{၉၆} နောက်ပိုင်းတွင် ဒေါက်တာသိန်းမောင် က ဂျပန်တို့ထံမှ အကူအညီယူလိုက ရနိုင်ကြောင်း ကမ်းလှမ်းခဲ့သော်လည်း တို့ဗမာအစည်းအရုံးဘက်မှ တိကျသော ဆုံးဖြတ်ချက် မချနိုင်ခဲ့ချေ။ ထိုအချိန် က ဂျပန်တို့၏ တရုတ်ပြည်အပေါ် ပြုမူဆက်ဆံပုံများသည် တို့ဗမာအစည်း အရုံးဝင် သခင်များအတွက် အခက်အခဲ ဖြစ်နေသည်။ ၁၉၄၀ ဩဂုတ်လ ၈ ရက်နေ့တွင် ဗမာ့ထွက်ရပ်ဂိုဏ်း အတွင်းရေးမှူး သခင်အောင်ဆန်းနှင့် သခင် လှမြိုင်(ဗိုလ်ရန်အောင်)တို့ နိုင်ငံခြားအကူအညီ ရှာဖွေရေးအတွက် နော်ဝေပိုင် ဟိုင်လီသဘောဖြင့် တရုတ်ပြည် အမြိုင်သို့ လျှို့ဝှက် ထွက်ခွာခဲ့ကြသည်။ ခရီး စဉ်မှာ ရေရာတိကျမှု မရှိလှပါ။^{၉၇} မူလက သခင်အောင်ဆန်းနှင့် အတူ သခင် ကျော်စိန်သွားရန် ဖြစ်သော်လည်း၊ သခင်ကျော်စိန်မှာ ဖက်ဆစ် ဆန့်ကျင်ရေး စိတ်ဓါတ်ပြင်းထန်သူဖြစ်ရာ အမြိုင်တွင် တရုတ်ကွန်မြူနစ် အားနည်း၍ ဂျပန် ကင်ပေတိုင် စစ်ပုလိပ်တို့ သြဇာလွှမ်းမိုးနေသဖြင့် မလိုက်လိုတော့ချေ။ အခြေ အနေအရ နိုင်ငံခြား အကူအညီ ရှာဖွေရေးအတွက် စွန့်စားဆောင်ရွက်ရန် ဆုံးဖြတ်ထားသော သခင်အောင်ဆန်း မှာ သခင်ကျော်စိန်ကိုယ်စား သခင် လှမြိုင်ကို ခေါ်ခဲ့ရသည်။^{၉၈} ဤသို့ဖြင့် ဩဂုတ်လ ၂၄ ရက်နေ့တွင် သခင် အောင်ဆန်းနှင့် သခင်လှမြိုင်တို့ အမြိုင်^{၉၉}သို့ ရောက်သည်။ အမြိုင်တွင် နှစ်လ ခန့် သောင်တင်နေပါသည်။

၁၉၄၀ မေလတွင် ဂျပန်ကြည်းတပ်မတော်မှ မစ္စတာဆူဇူကီ^{၁၀၀} သည် မြန်မာပြည်ရောက်လာကာ မြန်မာ့နိုင်ငံရေး အခြေအနေကို လေ့လာ သည်။ ထိုအချိန်တွင် အမြိုင်၌ သောင်တင်နေသော သခင်အောင်ဆန်းသည် ကြုံတွေ့နေရသော အခြေအနေနှင့် ငွေကြေးပြတ်လပ်မှုကို ရန်ကုန်ရှိ သခင် လှဖေ(ဗိုလ်လက်ျာ)ထံ စာရေးအကြောင်းကြားသည်။ သခင်လှဖေသည် သခင် အောင်ဆန်းနှင့် သခင်လှမြိုင်တို့၏ ဓါတ်ပုံကို ဒေါက်တာသိန်းမောင် မှတစ်ဆင့်

မစ္စတာဆူဇူကီးထံ တင်ပြအကူအညီတောင်းခံခဲ့သည်။^{၁၅} ဤသို့ဖြင့် ဂျပန် အာဏာပိုင်များ၏ အစီအစဉ်အရ သခင်အောင်ဆန်းနှင့် သခင်လှမြိုင် တို့သည် အမွိုင်မှ တိုင်ပေ^{၁၆}၊ တိုင်ပေမှ တိုကျိုသို့ ၁၉၄၀ နိုဝင်ဘာ ၁၂ ရက် နေ့တွင် ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ သခင်အောင်ဆန်း ဂျပန်ပြည် ရောက်ရှိရေး အတွက် ဒေါက်တာသိန်းမောင် ပါဝင်ခဲ့ရသော ကဏ္ဍပင်ဖြစ်သည်။

ဒေါက်တာသိန်းမောင်ကို ၁၈၉၁ ဇန်နဝါရီ ၂ ရက်နေ့၌ အဖဦးစိန်ဒါ၊ အမိဒေါ်လှဖြူတို့မှ မွေးဖွားသည်။ ပေါင်းတည်ဇာတိဖြစ်သည်။

ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ပေါင်းတည်အစိုးရအလယ်တန်းကျောင်း၊ ရန်ကုန်အစိုးရ အထက်တန်းကျောင်း၊ မော်လမြိုင်စိန့်ပက်ထရစ်ကျောင်း၊ ရန်ကုန်ကောလိပ်နှင့် ဘင်္ဂလားဆေးကောလိပ်တို့တွင် ပညာသင်ခဲ့သည်။ ၁၉၁၃ တွင် ရန်ကုန်ကောလိပ်မှ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရသည်။ ဆေးပညာသင်ကြားရန် အစိုးရ ပညာတော်သင်ဆုရရာ ဘင်္ဂလားဆေးကောလိပ်မှ အမ်အမ်အက်ဖ် ဆေးပညာ ဘွဲ့ ရသည်။ ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ကျောင်းသားဘဝကပင် ရန်ကုန်ကောလိပ် ဗုဒ္ဓဘာသာအသင်း ငွေထိန်း၊ ကလကတ္တား ဗုဒ္ဓဘာသာ အသင်း ငွေထိန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။^{၁၇} ဆေးပညာဘွဲ့ရပြီး နောက် အစိုးရဝန်ထမ်း မလုပ်တော့ဘဲ ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ကာ ဝိုင်အမ် ဘီအေ အသင်းကြီး၌ တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည်။

ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် သီပေါမင်းလက်ထက် အမြောက်ဝန်မင်း ၏ သမီးခင်ခင်လတ်နှင့် အိမ်ထောင်ကျသည်။ ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ပထမဦးဆုံး ကျောင်းသားသပိတ် အပြီးတွင် ပေါ်ထွန်းလာသည့် အမျိုးသား ပညာရေးအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်လူကြီးတစ်ဦး အဖြစ်လည်းကောင်း၊ အမျိုးသား ကျောင်းများအတွက် ကျောင်းသုံးစာအုပ် ပြဋ္ဌာန်းရေးကော်မတီဝင် တစ်ဦး အဖြစ်လည်းကောင်း၊ မြို့မကျောင်း အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတစ်ဦးအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၁၉၂၂ ခုနှစ်တွင် ဒိုင်အာခီအုပ်ချုပ်ရေးသစ် ပေါ်ပေါက် လာရာ ဒိုင်အာခီကို လက်ခံသည့် ၂၁ ဦးအဖွဲ့၌ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၂၁ ဦး၏ နယ်ရှင်နယ်လစ်ပါတီ^{၁၈}ခေါ် ပြည်သူ့ပြည်သားပါတီ^{၁၉}၌ ဆော်ဩသူ ဖြစ်လာသည်။ ၁၉၂၃ ဒိုင်အာခီဥပဒေပြုကောင်စီ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြည်

ကျေးလက်မှ အမတ်အဖြစ် အရွေးခံရသည်။ ပေါင်းတည် မြူနီစပါယ်တွင် လည်း ကော်မတီဝင်တစ်ဦးအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။

၁၉၂၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် နယူးဘားမားသတင်းစာ အယ်ဒီတာ လွယ်အိတ်ကြီး ဦးဘလှိုင်သည် အစိုးရ အကြည်ညိုပျက်စေမှုဖြင့် တရားစွဲခံ ရရာ ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် အယ်ဒီတာအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့သည်။^{၂၀} ၁၉၂၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ ၁၄ ရက်နေ့တွင် တိုင်းရင်းဆေးပညာ စုံစမ်းရေး ကော်မတီတွင် အဖွဲ့ဝင် ၁၁ ဦးပါဝင်ရာ ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် အဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သည်။ သဘာပတိမှာ ဆရာဝန်ကြီး ကာနယ်ဘခက်ဖြစ် သည်။^{၂၁} ၁၉၃၂ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ ၂၇ မှ ၁၉၃၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁၂ ရက်အထိ လန်ဒန်မြို့တွင် မြန်မာအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ မျက်နှာစုံညီ ဆွေးနွေးပွဲသို့ မြန်မာ နိုင်ငံမှ ကိုယ်စားလှယ်ပေါင်း ၂၄ဦး တက်ရောက်ခဲ့ရာ ဒေါက်တာသိန်းမောင် လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ၁၉၃၄ ခုနှစ်တွင် ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် အိန္ဒိယ ဥပဒေပြုကောင်စီ အမတ်ဖြစ်လာသည်။

၁၉၃၆ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာတွင် ကျင်းပသော ဥပဒေပြုကောင်စီ၊ ကောင်စီ ရွေးကောက်ပွဲ၌ ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ငါးပွင့်ဆိုင်အဖွဲ့မှဝင်၍ အရွေးခံ သည်။ ငါးပွင့်ဆိုင်အဖွဲ့ အနိုင်ရရေးအတွက် ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် အိန္ဒိယ ရောက်နေသော ဆရာတော်ဦးဥတ္တမအား လေယာဉ်ဖြင့် ပင့်ခဲ့သည်။^{၂၂} ရွေး ကောက်ပွဲတွင် ငါးပွင့်ဆိုင် အနိုင်ရ၍ အမတ်ဦးရေ ၄၆ နေရာရရာ ဘုရင်ခံသည် ငါးပွင့်ဆိုင်ခေါင်းဆောင် ဦးဘဘေအား အစိုးရဖွဲ့ရန် တာဝန် ပေးအပ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ငါးပွင့်ဆိုင်အဖွဲ့တွင် ရာထူးအဝေမတည့်၍ ဦးဘဘေ မှာ အစိုးရအဖွဲ့ မဖွဲ့နိုင်ခဲ့ချေ။ နောက်ဆုံးတွင် ဘုရင်ခံသည် အမတ်ဦးရေ ၁၆ နေရာ ရသည့် ဆင်းရဲသားပါတီခေါင်းဆောင် ဒေါက်တာဘမော်အား အစိုးရ အဖွဲ့ ဖွဲ့ခိုင်းရသည်။ ဒေါက်တာဘမော် ဦးဆောင်သော ညွန့်ပေါင်းအစိုးရ (၁၉၃၇-၃၉)တွင် ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဝန်ကြီးချုပ် ဖြစ်လာသည်။^{၂၃}

ဒေါက်တာသိန်းမောင် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးချုပ် တာဝန် ထမ်းဆောင်နေစဉ် တိုင်းရင်းသားပိုင် စက်မှုလုပ်ငန်းများကို အားပေးခဲ့သည်။

ဥပဒေများ သတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ ရက်ကန်းဝန်၊ အိမ်တွင်းလက်မှုပညာဝန် ရာထူးများ တိုးချဲ့ခန့်ထားခြင်း၊ ရက်ကန်းအမတ်ကြေးများ ထုတ်ပေးခြင်း၊ မြန်မာအမျိုးသား ပန်းကန်စက်ပိုင်ရှင် ဦးသော်အား အစိုးရမှ ငွေတစ်သိန်း ထုတ်ချေးခြင်း၊ အလုံလက်မှုပညာသင်ကျောင်းအား နှစ်စဉ် ထောက်ပံ့ကြေး ငွေကျပ် ၅၀၀ ခွင့်ပြုခြင်းတို့သည် ဒေါက်တာသိန်းမောင်၏ ဆောင်ရွက်ချက် အချို့ပင်ဖြစ်သည်။^{၂၄} ၁၉၃၈ နိုဝင်ဘာလတွင် ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ရေနံမြေ အလုပ်သမားသပိတ်နှင့် မြင်းခြံချည်မျှင်အလုပ်သမားသပိတ်တို့ကို စေ့စပ်ဖြေရှင်းရာ ချည်မျှင်အလုပ်သမားသပိတ်မှာ ပြေလည်သွားခဲ့သည်။

၁၉၃၉ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီတွင် ဒေါက်တာဘမော်၏ ညွန့်ပေါင်းအစိုးရသည် တစ်ထောင့်သုံးရာပြည့် အရေးတော်ပုံနှင့် လူမျိုးရေးအဓိကရုဏ်းတို့ကြောင့် နုတ်ထွက်ပေးခဲ့ရသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ဒေါက်တာဘမော်နှင့်အတူ လွတ်တော်မှထွက်၍ ဗြိတိသျှအစိုးရ ဆန့်ကျင်ရေးကို ဆောင်ရွက်သည်။ ထို့နောက် ဗမာ့ထွက်ရပ်ဂိုဏ်း အဖွဲ့ကြီးတွင် ငါးပွင့်ဆိုင်အဖွဲ့ကိုယ်စားပါဝင်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၀ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၆ ရက်နေ့တွင် အစိုးရအကြည်ညိုပျက်အောင် ဟောပြောမှုဖြင့် အခြားနိုင်ငံရေးသမား အများစုနှင့်အတူ ဗြိတိသျှတို့၏ အရေးပေါ် အက်ဥပဒေအရ ဖမ်းဆီးထောင်ချခံရသည်။

ဂျပန်ခေတ်တွင် ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ဒေါက်တာဘမော် ဦးဆောင်သော ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေး စီစဉ်မှုအဖွဲ့၌ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၂ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁ ရက်တွင် ဖွဲ့စည်းသော ယာယီဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့တွင် ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ၁၉၄၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက်တွင် ဂျပန်အစိုးရ၏ ဖိတ်ကြားချက်အရ ဒေါက်တာဘမော်၊ သခင်မြ၊ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းတို့နှင့်အတူ ဂျပန်ပြည်သို့ သွားရောက်သည်။ ဂျပန်ဘုရင်၏ တက်နေဝန်းတံဆိပ် (ဒုတိယအဆင့်)^{၂၅} ချီးမြှင့်ခံရသည်။ မြန်မာပြည် လွတ်လပ်ရေးကြေညာသော ၁၉၄၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁ရက်တွင် ဘဏ္ဍာရေး ဝန်ကြီးအဖြစ် ဆက်လက်တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရသည်။

၁၉၄၄ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ဂျပန်ပြည် တိုက်ခိုက်မှု၌ မြန်မာသံအမတ်ကြီး တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရသည်။ ဒေါက်တာသိန်းမောင်နှင့်အတူ တာဝန်

ထမ်းဆောင်ခဲ့သူများမှာ အကြံပေးအရာရှိ ဦးအောင်ဘ၊ ပထမအတွင်းဝန်၊ နယူးဘားမား ဦးတင်မောင်၊ ဒုတိယအတွင်းဝန် ဦးသန်းမောင်၊ တတိယအတွင်းဝန် ဦးစိန်၊ ပညာရေးအရာရှိ ဦးဘမောင်၊ လျှို့ဝှက်ကြေးနန်း အရာရှိ ဦးအောင်၊ သံရုံးစာရေး ဦးစိန်ဝင်းလှိုင်၊ ဦးမင်းဒင်နှင့် ဦးအုန်းခိုင်တို့ ဖြစ်သည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စကြာနှင့် ဗိုလ်မှူးအေးငွေတို့မှာ စစ်သံမှူးနှင့် လက်ထောက် စစ်သံမှူးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ကြသည်။^{၂၃}

၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ သြဂုတ် ၁၄ ရက်တွင် ဂျပန်တို့ လက်နက်ချသည်။ စက်တင်ဘာလတွင် တိုကျိုမြန်မာသံရုံးရှိ သံအမတ်ကြီး ဒေါက်တာသိန်းမောင် မဟာမိတ်တပ်များ၏ ဖမ်းဆီးခြင်းခံရသည်။ ထို့နောက် ယိုကိုဟားမားမြို့ ခါမိအိုကာ အကျဉ်းထောင်နှင့် တိုကျိုမြို့ ဆူဂါမိုထောင်တို့တွင် အကျဉ်းချခံရသည်။ ထောင်ထဲတွင် ဒေါက်တာသိန်းမောင် နာမကျန်းဖြစ်ရာ သင်္ဘောဖြင့် မြန်မာပြည် ပြန်ပို့သည်။ မြန်မာပြည်မရောက်မီ ၁၉၄၆ ခုနှစ် မေ ၂၃ ရက်တွင် လမ်းခုလတ် သင်္ဘောပေါ်မှာပင် ဒေါက်တာသိန်းမောင် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ သင်္ဘောခရီးတွင် ထုံးစံအရ အလောင်းကို ပင်လယ်ထဲသို့ မျောခဲ့ပါသည်။^{၂၄} ဤသည်မှာ ဝိုင်အမ်ဘီအေခေတ်မှ ဂျပန်ခေတ် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး ရသည့်တိုင် ပါဝင်လှုပ်ရှားခဲ့သော ဒေါက်တာသိန်းမောင်၏ ဆောင်ရွက်ချက်အကျဉ်းပင် ဖြစ်သည်။

ဒေါက်တာသိန်းမောင်၏ နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်ချက်များကို ရှုဒေါင့်အမျိုးမျိုးမှ ဝေဖန်သုံးသပ်လျှင် အငြင်းပွားဖွယ် ရှိနိုင်ပါ၏။ သို့သော် ဒေါက်တာသိန်းမောင်သည် စိတ်နှလုံးပြည့်ဝ၍ သိက္ခာရှိသော နိုင်ငံရေးသမား တစ်ဦး ဖြစ်ကြောင်းကိုမူ အငြင်းပွားဖွယ်မရှိပါ။ သိက္ခာသည် လူသားတစ်ဦး အတွက် အရေးကြီးလှပါ၏။

မှတ်စုများ

၁။ YMBA (Young Men Buddhist Association)
ဗုဒ္ဓဘာသာကလျာဏယူဝအသင်း

- ၂။ *New Burma* (1920-42)
လွယ်အိတ်ကြီး ဦးဘလှိုင်၊ ဦးထွန်းသန်း၊ နယူးဘားမား၊ ဦးတင်မောင်၊ ဦးမျိုးမင်းတို့ အယ်ဒီတာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ဥပဒေ ပထမနှစ် သင်တန်းတက်နေစဉ် အယ်ဒီတာအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။
- ၃။ Young Journalist. "I met Dr. Thein Maung." *Burma Digest* Vol: 1, No. 7 (15 June 1946). p 47-49
- ၄။ Dyarchy
- ၅။ Freedom Bloc
- ၆။ *Burma Handbook*. Simla: Govt. of India Press, 1944. p. 119
- ၇။ Ba Maw; *Breakthrough in Burma*. New York: Yale University Press, 1968. p-63
- ၈။ (က) "ဗိုလ်ချုပ်၏ဗိုလ်ချုပ်"။ ရန်ကုန်၊ ယဉ်ကျေးမှုဌာန၊ ၁၉၆၄။ စာ ၂ မူလက ဗမာ့ခေတ်သတင်းစာ။
(၁) သြဂုတ် ၁၉၄၃ တွင် 'ဗမာ့လွတ်လပ်ရေးအရေးတော်ပုံ' အမည်ဖြင့် ရေးခဲ့သည်။
(ခ) တို့ဗမာအစည်းအရုံး သမိုင်း၊ ဒုတိယတွဲ။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်၊ ၁၉၇၆။ စာ ၄၈၂။
- ၉။ Fuki, vice-consul
- ၁၀။ Aung San; *Burma's challenge*. 2nd-ed. Rangoon: Tathet ta sarpay Taik, 1969. p 29-30.
- ၁၁။ *Burma's challenge*. p 29-30.
- ၁၂။ တို့ဗမာအစည်းအရုံးသမိုင်း၊ ဒုတိယတွဲ။ စာ ၅၂၀-၅၂၁။
- ၁၃။ Amoy
- ၁၄။ Mr. Suzuki
- ၁၅။ (က) *Breakthrough in Burma*. p 125
(ခ) တို့ဗမာအစည်းအရုံးသမိုင်း၊ ဒုတိယတွဲ။ စာ ၅၂၇။
- ၁၆။ Taipei
- ၁၇။ *Who's Who in Burma*. Calcutta: Indo-Burma Publishing Agency. 1927. p 147.
- ၁၈။ Nationalist Party
- ၁၉။ People's Party
- ၂၀။ ထင် ကြီး (တက္ကသိုလ်)။ မြန်မာနိုင်ငံသတင်းစာများအညွှန်း၊ ပထမတွဲ။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်၊ ၁၉၉၂။ စာ ၁၄၅။
- ၂၁။ မြန်မာတိုင်းရင်းဆေးပညာသမိုင်း။ ရန်ကုန်၊ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန (တိုင်းရင်းဆေးပညာ)၊ ၁၉၇၈။ စာ ၁၂၀။

- ၂၂။ တိုက်စိုး။ ဂျူဗလီဟောမြင်ကွင်း။ ရန်ကုန်၊ တိုက်စိုးစာပေ၊ ၁၉၇၈။ စာ ၁၈၇-၁၈၈။
- ၂၃။ Maung Maung, Dr., *Burma's constitution*. 2nd. The Hague: Martinus Nijhoff. 1961 p. 32-33.
Burma Handbook; p 106-107
- ၂၄။ လှထွန်းဖြူ၊ ဦး။ ကျွန်တော်တောသား။ ရန်ကုန်၊ စပယ်စာပေတိုက်၊ ၁၉၇၈။ စာ ၈၈-၉၀။
- ၂၅။ လေးမောင်၊ ဦး။ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်း၊ ဒုတိယတွဲ။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။ ၁၉၇၄၊ စာ ၅၄၄။
- ၂၆။ Order of Rising Sun (Second Class)
- ၂၇။ သက်ထွန်း၊ ဦး။ “ကမ္ဘာထဲကမြန်မာ”၊ ကမ္ဘာထဲက မြန်မာနှင့်. . . ။ ရန်ကုန်၊ ရန်အောင်စာပေ။ ၁၉၉၇။ စာ ၃၁-၃၂။
- ၂၈။ သက်ထွန်း၊ ဦး။ “စစ်အတွင်း ဂျပန်ရောက် မြန်မာသံအမတ်ကြီး ဒေါက်တာသိန်းမောင်”၊ မိုးကျာနယ်၊ အတွဲ ၈၊ အမှတ် ၁၀၀၊ ဇန်နဝါရီ၊ ၁၉၉၉။ စာ ၁၀၉-၁၁၀။

သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းနှင့် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မဂ္ဂဇင်း (၁၉၉၄)တွင် မောင်သန်းဝင်း (ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်) ၏ ‘ပါမောက္ခနှင့်တက္ကသိုလ်’ဟူသော ဆောင်းပါး ပါဝင်သည်။ ထိုဆောင်းပါး၌ သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းအမည်ခံ ဆရာကြီးဦးလွန်းနှင့် ပတ်သက်၍ အမှား တစ်ရပ် တွေ့ရပါ၏။ ဆောင်းပါးရှင် မောင်သန်းဝင်းသည် ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ် တက္ကသိုလ် သုံး ဝေါဟာရများ မြန်မာပြန်ဆိုသော အဖွဲ့တွင် ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော် မှိုင်း ပါဝင်ခဲ့ကြောင်း ဆရာမင်းသုဝဏ်၏ ‘တက္ကသိုလ်မှာနေတုန်းက’ ဆောင်းပါး ကို ကိုးကား၍ တင်ပြထားသည်။ သို့သော် ကိုးကားရာ ဆရာမင်းသုဝဏ်၏ ဆောင်းပါး ကိုယ်တိုင်ကပင် အချက်အလက် လွဲမှားနေပါ၏။ ဆရာမင်းသုဝဏ် ၏ ဆောင်းပါးတွင် -

၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်ကျခါမှ ဆရာသခင်ဘသောင်းက အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ဆောင်ရွက်၍ တက္ကသိုလ်သုံး ဝေါဟာရ များကို မြန်မာလိုပြန်ဆိုခဲ့သည်။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပြန်ဆိုသူတို့မှာ (၁) ဦးလွန်း(သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း)၊ (၂)ဦးလင်း(အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ)၊ (၃) ဦးပွား(ဂုဏ်ထူးဆောင်)၊ (၄) ဦးရိပ်(စာတော်ပြန်ဌာန)၊ (၅) ဆရာဝ(ကဝိမျက်မှန်)၊ (၆) ဆရာညွန့် (ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်)၊ (၇) ဦးသိန်းမောင် (ဝတ်လုံတော်ရ)၊ (၈) ဦးစိန်း (မြန်မာ့အလင်း)၊ (၉) ဦးထွန်းဘေ (ယုဒသန်)၊ (၁၀) ဆရာတင့် (သစ္စာဝါဒီ)။

ဆရာလွန်း (သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း)

(၁၁) ဦးလူဘေဝင်း၊ (၁၂) မစ္စတာအာမက်ကာစင် (ပါဠိကထိက)၊
(၁၃) ကာနက်လက် (တက္ကသိုလ်ဆေးရုံအုပ်)၊ (၁၄) ဦးဘသောင်း
(ဘာသာပြန် နည်းပြဆရာ)တို့ ဖြစ်ပါသည်။

ရှုမဝ၊ အတွဲ ၃၆၊ အမှတ် ၄၂၈၊ ဇန်နဝါရီ၊ ၁၉၈၃၊ ၅၇။

ဆရာမင်းသုဝဏ်၏ ဆောင်းပါးကို ဖတ်ရှုရစဉ်ကပင် သခင်ကိုယ်တော် မှိုင်းအမည်နှင့် ပတ်သက်၍ ကျွန်တော် သံသယဖြစ်မိပါသည်။ အကြောင်း မှာ ဆရာကြီးနှင့် ကိုလိုနီခေတ် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် အာဏာပိုင်တို့မှာ ပြဒါး တစ်လမ်း၊ သံတစ်လမ်း ဖြစ်သည်။ ဆရာကြီးမှာ နယ်ချဲ့ အစိုးရအား ပြင်းပြင်း ထန်ထန် ဆန့်ကျင်တော်လှန်သော မျိုးချစ်စာဆိုပညာရှင် တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဆရာကြီးသည် ဘဝတစ်လျှောက်လုံး လွတ်လပ်ရေးအတွက် အဆင်းရဲ အပင်ပန်းခံကာ ကိုယ်ကျိုးမဖက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ရုံမျှမက နယ်ချဲ့ အင်္ဂလိပ် အစိုးရနှင့် လွတ်လွတ်ကင်းကင်း ဖြူဖြူစင်စင် နေထိုင်ခဲ့ပါသည်။

ထိုသို့သော ဆရာကြီးအား တက္ကသိုလ်သုံးဝေါဟာရများ မြန်မာပြန် ဆိုရေးအဖွဲ့တွင် ထိပ်ဆုံးမှ တွေ့မြင်ရသည်မှာ သဘာဝမကျလှပါ။ သံသယ ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။ သို့သော် ဆရာမင်းသုဝဏ်၏ ဆောင်းပါးမှာ ကိုယ်တွေ့မှတ်စု များကို အခြေခံ၍ တင်ပြထားသောကြောင့် စောဒကတက်ရန် ခဲယဉ်းနေ ပါသည်။ ကျွန်တော်၏ သံသယအတွက် ခိုင်မာသော သက်သေအထောက် အထား ရရှိရန် လိုအပ်နေပါသည်။

ယခုအခါ ကံအားလျော်စွာ တက္ကသိုလ်သုံးဝေါဟာရများ မြန်မာပြန်ဆို ခဲ့ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မူရင်းအထောက်အထား တစ်ရပ်ကို တွေ့ရပါသည်။ ယင်းအထောက်အထားမှာ ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း၊ အတွဲ ၁၂၊ အမှတ် ၆၉ (အောက်တိုဘာ၊ ၁၉၃၀) ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းမဂ္ဂဇင်း မြန်မာကဏ္ဍ၏ ခေါင်းကြီး ပိုင်းတွင် တက္ကသိုလ် ဝေါဟာရများ မြန်မာပြန်ဆိုရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ‘တို့အခေါ်’ ဟူသော မဂ္ဂဇင်းတည်းဖြတ်သူ (ဘာသာပြန်နည်းပြဆရာ မောင်ဘ သောင်း၊ နောင်သခင်ဘသောင်း)၏ အာဘော်နှင့် အင်္ဂလိပ်အခေါ်များကို မြန်မာပြန်ခြင်း’ ဟူသော အထောက်အထားတွေ့ရပါ၏။ ဤတွင် လိုအပ်သော

‘အင်္ဂလိပ် အခေါ်များကို မြန်မာပြန်ခြင်း’ အထောက်အထားကို တင်ပြအပ် ပါသည်။

အင်္ဂလိပ်အခေါ်များကို မြန်မာပြန်ခြင်း

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် (ယူနီဗာစီတီ)နှင့် စပ်လျဉ်းသော အင်္ဂလိပ်အခေါ်များကို မြန်မာပြန်ရန်အလို့ငှာ ၁၂၉၂ ခုနှစ်၊ သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၆ ရက်နေ့ ၄ နာရီခွဲခန့် အချိန်တွင် ပြည်လမ်း၊ တက္ကသိုလ်ကျောင်းတိုက်ကြီး (ယူနီဗာစီတီကောလိပ်) ပင်းယကျောင်းဆောင်၊ ဆရာများအခန်းတွင် အစည်းအဝေး ကျင်းပရာ ပါမောက္ခဆရာကြီးဦးဘေမောင်တင်၊ ယုဒသန်ကျောင်း တိုက် ဆရာဦးထွန်းဘေ၊ ဝတ်လုံတော်ရဦးသိန်းမောင်၊ အဂ္ဂမဟာ ပဏ္ဍိတ ဆရာလင်း၊ ဆရာပွား၊ ကဝိမျက်မှန်ဆရာဝ၊ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပါဠိဆရာ ဆရာညွန့်၊ သစ္စာဝါဒီသတင်းစာတိုက် ဦးလွန်းနှင့် ဆရာတင့်၊ စာတော်ပြန်ဌာန စာရေးကြီး ဆရာရိပ်၊ တက္ကသိုလ် ကျောင်းတိုက်ကြီး ပါဠိကထိက မစ္စတာကာစင်၊ ဆရာဝန်ကြီး ကာနယ်လက်၊ တက္ကသိုလ်ကျောင်းတိုက် ဘာသာပြန် နည်းပြ ဆရာ (ဂန္ထလောကတည်းဖြတ်သူ) ဦးဘသောင်းနှင့် မြန်မာ့ အလင်းဦးစိန်းတို့ ကြွရောက်၍ အောက်ပါအတိုင်း အင်္ဂလိပ် အခေါ်များကို မြန်မာဘာသာပြန်ရန် သဘောတူ ကြလေသည်။

University	တက္ကသိုလ်။
College	ကျောင်းတိုက်။
Hall (or Hostel)	ကျောင်းဆောင်။
Laboratory	ခါတ်စမ်းရုံ။
Convocation	ဘွဲ့နှင်းသဘင်။
Union Society	သမဂ္ဂအသင်း။
Senate	ပါမောက္ခအဖွဲ့
Council	အဖွဲ့ချုပ်။

Governing Body	အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့။
Standing Committee	ပင်တိုင်သမာဓိအဖွဲ့။
Executive Committee	အမှုဆောင်အဖွဲ့။
Board of Moderators	အောင်မှတ်ဆုံးဖြတ်ရေး အဖွဲ့။
Board of Studies	ပညာသင်ကြားရေးအဖွဲ့။
Board of Examiners	စာစစ်ရေးအဖွဲ့။
Intermediate Class	ဥပစာတန်း။
B.A	ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရ။
B.Sc.	သိပ္ပံဘွဲ့ရ။
B.L	ဥပဒေဘွဲ့ရ။
M.B.B.S	ဆေးပညာဘွဲ့ရ။
M.A	မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရ။
M.Sc	မဟာသိပ္ပံဘွဲ့ရ။
Doctor	ပါရဂူ။
Principal	ကျောင်းအုပ်ကြီး။
Warden	အဆောင်မှူး။
Dean of Medical Studies	ဆေးပညာသင်ကြား ရေး ဌာနမှူး။
Dean (Judson College)	အတွင်းမှူး။
Professor	ပါမောက္ခဆရာကြီး။
Lecturer	ကထိကဆရာ။
Assistant Lecturer	ဒုတိယကထိကဆရာ။
Tutor	နည်းပြဆရာ။
Reader	စာချဆရာ။
Demonstrator	သရုပ်ပြဆရာ။
Registrar	စာရင်းထိန်းအရာရှိ။

Bursar	ငွေတိုက်စိုး။
Chancellor	အဓိပတိ။
Vice-Chancellor	ဒုတိယအဓိပတိ။
Pro-Chancellor	ကိုယ်စားအဓိပတိ။
Chairman	ခံ့လူကြီး။
Chemistry	ဓာတုဗေဒ။
Botany	ရုက္ခဗေဒ။
Physics	ရူပဗေဒ။
Biology	သတ္တဗေဒ။
Zoology	တိရစ္ဆာန်ဗေဒ။
Logic	တက္ကဗေဒ။
Geology	ဘူမိဗေဒ။
Engineering	ကမ္မန္တဗေဒ။
Civil Engineering	ရငြကမ္မန္တဗေဒ။
Mechanical Engineering	ယန္တကမ္မန္တဗေဒ။
Economics	စီးပွားရေးပညာ။
Philosophy	သဘာဝတ္ထပညာ။
Astrology	နက္ခတ္တဗေဒ။
Mathematics	သင်္ချာပညာ။
Fine Arts	သုခုမဝိဇ္ဇာ။
Surgery	သတ္တကမ္မဆေးပညာ။
Physiology	ဇီဝိကသဘာဝပညာ။
Anatomy	ကာယသမ္ဘာရပညာ။
Pathology	ရောဂဗေဒ။
Midwifery	ဝမ်းဆွဲအတတ်။
Gynaecology	မီးယပ်ပညာ။
Forensic Medicine	ရုံးမှုဆိုင်ရာဆေးပညာ။

(အထက်ပါ အစည်းအဝေးတွင် စိုက်ပျိုးရေးကျောင်း တိုက် သရုပ်ပြဆရာဦးတင်ထံမှ ပို့လိုက်သော အကြံပေးချက်များ ကိုလည်း ဆွေးနွေးသည်။ ယခင်က ဂန္ထလောကတွင် (ဆိုင်းယန့်)ကို ဝိဇ္ဇာဟုပြန်၍ (အဘတ်)ကို သိပ္ပံဟု ပြန်ခဲ့ရာ အကြောင်းမျိုးစုံကို ခြုံ၍ စဉ်းစားသည်ရှိသော် (ဆိုင်းယန့်)အဆို သိပ္ပံနှင့် ပို၍ သင့်လျော်ပြီးလျှင် (အဘတ်)အဆို ဝိဇ္ဇာနှင့် ပို၍ လျှောက်ပတ်သော ကြောင့် ရှေ့နောက်ပြောင်း၍ ဆိုင်းယန့်ကို သိပ္ပံ၊ (အဘတ်)ကို ဝိဇ္ဇာဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေပြီ။ ။ တည်းဖြတ်သူ။ မှတ်ချက် ။ ။ မူရင်းအတိုင်း ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဆရာမင်းသုဝဏ်၏ ဆောင်းပါးတွင် သစ္စာဝါဒီသတင်းစာတိုက် ပိုင်ရှင် ဦးလွန်းအား ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း၏ အမည်ရင်းနှင့် လွဲမှား သွားဟန်တူပါသည်။ သစ္စာဝါဒီ ဦးလွန်းမှာ ပါဠိစာပေ ထွန်းကားရေးကို များစွာ စိတ်အားထက်သန်၍ ပါဠိစာပေပြိုင်ပွဲများ ကျင်းပကာ ဆုများချီးမြှင့်ခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တက္ကသိုလ်သုံး ဝေါဟာရများ မြန်မာပြန်ဆို ရေးအဖွဲ့တွင် ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း ပါဝင်ခဲ့သည်ဟူသောအချက် သည် မှားယွင်းသည်ဟု ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤတွင် စကားစပ်၍ ဆိုရလျှင် ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းသည် ကိုလိုနီခေတ် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် အာဏာပိုင်များနှင့် ကင်းကင်းရှင်းရှင်းနေခဲ့ သော်လည်း ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် သမဂ္ဂမှ ထုတ်ဝေသော အိုးဝေမဂ္ဂဇင်းတွင်မူ အင်တိုက်အားတိုက် ပါဝင်ကူညီခဲ့ပါသည်။ လွန်ခဲ့သော အနှစ် ၂၀ ခန့်ကလည်း ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းနှင့် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် အမှားတစ်ရပ် ပေါ်ခဲ့ ဖူးပါသည်။ ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေသော မလေးလုံ၏ ဖေမောင်တင် (သို့မဟုတ်) အသက်ရှည် စာအုပ်တွင် ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းသည် ကိုလိုနီခေတ် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၌ မြန်မာစာပြဆရာရာထူး လျှောက်ခဲ့ဖူး ကြောင်း ဖော်ပြထားရာ ပြဿနာ ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။ နောက်ဆုံးတရားသူကြီး ဟောင်း ဦးကျော်မြင့် (အိုင်စီအက်စ် ဦးတင်ထွဋ်၏ညီ) ကိုယ်တိုင် ဝင်ရောက် ရှင်းလင်းရပါသည်။ ဦးကျော်မြင့်မှာ တရားသူကြီးရာထူးမဝင်မီ ကိုလိုနီခေတ်

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ကျောင်းသားအရေးအခင်းများတွင် မြို့မိမြို့ဖတစ်ဦး အဖြစ် တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်ခဲ့သော နိုင်ငံရေးသမား ဝတ်လုံတော်ရတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းသည် ကိုလိုနီခေတ် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် တွင် မြန်မာစာပြဆရာ ရာထူးလျှောက်ထားရန် မဆိုထားနှင့် တက္ကသိုလ် အာဏာပိုင်များက ကမ်းလှမ်းလာသည့် ရာထူးကိုပင် ငြင်းပယ်ခဲ့သူ မျိုးချစ်စာဆို ပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်ကြောင်း၊ ကမ်းလှမ်းရာတွင် ပါဝင်ခဲ့ရသော ဦးကျော်မြင့် ကိုယ်တိုင် ရှင်းလင်းခဲ့ရပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းကဲ့သို့ သမိုင်းဝင် ပုဂ္ဂိုလ် များနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် အချက်အလက် မလွဲမှားစေလိုသောကြောင့် ယခု ကဲ့သို့ အမှန်ကို တင်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဆရာကြီးမင်းသုဝဏ်ကဲ့သို့ ရိုသေ လေးစားအပ်သော ပညာရှင်တစ်ဦး၏ဆောင်းပါးကို ထောက်ပြရသည်မှာ အလွန် အားနာဖွယ်ကောင်းလှပါ၏။

သို့သော် အမှန်တရားကို ပို၍ အားနာရပါမည်။ အမှားသည် ကြာလျှင် အမှန်ဖြစ်လာတတ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကျွန်တော်တို့လူမျိုးသည် မစစ်မဆေး လွယ်လွယ်ကူကူ လက်ခံလေ့ရှိရာ နောင်အခါ အရှုပ်အထွေး ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အမှန်ကို တင်ပြရပါ၏။